LAZĂR CÂRJAN

Compendiu de
CRIMINALISTICĂ

Ediția a II-a, revăzută şi adăugită

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LAZĂR CÂRJAN
Lazăr Cârjan / Compendiu de criminalistică. – Bucureşti, Editura Fundației *România de Mâine*, 2004
344 p.; 20,5 cm
ISBN 973-582-858-8

343.9

Redactor: Adela MOTOC
Tehnoredactor: Marcela OLARU
Prelucrare imagini: Marilena GURLUI-BĂLAN
Coperta: Stan BARON

Bun de tipar: 20.01.2004; Coli tipar: 21,5
Format: 16/61x 86

Editura şi Tipografia Fundației *România de Mâine*
Splaiul Independenței nr.313, Bucureşti,
sector 6, O. P. 83, Tel şi fax.: 410 43 80
www. SpiruHaret.ro
e-mail: contact@edituraromaniademaine.ro

UNIVERSITATEA *SPIRU HARET*
FACULTATEA DE DREPT

Conf. univ. dr. **LAZĂR CÂRJAN**

Compendiu de CRIMINALISTICĂ

Ediţia a II-a,
revăzută şi adăugită

EDITURA FUNDAŢIEI *ROMÂNIA DE MÂINE*
Bucureşti, 2004

C U P R I N S

Partea I

ELEMENTE DE CRIMINALISTICĂ TEHNICO-ŞTIINȚIFICĂ

Partea a II-a

ELEMENTE DE CRIMINALISTICĂ TACTICĂ ŞI METODOLOGICĂ

1. Contopire
2. Creste alternative
3. Întrerupere de creastă
4. Fragment de creastă papilară
5. Inel punctat
6. Butonieră
7. Trifurcație
8. Bifurcație
9. Deviere de creste
10. Grup de creste papilare
11. Anastomoză
12. Punct papilar
13. Depăşire de creastă
14. Început de creastă
15. Reîntoarcere
16. Ramificație
17. Triunghiul capetelor de creste
18. Creastă aderentă (cârlig)
19. Sfârşit de creastă papilară
20. Inel
21. Contopire triplă
22. Intersecție

Început de creastă papilară
Sfârşit de creastă papilară

Cicatrice
Examinarea comparativă prin juxtapunere cu indicarea
caracteristicilor coincidente: a. urma; b. amprenta de comparație.

1 – butonieră;
2, 10, 11, 13 – bifurcații ale crestelor papilare;
3, 4, 5, 6, 7 – sfârşit de creastă papilară;
8 – contopire de creste papilare;
14, 15, 16 – început de creastă papilară;
12 – fragment de creastă papilară

Demonstrarea punctelor de asemănare prin săgeți numerotate:
a. urma papilară ridicată din câmpul infracțiunii;
b. amprenta prelevată de la persoana suspectă.

Diagrama punctelor coincidente:
a – a celor din urma ridicată din câmpul infracțional;
b – a celor din amprenta persoanei suspecte.

Planşă dactiloscopică demonstrativă editată la o stație de lucru AFIS

Control de calitate la o fişă decadactilară
(impresiuni codificate automat de stația de lucru AFIS)

Verificarea urmelor la o stație de lucru AFIS
(colecția autorului)

Fişe de identificare pe bază de fotografie, semnalmente şi impresiuni digitale
aflate în uzul poliției franceze în prima jumătate a secolului al XX-lea

(colecția autorului)

Orificiul de intrare în tablă, grosime 1,5 mm – glonț cal. 7,65
Orificiul de ieşire în tablă, grosime 1,5 mm – glonț cal. 7,65

Imagini relevând puterea de pătrundere a glonțului cal. 7,62 mm, model 1908 şi 1943 în diferite medii: pământ, nisip, lut, perete de cărămidă, lemn, perete de beton

Particule suspecte recoltate din interiorul țevii unei arme de vânătoare tratate cu reactivi – difenilamina

Particule suspecte recoltate din interiorul țevii unui pistol – tratate chimic cu acid sulfanilic şi alfanaftalina

Urme ale tragerii cu pistol mitralieră AKM, model 1963, cal. 7,62 de la diferite distanțe (0-10 cm) în material textil

Microscop comparator
Sistemul IBIS

Urme de percuție de pe capsele detonate ale tuburilor examinate comparativ

Ruptură mecanică rezultată
din acțiunea gazelor
Urme de afumare
Rană prin împuşcare ce prezintă în jur
particule de pulbere
Inel de metalizare sau guleraş
de ştergere

Tragere la distanță nulă

Evoluție
Scris evoluat
Scris cu evoluție medie
Scris slab evoluat
Aspect general
Scris caligrafic
Scris semitipografic
Forma scrisului
Formă rotundă
Formă unghiulară
Dimensiunea scrisului
Dimensiune mare
Dimensiune medie
Dimensiune mică
Înclinația scrisului
Scris înclinat spre stânga
Scris vertical
Scris înclinat spre dreapta
Continuitatea scrisului
Continuitate mare
Continuitate medie
Continuitate mică (scris tocat)
Maşini de scris

Tipuri diferite de caractere. Se remarcă diferenţele de construcţie grafică ale cifrelor şi literelor, precum şi dimensiunea acestora

Maşini de scris – elemente individuale
1. Supraînălţare a majusculei „I”
2. Deplasare spre stânga a majusculei „V”
3. Deplasare a tălpii majusculei „A”
4. Supradimensionare a punctului
5. Plasament inferior al minusculei „l”

Elemente individuale ale scrisului de mână
Majuscula „R” – semicerc deschis (1) şi final unghiular (2)
Minuscula „ă” – oval dedublat (3) şi semn diacritic semicircular, plasat superior (4)
Minuscula „d” – oval dedublat cu atac interior (5) şi depasantă buclată (6)
Minuscula „l” – atac median şi concav (7)
Minuscula „s” – gramă unghiulară superior (8)
Minuscula „c” – atac spiralat (9)
Minuscula „u” – prima gramă buclată (10)
Minuscula „r” – ochi virtual şi podiş descendent (11)
Minuscula „i” – final în croşet, plasat sub linia de bază a scrisului (12)

Topografia scrisului
Rânduri ascendente, cu alineate mici
Rânduri orizontale, fără alineate
Marginea din stânga supradimensionată, alineate normale
Contrafaceri de bancnote
(după Nicolae Buzatu)
Bancnotă de 100 de dolari contrafăcută
Detaliu al imprimării intaglio (imprimarea pe anvers a textelor şi desenelor de culoare mov închis) de pe bancnota contrafăcută (stânga) şi zona corespondentă a unei bancnote autentice

Detaliu al imprimării cu tipar plan de pe bancnota contrafăcută (stânga) şi zona corespondentă a unei bancnote autentice. Săgeţile indică defecte de imprimare

Imagine realizată în radiaţii ultraviolete.
Se observă intensitatea mai mare a fluorescenţei firului de siguranţă al bancnotei contrafăcute (sus) pe reversul acesteia

Bancnotă de 50 de euro contrafăcută; se observă imitarea defectuoasă a hologramei (vezi săgeata)

Bancnotă de 50 de euro autentică

Detaliu al imprimării microtextului de pe bancnota contrafăcută (stânga) şi pe cea autentică

Imagini realizate în transparenţă. Se observă deosebirile în redarea filigranului pe bancnota autentică (stânga) şi cea contrafăcută

Anversul şi reversul unei bancnote de 500.000 de lei contrafăcută

Detaliu al realizării ferestrei transparente. Săgeţile indică marginea peliculei transparente folosită pentru a imita acest element de protecţie

şi decupările cu aspect neregulat ale suportului din hârtie

Trusă pentru recoltare epidermă în vederea amprentării cadavrelor
Trusă pentru amprentare cadavre şi recuperare ţesuturi
Trusă tip detectiv
Trusă Scott
Trusă tip patrulă de poliţie
Trusă complexă pentru revelarea urmelor papilare
Trusă tip Expert pentru revelarea urmelor papilare
Trusă tip Specialist pentru revelarea urmelor papilare
Trusă universală
Trusă tip „spargere” pentru revelarea urmelor papilare
Trusă combinată pentru revelarea urmelor papilare
Vaporizator cu gaz pentru cyanoacrilat
Detaliu vaporizator
Trusă pentru vaporizare cu iod
Trusă pentru revelarea urmelor papilare cu microparticule
Trusă pentru recoltarea microparticulelor prin aspirare
Trusă pentru mulaje
Trusă pentru recoltarea urmelor de tragere
Trusă RUVIS pentru căutarea urmelor papilare latente

PARTEA I

ELEMENTE DE CRIMINALISTICĂ TEHNICO-ŞTIINŢIFICĂ

CAPITOLUL I

NOȚIUNI INTRODUCTIVE

1. ***Definirea Criminalisticii***

1.1. Fondatorul criminalisticii este considerat judecătorul de instrucție austriac **Hans Gross**, care a folosit pentru prima dată acest termen în *Manualul judecătorului de instrucție* (1893), reeditat în 1914 sub denumirea *Manualul judecătorului de instrucție în sistemul Criminalisticii*. Noua știință a fost consolidată de alte lucrări remarcabile: *La police et l'enquet judicièr scientifique* (A. Nicefero, 1907); *Manuel de police scientifique* (R. A. REISS, 1911); *La police scientifique* (E. Goddefroy, 1911).

1.2. **Definiții**

Hans Gross a definit Criminalistica o **„știință a stărilor de fapt în procesul penal**".

„*Criminalistica este un ansamblu de procedee aplicabile în cercetarea și studiul crimei pentru a se ajunge la dovedirea ei*". (**Pierre Fernand Ceccaldi,** *La criminalistique,* Paris, 1962).

„*Criminalistica este o știință judiciară, cu caracter autonom și unitar, care însumează un ansamblu de cunoștințe despre metodele, mijloacele tehnice și procedeele tactice, destinate descoperirii, cercetării infracțiunilor, identificării persoanelor implicate în săvârșirea lor și prevenirii faptelor antisociale*". (**Emilian Stancu,** *Tratat de criminalistică*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Universul Juridic, București, 2002).

„*Criminalistica este o știință exactă, multidisciplinară, de sine stătătoare, bazată pe preluarea și adaptarea științelor pozitive la descoperirea și analizarea macro și micro urmelor, inclusiv identificarea persoanei după semnalmente, produse biologice și testul ADN (amprenta genetică)*". (*Criminalistica. Note de curs*, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir", București, 2002).

Criminalistica, deopotrivă ştiinţă şi artă, elaborează şi foloseşte mijloace şi metode ştiinţifice pentru descoperirea, fixarea, ridicarea şi interpretarea probelor materiale, efectuarea expertizelor şi constatărilor tehnico-ştiinţifice, în scopul identificării infractorilor şi probării vinovăţiei acestora.

1.3. **Metodele proprii de cercetare**

a. descoperirea, fixarea, ridicarea, examinarea şi interpretarea urmelor şi mijloacelor materiale de probă;
b. examinări comparative;
c. experimente;
d. organizarea cartotecilor, albumelor şi colecţiilor în scopul identificării persoanelor, cadavrelor şi obiectelor corp delict sau produs al infracţiunii;
e. elaborarea versiunilor.

1.4. **Metode împrumutate de la alte ştiinţe**

a. din **fizică**: holografia; fonoscopia; analiza microscopică, spectrală şi atomică etc.;
b. din **chimie**: spectroscopia, electroforeza, cromatografia etc.;
c. din **medicină**: anatomia comparată, histopatologia;
d. din **matematică**: programarea lineară, calculul probabilităţilor, teoria mulţimilor vagi etc.

1.5. **Caracterele Criminalisticii:** *judiciar* (desfăşoară o activitate în legătură cu rezolvarea unui conflict de drept); *autonom* (deosebit de cel al altor ştiinţe juridice); *unitar* (sistem propriu); *pluridisciplinar:* constituie „*o punte de legătură între ştiinţele naturii şi ştiinţele juridice*”. (Camil Suciu)

2. ***Sistemul Criminalisticii***

2.1. **Obiectul de activitate** este structurat pe trei domenii:

a. Criminalistică tehnico-ştiinţifică - cuprinde ansamblul metodelor şi mijloacelor ştiinţifice pentru descoperirea, fixarea, ridicarea, examinarea şi interpretarea urmelor şi a altor mijloace materiale de probă, efectuarea expertizelor şi a constatărilor tehnico-ştiinţifice.

b. Criminalistică tactică - însumează reguli şi procedee care guvernează ancheta penală.

c. Criminalistică metodologică - desemnează reguli particulare de cercetare a diferitelor genuri de infracțiuni în raport cu regulile generale ale tehnicii şi tacticii criminalistice.

În **practica occidentală**, structura Criminalisticii se prezintă astfel:

- **Procedee polițieneşti** („Poliția tehnică"): strângerea probelor şi conducerea anchetei.
- **Procedee ştiințifice** („Poliția ştiințifică"): expertiza urmelor şi a altor probe materiale.
- **Procedee juridice**: Administrarea probelor potrivit regulilor de drept.

În țările anglo-saxone, pentru criminalistică se utilizează sintagmele **„Forensics"** şi **„Forensic Sciences"** cu sensul de *„studiul probelor descoperite la locul faptei şi utilizate la proces"*.

2.2. **Legătura Criminalisticii cu alte Ştiințe**

a. Legătura cu dreptul penal

Dreptul penal stabileşte faptele care sunt considerate infracțiuni, iar Criminalistica furnizează probe pentru identificarea făptuitorului şi probarea vinovăției acestuia.

b. Legături cu Dreptul procesual penal

Dreptul procesual penal are ca obiect „studiul normelor juridice procesual penale şi al raporturilor juridice reglementate de acesta". (Ion Neagu, *Dreptul procesual penal român*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1989). Criminalistica oferă probe pentru pornirea procesului penal.

Codul de procedură penală cuprinde regulile după care se ghidează Criminalistica, referitoare la cercetarea locului faptei, ascultarea martorilor şi învinuiților, percheziția şi confruntarea, constatările tehnico-ştiințifice şi expertizele etc.

c. Legătura cu Dreptul civil şi Dreptul comercial

Criminalistica probează existența sau inexistența unor raporturi juridice prin activitatea expertală.

d. Legătura cu Medicina legală

Începuturile Criminalisticii au fost legate, până la identificare, de Medicina legală, aceasta din urmă propulsând-o, de fapt, ca știință autonomă. Există o întrepătrundere a celor două științe în domenii ca: cercetarea urmelor împușcăturii, cercetarea plăgilor împușcate, a leziunilor produse prin agent vulnerant (traumatologie mecanică), identificarea persoanelor şi cadavrelor etc.

e. Legătura cu Criminologia

Criminalistica răspunde la întrebarea: „Cine a comis infracțiunea?", iar Criminologia la întrebarea: „De ce s-a comis?".

f. Legătura cu Psihologia judiciară şi Psihiatria

Cele două științe oferă Criminalisticii caracteristicile psiho-sociale ale participanților la procesul penal: învinuit-inculpat, martor, persoană vătămată; minori, bătrâni, bolnavi psihic, persoane cu handicap etc., pentru adoptarea unor metode şi procedee tactice adecvate.

g. Legătura cu Logica

Folosirea observației, descrierii, experimentului, comparației; elaborarea şi verificarea versiunilor pe baza unor metode şi principii logice (analiză-sinteză, inducție-deducție, analogie, silogism etc.).

h. Legătura cu științele naturii: Biologie, Chimie, Fizică, Mecanică, Optică, Informatică, Genetică etc.

Criminalistica împrumută metode specifice acestor științe în descoperirea, fixarea, ridicarea, ambalarea şi examinarea urmelor.

2.3. **Principiile fundamentale ale Criminalisticii**

2.3.1. Sunt identice sau asemănătoare cu principiile Dreptului procesual penal:

a. Principiul legalității: investigarea infracțiunilor se desfăşoară în strictă conformitate cu procedurile legale (art. 2 C. pen. şi art. 2 C. pr. pen.).

b. Principiul aflării adevărului. Criminalistica furnizează datele necesare pentru realizarea deziderатului prevăzut de art. 3 C. pr. pen.: „În desfăşurarea procesului penal trebuie să se asigure aflarea adevărului cu privire

la faptele şi împrejurările cauzei, precum şi cu privire la persoana făptuitorului.”

c. Principiul prezumţiei de nevinovăţie. Criminalistica administrează probe atât pentru dovedirea vinovăţiei, cât şi a nevinovăţiei, evitându-se părerile preconcepute.

d. Săvârşirea unei infracţiuni determină modificări materiale în mediul înconjurător.

„*Nu poate exista infracţiune fără urme*” (**Ceccaldi**). Şi tot el: „*Criminalistica se întemeiază pe faptul că un infractor, cel mai adesea fără ştirea sa, lasă întotdeauna urme la locul faptei; reciproc, el prelevă pe corpul său, pe hainele sale şi pe obiectele purtate, alte urme şi indicii, de obicei imperceptibile, dar caracteristice pentru prezenţa sau acţiunea sa.”*

Între fapta autorului şi modificarea survenită trebuie să existe un *raport de cauzalitate.*

e. Principiul identităţii. Prin identitate se înţelege „*stare a unui obiect, desemnat prin două nume diferite, de a fi ceea ce este în acelaşi moment al timpului şi în acelasi loc din spaţiu”*. (*Dicţionar enciclopedic*, vol. III, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1999, p. 156).

f. Principiul operativităţii în efectuarea investigaţiei penale

Trebuie să se ţină cont de două deziderate:

- „Timpul lucrează în favoarea infractorului”. (**Ion R. Constantin**)
- „O dată cu trecerea timpului se şterg urmele din amintirea oamenilor şi de pe obiecte, dispar oamenii şi obiectele.” (**S. Kahane**)

2.3.2. **Alte principii ale criminalisticii izvorâte din activitatea practică** (după Ion R. Constantin):

1. **Orice activitate infracţională lasă urme şi se consumă în spaţiu şi în timp**. (Confirmă teza axiomală potrivit căreia „*nu există infracţiune fără urme”).*

2. **Consumarea unui fenomen legat de infracţiune produce, în aceleaşi condiţii, aceleaşi efecte**. Ca urmare, experimentele în expertiza criminalistică şi reconstituire trebuie să aibă loc *în aceleaşi condiţii* ca şi cele existente în momentul producerii fenomenului experimentat sau reconstituit.

3. **Principiul identităţii**: *orice persoană care a comis o infracţiune sau orice obiect ce a fost folosit la săvârşirea ei poate fi asemănător cu altele, dar identic este numai cu el însuşi.*

4. **Raportul invers proporţional între timpul scurs de la data săvârşirii infracţiunii şi şansele de descoperire a autorului**

2.4. **Categorii de probe pe care le oferă Criminalistica**

a. După relevanţa lor pentru probaţiune:

• **probe disculpante** - prin care suspectul este exclus din cercul de bănuiţi (amprentele digitale);

• **probe indicative** - care arată producerea unei fapte, dar nu şi autorul (explozia unei bombe);

• **probe coroborative** - care, împreună cu alte probe sau indicii, demonstrează o anumită stare de fapt (urmele de picioare: demonstrează prezenţa suspectului la locul faptei, dar nu şi comiterea infracţiunii).

• probe determinante - probe relevante, care nu mai au nevoie de alte dovezi sau indicii (ADN).

b. Alte clasificări:

• **probe directe** stabilite prin lege (concentraţia de 0,8‰ alcool în sânge);

• **probe indirecte** sau circumstanţiale (deţinerea unui casetofon furat dintr-un autoturism);

• **probe corp-delict** (cuţitul sau arma cu care s-a comis omorul);

• **probe asociative** (sânge, păr, amprente digitale etc.), prin care se stabileşte legătura de cauzalitate dintre faptă şi autor.

3. ***Scurt istoric al Criminalisticii***

a. Perioada empirică (după **Edmond Locard** şi **Paul Ştefănescu**)

• Reguli de cercetare a probelor în scris: *Les Cornelia de falsis*, Roma antică; novelele 49 şi 73 ale lui Justinian, din anul 539. „*Justinian citează în novela 73 o eroare judiciară datorită unor experţi care au considerat fals un document a cărui autenticitate a fost ulterior stabilită. El scrie: «Asemănarea scrisurilor ni se pare foarte suspectă; este un argument care ne-a înşelat de mii de ori; nu ne vom putea referi la ea până când nu vom avea probe mai bune.» El negase deja în novela 49 că s-ar*

putea obține certitudine prin expertiza grafică. Şi a luat măsuri pentru a asigura autenticitatea pieselor care servesc pentru comparații”. (**Edmond Locard**)

• Judecătorul roman Quintilianus a făcut uz de o amprentă însângerată pentru a achita un fiu acuzat că şi-a omorât tatăl.

• În Coreea, amprentele digitale erau folosite în loc de semnătură (anul 650). Chinezii distingeau două tipuri de desene digitale: „lo” şi „ki”.

• Şambelanul regelui Carol al XV-lea este cercetat în anul 1370 pentru fals.

• Prima expertiză criminalistică a scrisului, cunoscută, datează din anul 1569, privind falsificarea semnăturii regelui Carol al IX-lea (Franța).

• *Traité des inscriptions en faux*, de Reveneau, în anul 1666.

• Recunoaşterea vinovaților după semnalmente: Eugène François Vidocq (1775–1857), fondatorul Siguranței franceze (1809–1827) sub Napoleon I.

b. Perioada ştiințifică

Alphonse Bertillon (1853–1914) a inventat sistemul de identificare antropometrică, în 1879, bazat pe faptul că *„măsurile omului urmează o lege naturală de repartiție statistică, a cărei reprezentare grafică este de tipul unei curbe de alură constantă”* (**P.F. Ceccaldi**). Dacă se iau în considerare 11 măsurători, probabilitatea ca doi indivizi să fie identici este de 1 la … 4.191.304, iar la 14 măsurători va fi de 1 la 286.435.456. În anul 1888 Betillon şi-a perfecționat sistemul prin metoda **„portretului vorbit”,** metodă care, de fapt, fusese inventată cu trei secole şi jumătate în urmă de **Leonardo da Vinci**.

Sistemul de identificare antropometrică, greoi şi limitat, a fost înlocuit cu ***dactiloscopia*,** care constă în identificarea persoanei după amprentele digitale, palmare şi plantare.

Savanții englezi consideră că ştiința criminalisticii a fost fondată de *Sherlock Holmes*, fireşte, ca un omagiu adus lui Sir Arthur Conan Doyle.

Iată ce calități şi deficiențe a avut acest celebru personaj (în opinia prietenului său, dr. Watson), care primeşte şi astăzi corespondență din lumea întreagă la adresa lui din Londra, Baker Street nr. 221B:

„Sherlock Holmes - deficiențe

1. Cunoştințe de literatură - zero

2. Cunoştințe de filozofie - zero

3. Cunoştinţe de astronomie - zero.

4. Cunoştinţe de politică - slabe.

5. Cunoştinţe de botanică - inegale. Bune în ceea ce priveşte belladona, opiul şi, în general, otrăvurile. Habar n-are de grădinăritul practic.

6. Cunoştinţe de geologie - cunoştinţe practice, însă limitate. Îţi poate spune dintr-o privire ce diferenţă este între un fel de pământ şi altul. După o plimbare mi-a arătat pete de noroi pe pantalonii săi şi, după culoarea şi consistenţa petelor, mi-a spus în ce parte a Londrei fusese împroşcat cu noroi.

7. Cunoştinţe de chimie - profunde.

8. Cunoştinţe de anatomie - exacte, dar nesistematizate.

9. Cunoştinţe în domeniul literaturii de senzaţie - imense. Pare-se că ştie toate amănuntele legate de ororile petrecute de-a lungul secolului.

10. Cântă bine la vioară.

11. Este expert în lupta cu bastonul, în box şi scrimă.

12. Are solide cunoştinţe în ceea ce priveşte latura practică a dreptului englez." (*Sherlock Holmes contraatacă,* în *Semnul celor patru romane poliţiste*, trad. Lazăr Cassian şi Rodica Lackner, Ed. Ploscau, 1991, p. 18).

Şi iată o *profesiune de credinţă* extrasă dintr-un studiu al imbatabilului criminalist, intitulat *Cartea vieţii*:

„Ca toate celelalte ştiinţe, cea a deducţiei şi analizei nu poate fi însuşită decât cu preţul unor studii îndelungate şi minuţioase; de altfel, viaţa este prea scurtă pentru a permite unui muritor să atingă perfecţiunea pe acest tărâm. Înainte de a se îndrepta spre aspectele morale şi intelectuale ale temei, care prezintă cele mai mari dificultăţi, cercetătorul ar trebui să încerce rezolvarea problemelor elementare. Să înveţe mai întâi să citească dintr-o privire povestea unui om, meseria sau profesiunea pe care o exercită. Oricât de pueril ar putea să pară un asemenea exerciţiu, el ascute facultăţile de observaţie şi te învaţă ce şi unde să cauţi. Unghiile, mâneca hainei, pantofii, genunchii pantalonilor, proeminenţele degetului gros şi ale celui arătător, expresia feţei, manşetele cămăşii - fiecare dintre aceste elemente relevă din plin profesiunea unui om. Este aproape de neconceput ca, adunând toate aceste date, un cercetător competent să nu se edifice asupra cazului pe care-l studiază."

Câteva repere ale Dactiloscopiei (după Paul Ştefănescu):

Prima descriere a desenelor papilare şi a orificiilor glandelor sudoripare a fost făcută în anul **1686** de anatomistul italian **Marcello Malpighi.**

1747: Christian Jacob Hintze descrie crestele papilare în teza de doctorat *„Examen anatomicum papielarum cutis tactii inserchtium”*.

1858: W. Hershell a cerut unui hindus să-şi semneze contractul cu amprenta mâinii drepte. La 5 august 1877, propune inspectorului general al închisorilor din Bengal folosirea amprentelor pentru identificarea condamnaţilor, dar nu primeşte nici un răspuns.

1880: La 28 octombrie, revista „Nature” publică scrisoarea trimisă de **dr. Henry Faulds,** din Japonia, pentru utilizarea amprentelor la identificarea infractorilor şi a cadavrelor.

1891: Sir Francisc Galton propune, în revista „Nature”, introducerea dactiloscopiei în locul antropometriei.

În acelaşi an, **H. de Varigny** publică articolul *Les empreintes digitales d'après Galton* („Revue scientifique” nr. 18).

1892: Sir Francisc Galton (1822–1911) publică prima carte de dactiloscopie: *The Finger-Prints*.

Edward Henry (1850–1931), inspector general al poliţiei din Nepal, introduce dactiloscopia în Bengal, ca auxiliar al antropometriei.

1893: Apare prima carte a lui **Juan Vucetich** (1858–1925): *Instructiones generales para el sistema antropometrico*.

1894: Argentina devine prima ţară din lume care introduce dactiloscopia.

1900: Apare cartea lui **Edward Henry**, *Classification and User of Finger-Prints.* Anglia introduce sistemul de clasificare elaborat de Edward Henry.

1904: Apare *Dactiloscopia comparată* a lui **J. Vucetich.**

1910: În **Norvegia** şi apoi în **1913**, în **Brazilia**, primele cazuri de condamnare doar pe baza probei dactiloscopice.

1916: JuanVucetich înfiinţează *Revista de la identificacion*.

c. Repere moderne

Identificarea genetică, prin determinarea codului genetic propriu fiecărei fiinţe, pe baza acidului dezoxiribonucleic (ADN), prezent în genele corpului uman (sânge, ţesuturi, spermă, salivă, oase, păr, dinţi), a fost introdusă ca metodă în anul **1984** de către **Alex Jeffreys** de la Leicester University, Anglia.

Softuri criminalistice (utilizarea computerului).

Imagini digitale (captare şi preluare electronică a imaginilor).

Evaluarea probalistică a identităţii (I.W. Evett, C.G.G. Aitken, Anglia).

d. Studii de referinţă:

Albert Osborn (1858–1946): *Expertiza documentelor*, 1910

Edmond Locard (1873–1966): *Traité de criminalistique*, vol. I–IV, 1931–1936 şi *Les faux en écriture et leur expertise*, Ed.Payot, Paris, 1959

Harry Soderman şi **John O'Conell:** *Modern Criminal Investigation*, 1935

Paul Kirk: *Crime Investigation*, 1953

Wilson Harison: *Suspects documents, their scientific examination* , Londra 1958

e. Apariţia şi dezvoltarea criminalisticii în România

1860: Apare *Medicina legală* de **I.N. Auerbach**, medic legist al Districtului Ilfov.

1876: Primul serviciu fotografic, la Poliţia Capitalei.

1884: Ia fiinţă Cazierul central alfabetic. Prima fişă a fost introdusă în cazierul judiciar în anul 1882 la Poliţia Capitalei.

1892: Serviciul antropometric în Palatul de Justiţie, sub conducerea **dr. Andrei Ionescu**, format de profesorul **Mina Minovici**.

Profesorul **Nicolae Minovici** înfiinţează, pe lângă acest serviciu, *Şcoala de antropologie pentru pregătirea ofiţerilor şi agenţilor de poliţie.*

1893: La Craiova, apare *Manualul ofiţerului de poliţie judiciară* de **Nicolae I. Alexiu,** judecător la Tribunalul din Romanaţi.

1894: Nicolae Minovici ia primele impresiuni ale condamnaţilor şi, în 1906, îi va comunica lui J. Vucetich rezultatul cercetărilor sale în dactiloscopie.

Meritul de a fi introdus dactiloscopia în România revine însă lui Andrei Ionescu, care a ales, din peste 30 metode, pe cea a spaniolului Oloriz, o variantă a sistemului Vucetich.

1895: Se înfiinţează *Serviciul de identificare judiciară.*

1900: Nicolae Minovici publică *Şcoala antropologică Bertillon*, iar în 1904, primul *Manual tehnic de medicină legală*, dedicând capitolul IX fotografiei judiciare.

Ştefan Minovici: *Falsurile în documente şi fotografia în serviciul justiţiei*.

1905: Aparatul proiectat de profesorul Ştefan Minovici pentru fotografierea şi microfotografierea înscrisurilor şi pentru detectarea falsurilor era considerat unul dintre cele mai evoluate în domeniu.

1910: *Tratat de grafologie şi expertiză în falsuri* de Mihail Moldoveanu.

1912: Metoda profesorului Nicolae Minovici, de *folosire a ochilor artificiali*, cu ocazia fotografiei cadavrelor, este premiată cu aur la Expoziția Internațională de la Viena.

Constantin Zguriadescu: *Poliția tehnică şi ancheta judiciară științifică*, ediția a II-a.

1914: D. Călinescu publică *Dactiloscopia şi portretul vorbit*.

1915: Ştefan Minovici, *Aparat general macro şi micro fotografic pentru identificarea grafică a falsurilor în înscrisuri*.

1920: *Şcoala de poliție ştiințifică,* Bucureşti.

1926: H. Stahl, *Grafologia şi expertizele în scrieri. Anonimul-falsul, cu 204 autografe şi documente grafologice*. De acelaşi autor: *Falsuri, fraude şi raze ultraviolete*; *Expertiza grafică*, *Tratat de grafologie şi expertiză în falsuri*, *Expertiza documentelor*.

1928: Mihail Kernbach: *Expertiza grafică, ştiințifică şi expertiză caligrafică*.

1929: *Şcoala de Poliție tehnică, Bucureşti.*

Profesorul Mina Minovici publică primul volum al celebrului *Tratat complet de medicină legală* (vol. II în 1930).

1930: Valentin Sava, *Dactiloscopia în serviciul justiției*.

1931: *Şcoala Superioară de Arhivistică şi Paleografie, Bucureşti.*

1932: Ia ființă Cazierul central, cu o cartotecă fotografică a infractorilor condamnați.

1937: Dr. Constantin Țurai publică *Elemente de poliție tehnică - dactiloscopia*. De acelaşi autor: *Elemente de criminalistică şi tehnică criminală* (1947), *Dermatoglifologia* (1971), *Amprentele papilare* (1979).

1940: Mihail Cireş şi G. Bătrânul, *Tehnica polițienească în descoperirea şi dovedirea autorilor*.

1941: *Tactica şi tehnica percheziționării* de **Eugen Bianu.**

1943: *Iau ființă Serviciul tehnico-ştiințific* şi *Laboratorul de Criminalistică* la Prefectura Poliției Capitalei.

1951: Primul curs românesc de Criminalistică, datorat profesorului **Camil Suciu.** Acelaşi autor elaborează **primul manual de Criminalistică** în anul 1963 şi un tratat amplu, în 1972, intitulat *„Criminalistică."*

1956: Institutul de Criminalistică al Procuraturii Generale (desfiinţat).

1958: Laboratorul central de expertize criminalistice (şi Laboratoare Interjudeţene la Bucureşti şi Cluj, iar ulterior la Timişoara şi Iaşi). În **1998** s-a transformat în **Institutul Naţional de Expertize Criminalistice al Ministerului Justiţiei.**

1968: Se înfiinţează **Institutul de Criminalistică al Inspectoratului General al Miliţiei**, cu servicii de criminalistică judeţene şi al Municipiului Bucureşti.

Evocăm personalitatea de excepţie a generalului post-mortem, dr. Ion Anghelescu (23 mai 1934 – 4 octombrie 1985), un titan al criminalisticii româneşti, care a condus institutul timp de 13 ani (1972–1985).

Autor al următoarelor invenţii:

• Metoda de identificare a persoanelor după voce şi vorbire în limba română (1972);

• Metoda de identificare a armelor de foc după reprezentarea sonoră a împuşcăturii (1973);

• Metoda de căutare şi identificare criminalistică a vocii şi vorbirii (1977);

• Metoda de expertiză fonocriminalistică a încălţămintei (1977);

• Metoda de expertiză fonocriminalistică a maşinilor de scris (1977);

• Metoda de expertiză fonocriminalistică a urmelor (1977);

• Metoda de căutare şi identificare balistică (1977);

• Metoda de identificare criminalistică a obiectelor din cristal şi de stabilire a falsului de cristal (1979);

• Metoda de expertiză fonocriminalistică a monedelor (1979);

• Metoda de expertiză fonobalistică a râsului (1980);

• Metoda de expertiză fonocriminalistică pentru identificarea staţiilor de radio-emisie-recepţie (1980);

• Metoda pentru determinarea modificărilor produse în patologia glandelor endocrine.

Sub coordonarea dr. Ion Anghelescu a fost publicată monumentala lucrare *Tratat practic de criminalistică* în 5 volume (1976–1985). Alte lucrări: *Filmul judiciar* (1974); *Şcoala românească de criminalistică* (1975); *Expertiza fonobalistică judiciară*; *Expertiza criminalistică a vocii şi vorbirii* (1978); *Dicţionarul de criminalistică" (1984); „Deontologia profesională a expertului criminalist.*

La şcoala Institutului de Criminalistică s-au format experimentaţii criminalişti: Vasile Lăpăduşi, Ion-Eugen Sandu, Constantin Aioniţoaie, Vasile Bercheşan, Gheorghe Asanache, Constantin Bara, Cătălin Bălteanu, Tudorel Butoi, Gheorhe Buzatu, Nicolae Coca, Lupu Coman, Eugen Costoiu, Ion R. Constantin, Mircea Constantinescu, Ioan Cora, Ionuţ Crăc, Dumitru Culcea, Mina Dragomir, Petru Dume, Mihail Dumitru, Ion Enache, Ilie Fleacă, Ion Sorin Florescu, Eugeniu Mimii Gacea, Ioan Grecu, Ion Grigorescu, Alexandru Hasnaş, Ion Hurdubaie, Florin Ionescu, Ilarian Ionescu, Teodor Manolescu, Gheorghe Marinache, Vasile Măcelaru, Vasile Micu, Marin Mircea, Ştefan Nedelcescu, Mihai Novac, Corneliu Panghe, Gheorghe Păşescu, Valeriu Răvoiu, Ion Sandu, Ioan Sântea, Vicenţiu Stanciu, Jac Stănică, Corneliu Şerbotei, Mihăiţă Teşan, Octavean Toma, Ioan Vicol, Ion Vochescu, Ion Voinescu şi mulţi alţii.

CAPITOLUL II

IDENTIFICAREA CRIMINALISTICĂ

1. *Definiția şi obiectul identificării criminalistice*

Identificarea reprezintă *„problema centrală a investigației criminalistice”*. (**Paul L. Kirk,** 1966)

„**Identificarea criminalistică** *poate fi definită ca un proces de constatare a identității unor persoane, obiecte sau fenomene, aflate în legătură cauzală cu fapte ilicite, prin metode ştiințifice criminalistice, în scopul stabilirii adevărului în procesul judiciar.”* **(Emilian Stancu)**

Realizarea identificării presupune a se stabili *nerepetabilitatea* unui obiect prin evidențierea deosebirilor față de orice alt obiect.

Identificarea se stabileşte pe baza caracteristicilor generale şi individuale.

Identificarea, fiind un proces dialectic, nu trebuie interpretată în mod rigid. **(Emilian Stancu)**

Scopul final al identificării în criminalistică îl reprezintă stabilirea concret-individuală a obiectelor şi persoanelor, prezentând importanță nu numai **stabilirea identității,** ci şi *stabilirea neidentității*. **(Lucian Ionescu)**

Pentru a se realiza identificarea sunt necesare două categorii de obiecte:

a. Obiectele (urmele) descoperite în câmpul infracțional sau create în procesul săvârşirii unei infracțiuni, denumite şi **obiecte concrete** sau **de identificat**.

b. Obiectele despre care se presupune că au creat urmele descoperite în câmpul infracțional, denumite şi **obiecte verificate** sau **identificatoare**.

1.2. **Premisele științifice ale identificării criminalistice**

a. Individualitatea (irepetabilitatea);

b. Stabilitatea relativă:

După gradul de modificabilitate, obiectele examinate pot fi:

- **nemodificabile** (desenele papilare);
- **relativ modificabile** (scrisul de mână);
- **modificabile în timp** (prin uzură) ori **modificabile artificial** (deghizarea sau ştergerea urmelor).

c. Reflectivitatea (însuşirea obiectelor de a se reflecta şi a fi reflectate).

După natura lor, reflectările pot fi:

- Reflectare sub formă de **urme statice**, de contur (de stratificare sau de destratificare) ori **dinamice** (tăiere, despicare), care redau particularitățile exterioare ale obiectelor şi ființelor.
- Reflectare sub forma **deprinderilor** (de mers, de scriere).
- Reflectare sub forma **imaginilor mentale** (relatate oral, în scris etc.).
- Reflectare sub forma **imaginilor vizuale** (fotografii, film, bandă video).

În procesul de identificare criminalistică interesează reflectarea care constă într-o modificare de substanță pe sau într-un obiect, astfel că obiectul creator va fi cel reflectat, iar obiectul primitor cel care reflectă. **(Lucian Ionescu)**

Identificarea se poate face şi fără un contact nemijlocit, tactil sau vizual:

a. după imaginile fixate **material** (prin compararea urmelor descoperite în cazul infracțiunii cu urme experimentale);

b. din **memorie** (identificarea persoanelor sau obiectelor după semnalmente, declarații);

c. pe baza **înregistrărilor** (cartoteci, colecții, fişe): dactiloscopică, cadavre şi persoane cu identitate necunoscută, persoane dispărute, scrisul de mână, opere de artă, autovehicule etc.;

d. după **modus operandi** (specializarea infractorilor pe genuri de infracțiuni).

1.3. **Principiile identificării criminalistice (Camil Suciu)**

a. Principiul identităţii (identitatea cu sine trebuie completată cu deosebirea de orice este altul).

b. Principiul delimitării obiectelor identificării criminalistice în obiecte scop al identificării şi obiecte mijloc de identificare.

- **Obiectul scop al identificării** este un obiect material, aflat în legătură cauzală cu fapta ilicită şi concretizat în diverse ipostaze (persoana infractorului sau a victimei, instrumentele ce au servit sau erau destinate să servească la săvârşirea faptei, procedeul infracţiunii etc.)
- **Obiectul mijloc de identificare** este alcătuit din urmele obiectului scop şi din modelele de comparaţie.

c. Principiul stabilităţii relative a caracteristicilor de identificare.

d. Principiul dinamicităţii şi interdependenţei cauzale.

1.4. **Etapele identificării criminalistice**

a. Stabilirea apartenenţei după gen

Se realizează pe calea examinării caracteristicilor generale care definesc o anumită categorie de obiecte.

b. Identificarea individuală

Se realizează o îngustare a sferei obiectelor cu aceleaşi caracteristici până la individualizarea corectă.

Identificarea individuală reprezintă afirmarea identităţii **(Lucian Ionescu).**

Identificarea generică şi identificarea individuală sunt părţi componente ale procesului unic de identificare criminalistică.

c. Identificarea după urmele lăsate la locul faptei de către obiecte sau fiinţe (modalitatea cea mai frecventă şi cea mai preferată).

2. *Metodologia identificării criminalistice*

2.1. **Fundamentul metodologic** al identificării criminalistice constă din **selectare şi comparare**.

Identificarea criminalistică are două faze:

a. Examinarea separată a urmelor şi a modelelor de comparaţie, stabilindu-se caracteristicile de gen şi individuale; sunt excluse cele cu particularităţi deosebite.

b. Examinarea comparativă

Presupune stabilirea **coincidenţei sau concordanţei** ori a deosebirilor sau neconcordanţei dintre urmă şi modelele de comparaţie.

Examinarea se face prin următoarele metode:

• **metoda confruntării** (microscoape comparatoare, lămpi cu radiaţii ultraviolete, fotografia de examinare etc.)

• **metoda juxtapunerii** (care constă în aşezarea urmelor [obiectelor] de comparat în acelaşi câmp vizual, cât mai aproape unul de celălalt)

• **metoda îmbinării sau îmbucşării** pentru obţinerea continuităţii liniare (urme de tăiere, striaţii de pe gloanţe etc.)

• **metoda suprapunerii,** care constă în aşezarea urmelor una peste cealaltă, în vederea determinării identităţii formale

• **metoda proiectării concomitente** pe acelaşi ecran a imaginilor comparate, juxtapuse sau suprapuse.

2.2. **Reguli pentru obţinerea modelelor de comparaţie**

a. să se cunoască persoana sau obiectul de la care provin;

b. la obţinerea modelelor de comparaţie să se ţină cont de condiţiile în care s-a format urma la locul faptei;

c. urma şi modelele tip de comparaţie să conţină suficiente elemente caracteristice de individualizare a factorului creator;

d. în momentul examinării să fie folosite modele **similare, având aceeaşi provenienţă**.

2.3. **Formularea concluziilor**

Edmond Locard: „*Nu vă consideraţi niciodată obligaţi să ajungeţi la concluzii mai ferme decât cele furnizate de examinările tehnice. Dacă există cea mai mică îndoială, exprimaţi-o*."

L. Retail, despre sarcina expertului: *„raportul său să exprime îndoiala tot atât de clar ca şi certitudinea".*

Concluziile pot fi:

a. Categorice, concretizate într-un răspuns pozitiv sau negativ fără echivoc.

Concluzia expertului nu are valoare absolută. Veridicitatea urmează să fie stabilită de organul judiciar prin coroborare cu celelalte probe administrate în cauză.

b. Concluzii de probabilitate

Probabilitatea se exprimă printr-o funcție de frecvență (**Lucian Ionescu**), de tipul: $0 < P(A) < 1$, în care 0 = imposibil (probabilitate 0); 1 = certitudine (probabilitate de 100%); P = probabilitatea; A = elementul întâmplător.

Probabilitatea repetabilității depinde de **experiența expertului** (apreciere subiectivă), volumul **datelor centralizate**, de **studii experimentale** și **cercetări fundamentale** (apreciere obiectivă).

Concluziile cu caracter de probabilitate sunt considerate de cei mai mulți teoreticieni ca **utile și pertinente (Buus Alexandru),** urmând a fi coroborate cu celelalte probe.

c. Concluzii de imposibilitate, exprimate prin formula „Nu se poate stabili" (NSP), ca urmare a unor factori, de regulă, obiectivi (starea obiectelor examinate; insuficiența materialelor de comparație; limitele cunoașterii ori o dotare tehnică proastă), dar și subiectivi (superficialitate, alegerea defectuoasă a unei metode, lipsa pregătirii etc.).

Este important de subliniat însă că NSP este o **concluzie de probabilitate**, adică fapta incriminată nu se exclude. **(Lucian Ionescu)**

2.4. **Suplimentul de expertiză și noua expertiză**

a. Suplimentul de expertiză se dispune când se solicită lămurirea unor aspecte noi sau clarificarea unor afirmații (art. 124 C. pr. pen.). Poate fi efectuată de către același expert.

b. Noua expertiză (contraexpertiză) este dispusă din oficiu sau la cererea unei părți interesate, urmărindu-se verificarea primei expertize de către un alt expert sau de către o comisie de experți (art. 125 C. pr. pen.).

Prima expertiză se efectuează la laboratoarele interjudețene (București, Cluj, Iași și Timișoara), iar noua expertiză la Institutul Național de Expertize Criminalistice al Ministerului de Justiție.

Legea nu limitează numărul de expertize. Organul judiciar trebuie să-şi formeze propria părere şi nu să opteze pentru concluziile majoritare. **(Lucian Ionescu)**

Institutul Naţional de Expertize Criminalistice efectuează şi prima expertiză în cazurile de mare complexitate pentru care laboratoarele interjudeţene nu au dotarea necesară. Are următoarea structură:

2.4.1. *Sectorul „Identificării criminalistice”,* cu secţiile:

a. Expertiza documentelor;

b. Expertiza dactiloscopică, traseologică şi balistică;

c. Expertiza fizico-chimică şi biologică.

2.4.2. *Sectorul „Inginerie criminalistică”,* cu secţiile:

a. Expertiza în accidentele de trafic şi de muncă;

b. Expertiza în incendii şi explozii;

c. Expertiza înregistrărilor audio-video şi foto.

2.5. **Poliţia română** este abilitată prin legea nr. 218 din 23 aprilie 2002 să efectueze expertize criminalistice şi constatări tehnico-ştiinţifice prin laboratoarele şi specialiştii proprii acreditaţi. (art. 26, punctul15).

CAPITOLUL III

ELEMENTE DE FOTOGRAFIE JUDICIARĂ

1. *Scurt istoric*

Fotografia judiciară a fost folosită în anul 1840, în închisoarea din Bruxelles, de poliția belgiană, dupa metoda Daguerre. Prima dagherotipie a fost obținută în anul 1822 de catre **Louis-Jacques Maude Daguerre** şi **Nicéphore Niepce**, dar anul oficial al descoperirii fotografiei este considerat 1839, când **F. Arago** a făcut o comunicare la Academia de Ştiințe din Paris, atribuindu-i meritul doar lui **Daguerre**.

Elementul principal al dagherotipiei este constituit dintr-o foiță subțire de argint aplicată pe o placă de cupru; placa astfel combinată se supune unui tratament cu vapori de iod, la o lumină foarte slabă, rezultând *iodura de argint*. Placa acoperită cu iodură de argint, sensibilă la lumină, este introdusă într-un aparat fotografic şi impresionată 3–45 minute, obținându-se o *imagine latentă,* care se developează cu *vapori de mercur.* Iodura de argint neimpresionată este eliminată cu *hiposulfit de sodiu* sau *clorură de sodiu* (sare de bucătărie). Imaginea se obține în pozitiv direct, având dezavantajul că nu se pot scoate copii ca după negative. (**Mircea Novac**)

În majoritatea țărilor anglo-saxone inventatorul fotografiei este considerat **Sir Fox Talbot**, care a perfecționat, în 1844, procedeul fotografic pozitiv-negativ prin folosirea unei hârtii translucide.

Ideile fundamentale ale fotografiei în culori au fost elaborate în anul 1869 de către francezii **Ducos du Hauron şi Charles Cros**.

Primele servicii specializate sunt consemnate în Chicago (1855) şi Paris (1872). Fotografia judiciară va fi perfecționată de Alphonse Bertillon, după anul 1879.

R.A. Reiss, 1911: *„Fotografia judiciară... va permite magistratului însărcinat cu ancheta de a avea în fața ochilor, în orice moment, imaginea exactă a locului sau a locurilor unde s-a săvârşit crima.”*

România este printre primele țări care a beneficiat de această descoperire: în 1843 se fac la București primele portrete dagherotip, iar după 1848 s-au remarcat **Carol Popp de Szatmari,** fotograful domnitorilor Bibescu, Știrbei și Alexandru Ioan Cuza, considerat primul fotoreporter de război din lume; **Ludwig Angerer,** un farmacist austriac și **Costache Sturdza Scheianu,** primul fotograf amator din țara noastră.

În 1879 se înființează serviciul fotografic la Poliția Capitalei, iar în 1888, infractorii sunt înregistrați alfabetic și fotografiați.

În anul 1904, după cum am mai subliniat, apare *Manualul tehnic de medicină legală* al lui **Nicolae Minovici,** unde, în capitolul IX, intitulat „Fotografia judiciară", se stabilesc reguli științifice pentru fotografia de semnalmente. Cităm: *„E cunoscută regula potrivit căreia, astăzi, în antropometrie, este greu de a face o verificare la o vârstă mai jos de 21 ani, și absolut imposibilă la o vârstă de 18 ani, fără ajutorul unei fotografii de profil alipită la celelalte semnalmente."*

În anul 1919, la Buzău s-a înființat *un serviciu complet de identificare cu fișe mixte*, care mai târziu s-a generalizat în toată țara, iar în anul 1932 a fost creat *cazierul central*, cu o cartotecă fotografică pentru condamnați.

2. ***Însemnătatea fotografiei judiciare***

Însemnătatea fotografiei judiciare este subliniată de **Camil Suciu:** *„Aplicarea metodelor fotografice în diferitele activități de cercetare criminalistică s-a impus datorită:*

• *rapidității* cu care se pot fixa imaginile diferitelor obiecte sau persoane ce interesează cercetarea;

• *exactității* cu care sunt fixate detaliile;

• *obiectivității* cu care este redată imaginea, excluzând eventualele interpretări subiective;

• *oglindirii generale* a tuturor obiectelor prinse în câmpul fotografiei, indiferent de gradul de importanță care li s-ar acorda pentru moment și, în sfârșit,

• *evidenței probatorii* și *caracterului demonstrativ* al oricărei imagini fotografice."

Să ne reamintim aprecierea lui **Confucius:** *„O imagine valorează mai mult decât 10.000 de cuvinte."*

3. ***Definiții***

Fotografia este *„Tehnica fixării imaginilor pe un strat fotosensibil, prin reacțiile fotochimice produse în substanța sensibilă din acest strat; de la grecescul photos = lumină + graphein = a inregistra."* (**Mircea Novac**).

„Fotografia judiciară reprezintă totalitatea metodelor fotografice aplicate în cercetările criminalistice, atât în munca de teren cât şi în activitatea de laborator, prin adaptarea la necesitățile de cercetare a metodelor folosite în tehnica fotografică", **(Camil Suciu)** iar profesorul **Emilian Stancu** o consideră *„ansamblul de procedee tehnico-ştiințifice, necesare investigării, fixării şi redării rezultatelor cercetării criminalistice sub forma imaginilor fotografice".*

4. ***Clasificarea fotografiei judiciare***

Fotografia judiciară operativă (de fixare):
a. fotografia locului faptei;
b. fotografia de identificare după semnalmente;
c. fotografia de fixare a rezultatelor unor activități de urmărire penală.
Fotografia de examinare:
a. fotografia de examinare în radiații vizibile;
b. fotografia de examinare în radiații invizibile;
c. Microfotografia şi holografia.

4.1. **Fotografia judiciară operativă (de fixare)**
Fotografia judiciară la locul faptei

„Prin aceste fotografii se fixează locul faptei şi împrejurimile, precum şi probele materiale existente în perimetrul său. Sub aspect procesual, ele constituie o parte integrantă din procesul-verbal de cercetare a locului faptei, bucurându-se de aceeaşi forță probantă." **(Ion Mircea)**

În cazurile deosebite, cum sunt omorul, accidentele rutiere, navale şi aeriene, incendiile, exploziile soldate cu victime omeneşti, tâlhăriile ş.a. „*cercetarea locului faptei nu mai poate fi concepută fără executarea de fotografii*, cărora li se adaugă *filmarea* sau *înregistrarea pe bandă videomagnetică*, devenite şi ele indispensabile fixării în condiții de maximă operativitate a rezultatului cercetării". **(Emilian Stancu)**

a. Fotografia judiciară a locului faptei cuprinde:

• *fotografia de orientare sau de ansamblu*

Fixează imaginea de ansamblu, pentru identificarea şi recunoaşterea locului faptei după puncte de reper sau de orientare.

Tehnica folosită diferă în raport cu natura locului cercetat (*spaţiu închis* sau *loc deschis*), putând fi realizată dintr-o singură imagine sau din imagini succesive, care ulterior se unesc (fotografie panoramică: liniară sau circulară);

• *fotografia schiţă*

Priveşte, în exclusivitate, locul săvârşirii faptei, cu toate caracteristicile sale. Se realizează în faza statică a cercetării locului faptei, cu aparatul situat la înălţimea medie a ochilor (cca 1,60 m).

Fotografiile schiţă pot fi: *unitare*; în *serie* (mai multe fotografii din poziţii diferite), *panoramice* (liniare sau circulare); *fotografii schiţă pe sectoare* (care redau porţiuni ale locului faptei cu acelaşi obiectiv, la aceeaşi scară şi în condiţii similare de iluminare); *fotografia schiţă încrucişată,* care înlătură zonele „oarbe". Fotografia panoramică liniară se realizează deplasându-se aparatul pe o linie orizontală, iar cea panoramică circulară prin rotirea aparatului pe trepied sau cu aparate speciale care au obiectiv rotativ;

• *fotografia obiectelor principale* (cadavru, obiecte corp-delict)

Se face în faza statică a cercetării locului faptei, dintr-un plan perpendicular pe obiect, prin iluminare directă sau laterală. Obiectele principale se marchează cu numere, iar între ele se aşează o riglă, centimetru sau bandă gradată, pentru aprecierea dimensiunilor şi a distanţelor.

Fotografiile de interior necesită blitz, lampă, proiector şi sursă cu diverse lungimi de undă (polilight). La exterior se foloseşte lumina naturală, dacă este suficientă. Dacă cercetarea s-a făcut noaptea, se recomandă reluarea fotografierii ziua;

• *fotografia de detaliu*

Este specifică fazei dinamice a cercetării câmpului infracţional. Detaliile sunt fotografiate din apropiere, cu sursele de lumină dispuse lateral şi în spatele aparatului fotografic. Lângă detaliu se aşează o unitate de măsură la o scară cât mai mare. Fotografierea se efectuează înainte de prelevarea urmelor. La obiectivul aparatului se adaugă inele intermediare pentru o apropiere cât mai mare de urmele de dimensiuni mici. La aparatele moderne inelele sunt înlocuite cu obiectivul „zoom". Aparatul trebuie plasat perpendicular pe urmă.

Fotografia de detaliu se poate interfera cu *macrofotografia* (măriri până la 10 x).

Fotografia digitală prezintă avantajul că poate fi transmisă, prin cuplarea cu un telefon celular, la laborator şi poate fi preluată în sistemul AFIS 2000. Se câştigă astfel un timp prețios pentru investigație.

Reguli speciale de fotografiere a locului faptei

A. Fotografierea cadavrelor

Urmele sunt fotografiate după relevarea lor, cu aparatul de fotografiat în poziție plan paralelă cu mijlocul material de probă.

Cadavrele vor fi fotografiate în poziția şi în starea în care au fost găsite **(Emilian Stancu)**, cu aparatul dispus deasupra cadavrului într-o poziție plan paralelă. Nu se recomandă fotografierea de la un cap la altul, pentru a se evita deformările datorate perspectivei.

Cadavrele înecaților se vor fotografia mai întâi în apă şi apoi pe mal.

Cadavrele spânzuraților sunt fotografiate din față, din spate şi din părțile laterale.

Cadavrele înghețate vor fi fotografiate în starea inițială şi apoi după dezghețare.

Cadavrele carbonizate vor fi fotografiate pe o suprafață albă.

B. Măsurători fotografice

„Măsurătorile fotografice executate la fața locului sunt procedee de natură să permită stabilirea dimensiunilor şi distanței dintre diversele obiecte aflate în câmpul infracțional, pe fotografiile executate cu prilejul cercetării locului faptei”: **(Emilian Stancu)**

• **Măsurători fotografice cu ajutorul riglei gradate** (fotografie bidimensională).

Rigla se aşează în acelaşi plan, paralel şi cât mai aproape de obiect.

• **Măsurători fotografice cu ajutorul benzii gradate.**

• **Măsurători tridimensionale**, prin **stereofotografie** (cu aparate având două obiective la o distanță de 62 mm) şi pe *fotografii executate ocazional.*

• **Fotogrammetria**, metodă preluată din topografie, care se bazează pe principiul stereofotografiei (din două unghiuri diferite se obțin simultan două imagini ale aceluiaşi obiect, cu două camere de fotografiat dispuse la o distanță de 40 cm ale unui aparat de tip „Wild”).

C. Fotografia de identificare după semnalmente

- **Fotografia de identificare a persoanelor**

Se execută două fotografii bust, din față şi din profil; în unele țări se folosesc şi fotografii din semiprofil. Persoana va fi cu capul descoperit, fără ochelari, bărbierită şi pieptănată, cu urechea dreaptă descoperită. Fotografia se execută la scara 1/7.

- **Fotografia de identificare a cadavrelor cu identitate necunoscută**

Înainte de fotografiere, cadavrul se toaletează: fața va fi spălată de urme de sânge sau de murdărie, plăgile vor fi cusute. Ochii vor fi tratați, injectându-se o soluție de apă cu glicerină în spatele globului ocular, iar dacă sunt distruşi sau lipsă, vor fi înlocuiți cu ochi de sticlă. Țesuturile tumefiate vor fi ameliorate prin incizii în interiorul gurii. Fața se unge apoi cu vaselină şi se pudrează cu talc. Dacă este posibil, cadavrul va fi fotografiat pe scaun, cu ochii deschişi îndreptați în față, dacă nu, cadavrul va fi fotografiat în poziție culcată.

- **Fotografia de urmărire**. Are menirea să surprindă infractorii în flagrant delict sau în derularea unor activități ilicite. Se execută în *condițiile prevăzute de lege*, cu aparate speciale, de format mic, camuflate în obiecte de uz personal (poşete, umbrele, ochelari, brichete, ceasuri etc.), fără ştirea persoanei urmărite.

D. Fotografia de fixare a rezultatelor unor activități de urmărire penală

- **Fotografia de fixare a rezultatelor percheziției**

Sub raport tehnic, fotografia poate fi: de orientare, schiță, a obiectelor principale şi de detaliu. Distingem, astfel, *fotografia locului percheziționat* (de orientare), *fotografia locului unde au fost ascunse obiectele descoperite* (se aseamănă cu fotografia obiectelor principale) şi *fotografia obiectelor descoperite* (va reda fiecare obiect în mod izolat). În cazul obiectelor mari se face câte o fotografie separată, iar pentru cele mici se pot face şi fotografii comune, dacă nu îşi pierd detaliile. Obiectele vor fi fotografiate în locurile cele mai iluminate pentru a pune în evidență toate detaliile vizibile cu ochiul liber. Fotografiile fac parte integrantă din procesul-verbal întocmit pentru efectuarea percheziției.

- **Fotografia de fixare a rezultatelor reconstituirii**

Fotografia de fixare se foloseşte pentru a ilustra constatările din procesul-verbal. Locul reconstituirii, în ansamblul său, nu va fi fotografiat

decât dacă prezintă interes pentru interpretarea unor detalii. Fotografia va surprinde numai momentele esențiale: pătrunderea infractorului în locul comiterii faptei, activitățile concrete executate, momentul ieşirii etc. Pe imagine nu trebuie să apară decât persoanele implicate în cauză. Dacă reconstituirea se repetă, nu este necesar să se execute de fiecare dată fotografii.

• **Fotografia de fixare a rezultatelor prezentării pentru recunoaştere**

Prezintă caracteristicile unei fotografii schiță unitară, combinată cu o fotografie de detaliu, executată cu aparatură normală.

4.2. **Fotografia judiciară de examinare**

Se execută numai în condiții de laborator, de către experți criminalişti, cu aparatură specială.

Fotografia judiciară de examinare se clasifică în:

• **Fotografia de examinare în radiații vizibile,** care, după metoda folosită se clasifică astfel:

- fotografia de ilustrare;
- fotografia de comparare;
- fotografia de umbre;
- fotografia de reflexe;
- fotografia de contrast;
- fotografia de separare a culorilor.

• **Fotografia de examinare în radiații invizibile:**

- fotografia de examinare în radiații ultraviolete;
- fotografia de examinare în radiații infraroşii;
- fotografia de examinare în radiații Röentgen, gamma, beta şi neutronice.

• **Microfotografia şi holografia**

a. Fotografia judiciară de examinare în radiații vizibile

• *Fotografia de ilustrare*. Are rolul să fixeze imaginea inițială, dimensiunile şi forma probei materiale care urmează a fi examinată. Se folosesc aparate de fotografiat obişnuite, la care se pot monta inele pentru mărirea distanței focale a obiectivului.

Acest procedeu se aplică în domeniul cercetării înscrisurilor şi al expertizei unor corpuri delicte.

• *Fotografia de comparare* se aplică *„în aproape toate formele de cercetare criminalistică, de la identificarea unor urme de picioare, mâini, mijloace de transport, instrumente de spargere, până la fotografia caracterelor grafice şi în microfotografie”.* **(Camil Suciu)** Se obţine prin confruntarea imaginilor, prin suprapunerea imaginilor şi prin stabilirea continuităţii liniare (juxtapunere).

• *Fotografia de umbre* se realizează prin fotografierea obiectului examinat, într-o cameră obscură, la o lumină cu raze paralele ce cad asupra lui sub un unghi ascuţit. Această metodă permite evidenţierea detaliilor aflate în relief, precum şi a traseelor de adâncime (texte scrise cu creionul şi apoi şterse prin radiere).

• *Fotografia de reflexe* se bazează pe capacitatea suprafeţei unui obiect de a reflecta lumina în mod diferit, datorită diferenţelor de netezime (cercetarea falsurilor comise prin răzuire, spălare ori relevarea textelor rămase prin detaşarea suportului; evidenţierea urmelor latente, de suprafaţă, situate pe suprafeţele lucioase, netede; urme papilare pe geam, pe luciul mobilei). Imaginile sunt realizate cu camera fotografică plasată sub un unghi ascuţit, fasciculul de lumină reflectându-se de pe urmă pe suprafaţa lucioasă.

• *Fotografia de contrast* permite evitarea unor detalii imperceptibile cu ochiul liber, prin creşterea contrastului imaginii, care se realizează prin:

– folosirea materialelor fotosensibile cu un grad mare de contrast şi prelucrarea acestora în revelatori de contrast;

– diafragmarea obiectivului fotografic la luarea imaginilor prin diapozitivare;

– suprapunerea imaginilor;

– pe cale chimică.

• *Fotografia separatoare de culori*

Serveşte la relevarea petelor, a urmelor, a modificărilor textului unui înscris etc., greu vizibile cu ochiul liber.

Se folosesc filtre care reţin culoarea complementară lor.

b. Fotografia judiciară de examinare în radiaţii invizibile

• *Fotografia de examinare în radiaţii ultraviolete* (U.V.)

Se realizează prin aplicarea metodei fluorescenţei sau a razelor reflectate, cu filtre corespunzătoare. *Metoda fluorescenţei* constă în iluminarea obiectului examinat cu o sursă de raze ultraviolete, într-o cameră obscură.

În fața obiectivului se plasează un filtru, de preferință de culoare galbenă, care împiedică pătrunderea razelor ultraviolete, astfel că doar obiectul examinat este iluminat, nu şi materialele fotosensibile din aparatul fotografic. Prin *metoda razelor ultraviolete reflectate* obiectul examinat se luminează cu un izvor obişnuit de lumină, iar în fața obiectului se aşează un filtru ultraviolet care va permite trecerea doar a razelor ultraviolete. Pentru asigurarea clarității se va reduce tirajul camerei cu aproximativ 1/10.

Domenii de aplicare a radiațiilor ultraviolete **(Emilian Stancu)**:

- relevarea şi cercetarea urmelor (de mâini, probe biologice, urme organice etc.);
- descoperirea urmelor suplimentare ale tragerii cu arme de foc;
- descoperirea falsurilor prin înlăturare de text (la înscrisuri, la picturi etc.);
- prevenirea şi descoperirea furturilor, organizarea prinderii în flagrant pentru acte de corupție etc.

• *Fotografia de examinare în radiații infraroşii*

Se foloseşte un izvor obişnuit de lumină şi un filtru care reține razele vizibile, aşezat în fața obiectivului sau a sursei de lumină.

Filmele sunt hipersensibilizate cromatic pe cale industrială sau în condiții de laborator. Aparatele de fotografiat pot fi de tip obişnuit.

Domenii de folosire **(Emilian Stancu)**:

- *Cercetarea documentelor falsificate* prin înlăturarea sau acoperirea textului. *Refacerea* sau *reconstituirea textului* de pe înscrisuri arse sau degradate. Cercetarea cernelurilor sau a trăsăturilor de creion la *falsul prin adăugare sau prin copiere*
- *Stabilirea autenticității unor opere de artă* (picturi, timbre de valoare)
- *Descoperirea de urme suplimentare* în *balistica judiciară* (inele de frecare, tatuajul, inelul de afumare); descoperirea unor urme metalice (în explozii, spargeri)
- *Executarea unor fotografii judiciare cu caracter operativ* (de urmărire în condiții de întuneric, ceață sau fum; descoperirea tatuajelor înlăturate sau a unor cicatrici)
- *Organizarea pazei şi supravegherii* unor locuri şi obiecte cu ajutorul dispozitivelor electronooptice

• **Fotografia de examinare în radiații röntgen, gamma, beta și neutronice**

- Radiațiile X (röntgen) *se utilizează la examinarea interiorului corpului uman sau animal ori a interiorului unor obiecte (valize, genți etc.); depistarea urmelor de mâini, a unor urme suplimentare în balistică, examinarea operelor de artă; efectuarea unor analize spectrale, precum și a microradiografiilor.*

- *Radiațiile gamma* sunt utilizate la cercetarea interiorului unor corpuri metalice (arme, încuietori).

- Fotografiile în radiații beta *sunt folosite în cercetarea hârtiei și cernelurilor, precum și în traseologie (urme materiale sau microurme).*

- *Radiografia cu neutroni* se utilizează de dată recentă, în descoperirea stupefiantelor și în depistarea substanțelor explozive.

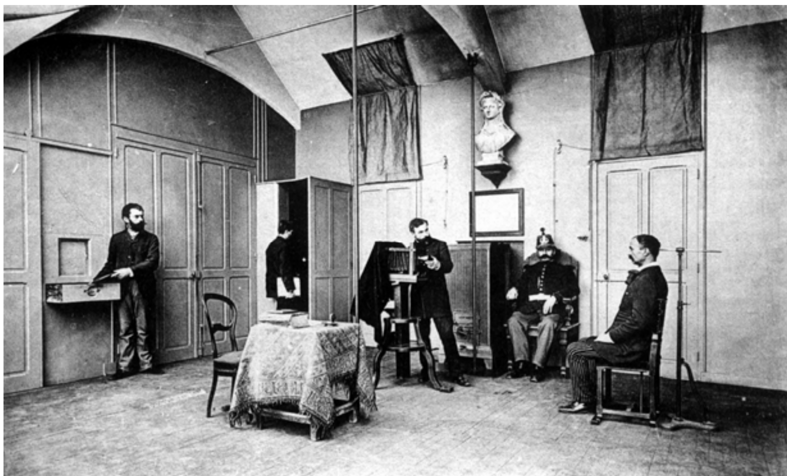
c. Microfotografia și holografia

Microfotografia fixează rezultatele cercetării la microscop.

Se realizează fie prin utilizarea unor aparate care au obiective cu distanțe foarte mici (pentru măriri de 30x), fie prin folosirea unor aparate optice de mare grosisment (microscoape prevăzute cu cameră foto proprie).

Holografia constituie o metodă de înregistrare și redare integrală a obiectelor sau a întregului câmp fotografiat, prin intermediul undelor de lumină de tip laser. Înregistrarea se face fără aparat de fotografiat, iar imaginile sunt tridimensionale.

Holografia poate fi utilizată la fixarea în relief a locului faptei; în traseologie, pentru descoperirea urmelor; alcătuirea fotoportretului unei persoane după semnătură sau reproducerea fotografiei după semnătură.

Atelierul de fotografie judiciară al Prefecturii de Poliție Paris, 1890
(Alphonse Bertillon)

Fotografii judiciare operative efectuate la locul faptei

Fotografie de orientare

Fotografii-schiță (unghiuri diferite)

Fotografii-schiță pe sectoare

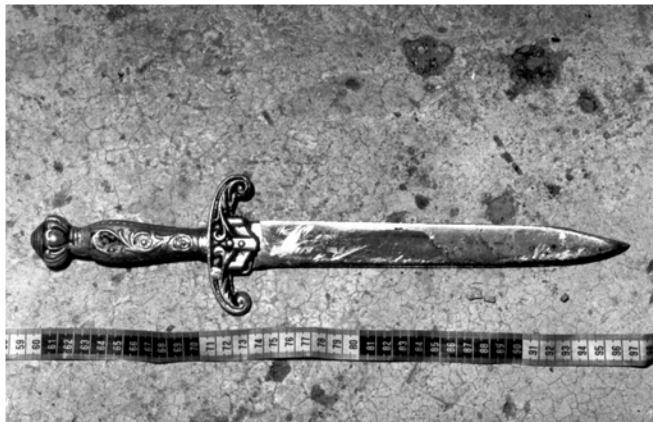
Schiță unitară

Fotografie obiect principal

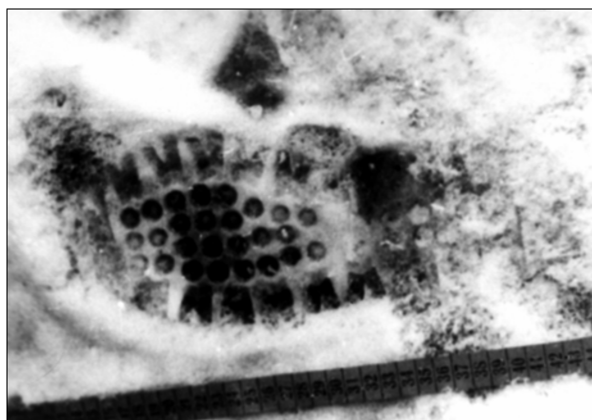
Fotografie de detaliu

Fotografii metrice

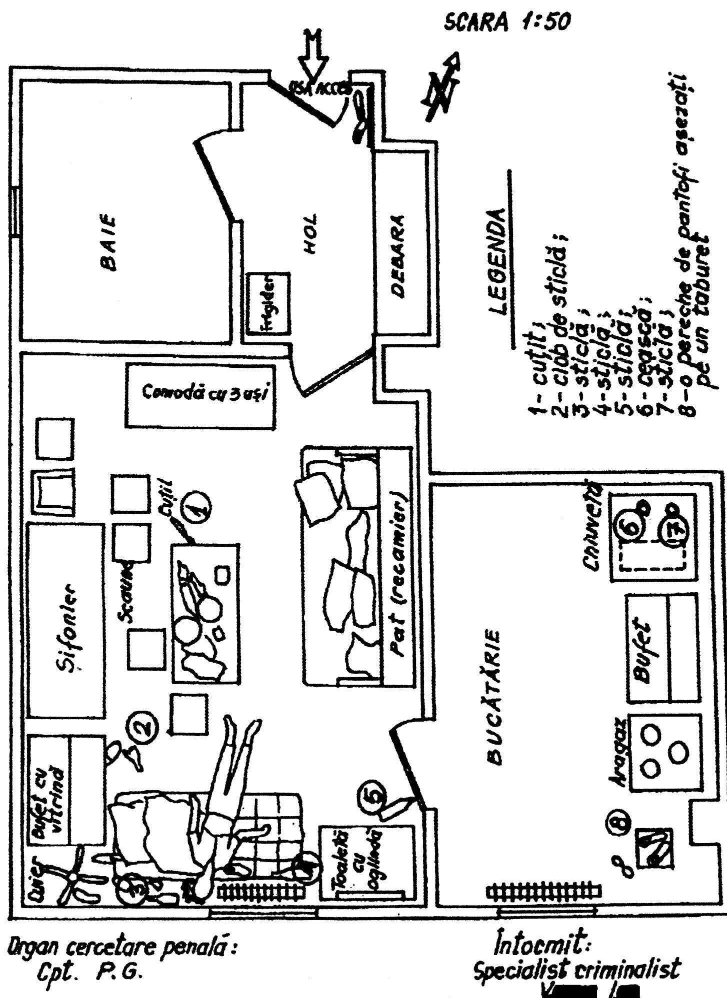

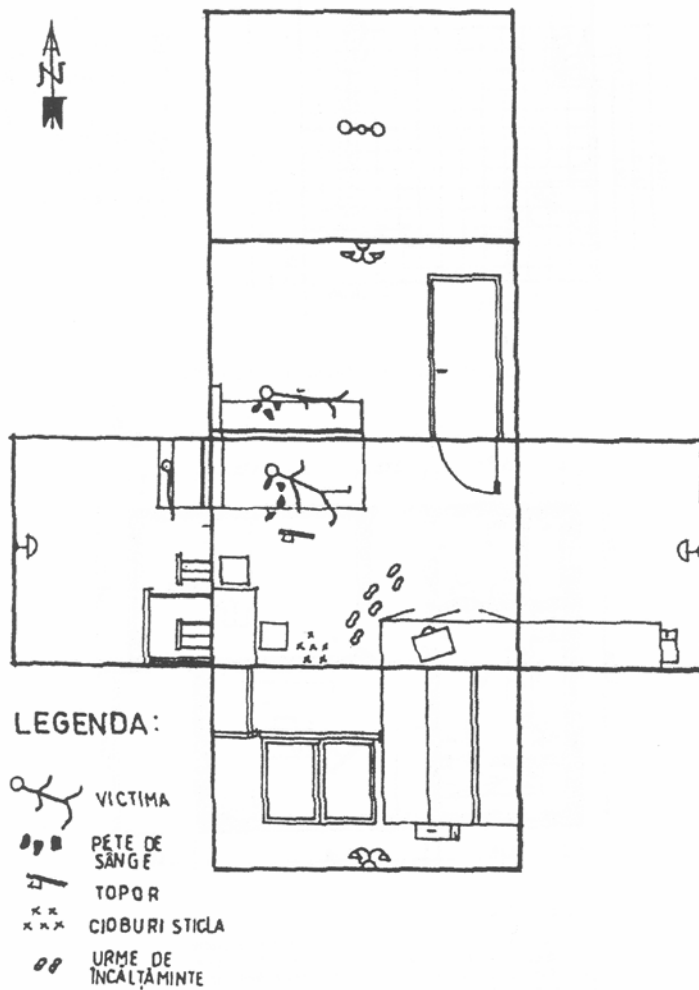
Fotografii ale urmelor
(orificiu de intrare glonț şi urmă de îmbrăcăminte)

semnul convenţion	SEMNIFICATIA	semnul convenţion	SEMNIFICATIA
	VICTIMA		CAR, CARUŢĂ
	LAC(PATA) DE SÂNGE		REMORCĂ
	URMA DE PICIOR DESCULŢ		AUTOBUZ
	URMA DE INCALTAMINTE		URMA DE DERAPARE
	CIOBURI DE STICLA		TRACTOR
	OBIECT TAITOR		URME DE FRÂNARE FRECARE
	ARMĂ DE FOC		IMOBIL
	PERETE		POARTA
	USA DESCHISA		BORNA KILOMETRICA
	FEREASTRA		SURSA DE ILUMINAT
	WC		APA CURGATOARE
	CHIUVETA		GURA CANAL
	CADA DE BAIE	F	FANTANA
	SCARA		POMI IZOLATII (FOIOASE CONIFERE)
	OBIECTE DE MOBILA		IMPREJMUIRE
	SURSA DE CALDURA		CONDUCTA DE GAZ
	BICICLETA		CALE FERATA
	MOTOCICLETA MOTORETA		LINIE DE TRAMVAI
	AUTOCAMION		ŞOSEA
	AUTOTURISM		IMPREJMUIRE LEMN

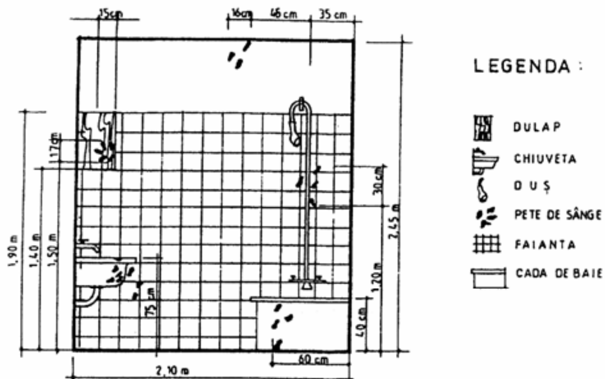
Schița locului faptei întocmită în proiecție orizontală

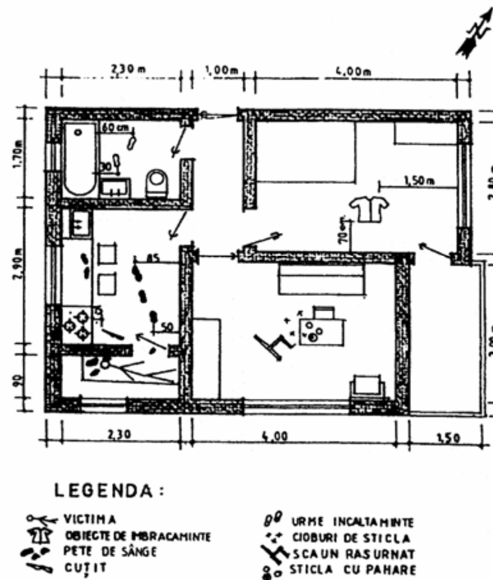
Schiță executată după metoda rabatării planurilor de proiecție

Schiță executată în proiecție verticală laterală

Schiță executată în proiecție orizontală

3. ***Filmul şi videofonograma judiciară***

3.1. **Definiţii şi caracteristici**

„Prin noţiunea de film şi videofonogramă judiciare, într-un sens mai larg se poate înţelege sistemul ştiinţifico-tehnic de captare, imprimare şi prelucrare a imaginii şi sunetului infracţiunii, folosite în scopul prevenirii şi descoperirii faptelor ilicite, identificării făptuitorilor şi dovedirii activităţii infracţionale.” (**Ion Anghelescu, Alexandru Barciuc,** *„Filmul judiciar”*, Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1974).

Filmul şi videofonograma judiciară operative pot fi:

• *de constatare*;
• *de fixare a locului săvârşirii infracţiunii*;
• *de fixare a percheziţiei, reconstituirii şi prezentării pentru recunoaştere*;
• *de identificare*;
• *de fixare a ascultării învinuitului, inculpatului, martorului*;
• *de fixare a confruntării*;
• *de fixare a procesului examinării psihiatrice*.

Filmul şi videofonograma judiciare prezintă următoarele *avantaje* faţă de fotografia judiciară:

• **rapiditatea** cu care se pot fixa persoanele şi obiectul în mişcare;
• **acurateţea** înregistrării imaginii şi sunetului;
• au un pronunţat **caracter ilustrativ** pentru anchetă;
• posibilităţile de **falsificare** sunt mai reduse.

Filmul judiciar realizează panoramări, travelling, stop cadru:

Panoramările se execută din punct fix, prin rotirea aparatului pe un plan vertical, orizontal sau oblic, pentru prezentarea unui spaţiu mai larg şi urmărirea unui subiect în mişcare.

Travellingul se execută prin *apropierea de subiect*, când se pleacă de la un cadru şi se fixează punctul de interes prin detaliere; *prin depărtarea de subiect,* pentru a se ilustra mediul ambiant; prin *urmărirea subiectului* (paralel cu acesta, în urma ori înaintea lui).

Stop-cadrul („îngheţarea” fazelor importante, din unghiuri de vedere diferite) poate fi realizat prin opriri de câteva secunde, refilmări în condiţii de laborator şi filmări după fotografii.

3.2. **Filmul şi videofonograma judiciar-operative**

a. Filmul şi videofonograma de constatare

Se instalează camere de vederi în muzee, mari magazine, săli de aşteptare, bănci etc. unde se impune o supraveghere în scop preventiv şi constatator. De asemenea, se instalează în intersecţii şi pe traseele aglomerate.

b. Filmul şi videofonograma de fixare a locului săvârşirii infracţiunii:

• *Realizarea genericului*, pentru crearea cadrului procedural, înainte sau după terminarea cercetării locului faptei

• *Filmarea de orientare* pentru fixarea locului săvârşirii infracţiunii în ansamblu, de la o distanţă cât mai mare, cu ajutorul unui obiectiv super-angular, preferabil cât mai de sus (de pe clădiri sau din elicopter).

c. Filmarea schiţă fixează locul faptei în totalitate sau pe secţiuni şi se subdivide în:

- *filmarea schiţă panoramică, liniară sau circulară;*
- *filmarea schiţă încrucişată;*
- *filmarea schiţă pe sectoare.*

d. Filmogrammetria, ca metodă auxiliară de măsurare a dimensiunilor din câmpul infracţional, se realizează prin:

- *filmare bidimensională*, pentru reprezentarea la scară a urmelor infracţiunii. Aparatul de filmat ori camera de luat vederi se aşează perpendicular pe urmă, cu sursa de iluminare dispusă în spate, pentru urmele de suprafaţă sau sub un unghi de incidenţă cuprins între 30–70 grade, pentru urmele de adâncime;
- *filmare tridimensională*, pentru fixarea imaginii obiectului şi a etalonului (jaloane la spaţii largi, bandă sau riglă gradată în spaţii înguste).

e. Filmarea obiectelor principale (cadavru, arme de foc etc.).

Se execută în faza statică a cercetării locului faptei, fără mişcarea obiectelor, precum şi în faza dinamică.

f. Filmarea de detaliu. Se realizează la o scară mai mare decât dimensiunea reală a urmei sau a obiectului filmat.

g. Filmarea urmelor de picioare. Se execută înaintea oricărei operaţiuni care ar putea conduce la alterarea urmelor, după ce în prealabil s-a trasat axa cărării de urme printre cele două şiruri de urme de paşi.

h. Filmarea urmelor de mâini se realizează după metodele folosite la fotografia judiciară.

i. Filmarea armelor de foc, a armelor albe şi a instrumentelor de spargere:

• Se recomandă să se facă din toate unghiurile, pentru amplasarea acestora în câmpul infracţional, evidenţierea dimensiunilor, a formei exterioare şi a caracteristicilor.

• Evidenţierea tuburilor, a urmelor de ricoşeu.

• Urmele instrumentelor de spargere se vor filma în ordinea formării lor.

• Pentru filmarea microurmelor, aparatul de filmat va fi dispus perpendicular pe acestea, iar lumina va fi dirijată asupra lor sub forma unui fascicul îngust.

Filmul şi videofonograma judiciare sunt indispensabile:

• *în cazul filmării cadavrelor spânzurate, îngheţate, ale înecaţilor etc.;*

• *în cazul unor evenimente deosebite: incendii, explozii, evenimente miniere, catastrofe feroviare, aeriene, maritime şi fluviale; accidente grave de circulaţie rutieră;*

• *ascultarea învinuitului, inculpatului şi a martorului etc.;*

• *filmarea urmelor în condiţii de laborator: sub radiaţii invizibile; sub radiaţii monocrome; sub radiaţii policrome; filmarea zonelor iluminate-umbrite; microfilmarea; macrofilmarea; filmarea în procesul prelevării modelelor de comparaţie.*

3.3. **Expertiza filmului şi videogramei judiciare poate stabili:**

a. aparatul cu care s-a realizat filmul în litigiu (prin examinarea separată şi examinarea comparativă);

b. trucaje şi mixaje realizate pe filmul examinat prin ştergerea unor cuvinte, propoziţii şi fraze ori adăugarea altor cuvinte în locul celor originale;

c. identificarea persoanei sau a unui loc după imaginile oferite de filmul sau videofonograma în litigiu prin examinarea separată şi examinarea comparativă.

Examinarea comparativă şi demonstraţia se realizează prin:

• tehnica descrierii caracteristicilor generale şi individuale;

• tehnica măsurătorilor fotografice;

• tehnica stabilirii continuităţii liniare;

• tehnica supraproiecţiei.

d. identificarea persoanei după vocea sau vorbirea înregistrate pe filmul ori videofonograma în litigiu.

Examinarea separată a vocii şi vorbirii în litigiu, precum şi a modelelor de comparaţie se realizează prin tehnica ascultării şi tehnica examinării diagramelor denumite *vocograme*.

Examinarea comparativă foloseşte patru procedee de examinare comparativă şi de demonstraţie:

• procedeul examinării comparative a datelor rezultate din examinarea separată prin ascultarea în laborator a vocii şi vorbirii supuse identificării;

• procedeul examinării comparative a vocogramelor în ansamblu;

• procedeul examinării vocogramelor pe bandă îngustă;

• procedeul examinării vocogramelor de pe *aliu*.

Se recomandă păstrarea filmelor şi videofonogramelor la o temperatură constantă de 18–20°C.

CAPITOLUL IV

CERCETAREA CRIMINALISTICĂ A URMELOR

1. *Definirea şi clasificarea urmelor*

1.1. **Definirea urmei**

În literatura de specialitate, noţiunea de urmă este definită în două accepţiuni:

• *în sens larg*: *„cele mai variate schimbări care pot interveni în mediul înconjurător, ca rezultat al acţiunilor infractorilor”* **(S.A. Golunski)**; *„orice modificare materială produsă la locul săvârşirii faptei şi care poate fi utilă cercetării criminalistice”.* **(Ion Mircea)**

• *în sens restrâns*: *„urmele formate prin reproducerea construcţiei exterioare a unui obiect asupra altui obiect”.* **(Camil Suciu)**

Într-o definiţie cuprinzătoare, „*prin urmă se înţelege orice modificare materială produsă ca urmare a interacţiunii dintre făptuitor, mijloacele folosite de acesta şi elementele componente ale mediului unde îşi desfăşoară activitatea infracţională, modificări care, examinate individual sau în totalitate, pot conduce la: stabilirea faptei, identificarea făptuitorului, a mijloacelor folosite şi la lămurirea împrejurărilor cauzei*”. (**Gheorghe Păşescu,** în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, 1976).

Iată şi definiţia dată de prof. **Emilian Stancu**: „*prin urma infracţiunii se înţelege orice modificare materială intervenită în condiţiile săvârşirii unei fapte penale, între faptă şi modificarea produsă existând un raport de cauzalitate.*”

1.2. **Clasificarea urmelor**

Edmond Locard distingea:

• *amprente* (digitale, corporale, de îmbrăcăminte, de animale etc.);

• *urme* (obiecte lăsate de infractor, instrumente de spargere, fire de păr etc.).

Reținem şi o clasificare modernă a criminalisticii franceze, în: *urme indeterminante* (care pot fi de natură chimică, biologică sau nebiologică, dar nu indică autorul şi *urme determinante*, de natură fizică, produse prin apăsare, frecare sau smulgere, care permit identificarea.

În *criminalistica românească* urmele au fost clasificate după mai multe criterii:

1.2.1. *După factorul creator:*

• *urme ale omului*, cuprinzând modificări create de mâini, picioare, frunte, nas, buze, urechi, precum şi urme biologice de natură umană: sânge, salivă, păr, spermă;

• *urme ale animalelor*: urme create de gheare, coarne, colți, copite, aripi, păr; produse biologice; miros;

• urme ale plantelor: urme create de frunze, crengi, tulpini, seminţe;

• *urme ale obiectelor şi instrumentelor* folosite la comiterea infracțiunii: urme ale încălțămintei; ale mijloacelor de transport; ale instrumentelor de lovire, spargere, de tăiere; urme ale armelor de foc;

• *urme create de unele fenomene* (incendii, explozii, catastrofe, folosirea radiațiilor).

1.2.2. *După factorul primitor* de urme: urme primite de om, de animale, de vegetale, de obiecte.

1.2.3. *După esența lor: urme formă, urme materie, urme poziționale.*

a. Urmele formă se subclasifică astfel:

• *În raport cu procesul de mişcare* în care s-au format:

- *urme statice*, create prin apăsare, lovire sau tamponare, fără ca suprafețele să alunece între ele (urmele de încălțăminte, urmele papilare, conturul dinților pe pielea victimei, conturul instrumentelor de spargere etc.);

- *urme dinamice*, care se formează în procesul de alunecare şi frecare a suprafețelor corpului creator şi corpului primitor de urmă (urme în formă de striații; urme de derapare a roților autovehiculelor; urme de alunecare şi frecare etc.).

• *În raport cu modificările aduse corpului primitor*:

- *urme de adâncime*, când obiectul creator este dur şi pătrunde în masa obiectului primitor;

- *urme de suprafață*, când obiectul creator şi cel primitor sunt de aceeaşi duritate şi apar ca rezultat al depunerilor de pe obiectul creator pe suprafața obiectului primitor şi invers, fără a se schimba formele celor două obiecte.

Urmele de suprafață pot fi:

- *de stratificare*, când obiectul creator depune pe cel primitor un strat de substanță (urme de încălțăminte, urme ale pneurilor pe asfalt etc.);

- *de destratificare*, atunci când obiectul creator primeşte un strat subțire de substanță din suprafața obiectului primitor (stratul depus pe degetele aşezate pe un toc de fereastră).

Urmele de stratificare şi de destratificare pot fi:

- *vizibile*, când sunt detectate de ochiul omenesc;

- *invizibile (sau latente)* care nu pot fi detectate decât dacă sunt privite sub anumite unghiuri de lumină, prin transparență, pentru a căror vizibilitate, fiind necesară relevarea lor prin folosirea unor surse dirijate de lumină sau a radiațiilor ultraviolete.

b. Urme materie, care cuprind substanțe sau particule de natură *organică* sau *anorganică* (produse biologice de natură animală şi vegetală şi substanțe chimice de natură organică; cioburi de sticlă, particule de sol, pelicule de vopsea etc.).

1.2.4. *Clasificarea urmelor după mărime:*

• macrourmele*, care includ toate modificările vizibile cu ochiul liber;*

• microurmele*, urme formă sau materie, care nu pot fi percepute decât cu ajutorul aparatelor optice de mărit.*

1.2.5. *După posibilitățile ce le oferă în procesul identificării:*

• urme apte*, care permit identificarea obiectului creator;*

• urme inapte*, care nu permit identificarea, dar contribuie la stabilirea apartenenței de gen.*

1.2.6. Într-o altă concepție (prof. **Emilian Stancu**), urmele sunt clasificate astfel:

• ***După factorul creator:*** corpul omului, obiecte sau instrumente, animale, fenomene cum sunt incendiul şi explozia.

• ***După tipul sau natura urmei*:**

a. *Urme care reproduc forma suprafeței de contact* (urme de mâini, de picioare, urmele instrumentelor de spargere, ale mijloacelor de transport etc.)

b. *Urme sub formă de pete sau resturi de materii organice şi anorganice*, inclusiv resturi sau fragmente de obiecte (petele de sânge, firul de păr,

praful, ciobul, pilitură, peliculă de vopsea, resturi vegetale) denumite generic şi *urme materie*

c. *Urme sonore* (vocea, vorbirea, zgomotul obiectelor) şi *urme olfactive*

d. *Urme vizibile şi urme latente*

e. *Macro şi microurmele.*

• ***După modul de formare a urmelor:***

a. *urme statice*;

b. *urme dinamice*;

c. *urme de suprafaţă*;

d. *urme de adâncime.*

• ***După alte criterii:***

a. urme locale şi periferice (negative), care redau conturul obiectelor;

b. urme care permit identificarea obiectului sau doar apartenenţa de grup;

c. urme poziţionale (modificări survenite în poziţia unor obiecte: scaune răsturnate, veioză aprinsă, dulap deschis).

1.2.7. O clasificare interesantă a urmelor în sens larg o face **Lucian Ionescu**, astfel:

Urme de contact, produse prin contactul (atingerea) dintre obiectul creator, care trebuie identificat şi obiectul primitor, denumite *urmă formă, urmă marker* sau *urmă reproducere.*

Urmele de contact, în funcţie de *modul de formare,* se clasifică în:

a. urme de suprafaţă şi urme de adâncime;

b. urme de stratificare (imagine pozitivă) şi urme de destratificare (imagine negativă);

c. urme statice şi urme dinamice;

d. urme vizibile şi urme latente.

„Nu există şi nu poate exista egalitate de imagini până în cele mai mici detalii între «original» (obiectul creator) şi «copie» (urmă). În realitate apar diferenţe, respectiv modificări ale configuraţiei suprafeţei redate în urmă, datorită unor factori cum ar fi:

• ***imprimarea defectuoasă sau/şi incompletă*** (presiunea redusă, alunecare pe suport);

• **deformări** *(proiectile ricoşate, tamponări în accidentele de circulaţie);*

• **plasticitate şi aderenţă insuficiente** a suportului urmei (pământ zgrunţuros, suprafaţă rugoasă sau cu denivelări);

• **îmbâcsirea urmei cu substanţe de stratificare** *(sânge, noroi);*

• **caracteristici «false»** *(pietricele încastrate între profilul tălpii de cauciuc sau ale anvelopei)".*

În funcţie de *natura obiectului creator*, urmele de contact (formă) se împart astfel:

Urme lăsate de persoană (urme ale omului):

• amprente ale degetelor, amprente palmare si plantare;
• urme de dinţi;
• urme de buze;
• urme de urechi;
• urme de unghii;
• urme produse de alte elemente anatomice (proeminente) ale corpului uman (nas, bărbie, genunchi etc.).

Urme lăsate de obiecte

a. *instrumente de lovire*:

• instrumente contondente (piatră, rangă, băţ, măciucă, box, pat de armă);
• instrumente tăietoare-înţepătoare (cuţit, briceag, foarfece, bisturiu);
• instrumente tăietoare-despicătoare (topor, satâr, târnăcop);
• instrumente înţepătoare (sulă, ac, andrea, furcă).

b. *Instrumente de spargere*, altele decât cele de lovire (cleşte, patent, levier, burghiu, şurubelniţă, bomfaier, ferăstrău).

c. *Instrumente de deschidere a încuietorilor* (şperaclu, cheie falsă, cheie potrivită, dispozitive artizanale).

d. *Obiecte de îmbrăcăminte* (haine, încălţăminte, ciorapi, mănuşi).

e. *Mijloace de transport*:

• auto (anvelope, faruri, mască, bară de protecţie);
• cu tracţiune animală (roţile, lada şi oiştea căruţei);
• propulsate de forţa omului (roţile, ghidonul, pedalele bicicletei).

f. *Arme de foc* (interiorul ţevii, piedica închizătorului, camera detunătorului, pintenul aruncător, fereastra de ejectare, proiectilul, tubul cartuşului).

g. *Instrumente de scris* (caracterele maşinii de scris, matriţe, fax, imprimantă de computer, periuţă, creion, pix, ştampilă, sigiliu, parafă, şablon, poansoane, imprimator de timbru sec).

Urme substanţă: substanţe sau produse, de obicei fragmentare (microurme sau macrourme), care s-au desprins dintr-un corp finit (particule, granule, pelicule, aşchii, fibre) sau dintr-o masă amorfă (pulverulentă,

lichidă sau gazoasă). Acestea, de fapt, sunt *probe materiale*, fiind *urme*, în sensul restrictiv al noțiunii, atunci când au rolul de substanțe de stratificare (urme lăsate de mâna îmbibată cu sânge).

Urme deprinderi

„Este vorba de manifestările cu caracter de stereotip dinamic care se exteriorizează într-o formă concretă, materială, cum ar fi scrisul, vocea, mersul, diverse deprinderi manuale (facerea nodurilor, mânuirea unor instrumente, aplicarea tuşelor la vopsire). De remarcat că şi acest gen de urme sunt expertizabile, conducând uneori la identificarea persoanei." **(Lucian Ionescu)**

Alte genuri de urme (urme asimilate):

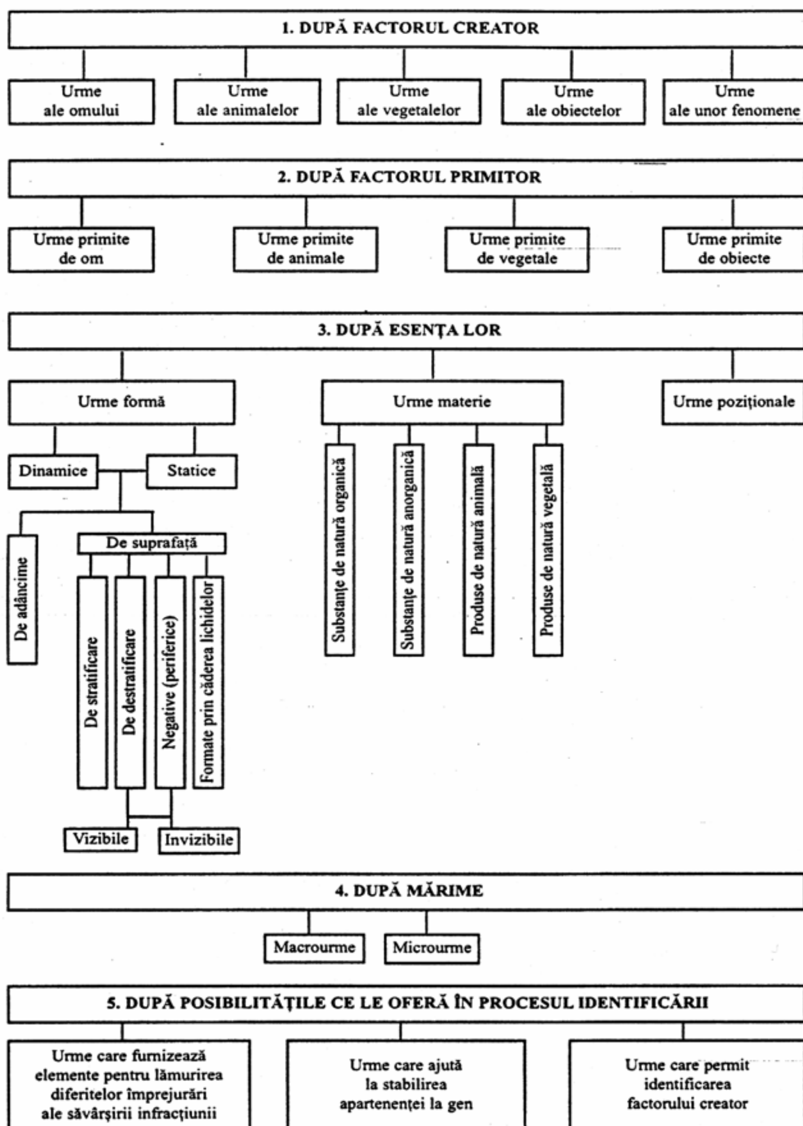
• ***Urme create de un fenomen***, de exemplu cele de propagare a focului într-un incendiu sau explozie, urmele de electrocutare (aşa-numita „marcă electrică"), urmele produse de scurtcircuite sau de scurgerea curenților de înaltă tensiune etc.

• În categoria urmelor de contact (formă) se includ şi ***urmele lăsate static de obiecte*** pe suportul pe care s-au aflat (urma de ardere a unui fier de călcat încins pe o stofă; conturul unui tablou desprins de pe perete).

• ***Urme poziționale*** care, în contextul general al locului faptei, oferă informații importante pentru anchetă: mobile răsturnate, sertar tras, urme de sânge, ceasul spart oprit la o anumită oră, cioburi de far etc.

• **URME DE ANIMALE**, *de picioare* şi *de dinți*, care interesează atât în legătură cu infracțiunile de furt şi braconaj, cât şi cu elucidarea unor situații dintre cele mai diverse (de exemplu, la determinarea naturii leziunilor constatate la cadavrele găsite pe câmp sau în pădure).

Recapitulăm schema clasificării urmelor după *tratatul practic de criminalistică*:

CAPITOLUL V

URMELE DE MÂINI

1. *Dactiloscopia*

Dactiloscopia este *„ştiinţa privind studiul desenelor papilare”* **(Constantin Ţurai).**

Denumirea derivă din cuvintele greceşti **daktylos** = deget şi **scopeo** = a examina (*Dicţionar enciclopedic*, vol.II, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1996, p.6).

În sens restrâns, dactiloscopia are ca obiect de cercetare desenele papilare ale degetelor (amprente digitale), dar în Criminalistică se uzitează *sensul larg*, care cuprinde şi desenele palmei (amprente palmare) şi ale tălpii piciorului (amprente plantare).

Desenele papilare (sau dermatoglife) sunt formate din sistemul liniilor paralele ale crestelor papilare, separate între ele de şanţuri papilare. **(Constantin Ţurai)**

Utilizarea impresiunilor digitale are ca scop identificarea persoanei:

- Identificarea persoanei care îşi ascunde identitatea, prin compararea amprentelor papilare cu impresiunile din fişele dactiloscopice (dacă este recidivist).
- Identificarea persoanei care a lăsat o urmă papilară la locul faptei, prin compararea cu impresiunile persoanei suspecte.
- Identificarea cadavrelor cu identitate necunoscută.
- Compararea impresiunilor digitale descoperite în mai multe locuri, pentru stabilirea autorului comun.

O amprentă digitală găsită pe un obiect face dovada contactului acestei persoane cu suportul pe care a fost descoperită urma, dar nu constituie, prin ea însăşi, o probă de vinovăţie.

2. ***Desenele papilare (după Constantin Țurai, Ion R. Constantin, Gheorghe Păşescu)***

Suprafața palmei este compusă din patru regiuni distincte: *tenară* (din dreptul degetului mare), *hipotenară* (din partea opusă), *digito-palmară* (sub degete) şi digitală.

Degetul este compus din trei zone despărțite prin şanțuri de flexiune: a. falangeta (sus); b. falangina (mijloc) şi c. falanga (jos).

Pielea care acoperă mâna este formată din:

a. *epidermul*, partea exterioară a pielii, alcătuit din mai multe straturi de celule epiteliale. Celulele superioare ale epidermului sunt celule moarte şi formează un strat cornos, aflat într-un proces permanent de descuamare;

b. *dermul,* țesut fibros, elastic, care conține vasele arteriale şi venoase, precum şi terminațiile nervilor senzitivi;

c. *hipodermul*, stratul cel mai profund, care face legătura între piele şi organele interioare.

La punctul de contact cu epidermul, dermul prezintă ridicături conice, denumite *papile* (din latină: papilla = proeminență, sfârc). În vârful papilelor se află porii prin care este eliminată transpirația. Papilelor dermice le corespund crestele papilare situate la suprafața dermului.

Forma crestelor papilare este reprodusă *identic* de către stratul epidermic. Sudoarea secretată de glandele sudoripare şi substanțele grase secretate de glandele sebacee formează, la suprafața epidermului, un strat de săruri şi grăsimi, care, la contactul cu un suport, se depun şi redau întocmai forma crestelor papilare.

Crestele papilare existente pe suprafața pielii de pe interiorul mâinilor şi de pe talpa picioarelor formează *desenul papilar*, din care fac parte şi încrețiturile pielii care străbat transversal crestele papilare, denumite linii albe, precum şi liniile ce se formează în epiderm în zona şanțurilor flexorale.

Desenele papilare imprimate pe un suport, cunoscute şi sub denumirea de dactilograme, sunt de două feluri:

• dactilograme care reprezintă desene papilare imprimate voluntar, denumite *impresiuni sau amprente de comparat*;

• dactilograme care reprezintă desenele papilare imprimate involuntar pe un suport oarecare, denumite *urme sau amprente în litigiu*.

În concluzie, **dactiloscopia este o parte a științei criminalistice care are ca obiect examinarea amprentelor digitale, palmare şi plantare, în scopul identificării persoanei.**

3. ***Proprietățile desenelor papilare***

a. Unicitatea. Calculele matematice au demonstrat că nu există în lume două desene întrutotul identice. Dacă se iau în calcul doar 4 caracteristici, posibilitatea repetării a două desene papilare cu aceleaşi caracteristici ar exista *teoretic* numai la 64 milioane de amprente (**Edmond Locard**). Chiar şi la gemenii univitelini, ale căror desene au un aspect general asemănător, există deosebiri de detaliu.

b. Imuabilitatea. Desenele papilare se formează în luna a 6-a de viață intrauterină şi se păstrează neschimbate până dincolo de moarte, ceea ce oferă posibilitatea amprentării cadavrelor.

c. Fixitatea şi inalterabilitatea. Desenele papilare variază doar ca dimensiune, nu şi ca structură şi detalii, de-a lungul întregii vieți. Ele pot suferi modificări cu ocazia unor accidente (ardere sau tăiere profundă), operații sau maladii cutanate grave (lepră). Dar şi în aceste cazuri, epidermul fie se reface, prezentând aceleaşi caracteristici ale desenului ca înainte de alterare, fie se cicatrizează, oferind un element de identificare de neconfundat.

Aceste proprietăți conferă desenelor papilare calitatea de a fi strict *individuale*, unice, de neregăsit chiar şi la degetele aceleiaşi persoane.

4. ***Modul de formare a urmelor papilare***

a. Amprentele mulate sunt cauzate de contactul degetului cu o substanță maleabilă (mastic, plastilină, ciocolată, vopsea proaspătă, ceară), care reține imaginea în trei dimensiuni (urmă de adâncime).

b. Amprentele vizibile pot fi *pozitive* (deget contaminat cu cerneală, sânge, produse luminiscente etc.) şi *negative* (prin ridicare de praf). Amprenta este direct vizibilă dacă există un contact suficient cu suportul sau în situația în care contrastul poate fi întărit printr-o iluminare colorată, filtrată sau difuză.

c. Amprentele latente sunt *invizibile* sau *vizibile*. Ele trebuie tratate pentru a se detaşa de fondul suportului pe care se află. Pentru a fi relevate, ele sunt tratate prin pensulare cu pulberi speciale (negre, albe şi fluorescente) sau evidențiate chimic cu reactivi lichizi, cu vapori ori prin afumare.

Contrastul de culoare poate fi întărit printr-o iluminare oblică, filtrată sau difuză (polilight).

5. ***Structura desenelor papilare***

Falangetele au relieful papilar cel mai variat, astfel că permit clasificarea acestuia în tipuri, grupe şi subgrupe.

Desenul papilar este împărţit convenţional în trei zone:

a. Zona bazală cuprinde crestele papilare aflate deasupra şanţului flexoral, orizontale şi aproximativ paralele.

b. Zona centrală (sau nucleul), cuprinsă între zonele bazală şi marginală, este cea mai importantă pentru identificare deoarece conţine cele mai multe caracteristici sub aspectul formei şi al numărului de detalii.

c. Zona marginală, formată din creste papilare sub formă de arc, înconjoară nucleul cu un *U* întors, urmând conturul falangelui. Partea de sus (vârful) poartă denumirea de zonă *distală*, iar zonele laterale se numesc *periferice*.

Când crestele limitante ale fiecărei zone se întâlnesc, se obţine un aspect general de triunghi denumit *deltă,* după litera grecească.

Delta poate fi:

- *albă*, când cele trei creste limitante alcătuiesc un triunghi cu unghiuri deschise, închise sau mixte;

- *neagră*, când limitantele se întâlnesc într-un punct bine determinat şi continuă într-o singură creastă.

Centrul deltic se numeşte *punctul deltic*. La delta albă este centrul triunghiului, fiind marcat uneori printr-o creastă punctiformă. La delta neagră, punctul este constituit de locul de racordare a celor trei creste.

6. ***Clasificarea desenelor papilare***

Sistemele de clasificare sunt diverse, dar toate se inspiră din câteva forme fundamentale de desene, descrise pentru prima dată de Purkinje.

Desenele papilare se împart în cinci tipuri de bază: **adeltic**, **monodeltic**, **bideltic**, **polideltic** şi **amorf**.

6.1. **Tipul adeltic** nu are delta, iar crestele desenează parabole sub formă de arc. Arcurile pot fi: a) simple şi b) piniforme.

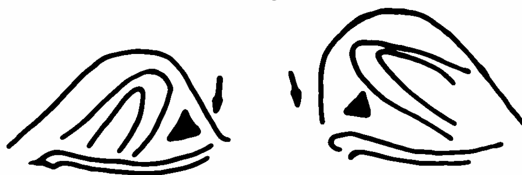

a. Arcuri simple **b.** Arcuri piniforme

6.2. **Tipul monodeltic** sau laţ, în care zona centrală are forma unui laţ, cu două subtipuri:

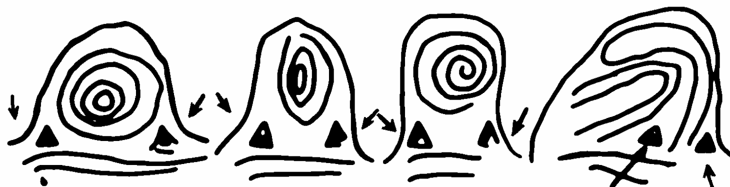
a. *dextrodeltic,* cu delta în dreapta;

b. *sinistrodeltic*, cu delta în stânga.

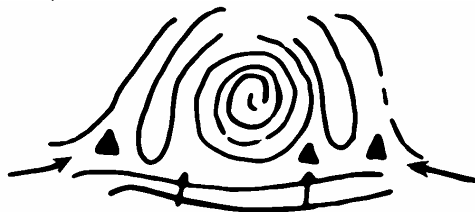

a. tipul dextrodeltic **b.** tipul sinistrodeltic

6.3. **Tipul bideltic,** care prezintă două delte, plasate în dreapta şi în stânga desenului central, este alcătuit din creste papilare în formă de *cerc, oval* (elipsoidal), *spirală* (verticale), *laţuri gemene* sau *duble* etc.

6.4. **Tipul polideltic** (combinat). Are o frecvență redusă şi include trei sau patru delte. De obicei, în centrul desenului se găsesc creste circulare flancate lateral de lațuri.

6.5. **Tipul amorf** nu intră în clasificarea curentă, formarea lui fiind de natură patologică, putându-se transmite genetic. Prezintă următoarele subtipuri:

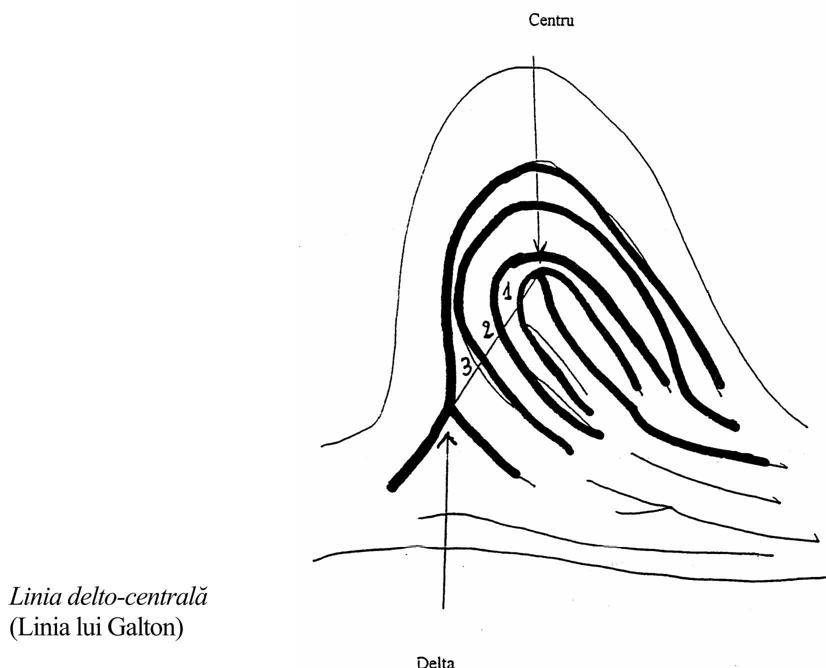
a. *simian*, caracteristic maimuțelor, întâlnit la deficienți mintal;

b. *danteliform,* cu creste sau fragmente de creste care cad perpendicular pe şanțul de flexiune (malformații accidentale ce se datorează presiunii tisulare în timpul vieții embrionare).

Un astfel de subtip a fost întâlnit şi în țara noastră, fiind comunicat de **Constantin Țurai şi Corneliu Panghe;**

c. *nedefinit*, în care nu se distinge tipul din cauza distrugerii desenului ca urmare a unor leziuni sau a unor cicatrici.

În concluzie, clasificarea desenului papilar are drept criteriu *un reper natural principal - delta*. Pentru diferențierea în continuare a două amprente de acelaşi tip şi subtip s-a căutat un *reper secundar - centrul desenului*. Dacă sunt mai multe creste şi numărul lor este impar, se alege capătul liniei mediane; dacă numărul este par, se alege un punct între cele două creste mediane. Centrul desenului astfel stabilit se uneşte cu delta printr-o linie imaginară sau efectiv trasată, denumită *linia lui Galton* sau *linia delto-centrală*. Numărul de creste intersectate („tăiate”) de această linie oferă un *al doilea criteriu de clasificare al desenului papilar*, cifric, care poate fi codificat (introdus în formula dactiloscopică pentru fişierele manuale sau în codul pentru prelucrarea automată a fişierelor computerizate).

Linia delto-centrală
(Linia lui Galton)

7. Detaliile desenului papilar (Camil Suciu, Ion R. Constantin, Gheorghe Păşescu).

Crestele papilare sunt redate nu numai prin linii continue, ci şi prin linii întrerupte sau divizate. Aceste detalii sunt denumite *minuţii*, elemente sau puncte caracteristice.

Desenul papilar al unei falangete conţine circa 150–200 detalii caracteristice, cu excepţia adelticelor, care sunt mai simple.

Detaliile care corespund atât ca tip, cât şi ca poziţie sunt denumite *puncte coincidente*.

Principalele *detalii* sau *minuţii* sunt următoarele:

7.1. **Capătul de creastă:** extremitatea unei creste sau punctul ei de oprire. **V. Sava** şi **V.P. Margot** consideră că diferenţierea făcută de unii autori în „început de creastă" şi „sfârşit de creastă" este lipsită de sens,

întrucât nu este vorba de o trăsătură dinamică, la care să existe un punct de plecare şi un punct de sosire.

7.2. **Întrerupere:** creasta se opreşte şi, după un spaţiu alb de câţiva milimetri, continuă în aceeaşi direcţie.

7.3. **Bifurcaţia şi trifurcaţia:** creasta se ramifică în alte două sau trei creste. Unii autori le deosebesc de „contopire”, considerând că în primul caz ramificaţia se produce în sus, iar în al doilea caz în jos.

7.4. **Croşetul (cârligul):** este un tip particular de bifurcaţie, când din creasta principală deviază o ramură scurtă.

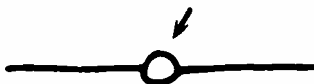

7.5. **Butoniera:** creasta se dedublează, descriind un oval, apoi se reface într-o creastă unică. Mărimea absolută a butonierei este deosebit de importantă pentru identificarea asistată de calculator (tehnologiile AFIS).

7.6. **Inelul:** o variantă a butonierei, când în locul ovalului apare un cerc.

Atât butoniera, cât şi inelul pot fi *mediane*, când sunt plasate în mijlocul crestei, şi *laterale*, când sunt situate alături (juxtapuse).

7.7. **Anastomoza:** creasta scurtă care leagă, ca o punte, două creste adiacente.

7.8. **Reîntoarcerea:** creasta papilară care în traseul său descrie o buclă şi se întoarce paralel cu sensul de ducere. Este detaliul cel mai valoros alături de anastomoză.

7.9. **Fragmentul** este o creastă redusă, mică, situată între două creste lungi sau încadrată în spaţiul de întrerupere al unei creste.

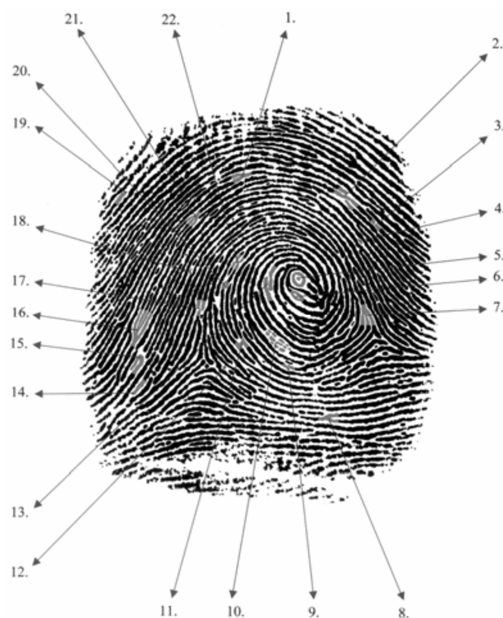
7.10. **Punctul (insula):** creasta este punctiformă, izolată. Mai multe puncte continue, dispuse pe aceeaşi direcţie, formează o creastă papilară punctiformă (insule multiple).

Combinarea între ele a unora dintre aceste elemente (1–10) poate da naştere la formaţiuni complexe (arborescentă, intersecţie, depăşire etc.). *Detaliile se reduc la trei caractere de bază: capătul de creastă, divizarea crestei şi punctul*.

Detaliile caracteristice se citesc circular, în sensul mersului acelor de ceasornic, iar dacă nu se poate stabili tipul de desen papilar se citesc de la stânga la dreapta şi de sus în jos.

Detaliile caracteristice ale desenului papilar

1. Contopire
2. Creste alternative
3. Întrerupere de creastă
4. Fragment de creastă papilară
5. Inel punctat
6. Butonieră
7. Trifurcaţie
8. Bifurcaţie
9. Deviere de creste
10. Grup de creste papilare
11. Anastomoză
12. Punct papilar
13. Depăşire de creastă
14. Început de creastă
15. Reîntoarcere
16. Ramificaţie
17.Triunghiul capetelor de creste
18. Creastă aderentă (cârlig)
19. Sfârşit de creastă papilară
20. Inel
21. Contopire triplă
22. Intersecţie

Început de creastă papilară

Sfârşit de creastă papilară

Creastă aderentă sau cârlig

Bifurcație

Ramificație

Grup de creste papilare

Contopire

Depăşire

Fragment

Contopire rapidă

Butonieră

Deviere

Creste alternative

Inel

Triunghiul catetelor de creste

Inel punctat

Întrerupere de creastă

Punct papilar

Anastomoză

Trifurcație

Intersecție

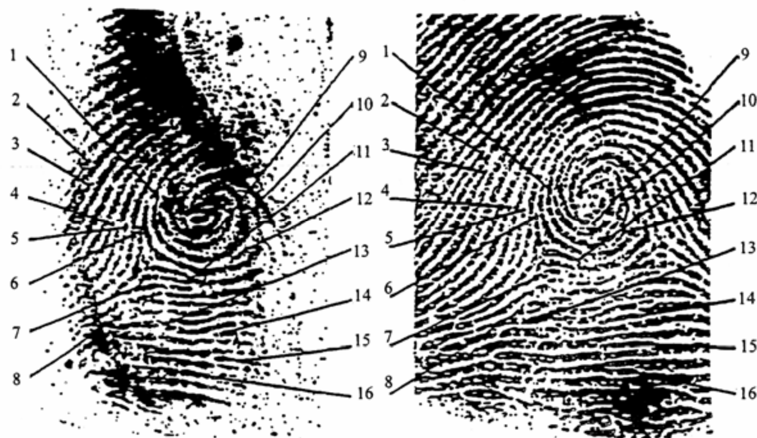

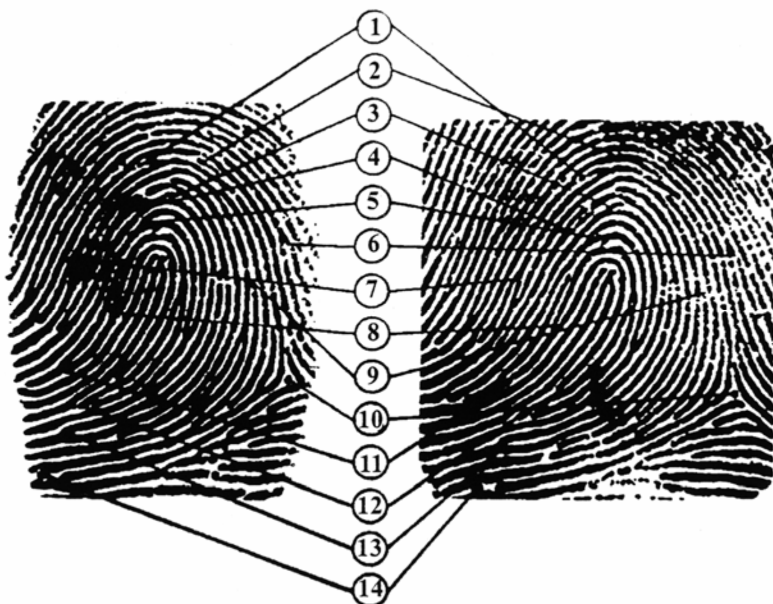
Reîntoarcere

Cicatrice

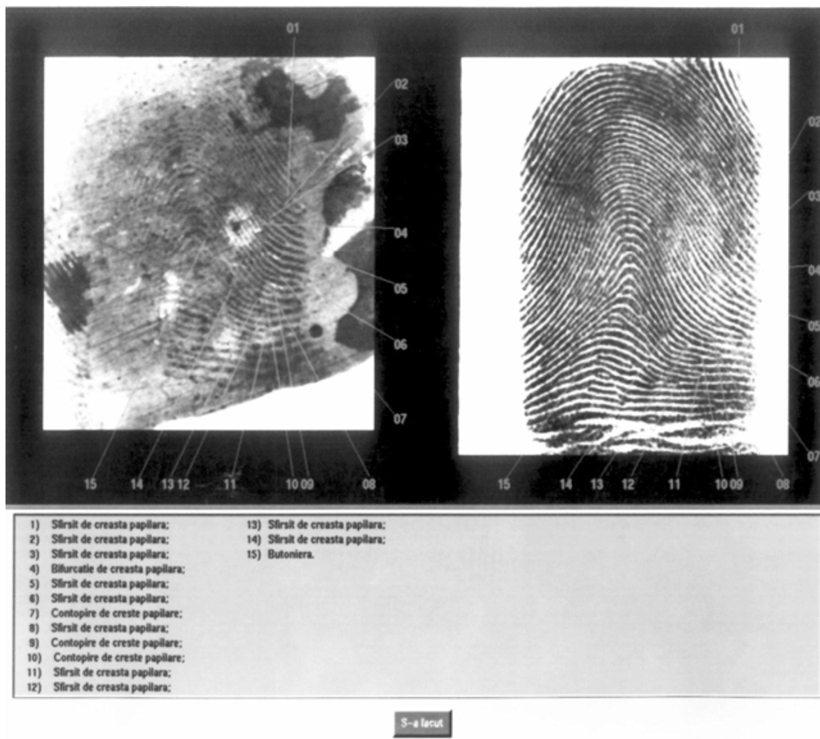
Examinarea comparativă prin juxtapunere cu indicarea caracteristicilor coincidente: a. urma; b. amprenta de comparație

1 - butonieră;
2, 10, 11, 13 - bifurcații ale crestelor papilare;
3, 4, 5, 6, 7 - sfârşit de creastă papilară;
8 - contopire de creste papilare;
14, 15, 16 - început de creastă papilară;
12 - fragment de creastă papilară.

Demonstrarea punctelor de asemănare prin săgeți numerotate:
a. urma papilară ridicată din câmpul infracțiunii;
b. amprenta prelevată de la persoana suspectă.
Diagrama punctelor coincidente:
a - a celor din urma ridicată din câmpul infracțional;
b - a celor din amprenta persoanei suspecte.

Planşă dactiloscopică demonstrativă editată la o stație de lucru AFIS

Control de calitate la o fişă decadactilară
(impresiuni codificate automat de staţia de lucru AFIS)

Verificarea urmelor la o stație de lucru AFIS
(colecția autorului)

Fişe de identificare pe bază de fotografie, semnalmente şi impresiuni digitale aflate în uzul poliției franceze în prima jumătate a secolului al XX-lea (colecția autorului)

Age app^t — Age déclaré 19 ans Né en 1905

Taille 1^m 74-2	Tête long^r 19-4	Pied g. 26-2	Coul^r de l'iris n^o de cl. 4-3	Cheveux
Voûte	larg^r 14-6	Médius g. 11-5	aur^e	
Enverg. 1^m	zyg^e 13-7	Auric^re g. 8-7	pér^ie	Barbe
Buste	Oreille dr. 6-3	Coudée g 47-4	part^tés	Teint

Point de vue de la photographie … distance du sujet 2 mètres

Pouce dr. 2 Index dr. 3 Médius dr. 3 Annulaire dr. 3 Auriculaire dr. 2

Dressé à Tunis, le … 192 , par M.

N° 116/14 Nom et prénoms : Sénécal Marcel

Surnoms :

Né le 26-5-1905, à … canton Rouen dép^t Seine Inf^re

Fils de Ernest et de Brismontier Marthe

Profession … le commerce Motif de la détention : vol.

Marques particulières et cicatrices

NOTES

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

Auriculaire g. 2 Annulaire g. 2 Médius g. 3 Index g. 2 Pouce g. 3

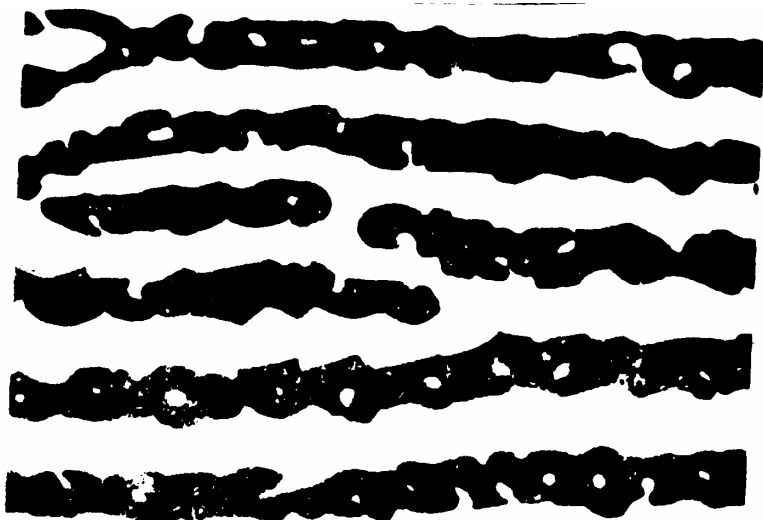
8. *Poroscopia şi cretoscopia*

8.1. **Poroscopia** se ocupă cu studiul morfologic şi funcţional al porilor sub aspectul formării urmelor şi al metodelor de examinare.

Poroscopia studiază *forma porilor*, a orificiilor glandelor sudoripare, aflate în palma mâinii şi în talpa picioarelor.

Forma porilor este *fixă şi caracteristică*: circulară, ovală, unghiulară, în semilună, dantelată, triunghiulară etc., iar diametrele ei pot varia între *80–250 miimi de milimetru*. Pentru a fi comparaţi, porii vor fi măriţi de 80–100 ori.

Porii sunt caracterizaţi prin două elemente de stabilitate: *imuabilitatea* şi *repartiţia topografică* (raporturi spaţiale reciproce), fiind posibilă identificarea, cu aplicabilitate restrânsă din cauza îmbâcsirii porilor cu substanţe de stratificare sau cu praful de relevare. Poroscopia este mai pretabilă la examinarea impresiunilor, de pe documente, la care amprentele apar în tuş. **(Lucian Ionescu)**

Porii aflaţi de-a lungul unor creste papilare (După **Camil Suciu**).

8.2. **Cretoscopia** se ocupă cu studiul marginilor crestelor papilare, a căror conformaţie diferenţiată este dată de forma porilor. Porul este aşezat în centrul sau la marginea crestei, sub forma unei dantelări (franjurare), care va da caracteristicile de muchie a crestei, unic, fix şi nealterabil, pe care se bazează identificarea. În practică, din cauza îmbâcsirii microreliefului de către substanţele de contaminare şi apoi de cele de relevare, posibilităţile de aplicare ale cretoscopiei sunt reduse.

9. **Elemente adiacente** ale desenelor papilare sunt:

• cicatricile;
• liniile albe produse de cutele pielii;
• liniile şanţurilor de flexiune;
• negii sau alte malformaţii.

10. *Procedee de relevare a urmelor latente (Ion R. Constantin, Mircea Constantinescu, Gheorghe Păşescu)*

10.1. **Relevare prin metode fizice**

Prin prăfuire sau pulverizare cu pulberi de contrast în raport cu natura şi culoarea suportului purtător de urme (negrul de fum, negrul de antimoniu, grafitul - toate de culoare neagră şi universal aplicabile; argentoratul - pentru suprafeţe lucioase; carbonatul bazic de plumb (ceruză), de culoare albă - pentru suporturi de culoare contrastantă).

Pentru relevarea urmelor digitale de pe obiecte din faianţă, porţelan, gresie, piele de culoare albă se recomandă negrul de fum şi pulbere de aluminiu.

Pentru obiecte din metal de culoare albă se pot folosi roşu de Sudan III ori negru de fum.

Pentru metale nichelate sau cromate se recomandă funinginea de camfor ori de polistiren.

Pentru urmele invizibile de pe obiectele incolore (sticlă, celofan, celuloid) se poate utiliza carbonatul bazic de plumb (ceruza).

Pentru metale cu suprafaţa aspră se poate utiliza pudra galbenă fluorescentă.

Urmele proaspete de pe hârtie pot fi relevate prin pudrare, dar fără folosirea pensulei (cu excepţia pensulei magnetice în cazul utilizării

pulberilor magnetice). Pentru urmele papilare vechi se mai pot folosi pulberea de aluminiu, negrul de fum sau chiar roşul de Sudan III.

Cu substanțe fluorescente, activate sub acțiunea razelor ultraviolete (antracenul, lumogenul galben, oxina, zincul sulfuros etc. sau amestecuri).

Se folosesc *pensule din păr de veveriță, puf de struț sau fibre de carbon* şi, de dată mai recentă, *pensula magnetică* (formarea unui câmp magnetic prin care este atrasă pilitura de fier care acționează ca o pensulă). *Pensula se va orienta în direcția crestelor papilare, pentru a nu deteriora urmele.*

Afumarea directă cu funingine de camfor, magneziu, dop de plută, polistiren expandat, pentru suprafețe nichelate sau cromate.

Metalizarea într-o cameră de vid, îndeosebi a urmelor dispuse pe hârtie.

Printr-un *dispozitiv cu câmp electric* de frecvență medie (se foloseşte cu succes şi pentru revelarea urmelor de buze, de mănuşi sau de încălțăminte pe materiale textile sau plastic).

Marcarea cu izotopi radioactivi a proteinelor din sudoare şi evidențierea detaliilor desenului papilar prin autoradiografie.

Cu ajutorul unei instalații electrice, realizate de specialiştii români, denumită „Optimiscop".

10.2. **Relevare prin metode chimice:**

Evidențierea cu vapori de iod („aburire") şi fixarea urmei, imediat, prin fotografiere şi prin intermediul peliculei adezive. Această metodă se recomandă la relevarea urmelor lăsate pe hârtie sau pe perete. *Urmele relevate vor fi tratate cu o pastă de dextrină, pentru că altfel dispar înainte de fotografiere*

Evidențierea cu reactivi chimici (ninhidrină, nitrat de argint, rodamina B - pentru relevarea urmelor pe hârtie şi organizarea capcanelor criminalistice, acid osmic sau fluorhidric pentru relevarea urmelor pe sticlă).

Relevarea urmelor formate prin depuneri de sânge se face cu luminol, iar a celor rezultate prin depunerea ureei din sudoare, cu o soluție denumită DEMAC.

Relevare prin metode optice, nedistructive, care permite fixarea urmei prin fotografiere sau pe bandă videomagnetică: *radiații de tip laser* (laser de argon) care determină fluorescența, ce pot fi întărite cu ninhidrină; *dispersia luminoasă* a unei raze de lumină incidentă, proiectată pe suportul purtător de urmă.

11. ***Fixarea şi ridicarea urmelor de mâini (Camil Suciu, Emilian Stancu, Ion Mircea)***

11.1. **Sub raport procedural**, urmele sunt fixate prin *procesul-verbal,* în care se consemnează:

• urmele descoperite şi metodele de relevare folosite;

• locul în care au fost găsite, distanțele față de principalele repere (copaci, axul şoselei, fereastră, uşă, pat etc.);

• poziția lor față de obiectul principal;

• modelul, marca, tipul, seria;

• starea urmei sau a obiectului (deteriorat, umed, în putrefacție, cald, rece, topit etc.);

• cantitățile găsite;

• condițiile în care au fost descoperite;

• starea timpului;

• fotografiile executate;

• transferarea pe pelicule adezive sau prin mulaje;

• ambalarea şi ridicarea obiectelor purtătoare.

11.2. **Sub raport tehnic criminalistic**

Fotografia de detaliu, executată de la o distanță de 5–10 cm cu obiectivul fixat perpendicular pe urmă. Iluminarea se va face din spatele aparatului de fotografiat sau din două părți laterale.

• *fotografia urmelor pe pahar*: se asigură un fond în contrast cu substanța de relevare (ceruza), prin introducerea în pahar a unui sul de hârtie neagră sau a unui lichid de culoare închisă;

• *fotografia urmei pe oglindă*: în dreptul obiectivului se dispune un ecran negru cu un orificiu în centru;

• *fotografia urmei pe obiecte lucioase:* sticlă, faianță, porțelan, vase emailate etc. se va realiza prin *fotografie* de *reflexie*, suportul fiind iluminat sub un unghi ascuțit, din două părți, cu becuri mate.

Transferarea urmelor de suprafață cu ajutorul peliculei adezive (folio), după relevarea şi fotografierea acestora.

Ridicarea urmelor de adâncime cu ajutorul *mulajelor*, după fotografierea lor.

11.3. **Reguli pentru transportarea obiectelor purtătoare de urme:**

• Ridicarea să fie admisibilă (să nu provoace distrugeri sau degradări, să nu stânjenească procesul de producție, să nu prezinte pericol public).

• Să nu se distrugă urmele existente ori să se creeze altele noi.

• Obiectul se ridică numai după ce a fost marcat şi fotografiat.

• Se prinde numai de margini sau numai cu penseta.

• Obiectul nu se ambalează în vată sau în pânză.

• Se sigilează cu sigiliul organului judiciar.

• Va purta o etichetă numerotată, cu mențiuni privind locul, data, conținutul.

12. ***Regula celor 12 puncte***

Regula celor 12 puncte a fost formulată de **V. Balthazard** şi reprezintă **criteriul de apreciere cantitativ** în dactiloscopie.

Pe baza calculelor matematice se demonstrează că o urmă digitală găsită la locul faptei are valoare de identificare proporțional cu numărul de puncte (detalii) pe care le conține în raport cu impresiunea digitală cu care se compară. Balthazard a demonstrat, în 1911, că la 4 feluri de detalii caracteristice este necesar un număr de 12 puncte coincidente pentru ca posibilitatea de repetare să fie de 1 la 17 milioane. Dacă se iau în calcul 6 detalii şi 10 puncte caracteristice, probabilitatea este de 1 la 60 milioane.

Această regulă a fost adoptată de multe țări, printre care şi România, considerându-se că un minimum de 12 concordanțe echivalează cu certitudinea identității.

Dar, în ce priveşte aspectul *calitativ*, **Edmond Locard** preciza încă din 1929: *„o particularitate rară este de 100 de ori mai semnificativă decât o serie de bifurcații din zona marginală. Patru sau cinci puncte bine grupate în centrul figurii, într-o manieră excepțională, conving mai mult decât 12 sau 15 bifurcații răspândite la periferia desenului”.*

Cercetările unor specialişti străini (**R. Kingston, P.L. Kirk**) şi români (**Ion R. Constantin** şi **Gheorghe Păşescu**) demonstrează azi că *„folosirea unui ansamblu cât mai mare de detalii caracteristice (5, 6, 7 feluri de detalii) într-o expertiză dactiloscopică permite reducerea, în mod corespunzător, a punctelor de coincidență.”*

Regula celor 12 puncte coincidente nu este necesară nici în situațiile în care expertiza dactiloscopică se bazează pe un detaliu întâlnit mai rar: inel, anastomoză, reîntoarcere, trifurcație sau cicatrice, la care probabilitatea de repetare este de 1 la 37 de milioane, iar dacă se mai adaugă încă un detaliu de genul crestelor alternative, probabilitatea este de 1 la 972 milioane. (I. Gayet, Ion R. Constantin şi M. Rădulescu).

CAPITOLUL VI

ALTE URME UMANE

1. *Urmele de picioare*

1.1. **Clasificarea urmelor de picioare:**

Urme de picior desculț (urmă papilară): se identifică direct persoana.

Urme de picior cu ciorap: se identifică fie persoana, după urmele de contur ale tălpii, fie ciorapul, după textura materialului.

Urme de picior încălțat: se identifică încălțămintea, deci indirect persoana.

Urmele plantei piciorului sunt cele mai valoroase pentru individualizare, deoarece amprenta plantară poate servi la o identificare certă, echivalentă cu identificarea bazată pe amprentele digitale. **(Emilian Stancu)**

Planta piciorului se împarte în patru regiuni distincte (**Dumitru Ionete**):

• *regiunea metatarsofalangiană*, cea mai importantă pentru identificare, cuprinsă între vârful degetelor şi o linie imaginară, perpendiculară pe axa longitudinală a plantei, care trece prin articulația situată între falanga a doua a degetului mare şi metatars;

• regiunea metatarsiană, cuprinsă între regiunea metatarsofalangiană şi o linie imaginară, perpendiculară pe axa longitudinală a plantei, care trece prin articulația tarsului cu metatarsul;

• regiunea tarsiană, imprimată parțial, cuprinsă între regiunea metatarsiană şi călcâi;

• regiunea călcâiului, caracterizată prin alterări ale desenului papilar, din cauza bătăturilor sau cicatricelor.

Urmele piciorului cu ciorap reproduc forma generală a plantei piciorului, a regiunilor sale şi a țesăturii. Pot servi la determinări de grup şi chiar la identificare, dacă prezintă elemente de individualizare (uzuri sau cusături specifice).

Urmele de adâncime (statice, de adâncime, în pământ moale) pot reflecta unele caracteristici utile identificării.

Urmele de picioare se pretează la toate formele cunoscute, de suprafață și de adâncime, de stratificare și de destratificare, vizibile și latente (mai rar), statice și dinamice.

Calitatea urmei depinde atât de *modul de călcare,* cât și de proprietățile plastice ale obiectului primitor, mai ales în cazul urmelor de adâncime. La urmele de suprafață și de stratificare - prezintă interes *natura substanței aderente și gradul de uzură* a tălpii.

1.2. **Cărarea de pași**

La locul faptei pot exista mai multe urme care indică drumul parcurs de infractor. Prima operație constă în *trierea urmelor* pentru a stabili dacă în acel loc au călcat mai multe persoane.

Cărarea de pași poate indica:

• *Direcția de mișcare* dată de axa longitudinală, adică linia dreaptă care trece printre urmele lăsate de piciorul drept și de piciorul stâng.

• *Linia mersului*, o linie frântă care unește părțile din spate ale fiecărei urme. Unghiurile formate sunt mici sau mari, în raport cu lungimea pasului.

• *Lungimea pasului*, distanța dintre două urme consecutive ale piciorului drept și stâng, măsurată la partea din spate sau din față a urmelor. Se măsoară între extremitătile călcâielor celor două urme.

• *Lățimea pasului*, distanța cuprinsă între partea exterioară ori interioară a urmelor piciorului stâng sau drept.

• *Unghiul de mers*, format de axa longitudinală a tălpii cu axa direcției de mers. Diferă de la o persoană la alta și este constant, fiind mai mic la femei, copii și bătrâni în comparație cu bărbații maturi.

Cărarea de pași poate oferi informații cu privire la: *numărul de persoane, greutatea, înălțimea, sexul, vârsta, defecte anatomice* (șchiopătare, platfus), *viteza* și *modalitatea deplasării* (prin alergare, prin sărire, lent, rapid etc.), *starea psihică* (beție, boală, stres).

De asemenea, poate indica alte date de interes operativ: dacă autorul cunoaște locul; dacă a stat la pândă, de unde a intrat, pe unde a ieșit, simularea direcției de mers („de-a-ndăratelea”).

1.3. **Fixarea şi ridicarea urmelor de picioare (Ion Mircea)**

Criminalistica recomandă fixarea urmelor de picioare, astfel:

a. *prin descriere în procesul-verbal de cercetare a locului faptei*:

• se precizează zona în care se află;

• proprietățile suportului;

• descrierea urmelor în mod amănunțit, cu toate detaliile stabilite prin măsurători (număr, formă, contur, relief, dimensiuni, dacă sunt integrale sau fragmente, alte caracteristici);

• la urmele de încălțăminte se precizează dacă sunt de adâncime ori de suprafață (de stratificare sau de destratificare);

• la urmele create de piciorul desculț se precizează dacă se disting caracteristicile desenului papilar, urmele degetelor;

• elementele cărării de urme.

b. *prin fotografiere:*

• urmele de picioare se fotografiază în ansamblu şi se fixează pozițiile ce le au unele față de altele, raporturile în care se află cu obiectele din apropiere (*fotografia obiectelor principale*); aparatul fotografic se aşează pe stativ, cu obiectivul orientat perpendicular pe urmă, la o înălțime adecvată, cu luminare naturală sau, dacă nu este posibil, cu lumina becurilor mate;

• urmează *fotografierea de detaliu* a fiecărei urme, aparatul fotografic având obiectivul perpendicular pe urmă, recurgându-se la *inele intermediare* între obiectiv şi camera obscură, cu iluminare laterală sau din spatele aparatului.

• *fotografia la scară:* se aşează alături şi paralel de urmă o riglă gradată în centimetri.

c. *fixarea prin mulare a urmelor de adâncime:*

• mulare cu ceară, parafină sau răşină, prin trasarea peste suprafața urmei a unui strat subțire de parafină sau ceară topită, după care se pulverizează pudră de talc;

• pasta de ghips se pregăteşte din ghips dentar şi apă, într-o capsulă de cauciuc, amestecându-se până ce pasta ajunge la gradul de fluidizare necesar, după care se toarnă, cu lingura, în urmă. La o temperatură a aerului de 20–30°C, mulajul de ghips face priză în 30–40 minute. Uscarea completă se face în 2–3 zile, după care se spală cu o pensulă;

• urmele de adâncime create în zăpadă sau în gheață se pot fixa prin mulaje de ghips sau de sulf topit;

• urmele fiabile (nisip) se pulverizează în prealabil cu şerlac, colodion sau fixativ de păr. Dacă urma este umedă, în prealabil se presară talc sau praf de ghips, care absoarbe apa.

d. *Copierea cu peliculă adezivă* a urmelor de suprafaţă

Negativul obţinut prin fotografierea urmei de pe pelicula adezivă va fi aşezat în aparatul de mărit, pentru obţinerea imaginii pozitive, cu emulsia spre sursa de lumină.

e. *ridicarea prin decuparea suportului* purtător de urme (de exemplu călcarea pe hârtie)

f. *prin transferul electrostatic* **(Lucian Ionescu)**

Deasupra urmei se aplică o folie din vinilin sau poliester, laminată pe o parte cu un strat de metal bun conducător de electricitate. Sub obiectul purtător de urmă se plasează o placă din metal care este conectată, ca şi filmul, la o sursă de înaltă tensiune (10.000–15.000 V). La trecerea curentului electric se produce o încărcare statică a filmului, care atrage şi fixează particule de murdărie sau reziduuri ce conturează urma de picior.

2. *Urmele de dinţi*

Studiul dinţilor şi *urmelor acestora* face obiectul *odontologiei judiciare*.

Urmele de dinţi, în majoritatea cazurilor de *adâncime*, se prezintă sub formă de *muşcături*, uneori cu perforarea pielii. Se întâlnesc în special la infracţiunile de viol şi de omor cu mobil sexual, atât provocate de agresor asupra victimei, cât şi invers, de victimă, asupra agresorului, în scop de apărare.

Pot fi găsite şi pe resturi alimentare (unt, brânză, fructe, ciocolată) sau sub formă de striaţiuni în diverse obiecte (capacele sticlelor de băuturi).

Identificarea este posibilă datorită **unicităţii caracteristicilor aparatului dentar** al fiecărei persoane (forma generală a arcadei dentare, dimensiunea dinţilor, spaţierea şi înclinarea lor, malformaţii congenitale, carii, fracturi dentare, intervenţii medicale: plombe, obturaţii, proteze).

Urma de dinţi oferă, încă de la locul faptei, primele informaţii despre *tipul constitutional şi vârsta* celui care a creat-o. **(Vicenţiu Stanciu)**

Modificările datorate îmbolnăvirilor şi traumatismelor amplifică particularităţile aparatului dentar în vederea identificării.

Fixarea urmelor de dinţi se face prin descrierea lor în procesul-verbal şi prin fotorgafiere.

Urmele de comparație se iau solicitând suspectului să muște câteva foi de hârtie între care s-a introdus o foaie de plombagină, după care imaginea obținută va fi comparată cu urma în litigiu, fotografiată sau copiată pe calc.

Urmele de dinți pe piele pot fi detectate prin tehnici speciale de fotografiere (în reflexie UV), prin care se pot releva urme vechi de câteva luni, invizibile cu ochiul liber. Se pot lua şi mulaje cu produse dentare injectate cu seringa.

Stabilirea identității cadavrelor se realizează prin compararea particularităților stomatologice cu odontogramele luate de medic ante-mortem. În absența odontogramelor, urmele de dinți furnizează informații privind sexul, vârsta aproximativă, tipul şi subtipul antropologic, precum şi anomaliile dentare.

Se recomandă *ridicarea obiectului purtător,* cu păstrarea acestuia în condiții adecvate: la rece, pentru produsele alimentare; fructele sunt introduse într-o soluție de 5% formalină, iar pe timpul transportului se scot din soluție şi se împachetează într-o foiță subțire îmbibată cu formalină **(I. R.Constantin, N.Constantinescu, Gheorghe Păşescu).**

Dacă nu este posibilă ridicarea obiectului purtător, se recurge la mularea urmei, folosindu-se ghips dentar.

3. *Urmele de buze (amprentele labiale)*

Se întâlnesc în crimele pasionale şi sexuale **(Lucian Ionescu)** şi se pot găsi pe pahare, țigări, pipă, tacâmuri, batiste etc.

Buzele prezintă caracteristici individuale prin particularitățile anatomice şi prin unicitatea dispunerii şi a formei papilelor sau şanțurilor coriale, fiind posibilă identificarea certă a unei persoane, ca şi în dactiloscopie **(Ion R. Constantin)**.

Alte elemente de identificare: unghiurile comisurale, gropița mediană, tuberculul buzei superioare, şanțurile verticale (pliuri), *prezența cicatricilor*.

Urmele de buze se formează prin stratificare de coloranți (rujuri), de substanțe grase (sosuri, grăsimi, sucuri) sau produse de natură biologică (salivă, secreții).

Se prezintă sub formă **statică sau dinamică,** sub formă **vizibilă sau latentă** şi în marea majoritate a cazurilor numai ca **urme de suprafață**.

Procedeele de relevare şi fixare sunt similare cu cele ale urmelor crestelor papilare. *„Relevarea urmelor de buze latente este o problemă*

dificilă care cere experiență, răbdare şi interpretarea corectă a situației.” **(I.R.Constantin)**.

Se recomandă ridicarea obiectului purtător şi fotografierea, deoarece transferarea cu folie adezivă nu preia toate elementele urmei.

Urmele de buze pot fi supuse unor examinări fizico-chimice şi biologice, inclusiv testului ADN, pentru stabilirea compoziției, a grupei de sânge şi a infecțiilor bacteriene. Impresiunile latente vor fi relevate şi apoi transferate pe folio adeziv.

Examenul de identificare se face prin compararea urmei cu amprentele de buze de la persoanele suspecte, luate în condiții cât mai apropiate de cele ale amprentei incriminate (obiect similar).

4. ***Urmele de urechi***

Pavilionul extern al urechii este semnalmentul anatomic cel mai caracteristic al feței umane **(Corneliu Panghe),** prezentând două caracteristici:

•este *imuabil*, ca proporții şi formă, de la naştere până la moarte;

•este *unic*, neputând exista două urechi cu o morfologie identică.

Amprenta de ureche este imprimată în special de grăsimi şi rămâne, de obicei, pe suprafețele plane verticale, cu ocazia căutării amprentelor digitale prin prăfuire (*urmele lăsate de hoț prin lipirea pavilionului urechii de uşă*).

Amprentele de urechi, vizibile sau latente, se fotografiază la o lumină incidentă şi se transferă cu folio adeziv.

De cele mai multe ori se imprimă helixul şi lobul, iar uneori tragusul şi conca. Câteodată, în urmă se disting antetragusul şi fosetele naviculară şi digitală.

Identificarea urechii se obține prin studierea formei şi a proporțiilor, atât ale pavilionului, cât şi ale unor părți componente (helix, lob, tragus, antehelix şi antetragus).

Se recomandă ca urmele să fie comparate în mărime naturală prin *juxtapunere şi suprapunere*, stabilindu-se, astfel, asemănări sau deosebiri.

Pentru exploatare, cele mai apte sunt urmele latente statice, precum şi urmele de stratificare (când urechea este acoperită cu sânge, vopsea, particule de praf etc.).

5. ***Urmele biologice***

Sunt recoltate frecvent cu ocazia investigării infracţiunilor săvârşite prin violenţă (omor, tâlhărie, viol, loviri) a accidentelor de circulaţie, de muncă, în explozii şi incendii.

Urmele biologice: sângele, sperma, saliva, firele de păr, sudoarea, grăsimile şi urina comportă două probleme: a) determinarea naturii petelor şi secreţiilor; b) stabilirea caracteristicilor grupale

5.1. **Urmele de sânge**

La locul faptei, urmele sanguinolente se prezintă sub formă de picături, stropi, dâre, bălţi, mânjituri, fiind consecinţa unei acţiuni violente (în sens larg), exercitate asupra corpului omenesc.

Descoperirea urmelor de sânge comportă dificultăţi în următoarele situaţii:

- au suferit modificări prin trecerea timpului;
- sunt în cantitate mică (pete);
- au o culoare asemănătoare cu cea a suportului;
- au fost înlăturate, parţial, de autor.

Cercetarea urmelor de sânge va fi orientată:

- pe corpul şi îmbrăcămintea victimei şi agresorului;
- în locul în care a fost descoperit cadavrul;
- pe drumul parcurs de persoana care sângerează (victimă sau agresor);
- pe instrumentele folosite la săvârşirea infracţiunii;
- la instalaţii sanitare, vase şi alte obiecte care ar fi putut servi la înlăturarea urmelor sau la transportul cadavrelor.

Depistarea petelor de sânge suspecte se face cu ochiul liber sau prin iluminarea suprafeţei cercetate sub un unghi ascuţit ori cu ajutorul lămpii de radiaţii U.V. Orientativ, se poate apela la reacţii cu *apă oxigenată, luminol, acid sulfuric, reactivul Medinger* pe bază de verde-leuco-malachit sau *reactivul Adler,* pe bază de benzidină.

Ridicarea urmelor de sânge:

- prin răzuire sau raclare împreună cu o porţiune din suport;
- prin absorbire cu pipeta sau cu hârtia de filtru;
- prin ridicarea pământului şi a nisipului ce conţin urme;
- prin tăierea şi ridicarea vegetaţiei.

În procesul-verbal de cercetare a locului faptei se vor menţiona: numărul urmelor, forma, dimensiunile, dispunerea, culoarea, natura şi proprietatea suportului. Dacă s-a recoltat sânge de la cadavru se vor preciza: de unde s-a recoltat, cord sau, în cazuri excepţionale, torace, cavitatea abdominală sau craniu; vârsta victimei; dacă victima a fost transfuzată înainte de deces se vor preciza cantitatea şi grupa sângelui transfuzat.

Obiectele în stare udă, purtătoare de urme de sânge, nu se ambalează decât după uscare. Nu se vor folosi ambalaje din plastic.

Expertiza biocriminalistică a urmelor de sânge

Principalele întrebări care se pot formula **(Emilian Stancu):**

- Urma este sau nu de sânge?
- Sângele este de natură umană sau animală?
- Cărei grupe din sistemul AB0, serice, enzimatice sau limfocitare aparține?
- Care este organul din care provine?
- Conține alcool ori elemente de natură toxică?
- Aparține unui bărbat sau unei femei?
- Care este vechimea aproximativă a urmei?
- În ce condiții este posibil să se fi format urma?
- Cărei persoane, dintre cele indicate în actul de dispunere a expertizei, i-ar putea aparține?
- Ce alte date se mai pot desprinde din investigarea biologică?

Natura sângelui se determină prin reacțiile microcristalografice (reacțiile Teichman, Takayama) ori cele microspectroscopice.

Stabilirea grupelor sanguine se face potrivit sistemului clasic A, B, 0 (cu subgrupele A1, A2, A3, AB, A1B, A2B etc.) sau a altor sisteme: M.N., Rh, Gm etc., iar sexul persoanei se determină în funcție de cromatina sexuală.

Regiunea din care provine sângele se stabileşte după următoarele caracteristici:

• sângele din cavitatea bucală conține celule epiteliale fără nucleu, leucocite, resturi alimentare şi floră microbiană specifică;

• sângele nazal conține elemente celulare cu nucleu;

• sângele menstrual poate fi identificat pe baza elementelor specifice de iod pozitiv şi de basofite;

• în cazul violului, sângele vaginal poate conține şi spermă.

Se poate stabili *prezența alcoolului sau a oxidului de carbon*.

De asemenea, poate fi stabilită, cu aproximație, *vechimea urmei de sânge sau a altor urme biologice* (fire de păr, țesut dermal etc.).

5.2. **Urmele de salivă**

Urmele de salivă interesează investigarea criminalistică numai dacă individul este de *tip secretor*.

Pe baza testului ADN este posibilă identificarea persoanei după saliva prelevată de pe obiecte ca: tacâmuri, scobitori, şerveţele, ţigări, batiste etc.

În literatura de specialitate se menţionează un caz de stabilire a grupei sanguine prin examinarea a 1/6 din suprafaţa unui timbru. **(A. Swenson şi O. Wendel)**

Saliva are în compoziţie apă în proporţie de 99 la sută, substanţe organice în proporţie de 0,3 la sută, iar restul de 0,7 la sută este format din elemente celulare degenerate, provenite din glande, mucoasa bucală şi limfonodului, floră microbiană şi substanţe anorganice. (**Vicenţiu Molnar,** *Tratat practic de criminalistică,* vol. II, 1978)

Căutarea urmelor de salivă se face prin cercetarea atentă a obiectelor, sub diferite unghiuri de incidenţă a luminii de lanternă şi cu ajutorul lupelor de mărit, precum şi cu lampa portativă de ultraviolete. **(Ion Mircea)**

Ambalarea urmelor se face doar în *stare uscată*, după care se transportă urgent la laboratorul de specialitate, pentru a nu se distruge antigenele. **(Emilian Stancu)**

Interpretarea urmelor de salivă poate oferi date despre modul de formare a urmei, mediul profesional al individului, starea de sănătate, deprinderi sau vicii, timpul petrecut la locul faptei, numărul de persoane etc. **(Emilian Stancu, Gheorghe Asanache** şi **Mina Dragomir)**.

Expertul se poate pronunţa asupra următoarelor aspecte:

•dacă urma este sau nu de salivă;

•dacă saliva este de natură umană (nu întotdeauna rezultatul poate avea caracter de certitudine);

•calitatea de secretor sau nesecretor şi grupa sanguină;

•prin *examen genetic* se poate identifica persoana cu certitudine.

5.3. **Urmele de spermă**

„Constau din lichidul seminal rezultat din secreţia glandelor sexuale masculine în timpul raporturilor sexuale fireşti sau de perversiune sexuală, al masturbării, poluţiei nocturne ori al ejaculării datorită unor stări patologice.” **(Ion Mircea)**

Se formează prin depunerea spermei eliminate pe diferite obiecte ca: lenjeria de corp şi de pat, prosoape, batiste, haine, duşumele, covoare,

corpul victimei sau al infractorului (pe coapse, fese, abdomen, perii pubieni, în vagin, anus, sub sânii victimei, subsuori etc.).

Prezintă interes pentru investigarea criminalistică a unor infracțiuni privitoare la viața sexuală, a unor infracțiuni de omor, în cazuri de sinucideri ale bărbaților prin spânzurare, precum și în unele accidente.

5.3.1. *Fixarea urmelor seminale:*

• Prin descriere în procesul-verbal de cercetare a locului faptei: se precizează obiectele pe care au fost descoperite, starea în care se află, culoarea, alte urme aflate în imediata apropiere.

De menționat că, în stare uscată, urmele seminale prezintă un contur neregulat, o culoare gri-albicioasă și sunt aspre la pipăit, dacă se formează pe țesături.

La țesăturile sintetice, mai puțin absorbante, urmele au un aspect de crustă solzoasă și lucioasă. **(Mihail Kernbach; Gheorghe Asanache și Mina Dragomir)**

• Prin fotografierea obiectelor pe care au fost descoperite.

5.3.2. *Ridicarea urmelor seminale* necesită *precauție* pentru păstrarea intactă a spermatozoizilor. Se recomandă ridicarea obiectului purtător sau tăierea porțiunii care cuprinde pata, fără a se îndoi. Dacă urmele sunt descoperite în stare lichidă, vor fi absorbite pe o bucată de pânză curată sau pe o rondelă de hârtie filtru, care, după uscare, se ambalează în hârtie curată (**Ion R. Constantin, Mircea Constantinescu, Gheorghe Pășescu**)

Urmele dispuse pe dușumea sau parchet se decupează.

Firele de păr care conțin picături seminale se taie. De pe piele, recoltarea se face prin umezire cu apă distilată și transferarea petei pe o hârtie de filtru. **(Emilian Stancu)**

Aceste precauții sunt determinate de faptul că cercetările relativ recente au precizat că stabilirea calității de secretor și determinarea antigenelor din sistemul A, B, 0 sunt mai sigure în cazul urmelor de spermă, în comparație cu urmele vechi de sânge, chiar dacă au o vechime de peste un an.

5.3.3. *Expertiza biocriminalistă a urmelor seminale* poate stabili:

• dacă urma este spermă și dacă aceasta este de origine umană sau animală; *Reacții de probabilitate*: reacțiile cristalografice **(Florence și Barberio),** reacțiile cromatografice și spectrografice, reacții pentru

fosfataza acidă; *reacții de certitudine*: scoaterea în evidență a spermatozoidului printr-o reacție de culoare;

• determinările caracterului de secretor sau nesecretor, al grupei sanguine (dacă individul este secretor); vechimea petei; substanțele străine prezente în urmă; eventuale boli venerice **(Emilian Stancu);**

• anumite deprinderi, aberații sexuale şi stări psihopatologice ale persoanei. (**Gheorghe Asanache**, **Mina Dragomir**)

Posibilitățile de examinare a urmelor de spermă se datorează timpului de supraviețuire a spermatozoizilor: 48 de ore intravaginal la o femeie în viață; 19 zile la cadavrele înghețate **(Moise Terbancea, L. Vasiliu, K. Crainic, M. Boia)**, luni de zile în țesături absorbante.

La nivelul actual al tehnicii, specialiştii privesc cu rezervă posibilitatea *individualizării persoanei* după spermatozoizii găsiți în urma descoperită la locul faptei sau pe victimă, dar se pot obține rezultate semnificative o dată cu perfecționarea tehnicilor de stabilire a *tipologiei genetice a spermei*. **(Emilian Stancu)**

5.4. **Cercetarea firului de păr**

Firul de păr se compune din tija (tulpina) şi rădăcina, iar din punct de vedere morfologic este format din trei straturi: *cuticula*, aflată la exterior sub formă de solzişori, *cortexul* (conține pigmenții părului) şi *medulara* (canalul medular). Se caracterizează prin *lungime*, *grosime, pigmentație, ondulație, degradări,* în raport cu vârsta şi sexul persoanei, regiunea din care provine, influența unor factori de mediu. **(Mina Minovici; L. Derobert; P. Kirk; Gheorghe Asanache, Mina Dragomir)**

Descoperirea firelor de păr se face cu ochiul liber sau cu ajutorul lupelor şi al surselor de lumină, cercetându-se:

• corpul persoanei, lenjeria, îmbrăcămintea, obiectele de uz personal (pieptene, prosoape);

• unghiile şi mâinile cadavrului, în care pot fi găsite fire de păr smulse de la criminal **(R. Saferstein)**;

• obiectele corp-delict: cuțite, topoare, arme de foc etc.;

• alte urme de natură biologică (sânge, spermă, salivă, țesuturi moi).

5.4.1. *Ridicarea firelor de păr se face cu penseta*, în eprubete sau plicuri, cu mențiunile de rigoare cu privire la locul şi modalitatea de descoperire.

Recoltarea firelor de păr de la persoanele suspecte este preferabil să se facă prin smulgere (pentru rădăcină).

Firele de păr se recoltează *împreună cu toate impuritățile aderente sau împreună cu crustele care le înglobează* (**Ion R. Constantin**, **Mircea Constantinescu**, **Gheorghe Pășescu**).

Expertiza firelor de păr determină:

• natura şi originea umană sau animală (părul uman se diferențiază de părul animalelor prin caracteristicile cuticulei, precum şi prin indicele medular, adică raportul dintre diametrul canalului medular şi diametrul total al firului de păr: la om este de 0,30, iar la animale peste 0,50 **(J.L. Clement)**;

• sexul, vârsta şi rasa persoanei (formă ovală la albi, neuniformă la negri, rotundă la rasa galbenă);

Sexul se determină pe baza cromatinei sexuale, în cantitate mai mare la femei şi lipsit de medulară față de cel provenit de la bărbați;

• culoarea, naturală sau artificială;

• zona corpului din care provine;

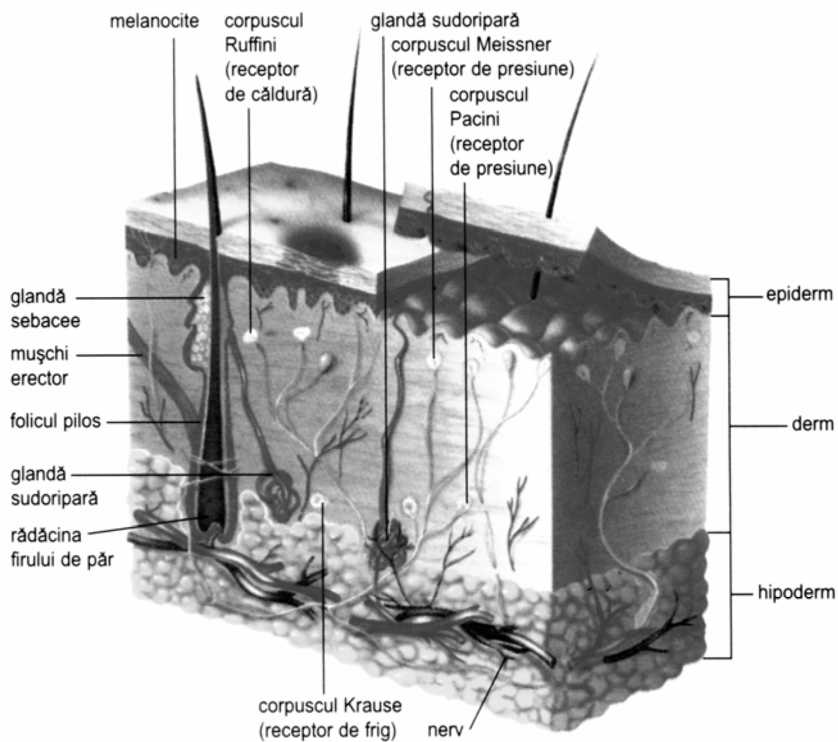
• alterări datorate unor boli;

• impurități care oferă date despre profesia persoanei.

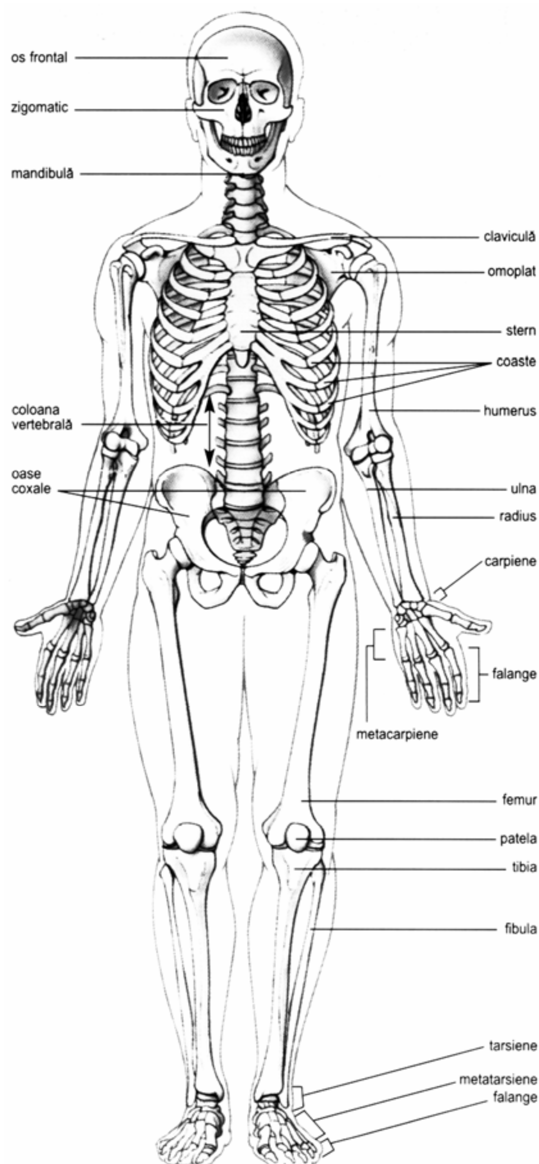
5.4.2. *Metode tehnico-ştiințifice de examinare*: microscopia clasică şi electronică (cu baleiaj coloristic, calorimetria, spectrofotometria de absorbție atomică).

Prin analiza firului de păr este posibilă *determinarea grupei sanguine* a persoanei, datorită prezenței antigenelor specifice sistemului A, B, 0: sunt necesare fire cu o lungime de 3–9 cm şi o cantitate de 3 cm pentru fiecare antigen. **(Mina Dragomir)**

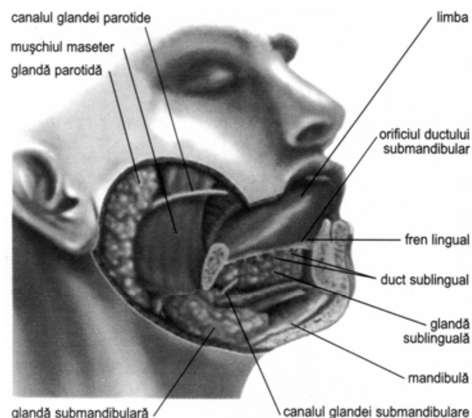
Identificarea persoanei este posibilă prin testul ADN.

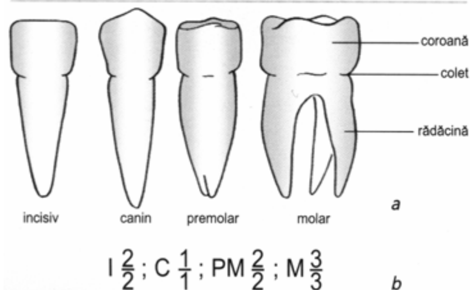
Secțiune prin piele (după Aurel Ardelean, Ionel Roşu, Călin Istrate, *Atlas de anatomie*, Editura Corint, 2003)

Scheletul uman (după Aurel Ardelean, Ionel Roşu, Călin Istrate, *Atlas de anatomie*, Editura Corint, 2003)

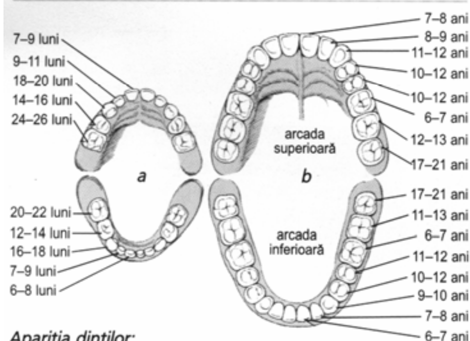

Localizarea glandelor salivare

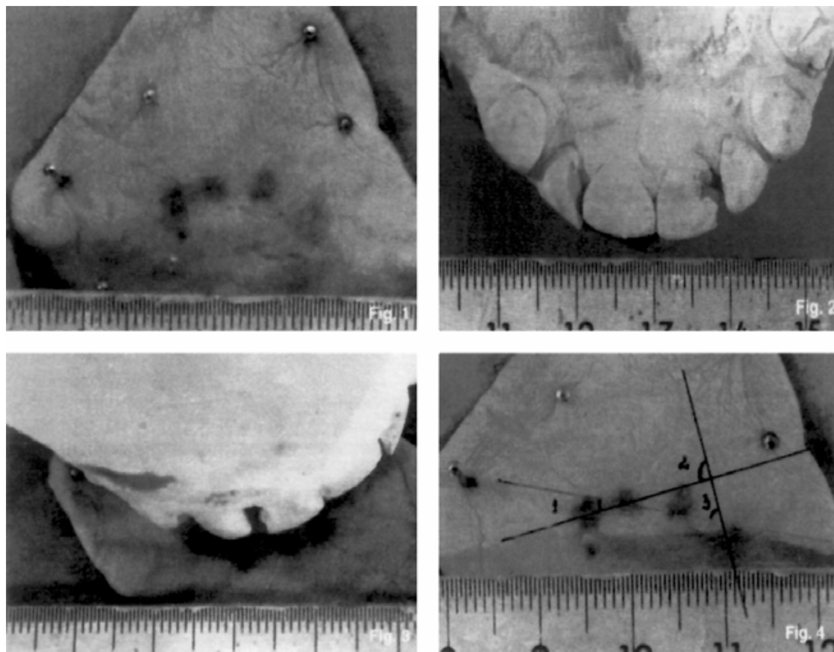
$$I\,\frac{2}{2};\ C\,\frac{1}{1};\ PM\,\frac{2}{2};\ M\,\frac{3}{3}$$

Tipuri de dinți (a) și formula dentară (b)

Apariția dinților:
dentiția de lapte (a) și dentiția definitivă (b)

Cavitatea bucală (după Aurel Ardelean, Ionel Roşu, Călin Istrate, *Atlas de anatomie*, Editura Corint, 2003)

Identificarea după urmele de dinți

6. *Identificarea genetică*

6.1. **Câteva repere (Vladimir Beliş, Emilian Stancu, Gabriela Matei)**:

1900: momentul apariției geneticii moderne, o dată cu redescoperirea regulilor lui Mendel, prezentate de către autor începând cu anul 1865: progenii moştenesc trăsături comune cu ale genitorilor. Anul 1869 este considerat anul descoperirii ADN.

1909: cuvântul „genă" a fost tipărit pentru prima dată; un an mai târziu s-a făcut prima demonstrație, potrivit căreia fiecare genă se poate asimila unui cromozom particular.

1944: Osvald Avery a stabilit rolul componentei celulare DNA (dezoxiribonucleic acid) în transmiterea caracterelor ereditare (în româneşte ADN - acid dezoxiribonucleic).

1950: James Watson şi **Francis Crick** descoperă structura ADN sub forma dublei spirale (Premiul Nobel în 1952).

1980: David Botstein şi colaboratorii săi stabilesc reperele pentru construcţia unei hărţi a genomului uman, tehnologia RFLP (Restriction Fragment Length Polymorphism).

1985: geneticianul englez **Alex Jeffreys** face o comunicare ce va revoluţiona Criminalistica: posibilitatea *identificării individuale* pe baza zonelor repetitive hipervariabile ale ADN-ului uman. Cercetările făcute în proiectele genomului uman, constând în identificarea codului ADN al fiecărei celule vii dintr-un organism, demonstrau că acest cod este suportul eredităţii, adică *amprenta absolut unică*, de natură genetică, a fiecărui individ.

Jeffreys a demonstrat justiţiei britanice că descoperirea sa este deosebit de valoroasă: primele aplicaţii au permis rezolvarea unor probleme de emigraţie şi de paternitate, iar la scurt timp, într-un celebru caz de omucidere (Regina versus Pitchfork), criminalul a fost descoperit cu ajutorul amprentei genetice după un screening genetic efectuat pe 5.000 de bărbaţi din regiunea unde a avut loc omorul. Profilul genetic al unuia dintre donori s-a dovedit a fi identic cu cel obţinut din sperma recoltată de pe corpul victimei. Criminalul a mărturisit ulterior fapta şi a fost condamnat.

1986: Kary Mullis a inventat Polymerase Chain Reaction (PCR - reacţia polimerazică în lanţ). *„PCR, mai mult decât orice alt progres ştiinţific, în afară poate de elucidarea structurii ADN, a schimbat faţa biologiei moleculare. Astfel, tehnologiile RFLP şi PCR împreună formează piatra de temelie a profilului ADN.”* (**Vladimir Beliş**)

Introducerea testărilor ADN în sistemul legal american s-a bazat pe aşa numitul **criteriu Frye**, conform căruia *„o nouă tehnică ştiinţifică trebuie să fie suficient de bine statuată încât să obţină acceptul general din domeniul ştiinţific căruia aparţine, înainte de a fi prezentată în faţa completului de judecată”.*

ADN-ul este un polimer, o moleculă foarte mare, cu o structură elicoidală, fiind alcătuită din două lanţuri de material genetic rulate unul în jurul celuilalt în spirală. Fiecare lanţ constă dintr-o succesiune de *nucleotide*, care sunt desemnate, convenţional, prin literele ACGT: adenină, citozină, guarină şi tinină, grupate de-a lungul unei benzi răsucite, a cărei structură a fost desemnată cu numele de „*dublă elice*”.

Fiecare individ are propria sa schemă biologică, astfel că nu există două amprente genetice identice, cu excepția celor provenind de la gemenii univitelini (rezultați dintr-un singur ovul fecundat, divizat în două).

Pentru obținerea unei amprente genetice se utilizează în mod curent cele două tehnici: RFLP şi PCR

Reacția de polimerizare în lanț - **PCR** - Polymeraze chain reaction este o metodă de sintetizare *in vitro* a unei secvențe specifice de ADN, proces ce se repetă clinic de mai multe ori, având ca rezultat mărirea exponențială a cantității de material genetic dorit. **Reacția PCR a fost comparată cu un „xerox la nivel molecular".** Tehnicile biologiei moleculare permit să se atribuie fiecărui individ un cod literal-numeric, de exemplu, XZ-34-68-1012-33-46-98-1516-45-33-88-91-1212. Literele semnifică sexul (XZ = bărbat, XX = femeie), iar cifrele sunt caracteristice configurației genetice a fiecărui individ.

Amprenta genetică şi-a câştigat un loc de marcă între mijloacele materiale de probă, fiind considerată o adevărată „regină a probelor" sau „proba perfectă" (proba probelor).

6.2. **Avantajele amprentei genetice**

a. Cantitatea minimă necesară şi zona corpului de unde proba prelevată poate fi recoltată

S-a demonstrat ştiințific că *mărimea probei* supusă analizei pentru determinarea ADN-ului poate fi redusă până la *dimensiunea moleculei*; ADN-ul este prezent în toate celulele nucleate: **sânge** prelevat pe anticoagulanți; urme de sânge găsite la locul faptei; **spermă** (exceptând cazurile de azoospermie), **fragmente de țesuturi** (începând cu pielea şi până la țesutul osos, pulpa dentară şi firul de păr), **lichid amniotic, salivă.**

În cazul părului fără bulb sau al oaselor vechi se recomandă să fie studiat ADN-ul mitocondrial, care este exclusiv de origine maternă, dar există într-un mare număr de copii.

b. Vechimea maximă admisă a probei

Dilema a fost soluționată prin cercetări efectuate asupra celor prelevate din organisme a căror vechime depăşeşte mai multe mii de ani. Spre exemplu, în anul 1994, cercetările ADN-ului unei mumii peruviene, veche de 1.000 de ani, au depistat existența tuberculozei ca boală infecțioasă cauzată de Nycobacterium tuberculosis, aflată în organismul indigenilor americani cu 500 de ani înaintea lui Cristofor Columb (1492).

A dat rezultate chiar şi analiza ADN a unor materiale folosite de antici la executarea unor *picturi pe stâncă*, descoperite în regiunea Lower Pecas din Texas (vechi de 2950 până la 4.300 de ani), care au condus la concluzia că vopselele aveau în compoziţie *sânge, urină, lapte, sucuri vegetale şi grăsimi animale*.

Una dintre cele mai mari descoperiri arheologice din lume (1991), Otzi, Omul Gheţurilor, o mumie veche de 5000 de ani, datând din Epoca Pietrei, despre care s-a crezut că a murit în urma hipotermiei, a furnizat elemente spectaculoase. Testele ADN efectuate de Dr. Thomas Loy de la Universitatea din Queensland au demonstrat existenţa a patru mostre diferite de ADN uman pe haina şi armele lui Otzi: una pe exteriorul hainei, una pe vârful unei săgeţi rupte, una pe corpul săgeţii, iar ultima pe lama unui cuţit. Nici una din aceste mostre nu sunt identice cu ADN -ul mitocondrial al lui Otzi. S-au reconstituit ultimele 48 de ore dinainte de moartea lui Otzi, stabilindu-se că acesta ar fi fost implicat într-o luptă cu 2 - 3 agresori, fiindu-i fatală o rană provocată de lovitura unei săgeţi în spate (**Discovery Channel**, 2003)

c. Delimitarea strictă între ADN-ul organismelor vii pe specii şi subspecii

Anul 2000 a adus o noutate ştiinţifică absolută: harta completă a genomului uman, posibilităţile de a greşi în identificarea ADN-ului uman sau de a-l confunda cu ADN-ul altor organisme vii (insecte, animale sau plante), fiind practic imposibile. (**R. Dawkins**, *Un râu pornit din Eden*, Ed. Humanitas, 1995).

Datorită acestor caracteristici, descoperirile legate de ADN echivalează cu existenţa unei chei universale pentru decriptarea oricărui cod.

Este de reţinut însă că simpla analiză a unei probe biologice şi decriptarea codului ADN specific *nu conduc automat la rezolvarea unui caz, atâta timp cât nu există indispensabilul element de comparaţie, de personalizare a analizei prin desemnarea cu certitudine a persoanei căreia îi aparţine proba.*

6.3. **Particularităţi ale cercetării locului faptei (Vladimir Beliş, Ionel Lulu Groza, Emilian Stancu)**

Locul faptei va fi strict delimitat şi înconjurat cu un cordon, vor pătrunde doar persoane temeinic instruite, în număr cât mai mic posibil (criminalişti şi câţiva reprezentanţi ai justiţiei asistaţi de personal calificat). Toţi vor purta

haine speciale de protecție, caschete, mănuşi (care se schimbă după fiecare probă prelevată) şi măşti (pentru a se evita contaminarea cu stropi de salivă).

Cercetarea locului faptei se va face temeinic, pe durata mai multor ore, fără idei preconcepute, pentru prelevarea urmelor vizibile sau latente din zonă ori de la persoanele care se află sau au trecut prin acest perimetru.

Sângele lichid, țesuturile, organele sau oasele se introduc în containere speciale şi se refrigerează. Este indicat ca sângele să fie prelevat pe anticoagulant (EDTA) pentru a se întârzia degradarea enzimatică.

Petele de sânge, aflate pe diferite obiecte, vor fi uscate, plasate în pungi speciale conservate la rece.

Suporturile purtătoare de urme biologice vor fi verificate pentru evidențierea altor urme, îndeosebi cele papilare.

Celulele bucale şi părul vor fi congelate. Se va evita ruperea tijei sau atingerea rădăcinii părului.

Se evită ambalarea suporturilor purtătoare de probe biologice în pungi de plastic.

În cazurile în care a intervenit moartea victimei, specialiştii englezi recomandă utilizarea pensulelor de unică folosință pentru relevarea urmelor papilare.

Transportul la laborator se va face cu maximă operativitate. *Toți participanții la cercetarea locului faptei trebuie să țină cont că degradarea ADN-ului are loc sub acțiunea unor enzime proprii celulei, ADN-azele, şi este accelerată de factori din mediul ambiental, în special umiditatea, căldura, lumina ultravioletă şi contaminarea bacteriană.*

Fiecare suport se ambalează separat în hârtie albă, cu etichetă pe care se menționează conținutul ambalajului şi locul din care a fost prelevată proba.

Fotografierea şi filmarea urmelor înainte ca acestea să fie atinse, deplasate sau recoltate.

Îmbrăcămintea care are pete de sânge va fi uscată şi apoi împachetată într-un recipient de hârtie, care va fi etichetat.

Pentru uşurarea cercetării, criminaliştii au propus alcătuirea unor *bănci de date* care să cuprindă informații genetice ale unui eşantion de populație cât se poate de larg:

• *bănci de informații*, care stochează nume, chitanțe de plată, rapoarte de credite şi informații cu caracter medical;

• bănci de identificare, care conțin înregistrări computerizate ale caracteristicilor fizice (înălțime, greutate, culoarea părului și ochilor, markeri de piele, amprente dentare și papilare).

Analizele ADN prezintă avantaje pentru Criminalistică: identificarea certă a unor persoane cercetate de justiție, a celor declarate dispărute în urma unor catastrofe sau suspectate de comiterea unor infracțiuni grave: omoruri, violuri, tâlhării; stabilirea paternității, probleme de emigrație etc.

În țara noastră, rezultate spectaculoase în soluționarea unor cazuri complicate, sortite să rămână cu autori neidentificați, au fost înregistrate de specialiștii Institutului Național de Medicină Legală „Prof. dr. Mina Minovici" din București (stabilirea paternității) și de Institutul de Medicină Legală Craiova (cazuri devenite celebre: identificarea pe baza expertizării unor fire de păr ale psihopatului criminal Otto Varadi din Satu Mare care a violat și ucis cu bestialitate câteva fetițe în vara anului 1998; identificarea criminalului Mircea Potop și a violatorului Marin Neacșu din Iași ș.a. — a se vedea buletinele de tipizare ADN).

Ar mai fi de adăugat că, la 4 aprilie 1997, a fost semnată, la Ovideo, *Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor Omului și a Demnității Ființei Umane față de aplicațiile biologiei și medicinei*, care prevede, între altele, la art. 11: „*Orice formă de discriminare împotriva unei persoane pe motivul patrimoniului său genetic este interzisă*". Convenția a fost ratificată de Parlamentul României la 22 februarie 2001.

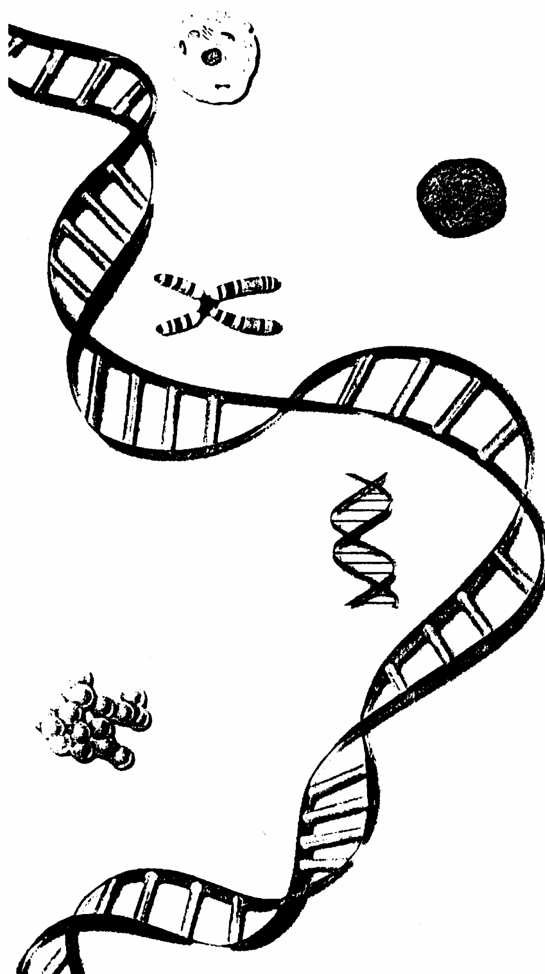
AMPRENTA GENETICĂ (ADN)

Fragment din lanțul ADN

G T A A   G T C A
| | | | | | | |
C A T T   C A G T

LEGĂTURILE SPECIFICE A-T, G-C (NUCLEOTIDE)

INSTITUTUL DE MEDICINĂ LEGALĂ CRAIOVA

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ŞI FARMACIE CRAIOVA
Laboratorul de identificare genetică prin tipizarea ADN

Buletin tipizare ADN
IDENTIFICARE PROBE BIOLOGICE
[redacted]

Loci	Proba 90A	Proba 90B	Proba 90C	Proba 90D	Proba 90E	p frecvenţa primei allele	q frecvenţa celei de-a doua allele	Formula	Frecvenţa populaţională
CSF1PO	**11, 13**	**11, 13**	**11, 13**	10, 11	10, 12	0,2725	0,0655	2pq	0.0356
TPOX	**8, 8**	**8, 8**	**8, 8**	8, 9	8, 8	0,5123	0,5123	p^2+ 0,01p(1-p)	0.2648
TH01	**9, 10**	**9, 10**	**9, 10**	9, 9	6, 9	0,1666	0,1728	2pq	0.0575
D16S539	**11, 12**	**11, 12**	**11, 12**	9, 10	9, 12	0,3114	0,2663	2pq	0.1658
D7S820	**9, 12**	**9, 12**	**9, 12**	9, 10	10, 11	0,1440	0,1502	2pq	0.0432
D13S317	**12, 13**	**12, 13**	**12, 13**	8, 12	11, 13	0,2602	0,0840	2pq	0.0437
F13A01	**6, 6**	**6, 6**	**6, 6**	6, 14	7, 14	0,2820	0,2820	p^2+ 0,01p(1-p)	0.0815
FESFPS	**9, 11**	**9, 11**	**9, 11**	9, 10	10, 10	0,0093	0,3289	2pq	0.0061
vWA	**17, 19**	**17, 19**	**17, 19**	19, 20	18, 19	0,2865	0,0449	2pq	0.0257
Valori combinate									**$2,16 \times 10^{-12}$**
Probabilitate de coincidenţă									**1 la 46,2 miliarde**

Proba 90A = Fire de păr capilar recoltate de la suspectul [redacted]
Proba 90B = Fir de păr recoltat din mâna dreaptă a victimei [redacted]
Proba 90C = Fir de păr recoltat din mâna dreaptă a victimei [redacted]
Proba 90D = Fire de păr capilar recoltate de la suspectul [redacted]
Proba 90E = Fire de păr capilar recoltate de la suspectul [redacted]

INTERPRETAREA REZULTATELOR: Din probele prelucrate s-a reuşit extracţia ADN. Acest ADN s-a folosit pentru analiza a 9 gene (loci), folosite în sistemul internaţional de identificări genetice, specificate în tabelul de mai sus. Amprentele probelor 90A, 90B şi 90C (scrise cu roşu) coincid în proporţie de 100%. Nu există coincidenţă între acestea şi probele 90D şi 90E. Probabilitatea statistică de coincidenţă între probele 90A, 90B şi 90C, adică probabilitatea ca o probă întâmplătoare să coincidă cu amprenta ADN a probei 90A, este de 1 la 46,2 miliarde de indivizi.

<u>Concluzii finale:</u> Firele de păr recoltate din mâna victimei [redacted] (probele 90B şi 90C) prezintă amprenta ADN identică cu cea obţinută la suspectul [redacted] (proba 90A) probabilitatea de coincidenţă cu o altă probă întâmplătoare fiind de 1 la 46,2 miliarde de indivizi, deci provin de la acesta. Suspecţii [redacted] (proba 90D) şi [redacted] (proba 90E) nu prezintă coincidenţă.

INSTITUTUL DE MEDICINĂ LEGALĂ CRAIOVA
Director,
Conf.univ.dr. Ionel Ciobotă, medic legist

U.M.F. CRAIOVA
Şef Laborator Identificare genetică prin tipizarea ADN
Prof.univ.dr. Francisc Mixich

INSTITUTUL DE MEDICINĂ LEGALĂ CRAIOVA

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ŞI FARMACIE CRAIOVA
Laboratorul de identificare genetică prin tipizarea ADN

Buletin tipizare ADN
IDENTIFICARE PROBE BIOLOGICE

[redacted]

Loci	Proba 94A	Proba 94B	Proba 94C	p frecvenţa primei allele	q frecvenţa celei de-a II allele	Formula	Frecvenţa populaţională
CSF1PO	**11,13** 10,11	10,11	**11, 13**	0,2725	0,0655	2pq	0.0356
TPOX	**8, 8** 8,8	8,8	**8, 8**	0,5123	0,5123	p^2+ 0,01p(1-p)	0.2648
TH01	**10,10** 6,10	6,10	**10, 10**	0,1728	0,1728	p^2+ 0,01p(1-p)	0.0312
D16S539	**9, 14** 12,13	12,13	**9, 14**	0,1270	0,0286	2pq	0.0072
D7S820	**10,13** 11,12	11,12	**10, 13**	0,2654	0,0308	2pq	0.0163
D13S317	**11,13** 8,12	8,12	**11, 13**	0,3094	0,0840	2pq	0.0519
F13A01	**4, 5** 4, 5	4, 5	**4, 5**	0,1318	0,1208	2pq	0.0318
FESFPS	**10,11** 7, 8	7, 8	**10, 11**	0,1484	0,3289	2pq	0.0976
vWA	**16,17** 17,20	17,20	**16, 17**	0,2340	0,2865	2pq	0.1340
Valori combinate							**$7{,}45 \times 10^{-13}$**
Probabilitate de coincidenţă							**1 la 1342 miliarde**

Proba 94A = Tampon vaginal recoltat de la victima M[redacted] M[redacted] J[redacted]
Proba 94B = Pete de sânge recoltate de pe resturi de hârtie folosite de autor
Proba 94C = Sânge recoltat de la bănuitul G[redacted] C[redacted] F[redacted] (pentru comparaţie)

INTERPRETAREA REZULTATELOR: Din probele prelucrate s-a reuşit extracţia ADN. Acest ADN s-a folosit pentru analiza a 9 gene (loci), folosite în sistemul internaţional de identificări genetice, specificate în tabelul de mai sus. Tamponul vaginal (Proba 94A), având în vedere că conţine celule din două provenienţe (celule epiteliale vaginale de la M[redacted] M[redacted] J[redacted] şi respectiv spermatozoizi de la autorul violului), analiza genetică a evidenţiat două amprente ADN suprapuse. Una din aceste amprente corespunde în proporţie de 100% cu amprenta genetică a numitului G[redacted] C[redacted] F[redacted] (Proba 94C). Probabilitatea statistică de coincidenţă, adică probabilitatea ca o probă întâmplătoare să coincidă cu amprenta ADN a probei 94C, este de 1 la 1342 de miliarde. Petele de sânge din proba 94C provin de la victimă.

<u>Concluzii finale:</u> Spermatozoizii conţinuţi în tamponul vaginal recoltat de la victima M[redacted] M[redacted] J[redacted] (Proba 94A) provin de la numitul G[redacted] C[redacted] F[redacted] (Proba 94C), probabilitatea de coincidenţă cu o altă probă întâmplătoare fiind de 1 la 1342 miliarde indivizi.

INSTITUTUL DE MEDICINĂ LEGALĂ CRAIOVA
Director,
Conf.univ.dr. Ionel I. Groza, medic legist

U.M.F. CRAIOVA
Şef Laborator Identificare genetică prin tipizarea ADN
Prof.univ.dr. Francisc Mixich

INSTITUTUL DE MEDICINĂ LEGALĂ CRAIOVA	UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ŞI FARMACIE CRAIOVA Laboratorul de identificare genetică prin tipizarea ADN

Buletin tipizare ADN
IDENTIFICARE PROBE BIOLOGICE

[redacted]

Loci	Proba 96P1	Proba 96P2	Proba 96P3	Proba 96P4	Proba 96P5	Proba 96P6	Allele posibile parinti	p frecvenţa primei allele	q frecvenţa celei de-a II allele	Formula	Frecvenţa populaţională
CSF1PO	**11,13**	11,13	11,13	11,14	12,14	11,13	11,12, 13,14	0,2725	0,0655	2pq	0.0356
TPOX	**8,11**	8,11	8,11	8,11	8,11	8,11	8,11	0,5123	0,2798	2pq	0.2866
TH01	**10,10**	10,10	6,10	6,10	6,10	6,10	6,10	0,1728	0,1728	$p^2+0,01p(1-p)$	0.0312
D16S539	**9,11**	9,13	9,11	10,11	9,13	9,11	9,10 11,13	0,1270	0,3114	2pq	0.0790
D7S820	**10,11**	10,11	10,11	10,11	10,11	10,11	10,11	0,2654	0,2366	2pq	0.1255
D13S317	**8,11**	8,11	8,11	8,11	8,11	8,11	8,11	0,1659	0,3094	2pq	0.1026
F13A01	**6,6**	6,6	6,6	6,7	6,7	6,6	6,7	0,2820	0,2820	$p^2+0,01p(1-p)$	0.0815
FESFPS	**9,10**	9,10	9,10	9,10	9,10	9,10	9,10	0,0093	0,1484	2pq	0.0027
vWA	**14,16**	14,17	14,17	14,16	14,16	14,16	14,16,17	0,1011	0,2340	2pq	0.0473
Amelogenina (sexul genetic)	**XX Sex femeie**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Valori combinate											**$3,37 \times 10^{-12}$**
Probabilitate de coincidenţă											**1 la 296 miliarde**

Proba 96P1 = Ţesut recoltat de la cadavru neidentificat
Proba 96P2 = Sânge recoltat de la [redacted]
Proba 96P3 = Sânge recoltat de la [redacted]
Proba 96P4 = Sânge recoltat de la [redacted]
Proba 96P5 = Sânge recoltat de la [redacted]
Proba 96P6 = Sânge recoltat de la [redacted]

INTERPRETAREA REZULTATELOR: Din probele prelucrate s-a reuşit extracţia ADN. Acest ADN s-a folosit pentru analiza a 9 gene (loci), folosite în sistemul internaţional de identificări genetice, specificate în tabelul de mai sus, precum şi pentru determinarea sexului genetic. Pe baza amprentelor ADN determinate la fraţii notaţi cu 96P2 … 96P6, s-a putut deduce constituţia genetica a parintilor acestora. În toate cele 9 gene analizate reiese ca genele probei 96P1 (cadavrul neidentificat), sunt moştenite de la aceiaşi parinţi, probabilitatea de paternitate fiind de 99,999%. Probabilitatea de coincidenţă cu un alt individ din populaţie luat întâmplător, adică probabilitatea ca o probă întâmplătoare să coincidă cu amprenta ADN a probei 96P1, este de 1 la 296 miliarde de indivizi.

<u>Concluzii finale:</u> Cadavrul de sex femeiesc reprezentat de proba 96P1 este sora persoanelor notate cu 96P2, 96P3, 96P4, 96P5, 96P6, cu o probabilitate de 99,999% şi cu o probabilitate de coincidenţă cu o altă probă întâmplătoare de 1 la 296 miliarde de indivizi.

INSTITUTUL DE MEDICINĂ LEGALĂ CRAIOVA
Director,
Conf.univ.dr. Ionel Groza, medic legist

U.M.F. CRAIOVA
Şef Laborator Identificare genetică prin tipizarea ADN
Prof.univ.dr. Francisc Mixich

INSTITUTUL DE MEDICINĂ LEGALĂ CRAIOVA

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ŞI FARMACIE CRAIOVA
Laboratorul de identificare genetică prin tipizarea ADN

Buletin tipizare ADN
IDENTIFICARE PROBE BIOLOGICE
[redacted]

Loci	Proba 66A	Proba 66B
CSF1PO	9, 11	10, 12
TPOX	9, 10	9, 12
TH01	8, 9	6, 8
D16S539	13, 13	12, 12
D7S820	11, 12	11, 11
D13S317	10, 13	11, 11
F13A01	4, 5	4, 5
FESFPS	10, 12	12, 12
vWA	17, 19	17, 18

Proba 66A = 1 fir de păr ridicat de pe mâna dr. a victimei M[redacted] R[redacted] F[redacted]
Proba 66B = fire de păr recoltate din zona capului de la suspectul L[redacted] N[redacted] D[redacted] (pentru comparaţie).

INTERPRETAREA REZULTATELOR: Din firele de păr prelucrate s-a reuşit extracţia ADN. Acest ADN s-a folosit pentru analiza a 9 gene (loci), folosite în sistemul internaţional de identificări genetice, specificate în tabelul de mai sus.

Allele determinate la proba 66A (un fir de păr ridicat de pe mâna dr. a victimei M[redacted] R[redacted] F[redacted]), NU COINCID cu allelele bănuitului (proba 66B), în 8 din cei 9 loci analizaţi.

<u>**Concluzie finală:**</u> **Firul de păr din proba 66A nu provine de la suspectul L[redacted] N[redacted] D[redacted] (proba 66B).**

INSTITUTUL DE MEDICINĂ LEGALĂ CRAIOVA
Director,
Conf.univ.dr. Ionel Lul Groza, medic legist

U.M.F. CRAIOVA
Şef Laborator Identificare genetică prin tipizarea ADN
Conf.univ.dr. Francisc Mixich

CAPITOLUL VII

URME DE OBIECTE

1. *Urmele mijloacelor de transport*

Prin *urmă a mijloacelor de transport* **se înțelege orice modificare produsă de sistemul de rulare, de celelalte părți componente, pe obiectele sau suprafețele cu care vehiculul a intrat în contact (Camil Suciu; Lupu Coman).**

Formarea urmelor mijloacelor de transport depinde de următorii factori:

a. Natura suprafeței pe care se rulează: asfalt, pământ moale, nisip, zăpadă etc.

b. Modul de mişcare al mijlocului de transport.

Când autovehiculul se deplasează normal, se creează urme statice, iar când se deplasează frânat sau derapat avem de-a face cu urme dinamice, desenul anvelopei fiind desenat doar parțial şi deformat.

c. Tipul de bandaj sau şină cu care sunt prevăzute roțile (ponderea o dețin anvelopele de cauciuc).

1.1. **Anvelopa are următoarele caracteristici generale:**

• *banda de rulare* (şapa), care asigură contactul cu solul, are un desen antiderapant variat. Dacă desenul este imprimat clar, se poate identifica generic anvelopa.

• *Umerii anvelopei* (marginile benzii de rulare).

Când anvelopa este parțial decomprimată, urma se delimitează şi permite măsurarea lățimii anvelopei.

1.2. *Caracteristici individuale:* defecte sau uzuri ale profilurilor sub formă de rupturi, tăieturi, pierderi de substanță etc. Pentru identificarea individuală se urmăreşte forma şi poziția lor reciprocă, al căror ansamblu particularizează anvelopa.

Urmele de anvelopă pot fi de *stratificare*, prin depunere de praf sau noroi, care pot *supradimensiona* urmele imprimate, dar şi de destratificare. *Urmele experimentale* se vor lua cu tuş, prin rulare pe hârtie montată la autovehicul (cu sau fără sarcină).

Individualizarea desenelor antiderapante este posibilă, uneori, prin elemente specifice de uzură ori prin prezenţa unor corpuri străine în nervuri. **(Emilian Stancu)**

1.3. *Tipul de autovehicul* poate fi stabilit prin elemente generice caracteristice anvelopelor **(Lucian Ionescu)**:

a. Desenul antiderapant şi lăţimea urmei pot determina tipul şi marca autovehiculelor.

b. Ecartamentul autovehiculului (distanţa dintre roţile aflate pe aceeaşi osie) se determină prin măsurarea distanţei dintre urmele paralele pentru ecartamentul roţilor din spate. Ecartamentul roţilor din faţă nu poate fi stabilit decât la un viraj, la evitarea unui obstacol sau la redresarea autovehiculului intrat în derapaj, când se poate stabili şi ampatamentul (distanţa dintre osia din faţă şi cea din spate).

c. Prin examinări traseologice ale urmelor de vopsea, de cioburi provenite din faruri, parbrize etc. sau ale urmelor de metal.

d. După urmele găsite pe corpul victimei sau pe obiectul lovit. (Emilian Stancu)

1.4. *Determinarea direcţiei de deplasare* se face pe baza urmelor statice ale desenului antiderapant, după forma picăturilor de ulei sau de apă, noroi etc., care au o formă alungită, cu partea ascuţită în direcţia de mers, ori după forma şi gradul de imprimare a urmelor de frânare, culcarea vegetaţiei etc.

1.5. *Stabilirea vitezei de circulaţie* se face prin *măsurarea lungimii urmei de frânare*, care este direct proporţională cu viteza autovehiculului, după formula:

$$V = \frac{St \times 254 \times Q}{k}$$

(unde: St = lungimea urmei de frânare, 254 = un coeficient, Q = coeficientul de aderenţă, iar k = coeficientul de exploatare a frânelor).

1.6. *Fixarea şi ridicarea urmelor* se face prin: descriere în proces-verbal, fotografii judiciare (de orientare, schiţă, de detaliu) şi chiar prin mulaje ale urmelor de adâncime, potrivit regulilor generale.

1.7. *Expertiza criminalistică şi tehnică a urmelor mijloacelor de transport va stabili:*

• tipul, modelul şi culoarea autovehiculului;
• viteza şi direcţia de deplasare;
• starea sistemului de frânare;
• starea sistemului de direcţie;
• identificarea mijlocului de transport, dacă se prezintă modele de comparaţie după banda de rulare ori prelevarea de pelicule de vopsea sau alte materiale.

Fotografii judiciare executate la cercetarea locului faptei într-un accident de trafic rutier

Fotografie de orientare pe cele două direcții

Fotografie - schiță

Fotografie – schiță

Urmele de impact create pe caroseria autoturismului

Poziția celor două autovehicule în momentul impactului

Vedere din față

Vedere din spate

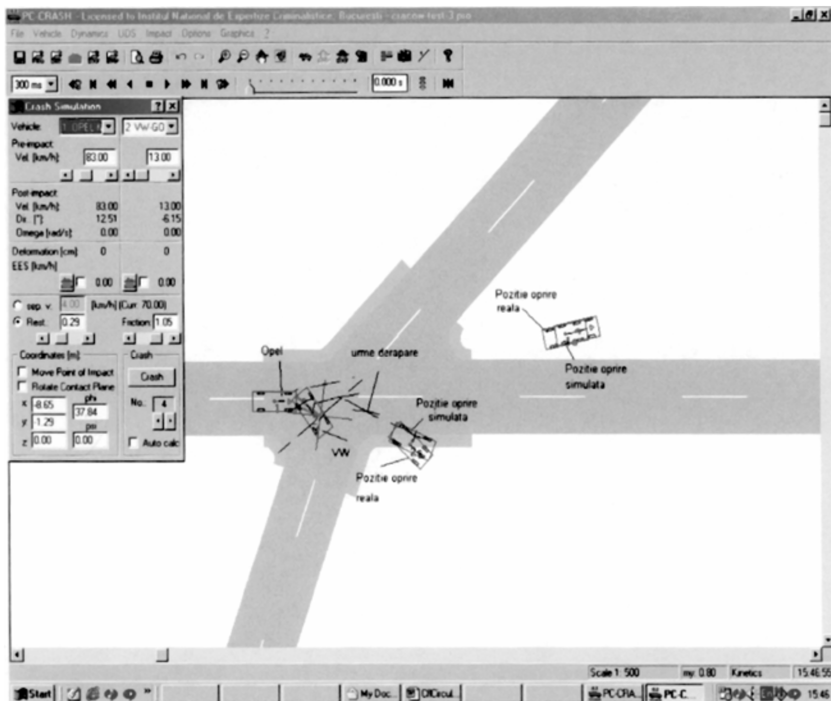
Urmele de impact create pe caroseria autobuzului

Imagine de detaliu

B- 01
dupa eveniment
B-01
in momentul impactului
SM-01
in momentul impactului
locul impactului
0.3 m
6.4 m
SM-01
dupa eveniment
parapet

B- 01
dupa eveniment
B-01
in momentul impactului
SM-01
in momentul impactului
locul impactului
0.3 m
6.4 m
SM-01
dupa eveniment
parapet

2. *Urmele instrumentelor de spargere*

2.1. **Clasificare**

După *mecanismul de formare*, urmele instrumentelor de spargere se împart în următoarele categorii **(Camil Suciu; Emilian Stancu)**:

a. *urme de apăsare sau de forțare*, produse de leviere, şurubelnițe, răngi etc., în majoritatea lor de natură statică;

b. *urme de frecare* (burghie, ferăstraie, bomfaiere), prin excelență dinamice;

c. *urme de lovire* (mai rar), care pot conduce la determinări de grup şi chiar la individualizări;

d. *urme de ardere şi de topire*, care sunt apte să indice autorul spargerii;

e. *urme specifice cheilor potrivite*.

2.2. **Cercetarea locului faptei** în cazul spargerilor prin diferite moduri de operare prezintă următoarele particularități:

a. *urmele pot fi descoperite*, de regulă, cu ochiul liber;

b. *fixarea urmelor* se face prin procesul-verbal şi prin fotografiere (procedeul fotografiei de umbre);

c. *ridicarea urmelor* de adâncime se face prin mulaje (ghips, plastilină, materiale de mulaje dentare, termoplastice);

d. *interpretarea urmelor* oferă date cu privire la natura actului infracțional, tipul de instrumente folosite şi modul de operare al autorului.

2.3. **Expertiza urmelor instrumentelor de spargere** poate să stabilească:

• natura şi tipul instrumentului;

• mecanismul de formare şi succesiunea urmelor;

• compoziția chimică a materialului (resturi materiale: rumeguş, pilitură, cioburi de sticlă, peliculă de vopsea etc.) şi apartenența lui la instrumentul folosit sau la obiectul violat;

• identificarea instrumentelor de spargere pe baza modelelor de comparație.

Mijloace tehnico-ştiințifice utilizate: instrumente optice de mărit (lupa, stereomicroscopul, microscopul comparator) şi dispozitive speciale de examinare a striațiilor (profilograf ori striagraf).

CAPITOLUL VIII

TEHNICI DE IDENTIFICARE ŞI ÎNREGISTRARE A PERSOANELOR

1. *Identificarea persoanelor şi cadavrelor după semnalmentele exterioare*

1.1. Metoda portretului vorbit constituie o metodă ştiinţifică de descriere şi comparare a semnalmentelor exterioare care fac posibilă identificarea unei persoane.

Această metodă, care se bazează atât pe marea diversitate a caracteristicilor individuale ale unei persoane, cât şi pe caracterul relativ constant al acesteia, este legată de numele lui Alphonse Bertillon (1853–1914), părintele *antropometriei*. În România, metoda portretului vorbit sau a semnalmentului descriptiv a fost dezvoltată de profesorul Nicolae Minovici, autorul lucrării *Şcoala antropologică (Bertillon) pentru agenţii de poliţie*, publicată în 1903 şi prefaţată de Mina Minovici, precum şi de D. Călinescu, Camil Suciu, Corneliu Panghe, E. M. Gacea, Emilian Stancu şi alţii.

Merită citat Nicolae Minovici: „*cel mai bun şi chiar singurul mijloc pentru ca un agent să-şi întipărească în memoria sa vizuală o fotografie este de a face în scris un fel de descriere - schiţă, exactă şi completă. Agentul însărcinat cu o misiune atât de grea - de a urmări şi aresta un criminal cu ajutorul unei fotografii - trebuie să fie în stare să descrie cu gura, figura aceluia ce-l urmăreşte, de a face, într-un cuvânt, ceea ce se numeşte un portret vorbit*”.

Metoda portretului vorbit este valabilă şi astăzi, deoarece perceperea de către martor a imaginii infractorului într-o accepţie mai largă poate fi asimilată cu o *urmă de memorie*, respectiv cu ceea ce s-ar putea denumi «urmă ideală», aceasta având un evident caracter material, specific proceselor psihofiziologice de la nivelul scoarţei cerebrale.

Nu este un paradox faptul că *difuzarea portretului robot fără descrierea semnalmentelor exterioare ale persoanei urmărite este o greşeală*,

deoarece limitează imaginația creativă a celui care urmărește, mai ales că veridicitatea portretului robot depinde de factori subiectivi ca: experiența martorului ocular, dexteritatea specialistului psiholog, tipologia elementelor faciale din baza de date a computerului etc.

1.2. **Reguli generale ale metodei portretului vorbit:**

a. În descrierea semnalmentelor unei persoane să se folosească o terminologie precisă și unitară, într-o succesiune logică.

b. Descrierea caracteristicilor generale să se facă pe baza **semnalmentelor anatomice sau statice** (talia, constituția fizică, trăsăturile feței, caracteristicile dinților, părului, pielii), a **semnalmentelor funcționale sau dinamice** (mersul, gestica, vocea, vorbirea), precum și a **semnelor particulare** (cicatrici, tatuaje, alunițe, negi, semne prezente din naștere ori din accidente, forma deosebită a unor elemente faciale, anomalii etc.)

c. Descrierea semnalmentelor se face din **față** sau din plan frontal și din **profil** sau din plan lateral.

d. Trăsăturile capului și ale feței dețin locul principal în realizarea portretului vorbit. Ele vor fi completate cu descrierea întregului corp și a îmbrăcămintei.

e. Semnalmentele vor fi caracterizate după mărime, formă, poziție și culoare:

1.3. **Tehnici de descriere a semnalmentelor statice și dinamice**

1.3.1. *Descrierea semnalmentelor statice*

Interesează: talia, constituția fizică, aspectul general: forma capului și a feței, sexul, vârsta, infirmități etc.

a. Talia poate fi: *scundă* (sub 1,60 m), *mijlocie* (între 1,60 și 1,75 m) și *înaltă* (peste 1,75m), dar considerăm și noi că aceste dimensiuni sunt depășite.

b. Constituția fizică sau corpolența poate fi: solidă sau mijlocie (atletică), slabă (ascuțită), în raport cu dezvoltarea scheletului osos, a musculaturii și a țesutului adipos.

c. Aspectul general (ținuta): atletică, elegantă, sportivă, greoaie sau asociată unor profesiuni (ofițer, marinar, balerin etc.).

d. Vârsta: copil (până la 14 ani), tânăr (între 14–30 ani); matur (între 30–60 ani); bătrân (peste 60 ani).

Forma şi mărimea capului

Se recomandă ca descrierea formei capului din faţă să se facă după aproximativ 10 variaţii: alungită, ovală, rotundă, dreptunghiulară, lată sau teşită, triunghiulară cu baza în sus, triunghiulară cu baza în jos, prismatică, pătrată, romboidală, foarte neregulată etc.

Din profil, capul poate fi: normal, ţuguiat, turtit parţial sau total, bombat etc.

Faţa cuprinde trei zone: frontală, nazală şi bucală, care reprezintă 1/3 din întreaga figură, dar de cele mai multe ori apar variaţii şi modificări. Zona frontală este cuprinsă între inserţia părului şi rădăcina nasului; zona nazală cuprinde regiunea dintre rădăcina nasului şi baza acestuia; zona bucală se află între baza nasului şi vârful bărbiei. În literatura de specialitate sunt luate în calcul 5 zone: fruntea, ochii, nasul, gura şi bărbia sau 15 detalii caracteristice: inserţia părului, fruntea, arcada sprâncenei, rădăcina nasului, dosul nasului, nara, vârful nasului, şanţul subnazal, buza superioară, buza inferioară, bărbia, osul bărbiei, sprânceana, coada sprâncenei şi aripa nasului.

Fiecare element al feţei se descrie separat:

• **Părul** se defineşte după linia de inserţie frontală, care marchează locul de implantare a părului: dreaptă, ascuţită, circulară în sus, circulară în jos, ondulată; după desime: des, normal, rar; după lungime: mare, mijlociu, mic; după culoare: neagră, castanie, blondă, roşcată, albă; încărunţire totală, parţială sau în şuviţe; grosime: subţire, mijlociu, gros; forma de prezentare: creţ, ondulat, lins; coafura (portul părului): peste cap, cu cărare pe stânga sau pe dreapta, adus spre frunte. Interesează şi perciunii: lungi, mijlocii, scurţi, drepţi sau oblici; calviţia (chelia): frontală, frontal-parietală, totală.

• **Fruntea** se descrie după înălţime (înaltă, mijlocie, scundă); după lăţime: lată, mijlocie, îngustă; după înclinarea frunţii (planul vertical imaginar ce trece prin rădăcina nasului): retrasă, verticală, proeminentă; după profil: dreaptă, avansată, ondulată, convexă, concavă şi oblică. Particularităţi: proeminenţa arcadelor, prezenţa ridurilor, fruntea bilobată.

• **Sprâncenele** se descriu după amplasare (sprâncene reunite, apropiate, depărtate, ridicate sau coborâte pe ochi); după formă (rectilinie, arcuită, unghiulară); după grosime: groase, mijlocii şi subţiri; după culoare: negre, blonde, şatene, roşcate, albe. Particularităţi: sprâncene îmbinate, stufoase, ridicarea unor fire, lipsa sprâncenelor.

• **Ochii** se descriu după culoare: căprui, negri, albaştri, verzi, galbeni sau de culori diferite (ceacâri); după mărime: mari, mijlocii, mici

(particularitate: un ochi mai mare decât celălalt); după proeminență: adânciți sau ieşiți din orbite; după poziție: ochi drepți, ochi cu comisurile interne coborâte, ochi cu comisurile externe coborâte; particularități ale privirii: strabismul, stâng convergent sau divergent şi drept divergent ori convergent.

• **Nasul** este unul din elementele care au un rol important în identificare, deoarece se reține cu mai multă uşurință, deşi nu pot fi neglijate modificările ce pot interveni prin operații estetice. La descrierea nasului interesează forma: dreaptă la nasul grecesc, concavă sau rotunjită la nasul acvilin, scobită adânc la nasul în şa, scobită uşor la nasul cu vârful în sus; după mărimea generală a feței: mare, mijlociu, mic; rădăcina nasului poate fi mică, mijlocie, mare; conturul sau muchia nasului poate fi dreaptă, convexă, concavă, frântă ori ondulară (foarte rar); baza nasului poate fi orizontală, coborâtă sau ridicată; proeminența nasului (distanța dintre vârful nasului şi intersecția acestuia cu şanțul subnazal) poate fi mică, mijlocie, mare; după lățime, nasul poate fi lat, îngust şi mijlociu. Interesează şi unele particularități: de culoare (nas roşu), aspectul vârfului (turtit, deviat, bilobat), zdrobirea osului nazal, forma aripilor: cărnoase, ridicate etc.

• **Gura** se descrie după mărimea generală a feței: mică, mijlocie, mare; după contur: cu comisuri orizontale, ridicate sau coborâte; după ținută: închisă sau întredeschisă. Particularități: gură exagerat de mare, gură în formă de inimă; gură oblică etc.

• **Buzele** se descriu după grosime: subțiri, mijlocii şi groase; după proeminență: mică, mijlocie, mare sau, ca particularități: buza superioară proeminentă, buza inferioară proeminentă, ambele buze proeminente; după malformații: buză de iepure, sesizabilă chiar şi după o operație chirurgicală estetică, buza superioară ridicată, buza inferioară coborâtă.

• **Dinții** (incisivi şi canini) se descriu după mărime, poziție, distanță, culoare şi grad de uzură. Particularități: lățime; asimetrie; dinți lipsă, falşi, îmbrăcați; lucrări dentare (plombe, proteze); dinți rupți; descoperirea gingiilor etc.

În cazul cadavrelor neidentificate dinții se examinează detaliat, întocmindu-se odontograma.

• **Bărbia** se descrie după înclinare (dreaptă, oblică, proeminentă); după înălțime: mică, mijlocie, înaltă; după lățime: lată, mijlocie, ascuțită. Particularități: bărbia dublă, brazdă transversală, gropițe, bărbia bilobată.

• **Barba şi mustățile** sunt descrise după formă, mărime şi culoare. Barba poate fi: mare (când cuprinde toată fața şi părul este lung, barbişon (când cuprinde toată fața, dar părul este scurt); guler (continuare a

perciunilor); muscă (mănunchi de fire sub buza inferioară); cioc (de dimensiuni mici, cuprinzând întreaga bărbie). Mustața poate fi: mare, cu colțurile ridicate; mare, cu colțurile drepte; mare, cu colțurile coborâte; tăiată mărunt pe buze; coadă de rândunică (pe porțiunea foselor nazale) etc.

• **Tenul** se descrie după culoare (albă, neagră, roză, brună, roşcată, galbenă, palidă); după dilatația porilor (mare, mijlocie, mică) şi după semne particulare (negi, eczeme, coşuri abundente, cicatrici).

• **Ridurile** se descriu după formă, adâncime şi număr, precum şi după zona în care sunt repartizate: riduri frontale (după contur sunt drepte, arcuite şi sinuisoidale, iar după locul de răspândire sunt: totale - pe toată fruntea, mediane - în regiunea centrală a frunții şi riduri la rădăcina nasului); riduri oculare (formate deasupra nasului între cele două sprâncene, sau sub ochi, la unele persoane fiind sub formă de pungi); riduri temporale, dispuse între unghiul extern al ochiului şi tâmplă, care pot avea formă de evantai, fiind denumite „labă de gâscă"; riduri bucale (în jurul gurii), ridurile trangusului, ridurile obrazului, ridurile gâtului. Interesează ridurile frontale şi cele oculare.

• **Pavilionul urechii**

„Urechea constituie elementul cel mai important în descrierea unor persoane, căci structura cartilaginoasă rămâne neschimbată toată viața şi prezintă forme strict individuale la fiecare persoană. **(Camil Suciu)**

Interesează pavilionul urechii, alcătuit din: helix, antehelix, tragus, antetragus, lob, concă, fosa sau depresiunea digitală şi fosa naviculară sau depresiunea luntrei.

a. helixul este bordura urechii, fiind împărțit în 3 zone: helix originar (lung, mijlociu şi scurt); helix superior (lat, mijlociu, îngust), helix posterior (mare, mijlociu, mic);

b. antehelixul, proeminență cartilaginoasă paralelă spre interiorul urechii cu helixul superior şi posterior;

c. tragusul, proeminență cartilaginoasă, situat lângă orificiul auditiv, care poate fi: ascuțit, bifurcat şi proeminent, iar ca particularitate se întâlneşte tragusul bilobat;

d. antetragusul tot de natură cartilaginoasă, aflat între conca şi lobul urechii, opus tragusului. Se descrie după înclinație (orizontală sau oblică), mărime (mare, mijlociu şi mic), precum şi după contur (concav, drept sau bombat);

e. lobul, partea inferioară a pavilionului, de formă cărnoasă, este apreciat după mărime (mic, mijlociu şi mare); după contur (rotund,

triunghiular, drept) şi după aderenţă (lipit sau dezlipit de faţă). Particularităţi: perforaţie pentru cercei, cu riduri, cu negi, cu păr, cu crestături, precum şi bilobat;

f. conca sau canalul auditiv extern este apreciat după profunzime sau mărime (mic, mijlociu, mare);

g. fosa (depresiunea) digitală se află sub helixul superior şi în spatele helixului anterior;

h. fosa (depresiunea) naviculară (a luntrei), de formă alungită, este situată între helixul superior-posterior şi antehelix.

Semnele particulare constituie elemente deosebit de importante pentru identificarea persoanelor şi a cadavrelor. Ele reprezintă defecte anatomice sau funcţionale ori se datoresc unor malformaţii congenitale, intervenţii chirurgicale, accidente etc., putând îmbrăca forme de o mare diversitate, cum sunt: cicatricile, culoarea pielii, prezenţa unor negi, pete, aluniţe şi a altor semne din naştere, ridurile feţei, modificări în sistemul funcţional ori ale unor organe sau părţi din acestea, semne particulare ca urmare a practicării unor meserii, precum şi tatuajul.

Tatuajul, ca semn particular cu o valoare deosebită în procesul identificării cadavrelor, dar şi a persoanelor, poate fi realizat în relief, prin incizii făcute în piele, sau imprimat cu înţepături prin care se introduce o substanţă colorată (albastră, neagră sau verde). După clasificări făcute de M. Minovici, tatuajul poate fi: mistic, patriotic sau istoric, războinic, eroic, afectiv, profesional, criminal, obscen. Poate fi găsit pe toată suprafaţa corpului, cu excepţia palmelor, tălpilor şi a pielii de pe cap. Se descrie ca formă, mărime, motiv, culoare, poziţie şi va fi fotografiat la scară. Dacă a fost înlăturat prin intervenţie chirurgicală, poate fi relevat prin fotografiere sub radiaţii infraroşii.

1.3.2. *Descrierea semnalmentelor dinamice*

Interesează îndeosebi ţinuta corpului, poziţia capului, mersul, privirea, mimica şi pantomima, vocea şi vorbirea, deghizarea.

Ţinuta corpului. Depinde de modul de contractare a muşchilor în mers, de armonia mişcărilor. Deosebim *atitudini rigide*, caracteristice unor profesii (militari, contabili), *atitudini relaxate* (mobile, obişnuite) şi *atitudini de deferenţă* (sportive, servile, agresive etc.). Interesează şi *poziţia mâinilor* în timpul mersului, staţionării sau al vorbirii.

Ținuta capului poate fi dreaptă, aplecată spre stânga sau spre dreapta, aplecată înainte sau înapoi, fiind apreciată în contextul ținutei generale a corpului.

Mersul este cercetat în prezent de Mark Nixon de la Universitatea Southampton din Marea Britanie ca o altă „amprentă" personală ce va fi utilizată pentru identificare.

Interesează lungimea şi lățimea pasului, unghiul de mers, dacă este armonios sau în forme exagerate (balansarea umerilor, ondulațiile bazinului etc.), eventuale infirmități, mişcarea mâinilor. Mersul poate fi caracterizat ca normal, bărbătesc, suplu, greoi, sportiv, legănat, rigid, anemic, senil, defectuos.

Persoanele înalte au, de regulă, un mers lent, pasul întins; cele de statură mică şi cu temperament coleric sau sanguinic au mersul avântat, grăbit, cu mişcarea ritmică a brațelor şi a corpului.

Privirea este legată de întreaga personalitate a individului, ca şi de stări psihofiziologice, vârstă, culoarea irisului şi mimica feței. Privirea poate fi: tandră, răutăcioasă, furioasă, mirată, bănuitoare; pătrunzătoare, fixă, dreaptă, oblică, fugitivă.

Mimica şi pantomima trădează un anumit obicei sau mod de interiorizare. **Mimica** poate fi spontană (de râs, plâns, emoții), convențională (mină gravă, zâmbet, mişcarea capului în semn de salut, de afirmare sau negare), originală (tipică unei persoane: mişcări ale sprâncenelor, buzelor, nărilor etc.). Expresia feței poate fi: calmă, enervantă, flegmatică, mirată, confuză, distrată sau obosită.

Pantomima, corelată cu vorbirea, este reprezentată de mişcări voluntare sau involuntare, cu funcții de expresie, simbolizare, intervenție activă, fapte de conduită cu o anumită semnificație. Se manifestă sub forme variate: încrețirea frunții, mişcarea sprâncenelor, a comisurilor gurii, clipirea rapidă, scobitul în nas, frecatul mâinilor, roaderea unghiilor etc.

Vocea şi vorbirea sunt incluse în conturarea portretului vorbit, deşi nu sunt caracteristici ale semnalmentelor exterioare. **Vocea** este o trăsătură individuală a fiecărei persoane, putând fi amplă, clară, suplă sau cu particularități: înfundată, guturală, nazală, răguşită. După criteriul vârstei, distingem voce de copil, de adult, de bătrân.

Vorbirea poate fi clară, neclară, grăbită, lentă. Poate prezenta defecte ca: **bâlbâiala**, care poate fi **clonică** (repetarea unei silabe) şi **tonică** (dificultatea de a articula prima silabă); **tahilalia** (ritm accelerat); **bradilalia**

(vorbire încetinită); **dislalia** (pronunțarea defectuoasă a unor sunete, de ex. rotacionul sau pelticia), care poate fi **simplă** şi totală; **rinolalia** (nazalizarea suplimentară sau insuficientă a sunetelor ori cuvintelor)

Deghizarea. La descrierea semnalmentelor dinamice trebuie să se țină cont şi de încercările infractorilor versați de a-şi deghiza vocea, mersul, ținuta, precum şi îmbrăcămintea, fiind profesate în timpul comiterii infracțiunii, pentru derutarea eventualilor martori oculari.

1.4. **Metode tehnice de realizare a portretului vorbit**

a. Portretul schițat sau schița de portret constă din schițarea unui portret, după descrierea martorilor sau a victimei, de către un desenator cu calități plastice foarte bune. Procedural este folosit cu deosebit succes de către polițiştii timişoreni, care beneficiază de concursul generos al Academiei Popa's la care studiază copii cu calități excepționale din întreaga Europă, sub îndrumarea inegalabilului **Ştefan Popa Popa's.**

b. Fotorobotul, procedeu inițiat de comisarul francez **Pierre Chabot**, constituie un procedeu de identificare cu ajutorul unui colaj fotografic de elemente faciale. Se folosesc fragmente fotografice ale elementelor faciale selectate de martori sau victime, dintr-un album, până la realizarea unei imagini cât mai apropiate de cel vizat. Imaginea obținută este retuşată şi apoi refotografiată. Procedeul a dat rezultate modeste.

c. Identi-kit şi Photo-identi-kits

Martorii sau victimele care alcătuiesc portretul robot au la dispoziție un album care conține variante ale elementelor faciale desenate pe material (cca 500 –700) şi grupate pe 11–12 grupuri de tipuri notate cu litere şi cifre. Compoziția grafică este obținută pe un suport special, cu geam mat, iluminat de jos, poate fi retuşat şi completat. Trebuie avut în vedere faptul că elementele faciale aparțin unor trăsături antropologice ale populațiilor din țările care produc aparatura.

d. Minicompozitorul (MIMIC), un dispozitiv aflat într-o cutie prevăzută cu un ecran pe care sunt proiectate elemente faciale transpuse pe 6 benzi transparente, fiecare cu o lungime de 25,4 m şi cuprinzând câte 300 elemente. Imaginea compusă pe ecran poate fi fixată fotografic cu un aparat de tip Polaroid aflat în compunerea dispozitivului.

e. Sintetizatorul fotografic, o variantă perfecționată a fotorobotului, selecționează elementele faciale din fotografii obişnuite şi realizează montajul cu 4 dispozitive ce proiectează pe un ecran câte o zonă a feței.

f. Portretul robot computerizat constă în compunerea elementelor faciale cu ajutorul tehnicii de calcul electronic, atât prin exploatarea eficientă a datelor furnizate de martori şi victime, cât şi prin utilizarea unor date stocate în memoria computerului referitoare la infractori identificați şi persoane dispărute. Dintre tehnicile de calcul folosite în prezent amintim proiectul SIGMA, utilizat de poliția germană, sistemul IBM, precum şi sistemul MACINTOSH PLUS, folosit şi de poliția română. Tehnicile de calcul permit alcătuirea portretului robot după fotografii, precum şi compoziții, pe baza unor elemente de deghizare sau îmbătrânire.

1.5. **Metode criminalistice de identificare a cadavrelor cu identitate necunoscută**

În afara identificării dactiloscopice, dacă persoana s-a aflat în cartoteca poliției, în practică sunt utilizate următoarele metode criminalistice:

a. Metoda supraproiecției, care constă în compararea, prin proiecții fotografice, a imaginii unui craniu necunoscut cu fotografia unei persoane dispărute, căreia se presupune că i-a aparținut craniul. Metoda a fost aplicată pentru prima dată în 1960, la Calcutta. Se execută o fotografie la aceeaşi scară şi în aceeaşi poziție a craniului cu negativul fotografiei dispărutului, după care se suprapun cele două negative, stabilindu-se coincidența sau necoincidența elementelor anatomice şi antropometrice. Rezultatul se fixează prin fotografiere. În prezent, se utilizează **suprapunerea electronică a imaginilor**, cu ajutorul unui dispozitiv compus din 2 camere de televiziune, o masă de mixare şi un monitor TV.

b. Reconstituirea fizionomiei după craniu, metodă realizată de savantul rus M.M. Gherasinov şi perfecționată de Cantemir Rişcuția, constă în reconstituirea plastică şi grafică a țesuturilor moi ale capului, potrivit unor tabele întocmite de antropologi.

c. Metoda antropologică

Prin examenul antropologic al resturilor osoase se stabilesc originea umană, rasa, sexul, talia, vârsta, vechimea osului, leziunile traumatice. Gradul de certitudine depinde de oasele lungi întregi puse la dispoziția specialistului (femur, tibie, peroneu, humerus, cubitus, radius). Expertiza urmelor

osteologice va fi înlocuită de expertiza genetică prin care se determină ADN-ul mitocondrial.

d. Odontologia

Expertiza odontologică este o metodă care conduce la identificarea în situații deosebite: explozii, accidente, incendii, catastrofe, când rămân puține elemente din corpul uman care pot fi examinate. Cu ajutorul odontologiei se pot stabili: specia, vârsta, sexul şi tipul antropologic. Fişa odontologică este utilizată pentru identificarea cadavrelor necunoscute sau chiar la reconstituirea fizionomiei după dantură (de exemplu, în cazul Râmaru, portretul robot a fost realizat după urmele de muşcături de pe corpul victimelor).

e. Identificarea prin expertiza fotografică de portret

Această metodă este uzitată pentru stabilirea identității cadavrelor, precum şi pentru identificarea persoanelor amnezice sau care îşi ascund identitatea. O fotografie cât mai recentă a persoanei dispărute şi fotografia cadavrului neidentificat se măresc la aceeaşi scară, după care se recurge la comparare prin confruntare, juxtapunere, caroiajul feței, măsurarea valorilor unghiurilor şi proiecția punctelor comune. Se stabilesc semnalmente anatomice ca: rasă, sex, vârstă etc., precum şi semnele particulare: tatuaje, negi, alunițe, cicatrici, riduri etc.

2. *Identificarea persoanelor după voce şi vorbire*

2.1. **Fundamentul ştiințific al expertizei urmelor sonore ale vocii şi vorbirii**

Examinarea criminalistică a urmelor sonore pentru indentificarea persoanelor a devenit posibilă şi credibilă, pentru organele judiciare, datorită particularităților anatomo-fiziologice şi fiziopatologice care determină individualitatea vocii fiecărei persoane, astfel:

a. Individualitatea aparatului fonorespirator (plămâni, bronhii, trahee, laringe, coarde vocale, cavități bucale şi sinuzale) determină diferențierea persoanelor.

b. Particularități ale funcției fonatorii (rezistența coardelor vocale, presiunea şi viteza aerului respirat) diferă de la o persoană la alta.

c. Stabilitatea pe care o prezintă vocea şi vorbirea pe durata vieții, de la perioada pubertății (12–15 ani, în special la băieți), până la bătrânețe,

când apar unele modificări (răguşeală, prelungirea timpului de fonație, tremur al vocii etc.).

d. Particularitățile determinate de maladii ale aparatului fono-respirator (aparat respirator, coarde vocale, laringe, faringe, sinusuri, cavități nazale şi bucale) pot produce modificări sau perturbări ale vocii, cum ar fi: răguşeala, strangularea vocii, amputarea sfârşitului cuvintelor sau al frazelor şi chiar instalarea afoniei. Aceste maladii conduc la apariția altor caracteristici individuale care vor contribui la identificare.

2.2. **Caracteristicile de identificare a vocii şi vorbirii**

a. *Caracteristici acustice generale*

Particularitățile acustice relativ neschimbătoare ale vocii permit restrângerea grupului de suspecți:

- **aspectul de ansamblu al formanților redați pe vocogramă;**
- **durata de pronunțare a unui cuvânt, propoziție sau frază;**
- **intensitatea vocii.**

b. *Caracteristici acustice individuale*, relativ neschimbătoare ale vocii:

- **formanții redați pe vocograme în bandă lată**, care corespund cu frecvențele de rezonanță ale cavității aparatului vocal.

Formanții sunt „*componente singulare, constituite în grupe, ale căror frecvențe centrale corespund cu frecvențele de rezonanță ale cavității aparatului vocal*” (**I. Anghelescu**);

- **antiformanții**, caracterizați prin minime de energie acustică (sunt specifici sunetelor nazale m şi n şi uneori vocalelor), fiind situați pe vocograme în apropierea frecvenței de 500 Hz;
- **frecvența vocii sau senzația de înălțime**, calculată după formula:

$f = \frac{1}{T}$, în care *f* este frecvența, *l* - numărul de perioade, iar *T* - unitatea de timp. Cu cât frecvența este mai mică, sunetul este mai grav şi invers, cu cât frecvența este mai mare, sunetul este mai acut;

- **alte caracteristici**: dinamica vocii, respirația în timpul emisiunii vocale, tranziția, locusul, bara de sonoritate, formantul de nazalitate.

2.3. **Caracteristicile vorbirii**

a. *Caracteristici generale*: stilul limbii (neliterar şi literar; familial, vulgar şi argotic).

b. *Caracteristici individuale*:

• particularităţi fonetice (accentul, intonaţia, deprinderea de a prescurta unele cuvinte, corecturile, pronunţarea cuvintelor străine);

• particularităţi fonetice străine;

• particularităţi lexicale şi frazeologice;

• defecţiuni de pronunţie;

• particularităţi gramaticale de ordin morfologic sau sintactic.

2.4. **Expertiza criminalistică a vocii şi vorbirii**

Prin expertiza fonocriminalistică pot fi lămurite următoarele întrebări:

a. *Autenticitatea fonogramei în litigiu*

b. *Identificarea persoanei vorbitorului pe baza modelului de comparaţie*, prin stabilirea unor date despre apartenenţa la gen, vârsta, sexul, profesia, zona din care provine, maladii ale aparatului respirator, dacă a fost constrâns să vorbească, dacă se află în stare de stres ş.a.

c. *Deghizări ale vocii şi vorbirii*

d. *Depistarea încercărilor de falsificare a benzii*

Etapele examinării sunt comune expertizelor de identificare a persoanei: examinarea separată, examinarea comparativă, demonstraţia şi formularea concluziei.

Este demn de remarcat faptul că prin cercetările reputatului criminalist român **Ion Anghelescu**, prin metoda românească de expertiză a vocii şi vorbirii s-au realizat pentru prima dată vocograme de ansamblu, pe bandă îngustă, şi de detaliu.

Pentru reuşita expertizei tehnice trebuie să se respecte următoarele reguli:

• mijloace tehnice de înregistrare similare celor ale înregistrării în litigiu, dar de mai bună înregistrare;

• să se compare banda originală şi nu cópii ale acesteia;

• imprimările să se efectueze în condiţii similare de loc, de fond sonor şi cu aceeaşi viteză de înregistrare;

• se va cere persoanei să folosească aceeaşi pronunţie, cuvinte şi expresii.

3. ***Înregistrarea penală***

3.1. **Definiția şi scopul înregistrării penale**

Înregistrarea penală este o evidență sistematizată, pe bază de fişe speciale centralizate la nivel național şi județean, a unor categorii de persoane, animale şi obiecte, în vederea identificării lor ulterioare.

Scopul înregistrării penale:

a. *Identificarea persoanelor care au mai săvârşit infracțiuni, pe baza înregistrării penale nominale şi dactiloscopice decadactilare*

b. *Identificarea infractorilor pe baza înregistrării dactiloscopice monodactilare şi după modul de operare*

c. *Identificarea persoanelor dispărute, a persoanelor şi cadavrelor cu identitate necunoscută după semnalmentele exterioare ori a altor date antropologice*

d. *Identificarea unor animale, a obiectelor pierdute, furate ori a celor corp delict.*

Judecătorului **John Fielding** din Londra i se atribuie meritul de a fi înființat prima cartotecă centrală în 1791, iar în Franța, **Eugene François Vidocq** (1775 - 1857) are meritul de a fi exploatat semnalmentele, numele, porecla şi modul de operare al infractorilor în descoperirea recidiviştilor şi a celor care se sustrăgeau urmăririi penale.

Abia în 1880, însă, **Alphonse Bertillon** va pune bazele ştiințifice ale înregistrării penale prin sistemul său de înregistrare şi identificare antropometrice. În țara noastră, importante contribuții la identificarea persoanelor şi a cadavrelor şi-au adus frații **Nicolae** şi **Mina Minovici**, **dr. Andrei Ionescu** şi **Valentin Sava**, care au înlocuit, în 1914, bertillonajul cu înregistrarea dactiloscopică.

3.2. **Înregistrarea în cazierul judiciar**

3.2.1. *Înregistrarea nominală sau alfabetică*

Evidența nominală se înregistrează, potrivit Legii nr. 7/1972, pe principiul locului de naştere, pe baza fişelor de cazier judiciar care cuprind: numele şi prenumele, numele avut anterior, porecla, data şi locul naşterii, părinții, naționalitatea, domiciliul şi reşedința, starea civilă, profesia, locul de muncă, antecedente penale, date privitoare la executarea pedepsei, de asemenea semnalmentele, date cu privire la amnistie, grațiere, reabilitare,

prescripții, punerea în mişcare a acțiunii penale, luarea măsurii arestării preventive, **formula dactiloscopică decadactilară**, fotografia de identificare şi alte mențiuni. Aceste fişe se sortează în ordine alfabetică.

3.2.2. *Înregistrarea dactiloscopică*

Cartotecile dactiloscopice servesc la identificarea persoanelor care au mai săvârşit infracțiuni, a persoanelor care nu posedă acte de identitate ori se folosesc de acte false sau furate, precum şi la identificarea unor cadavre necunoscute dacă decedații au fost înregistrați în cazierul judiciar.

Înregistrarea dactiloscopică principală este **decadactilară**, după un sistem românesc conceput în anul 1923 de dr. Andrei Ionescu, având la bază metoda de clasificare **Vucetich-Oloriz**, a desenelor papilare de la cele 10 degete ale mâinilor.

La baza acestui sistem a stat metoda Vucetich de împărțire a dactilogramelor digitale în patru tipuri, fiecare dintre aceste tipuri fiind denumit în sistemul deltic preconizat de Oloriz: arc, dextrodeltic, sinistrodeltic şi bideltic.

Formula primară dactiloscopică română codifică toate tipurile şi subtipurile de dactilograme în simboluri, astfel:

Tipul	Subtipul	Simbol literar	Simbol cifric
Arc	arc simplu	A	1
	arc pin	Ap	1
Laț	dextrodeltic	D	2
	sinistrodeltic	S	3
Cerc (bideltic)	cu toate subtipurile	B	4
Combinat	trideltic	T	5
	quatrodeltic	Q	6
Amorf	Simian	O	0
	danteliform	O; O.A; O/D; O/T	0; 0/1; 0/2; 0/5-6; 0/4
	nedefinit	x	x

Formula dactiloscopică decadactilară primară se bazează pe concepțiile lui **Oloriz** şi **Daae**, fiind reprezentată sub formă de fracție, având la numărător tipurile de dactilograme ale degetelor mâinii drepte, iar la numitor cele ale mâinii stângi, cu degetele în următoarea ordine: arătător, mare, mijlociu, inelar şi mic.

O formulă dactiloscopică primară se poate prezenta astfel (Ion R. Constantin, M. Rădulescu):

Mâna dreaptă	T	4	4	5	2	, adică:
Mâna stângă	D	1	2	2	2	

• la mâna dreaptă: la degetul arătător este un desen tri sau quatrodeltic, la cel mare bideltic, la mijlociu bideltic, la inelar trideltic şi la mic dextrodeltic;

• la mâna stângă: la degetul arătător dextrodeltic, la mare arc simplu, la mijlociu dextrodeltic, la inelar dextrodeltic, la cel mijlociu dextrodeltic.

Literele reprezintă inițiala de la cuvântul care defineşte forma desenului papilar de la degetele arătător A (adeltic), D (dextrodeltic), S (sinistrodeltic), B (bideltic). Cifrele indică, în ordine, degetele: mare, mijlociu, inelar şi mic.

În România s-a adoptat regula ca desenele papilare să fie notate cu cifre, astfel:

• 1-adeltice;
• 2-dextrodeltice;
• 3-sinistrodeltice;
• 4-bideltice.

Cu „X" se notează degetele lipsă.

Pe imprimatul fişei dactiloscopice decadactilare, în compartimentul 1 sunt trecute cu majuscule simbolurile desenelor de la degetele arătătoare; în compartimentul 2 se înscriu simbolurile de la cele cinci degete ale fiecărei mâini, iar în compartimentul 3 se trece formula secundară de la cele cinci degete ale fiecărei mâini:

FORMULA DACTILOSCOPICĂ

Ap		6	4	4	0/2
O/B	0	3	x	1	

Formula dactiloscopică secundară se foloseşte când există un număr mare de fişe cu aceeaşi formulă primară, avându-se în vedere metoda lui **Juan Vucetich** şi cele două metode create de **Francis Galton**:

• metoda configurației desenului papilar, folosită la dactilogramele de tipul arc;

• metoda numărării crestelor, aplicată dactilogramelor de tipul laț;

• metoda crestei de direcție, aplicată dactilogramelor de tipul cerc.

Fişele dactiloscopice decadactilare permit identificarea autorilor unor infracțiuni şi stabilirea identității unei persoane care se foloseşte de acte furate sau falsificate, identificarea unei persoane şi a unui cadavru cu identitate necunoscută, cu condiția ca persoana să fi fost luată în evidența cazierului judiciar.

3.2.3. *Înregistrarea dactiloscopică monodactilară*

Cartoteca dactiloscopică monodactilară înființată în 1937, în Capitală, la Serviciul tehnico-ştiințific şi, la nivel central, în 1959, este formată din fişe care poartă imprimarea unui singur deget, având rolul de a identifica autorii infracțiunilor, în baza urmelor lăsate la locului faptei. O variantă a înregistrării monodactilare este **cartoteca urmelor digitale descoperite la locul faptei**, aparținând unor infractori neidentificați, care creează posibilitatea verificării comparative a urmelor descoperite în câmpul infracțional cu impresiunile digitale din cartotecile deca şi monodactilare sau între urmele descoperite şi impresiunile digitale aflate în memoria computerului (sistemul AFIS 2000).

Formula primară monodactilară se constituie din: a) tipul, subtipul şi varietatea desenului papilar, iar formula secundară monodactilară se obține din detaliile caracteristice în nucleu şi în jurul nucleului. Clasarea fişelor monodactilare se face după acelaşi sistem, precum cel folosit în clasarea fişelor decadactilare.

2.4. **Înregistrarea persoanelor dispărute,** a celor urmărite local şi general, precum şi a cadavrelor cu identitate necunoscută.

Aceste categorii de înregistrare se fac pe fişe separate, dar au ca elemente comune: analiza semnalmentelor după metoda portretului vorbit; compararea fotografiilor existente; analiza caracteristicilor îmbrăcămintei şi a obiectelor aflate asupra lor.

În fişa de evidență a persoanelor dispărute (fişa D) se trec persoanele dispărute în împrejurările care justifică bănuiala că au fost victimele unei răpiri sau ale unui omor; copii mici abandonați; surdomuți ori bolnavi psihic care şi-au pierdut identitatea.

Este posibilă identificarea unor cadavre necunoscute prin compararea datelor din evidența persoanelor dispărute. Declanşarea urmăririi generale

se face după începerea urmăririi penale, potrivit unei metodologii aprobate de ministrul Administrației și Internelor.

În toate cazurile se vor compara fișele dactiloscopice deca și monodactilare cu datele înregistrate în cartoteca odontologică.

2.5. **Înregistrarea după modul de operare (modus operandi)**

Înregistrarea după modul de operare cuprinde:

a. Infractori recidiviști, autori ai unor fapte grave ca: omoruri, tâlhării, furturi, înșelăciuni, falsuri, violuri.

Fișele sunt clasate după natura infracțiunii comise și după modul de operare specific; în raport cu specializările și deprinderile unor infractori.

b. Concluziile desprinse din cercetarea locului faptei pentru aceleași categorii de infracțiuni, atunci când autorii sunt neidentificați. Datele obținute din câmpul infracțional sunt comparate cu informațiile furnizate de martorii oculari despre particularitățile fizice și semnalmentele funcționale ale infractorilor.

2.6. **Înregistrarea în baza de date genetice**

Statele membre ale Consiliului Europei au adoptat Recomandarea nr. R(92)1 din anul 1993, prin care se precizează că informațiile prezente din probele colectate pentru analiza ADN vor fi folosite numai în scopul cercetării și condamnării infractorilor. Laboratoarele de specialitate vor fi acreditate după reguli stricte asigurându-se atât securitatea, cât și confidențialitatea datelor genetice.

2.7. **Alte categorii de înregistrări penale:**

• cartoteca scrisului de mână (scriptotecă);
• cartoteca antropometrică;
• cartoteca vocii și vorbirii;
• cartoteca scrisului dactilografiat;
• cartoteca balistică judiciară;
• cartoteca fonobalistică;
• cartoteca monedelor false;
• cartoteca obiectelor furate;
• colecții de identificare criminalistică: arme și muniții; instrumente de spargere; pelicule de vopsea auto; cerneluri, tușuri și paste de scris; produse din hârtie; colecția tălpilor de încălțăminte; colecția sistemelor de iluminare și semnalizare auto; colecția spectrală; colecția fibrelor și firelor textile; falsurile operelor de artă etc.

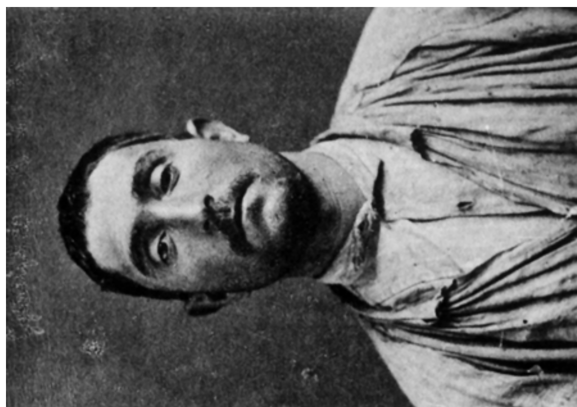
PLANCHE IV.

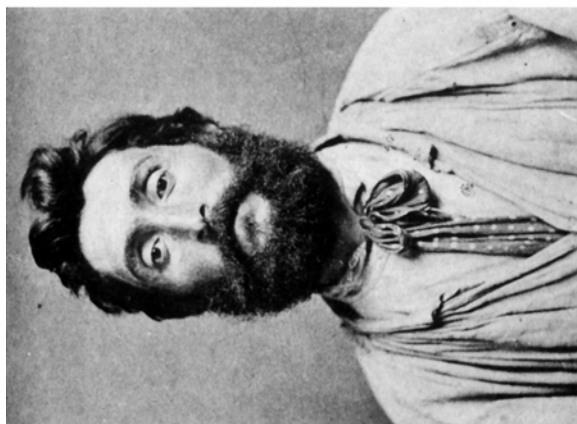
—

PORTRAITS DE FACE DU NOMMÉ Y...,

AVEC ET SANS BARBE.

(Comparer successivement les deux figures : 1° sans cache, 2° avec cache.)

Conturul feței

Oval lat sus

Oval lat jos

Elipsă

Triunghi

Rotund

Dreptunghi

Pentagon cu laturi paralele

Pentagon lat sus

Pentagon lat jos

Pătrat

Rombic

Profil fronto-nazal

Rectilin

Unghiular

Paralel

Frânt

Ondulat

Profil nazo-bucal

Prognat

Retrognat

Ortognat

Maxilar inferior proeminent

Pomeții

Depărtați

Apropiați

Fălcile

Proeminente

Retrase

Părul
(marginea frontală)

Arcuit în sus

Arcuit în jos

Dreptunghiular

Inserție ascuțită

Șerpuită

Forma părului

Drept

În valuri

În inele

Creț

Chelia

Frontală

Temporală

Tonsurală

Totală

Favoriți

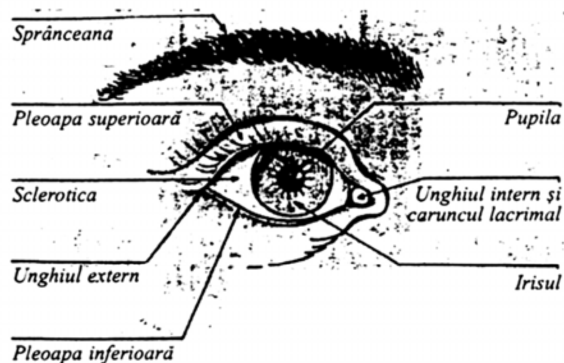

Lungi

Potriviți

Drepți

Oblici

Ochiul

Forma ochiului

Unghiul ext. ridicat

Unghiul ext. drept

Unghiul ext. coborât

Pleoapa superioară

Lăsat unghi extern

Lăsat la mijloc

Lăsat unghi intern

Sprâncenele (forma)

Dreaptă

Arcuită

Unghiulară

Șerpuită

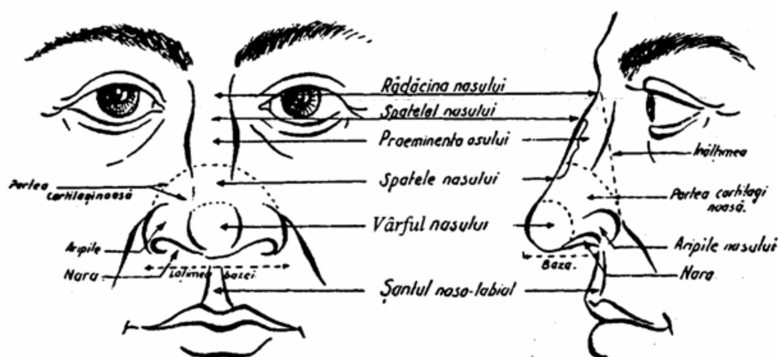

Oblică în jos

Oblică în sus

Îmbinată

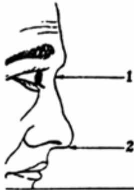

Pensată

NASUL
Caracteristicile nasului

NASUL

Rădăcina nasului față de unghiul interior al ochiului

1. Rădăcina nasului
2. Baza nasului

Rădăcina joasă

Rădăcina mijlocie

Rădăcina înaltă

RĂDĂCINA NASULUI FAȚĂ DE PLANUL FRONTAL

Rădăcina adâncă

Rădăcina mijlocie

În continuarea frunții

Spatele capului

Turtit total

Turtit mijlociu

Turtit parțial

Bombat jos

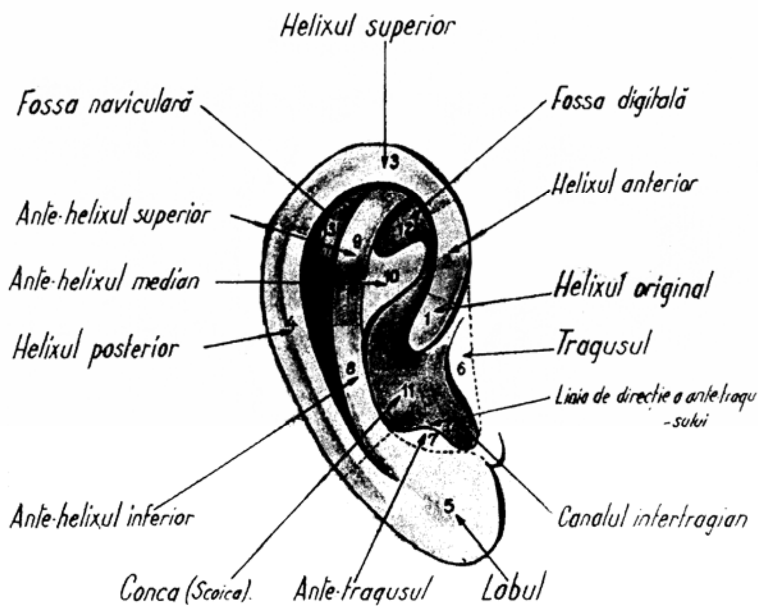
Bombat sus

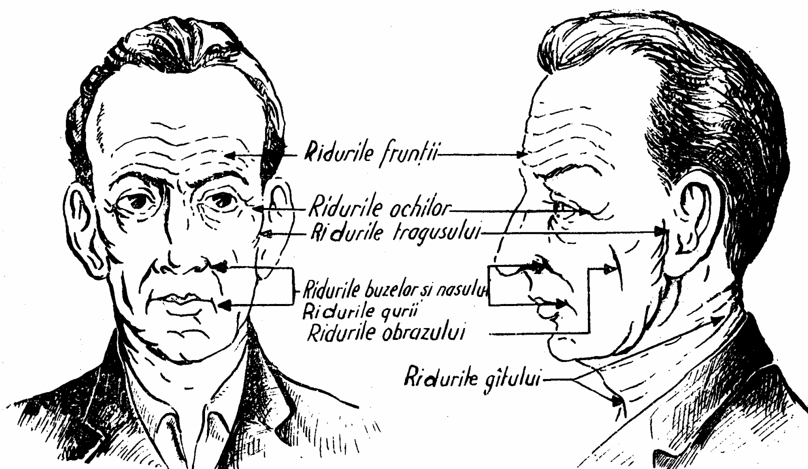
Cap văzut lateral

Helixul superior
Fossa naviculară
Fossa digitală
Helixul anterior
Ante-helixul superior
Ante-helixul median
Helixul original
Helixul posterior
Tragusul
Linia de direcție a ante tragu-sului
Ante-helixul inferior
Canalul intertragian
Conca (Scoica)
Ante-tragusul
Lobul

Ridurile frunții
Ridurile ochilor
Ridurile tragusului
Ridurile buzelor și nasului
Ridurile gurii
Ridurile obrazului
Ridurile gîtului

CAPITOLUL IX

ELEMENTE DE BALISTICĂ JUDICIARĂ

1. *Definiție*

„**Balistica judiciară** *este o ramură a tehnicii criminalistice care studiază construcția şi funcționarea armelor de foc, fenomenele legate de tragere şi urmele determinate de acestea în scopul rezolvării problemelor ridicate de urmărirea penală*” (**Vasile Măcelaru**, *Balistica judiciară*, 1972)

Balistica judiciară face parte din *balistica generală* care, la rândul ei, are trei componente:

• *balistica interioară* - studiază fenomenele ce se produc în canalul țevii armei după percutare;

• *balistica exterioară* - examinează fenomenele ce se produc din momentul în care glonțul părăseşte gura țevii şi până la atingerea țintei (pe traiectorie);

• *balistica țintei* - cercetează fenomenele ce se produc prin atingerea acesteia de către glonț sau proiectil.

Regimul juridic al armelor de foc şi al munițiilor este stabilit prin Legea nr.17 din 2 aprilie 1996, publicată în Monitorul Oficial nr.74 din 11 aprilie 1996.

2. *Clasificarea armelor de foc*

a. După destinație:

• *Arme militare sau de luptă*: puşti, carabine, pistoale, puşti mitraliere, revolvere etc.

• *Arme de vânătoare*: cu alice având o singură țeavă, cu alice având două țevi, cu glonț având o țeavă sau două țevi; cu alice cu repetiție; automate cu alice sau glonț.

• *Arme sportive* (de tir), pentru antrenament şi pentru tragere la țintă.

• *Arme cu destinație specială* (pistoale de semnalizare, pistoale de start, pistoale de alarmă, pistoale cu gaze lacrimogene).

• *Arme deghizate*.

b. După construcția canalului țevii:

• arme cu țeavă lisă;

• arme cu țeava ghintuită;

• arme cu țevi combinate (una sau două țevi lise şi una ghintuită).

c. După lungimea țevii:

• cu țeavă lungă, 50–80 cm (puşti, puştile mitraliere, armele de vânătoare, armele de tir);

• cu țeavă scurtă (pistoale).

d. După modul de funcționare:

• arme simple (armele de vânătoare cu una sau mai multe țevi, armele de tir cu un cartuş);

• armele cu repetiție (armele cu mai multe cartuşe);

• arme semiautomate (foc cu foc);

• arme automate.

e. După calibru: mic (până la 6,35 mm); de calibru mijlociu, cele care au calibrul cuprins între 6,35 mm şi 9 mm (7,62 mm; 7,65 mm; 8 mm); de calibru mare (peste 9 mm).

La armele de vânătoare cu alice, calibrul este un număr abstract şi invers proporțional cu lărgimea interioară a țevii: calibrul 12 este mai mare decât calibrul 16 sau 20.

f. După muniția folosită: arme cu glonț; arme cu alice; arme mixte (arme de vânătoare cu glonț şi alice).

g. După modul de fabricație: industriale şi artizanale.

În sensul Legii nr.17 din 2 aprilie 1996, prin *arme de foc* se înțeleg acele arme a căror funcționare determină aruncarea unuia sau mai multor proiectile, substanțe aprinse sau luminoase ori împrăştierea de gaze nocive, iritante sau de neutralizare. Principiul de funcționare are la bază forța de expansiune a gazelor provenite din detonarea unei capse ori prin explozia unei încercări.

Arme de foc sunt:

a) armele militare, confecționate pentru dotarea forțelor armate, folosite în acțiuni de neutralizare sau nimicire a personalului şi tehnicii de luptă ale inamicului, precum şi orice alte instrumente, piese sau dispozitive destinate a imobiliza, a răni, a ucide ori a distruge, dacă prezintă caracteristicile unei arme militare;

b) armele de tir, cu glonț sau cu alice, special fabricate sau confecționate pentru practicarea tirului sportiv, omologate sau recunoscute ca atare de către Federația Română de Tir;

c) armele de vânătoare cu glonț, cu alice sau mixte, destinate practicării vânătorii;

d) armele confecționate special pentru a împrăştia gaze nocive, iritante sau de neutralizare;

e) armele ascunse, astfel fabricate sau confecționate încât existența lor să nu fie vizibilă ori bănuită;

f) armele de panoplie, făcute inofensive, dacă, prin valoarea lor istorică, ştiințifică sau care constituie daruri, recompense ori amintiri, sunt destinate a fi păstrate în instituții de cultură şi artă, asociații cultural-artistice şi sportive sau în panoplii personale. În această categorie se includ şi acele arme de foc, în stare de funcționare, care constituie rarități sau prezintă valoare istorică, documentară, ştiințifică ori artistică deosebită, recunoscute ca atare de instituții de specialitate;

g) armele de recuzită, făcute inofensive, destinate a fi folosite în activitatea artistică sau de producție cinematografică – a teatrelor, circurilor, studiourilor de film ori a altor asemenea instituții cultural-artistice.

Sunt considerate arme de foc şi ansamblurile, subansamblurile şi dispozitivele care se pot constitui şi pot funcționa ca arme de foc.

Prin *muniții* se înțeleg: cartuşele, proiectilele şi încărcăturile de orice fel, care pot fi întrebuințate la armele de foc menționate mai sus.

3. *Elemente de construcție ale armelor de foc*

a. Țeava serveşte pentru a dirija mişcarea glonțului, pentru a imprima acestuia o mişcare de rotație în jurul axului. Țeava constituie şi camera în care are loc arderea încărcăturii explozibile.

Se compune din: *camera cartuşului, conul de racordare* (locaşul de intrare a glonțului) şi *partea ghintuită*. Ghinturile canalului țevii servesc pentru a da glonțului o mişcare de rotație. Intervalele între ghinturi se numesc *plinuri*, iar pereții laterali ai ghinturilor, *flancuri*. Țevile armelor se deosebesc între ele după: *calibru*; *numărul ghinturilor; sensul ghinturilor; flancurile ghinturilor; lățimea ghinturilor şi a plinurilor; pasul ghinturilor.*

Mecanismul de darea focului, caracterizat prin locul de amplasare, sistemul de construcție şi forma arcului declanşator, componentele

transmisiei declanşării dintre trăgaci şi percutor, sistemul de montare şi locaşul percutorului, forma şi dimensiunea percutorului, ştiftul arcului.

Închizătorul, compus din: mecanismul de blocare-deblocare, montat pe corpul armei şi sistemul de ghidare şi fixare a închizătorului în timpul folosirii şi demontării armei.

Cartuşul, cu următoarele părţi componente: tubul, proiectilul, capsa şi încărcătura de azvârlire (pulberea).

Tubul cartuşului este confecţionat din metal, material plastic sau carton. Conţine încărcătura de pulbere, capsa şi proiectilul. La cartuşele armelor de vânătoare, tubul conţine şi bura, care separă praful de puşcă de alice sau glonţ.

b. Proiectilele pot fi: gloanţe, alice, mitralii sau poşe. *Mitraliile* sunt alice mai mari, care depăşesc 5,5 mm în diametru. *Poşele* sunt alice confecţionate artizanal. *Glonţul* se compune din: miez de oţel, de plumb ori oţel acoperit cu plumb, cămaşă metalică. Diametrul unui glonţ este mai mare decât cel al calibrului ţevii (cu aprox. 0,30 mm), pentru a se reduce pierderile de gaze. *Alicele* au formă sferică şi sunt confecţionate din plumb sau alte materiale, cu o greutate până la 0,8 grame şi diametrul între 2–5 mm, întâlnite la muniţia de vânătoare, dar şi cu altă destinaţie. *Capsa* conţine un exploziv puternic, sensibil la acţiunile mecanice (fulminatul de mercur sau stiliatul de plumb). Aprinderea are loc în momentul lovirii capsei de către *percutor* şi spargerea acesteia pe *nicovală. Încărcătura de pulbere* a unui cartuş se poate prezenta sub două forme: *pulbere neagră*, cu fum. Elementele de identificare ale cartuşului sunt date de cifrele poansonate pe exteriorul proiectilului sau pe rozeta cartuşului: primele 2 cifre constituie codul producătorului, iar ultimele două - anul de fabricaţie.

4. *Urmele principale ale împuşcăturii*

a. Urme de perforare, compuse din *orificiul de intrare, canalul* şi *orificiul de ieşire*.

Orificiile de intrare permit determinarea *direcţiei* din care s-a tras şi a unghiului sub care proiectilul a pătruns în obstacol. La orificiile de intrare se întâlneşte *inelul de frecare*, format din produsele de ardere ale pulberii, din particule de metal ale proiectilului şi din depuneri de unsoare.

b. Urme de pătrundere (canale oarbe), când proiectilul se opreşte în obstacol, formând doar un orificiu de intrare şi canalul.

c. Urme de ricoşare (tangente), când glonţul este deviat de obiect.

Forma orificiilor de intrare este determinată de forţa lor cinetică, de unghiul de lovire a obstacolului şi de *densitatea materialului pătruns* **(Camil Suciu)**:

• În *cărămidă, beton, porţelan* etc. se vor crea rupturi pronunţate şi chiar spargerea obiectului.

• În *materialele plastice*, lemn, metal, piele prelucrată etc. se vor crea orificii cu diametrul apropiat de cel al proiectilului, iar în *materialele elastice* cele două orificii se observă cu greu.

Canalul de pătrundere indică drumul parcurs de proiectil în interiorul obiectului perforat. Orientarea lui depinde de energia cinetică a proiectilului şi de forma acestuia.

• În obiectele subţiri (tablă subţire de metal), canalul lipseşte (cele două orificii se întrepătrund).

• În obiectele de metal care au formatul unei table, proiectilul va crea o înfundătură, dacă nu le-a traversat, sau cele două orificii sunt foarte apropiate de acela al proiectilului.

• Orificiile de intrare şi ieşire într-un geam de sticlă au forma unui con cu baza în direcţia de înaintare.

• Orificiile de intrare şi ieşire în obiecte de îmbrăcăminte din material plastic sunt identificate după poziţia îmbrăcămintei pe corp, precum şi după inelul de frecare. Numărul orificiilor de intrare şi de ieşire poate fi mai mare decât numărul proiectilelor care au străbătut îmbrăcămintea, dacă aceasta a format cute.

• Orificiile de intrare în corpul uman se caracterizează prin lipsă de ţesut.

Ricoşarea se produce la unghiuri de întâlnire între 0 şi 35°. Deraierile unghiului de respingere sunt cu atât mai mari, cu cât densitatea obstacolului este mai mică. Distanţa de zbor a proiectilului este cu atât mai mare după ricoşare, cu cât viteza proiectilului a fost mai mare şi unghiul de ricoşare mai mic.

A doua abatere prin ricoşare depinde de sensul de rotire al proiectilului. Ricoşările din obstacole moi se fac în unghiuri de respingere foarte neregulate; ricoşările din pământ sunt posibile numai la viteze de cel puţin 150–200 m/s, iar din apă numai pentru unghiuri de întâlnire între 4 şi 12°.

Expertiza urmelor principale ale tragerii stabileşte:

• dacă orificiile sunt produse de o armă de foc sau de altă natură;

• *dacă sunt formate de acelaşi tip de gloanţe* (în situaţia mai multor orificii de intrare şi de ieşire);

• dacă au fost trase de una sau mai multe arme;
• *direcția sau direcțiile* din care s-a tras;
• mărimea unghiului de incidență.

5. *Urmele secundare*

5.1. **Urme secundare formate la tragerile cu țeava lipită de corp sau de la mică distanță:**

Rupturile provocate de gaze au loc numai în tragerile foarte apropiate, între 3 şi 12 cm, forma lor deprinzând de: distanța de la care s-a tras, de felul armei, de natura încărcăturii şi de materialul în care s-a tras: formă stelară, sub formă de cruce sau forma unei lipse de material.

Arsurile sunt urme formate în tragerile apropiate, depinzând de distanța de la care s-a tras, de pulberea folosită, de felul țevii armei şi mai ales de gura țevii.

Urmele de afumare se formează prin depunerile de funingine a pulberii cu fum şi numai a unor cantități foarte mici din alte materiale (de ex. pulberea neagră, depuneri din reziduurile capsei, resturi metalice luate de pe proiectil sau țeava armei).

Urma de afumare poate fi vizibilă (se fotografiază cu material fotografic în alb-negru) şi invizibilă (se fotografiază în radiații infraroşii).

Tatuajul este o urmă secundară formată de pulberea nearsă sau în stare incandescentă, în jurul orificiului de pătrundere a proiectilului. Mărimea este în raport cu distanța de tragere, natura şi forma pulberii, lungimea țevii.

Urmele unsorii se formează ca stropi în jurul orificiului de intrare, la tragerile din apropiere, uneori până la o distanță de 150 cm.

5.2. **Urme secundare formate indiferent de distanța de tragere**

Inelul de frecare se formează la orificiul de intrare a proiectilului şi, uneori, pe o mică porțiune, chiar şi de-a lungul canalului de pătrundere.

Inelul de metalizare se întâlneşte atât la gura orificiului de intrare a proiectilului, făcând corp comun cu inelul de frecare, cât şi independent de acesta. Analiza inelelor de metalizare se face cu activare cu neutroni, röntgenografie şi analiză spectrală.

6. ***Stabilirea distanţei şi a direcţiei de tragere***

6.1. **Prin distanţă** se înţelege intervalul spaţial parcurs de proiectil de la gura ţevii până la obstacol:

• *împuşcături fără distanţă* (distanţă zero) executate prin lipirea ţevii armei de obiect, la care întâlnim urme suplimentare ca: imprimarea gurii ţevii armei sau afumări şi arsuri aproape suprapuse: (până la 1,5 m);

• *împuşcături de la mică distanţă*, apreciate după acţiunea urmelor suplimentare;

• *împuşcături de la distanţă* (peste 5 m), când factorii suplimentari ai împuşcăturii nu mai acţionează, cu excepţia urmelor depuse de proiectil.

Pe mâna trăgătorului care a efectuat chiar şi o singură tragere cu un pistol de calibru 7,62–9 mm, cu ţeava lipită sau de la mică distanţă (5–30 cm), se pot găsi urme de funingine şi granule de pulbere nearsă. Pe mâna trăgătorului care a efectuat trageri repetate cu ţeava lipită sau de la mică distanţă şi în cursul cărora a încărcat sau descărcat arma, urmele de funingine şi particulele de pulbere arsă sunt foarte accentuate. **(Vasile Măcelaru)**

Distanţa de la care s-a tras se mai poate aprecia şi în raport cu *efectul perforant al proiectilului*, prin trageri experimentale, distanţând fiecare tragere cu 10 cm, pentru a crea modele de comparaţie pe baza urmelor suplimentare. Obstacolul va prezenta *urme de suprafaţă* cu atât mai mari, cu cât distanţa de tragere a fost mai mare. **(Camil Suciu)**

La armele de vânătoare, cu ţeavă lisă şi cu proiectilele formate din alice sau mitralii, distanţa de tragere se apreciază după gradul de dispersare a alicelor. (A se vedea **Vladimir Beliş, Virgil Dragomirescu,** *Medicină legală,* Bucureşti, 1992).

6.2. Pentru stabilirea **direcţiei de tragere** se vor analiza orificiile de intrare şi de ieşire ale proiectilelor, precum şi urmele suplimentare ale împuşcăturii.

Pentru distanţe mici (50 m pentru pistoale, 100 m pentru armele automate) se foloseşte metoda *vizării directe* prin intermediul unui tub de hârtie introdus prin ambele orificii. Privind prin tub, se va determina cu precizie direcţia din care s-a tras. Dacă sunt perforate două obiecte aflate la distanţe mai mari, urmele sunt unite cu o sfoară, de-a lungul căreia se vizează. În canalele mai lungi, caracteristice obiectelor cu o grosime mare, sau a canalelor oarbe, determinarea distanţei se face prin introducerea unei tije în canalul orb şi vizarea în prelungirea acesteia.

În aprecierea distanţei de tragere se va ţine seama şi de *factorii care determină schimbări de direcţii, în afară de rezistenţa aerului şi gravitaţia pământului, cum sunt: ploaia, vântul, sensul mişcării giratorii a proiectilului, precum şi de fenomenul ricoşării.*

7. *Identificarea armei după urmele formate pe glonţ şi pe tubul cartuşului (Camil Suciu, Emilian Stancu)*

7.1. **Identificarea armei după urmele formate pe glonţ**

Se delimitează *cercul armelor suspecte* după numărul golurilor şi plinurilor, calibrul, unghiul şi sensul de răsucire.

Se efectuează *trageri experimentale* pentru obţinerea *modelelor de comparaţie*, după verificarea şi curăţirea armei, inclusiv prin gammagrafiere.

Se foloseşte muniţie cu caracteristici asemănătoare celei descoperite la locul faptei.

Tragerile se efectuează în *captatoare de proiectile* (cutii sau lăzi lungi dreptunghiulare, umplute cu vată sau câlţi şi împărţite pe compartimente din carton, pentru a se stabili în care din ele s-a oprit proiectilul; *tuburi de aprox. 4 m pline cu apă*, închise cu membrane de cauciuc, ori *cutii cu compartimente umplute cu mase plastice*).

Numărul tragerilor este limitat la *3–5 focuri*.

Fiecare proiectil este ambalat separat, indicându-se data, expertul şi numărul tragerii.

Tehnici de examinare:

• examinarea la microscopul comparator a continuităţii liniare între microrelieful creat de componentele armei pe tubul sau glonţul în litigiu şi cele trase experimental;

• compararea mulajelor realizate prin galvanoplastie sau cu materiale plastice transparente, de pe proiectilul în litigiu, cu cel tras experimental;

• examene comparative pe diagrame realizate la striagrafe, care descriu grafic relieful proiectilelor;

• rularea proiectilelor pe suporturi plastice (ceară, aliaje termoplastice).

7.2. **Identificarea armelor după urmele lăsate pe tubul cartuşului**

Se procedează în *aceleaşi condiţii şi faze* ca şi la identificarea după urmele formate pe glonţ.

Prezintă avantajul că tubul, de regulă, rămâne intact.

Tubul permite şi identificarea armelor cu ţevi lise (arme de vânătoare îndeosebi).

Urmele sunt formate pe tub de către mecanismul de încărcare, tragere şi extragere a cartuşului tras şi constau în *urmele formate pe rozeta tuburilor de către percutor, peretele frontal al închizătorului, gheara extractoare, pragul aruncător, pereţii camerei cartuşului*.

Tehnici de examinare:

• *discurile lui Metzger* (măsurarea unghiului format de urma percutorului cu urma ghearei extractoare);

• *dispozitivul de fotografiere „Dolegal”* (permite fotografierea simultană a 12 tuburi);

• *microscopul comparator*: compararea de microfotograme executate separat pentru cele două tuburi (în litigiu şi cel experimental);

• *pe baza mulajelor* obţinute după interiorul camerei de detonare (se compară tubul în litigiu şi mulajul experimental).

Diferite tipuri de arme confecţionate artizanal (după Constantin Neacşu)

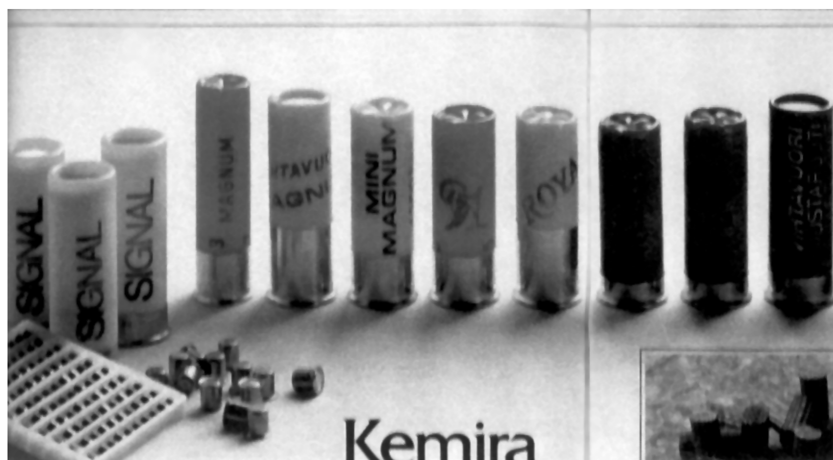

Made in Germany

154

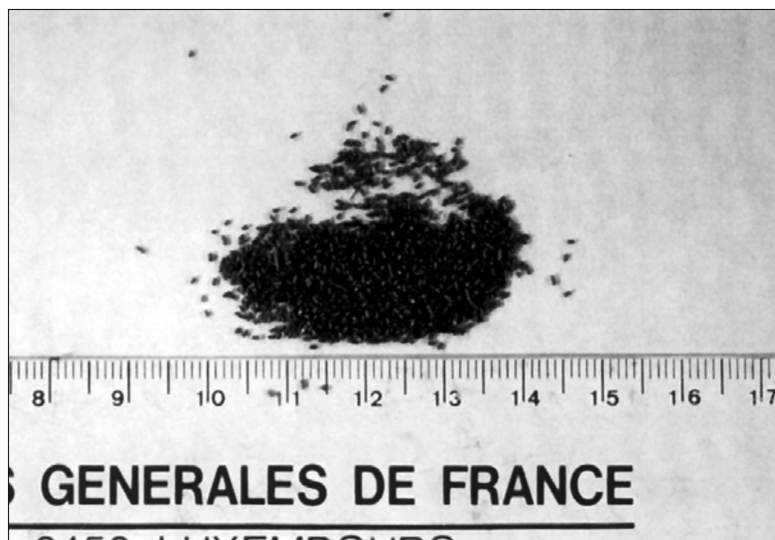
Muniție de diferite tipuri și calibre

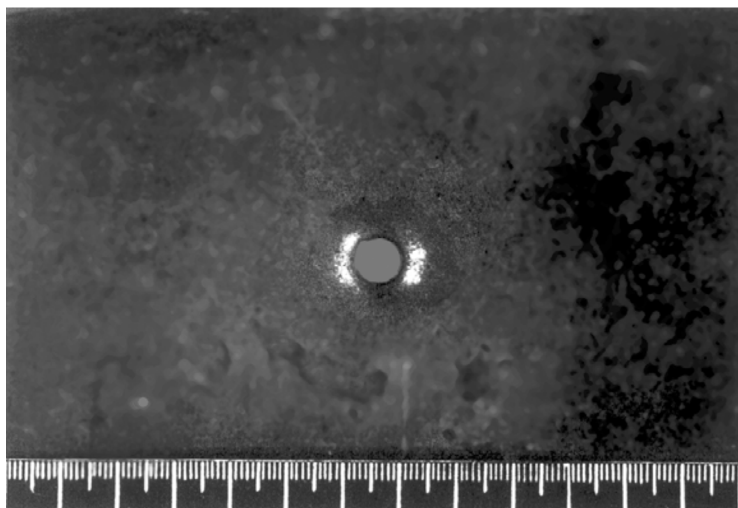
Pulbere dintr-un cartuş de vânătoare cal. 16 mm

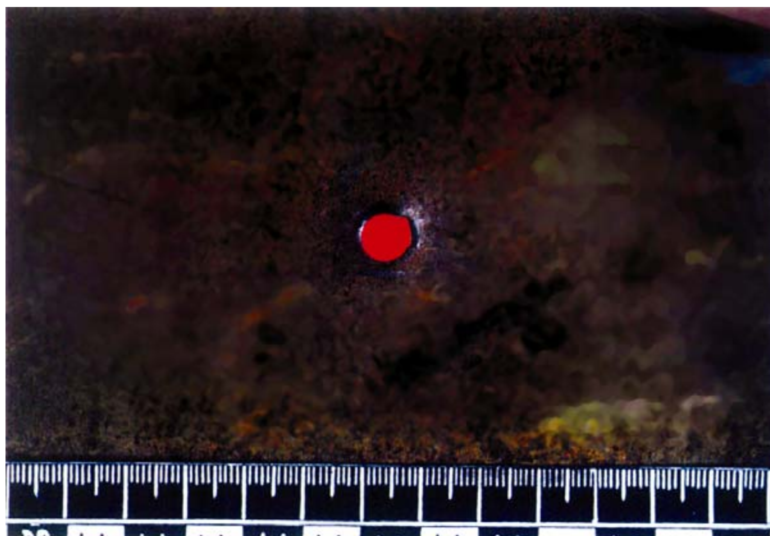
Pulbere dintr-un cartuş cal. 9 mm

Diferite tipuri de pulbere

Orificiul de intrare în tablă, grosime 1,5 mm – glonț cal. 7,65

Orificiul de intrare în tablă, grosime 1,5 mm – glonț cal. 7,65

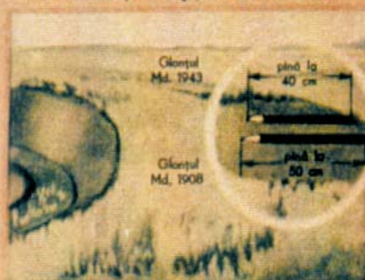
PUTEREA DE PĂTRUNDERE A GLONŢULUI

Puterea de pătrundere a glonţului se măsoară funcţie de adîncimea pe care o străbate acesta într-un obstacol.

Puterea de pătrundere depinde de energia cinetică rămasă a glonţului, de construcţia glonţului, de densitatea obstacolului şi de valoarea unghiului de incidenţă.

Gloanţele obişnuite calibru 7,62 mm trase de la distanţa de 100 m. pătrund în:

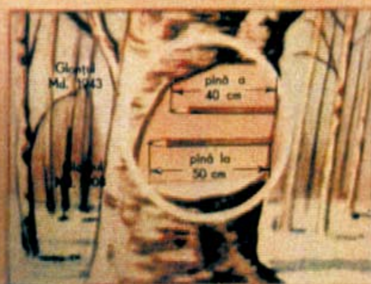
Pămînt, nisip, lut, brazde

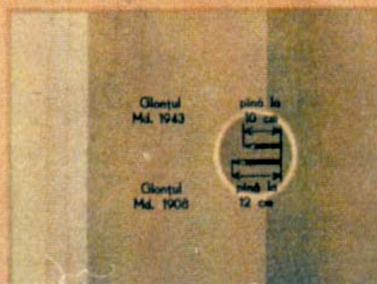
Perete de cărămidă

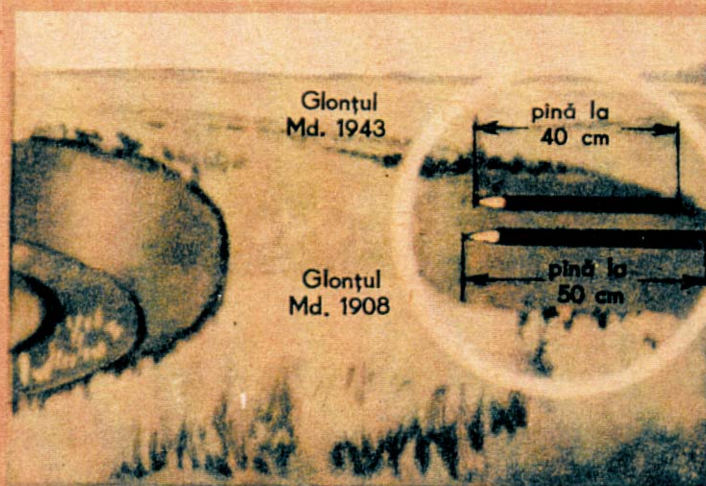
Lemn

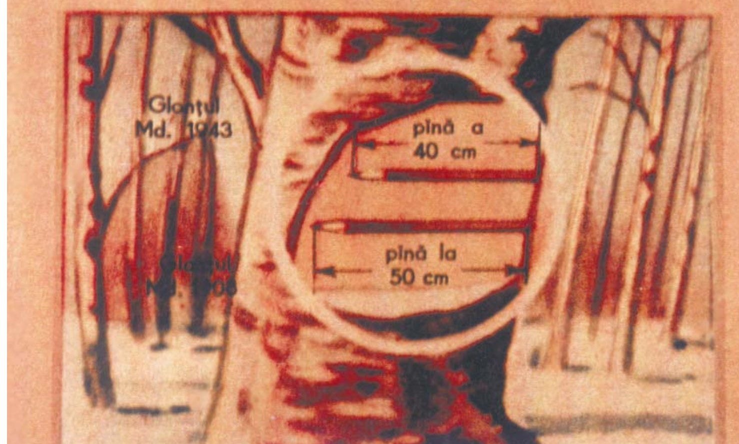
Perete din beton

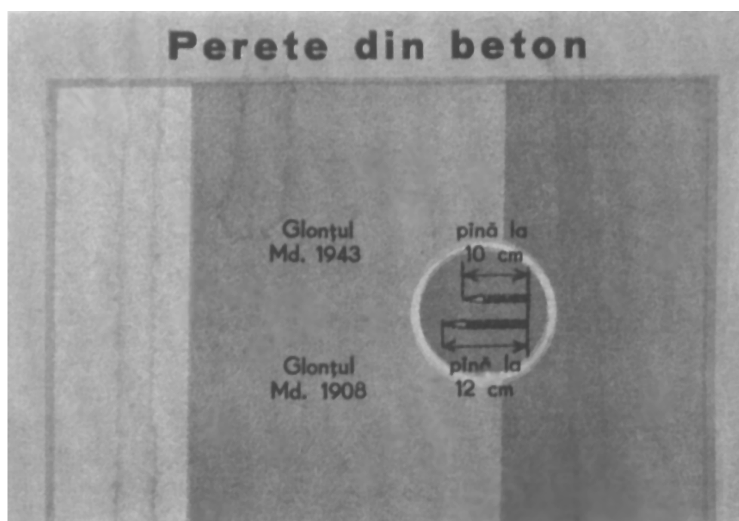

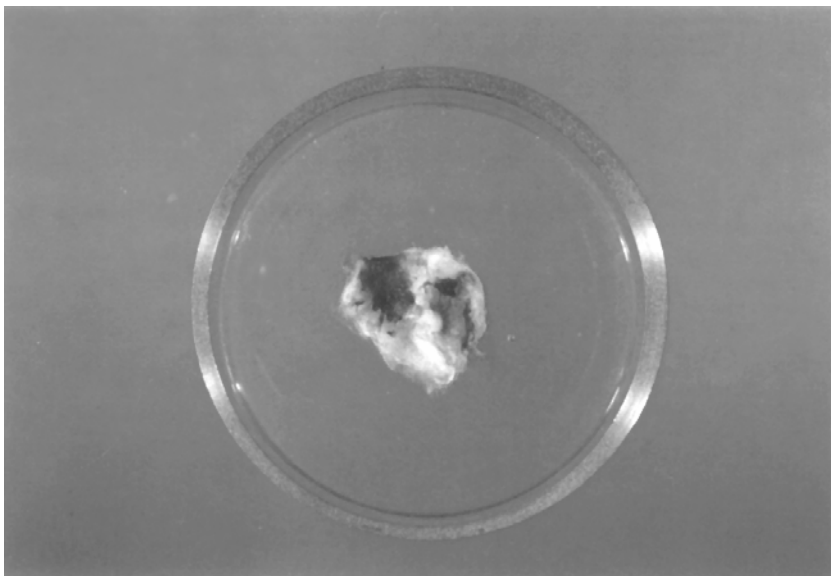
Imagini relevând puterea de pătrundere a glonțului cal. 7,62 mm, model 1908 şi 1943 în diferite medii: pământ, nisip, lut, perete de cărămidă, lemn, perete de beton

Pământ, nisip, lut, brazde
Glonţul
Md. 1943
pină la
40 cm
Glonţul
Md. 1908
pină la
50 cm

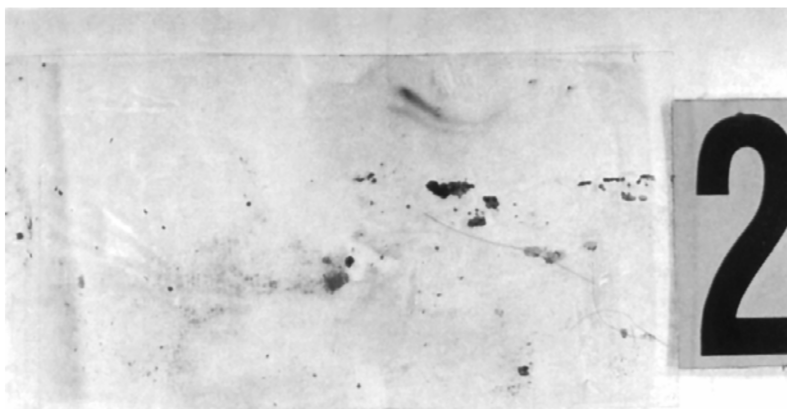

Perete de cărămidă
Glonţul
Md. 1943
pină la
12 cm
pină la
15 cm
Glonţul
Md. 1908

Lemn
Glonţul
Md. 1943
pînă a
40 cm
pînă la
50 cm

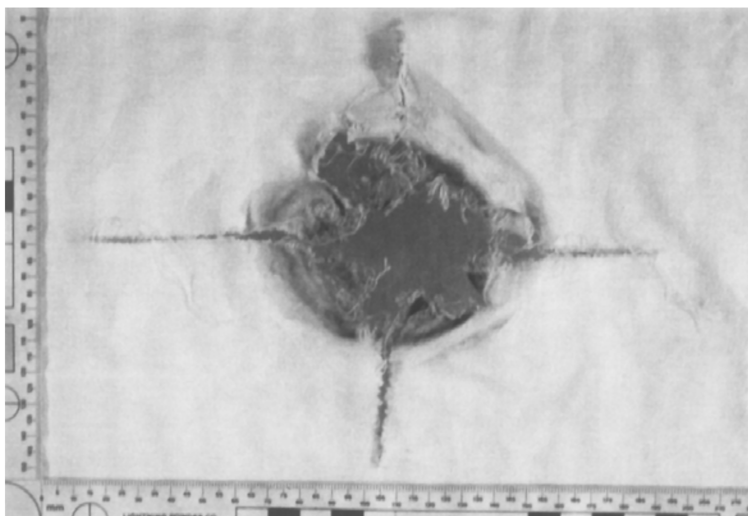

Perete din beton
Glonţul
Md. 1943
pînă la
10 cm
Glonţul
Md. 1908
pînă la
12 cm

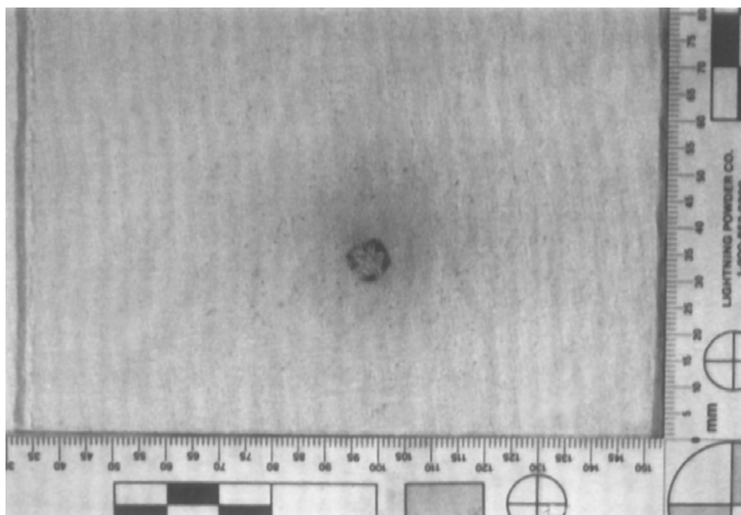

Particule suspecte recoltate din interiorul țevii unei arme de vânătoare tratate cu reactivi – difenilamina

Particule suspecte recoltate din interiorul țevii unui pistol – tratate chimic cu acid sulfanilic şi alfanaftalina

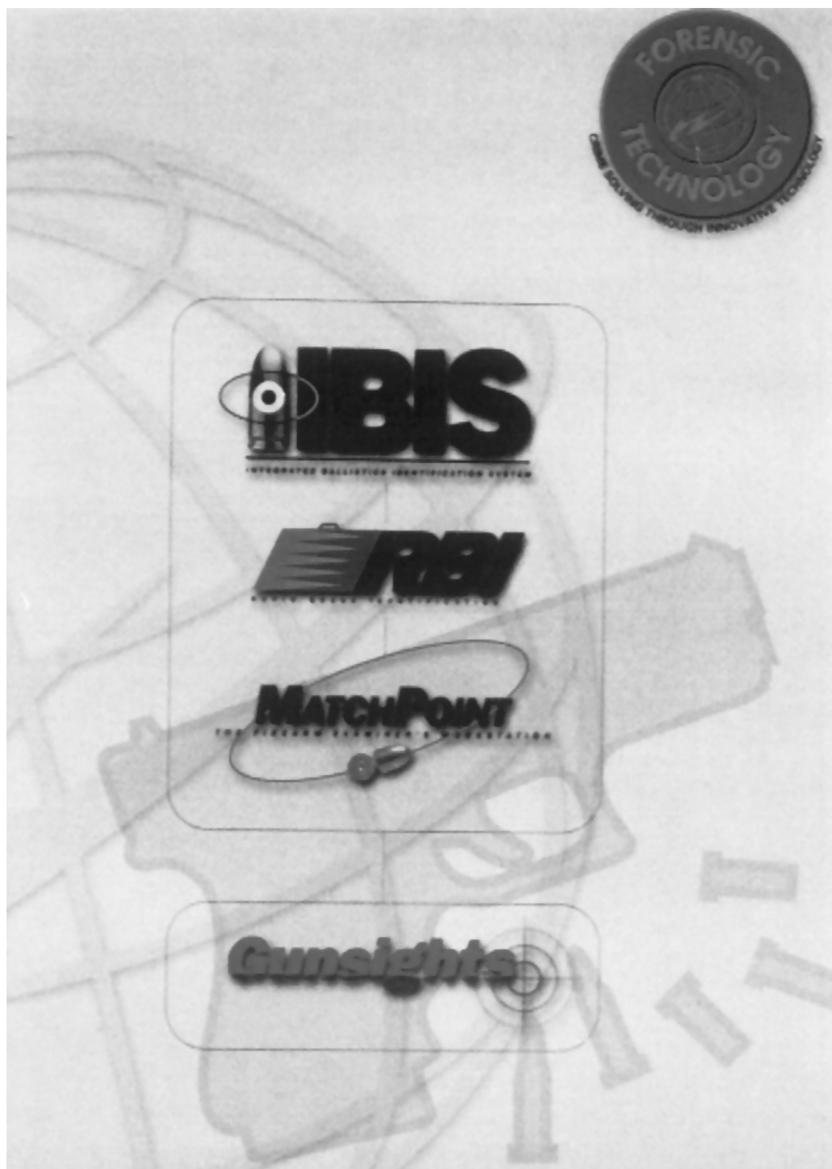

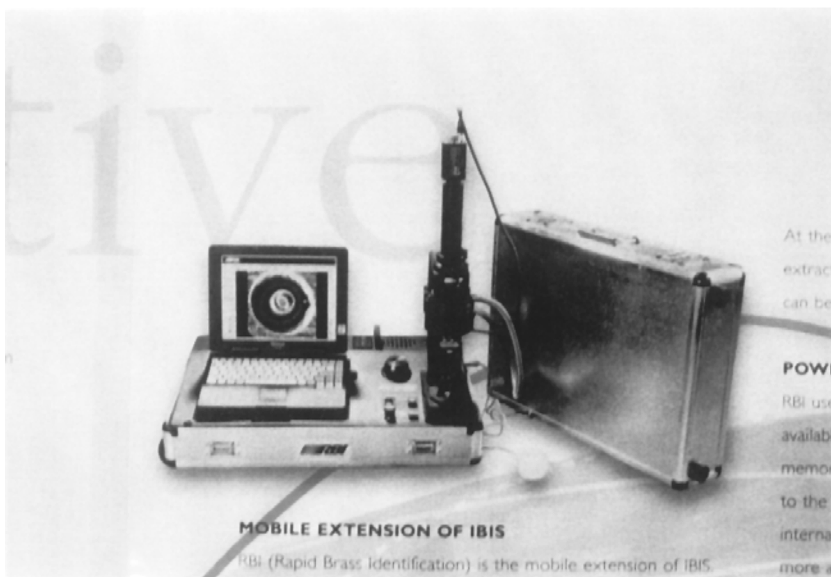
Urme ale tragerii cu pistol mitralieră AKM, model 1963, cal. 7,62
de la diferite distanțe (0-10 cm) în material textil

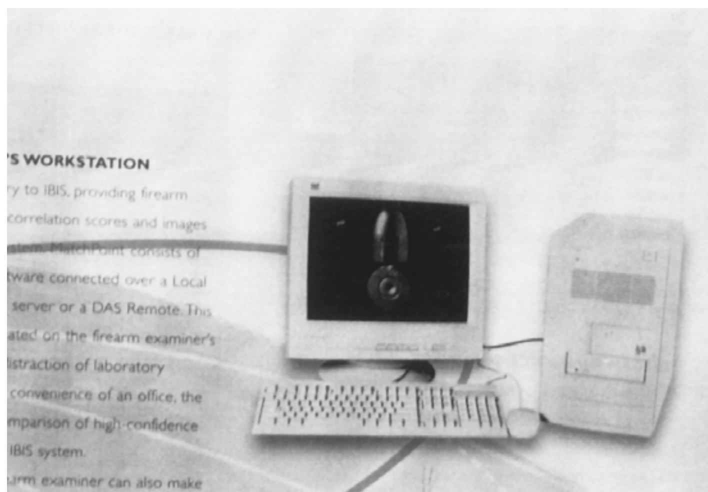
Microscop comparator

Sistemul IBIS

MOBILE EXTENSION OF IBIS
RBI (Rapid Brass Identification) is the mobile extension of IBIS.

law enforcement agency, large or small. Prior to installation, experienced Forensic Technology technicians evaluate the number and type of bullets, cartridge cases, and seized firearms processed by the laboratory, and determine the correct IBIS memory and speed configuration required.
SIMPLE OPER

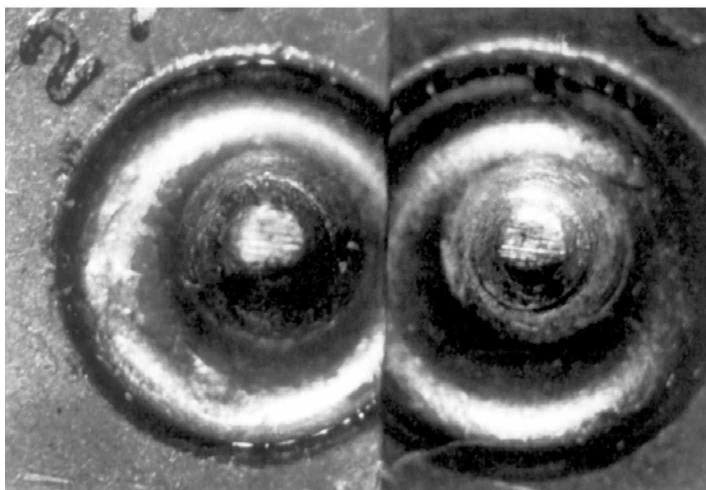
Gunsights

RESULTS RIGHT BEFORE YOUR EYES

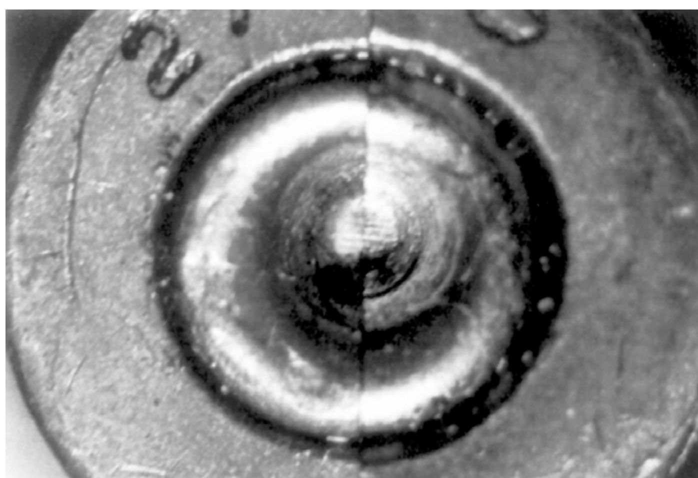
FIREARM REFERENCE SOFTWARE

Gunsights is a unique computer-based reference that allows rapid and accurate identification of firearms to be made by law enforcement professionals. Gunsights provides detailed information and high-resolution photographs of thousands

Text descriptions | High-resolution | Serial numbers

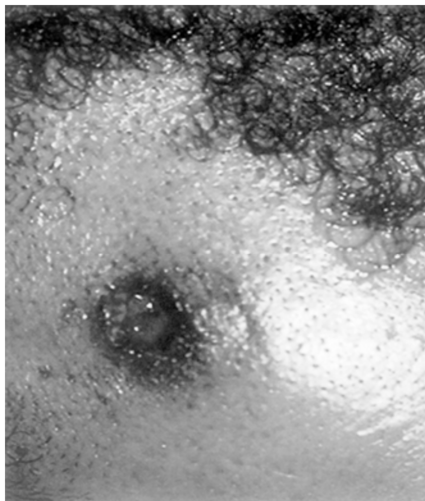
Urme de percuție de pe capsele detonate ale tuburilor examinate comparativ

Demonstrarea continuității liniare a urmelor de percuție de pe capsele detonate ale tuburilor examinate comparativ

Ruptură mecanică rezultată din acțiunea gazelor

Urme de afumare

Rană prin împuşcare ce prezintă în jur particule de pulbere

Inel de metalizare sau guleraş de ştergere

Tragere la distanță nulă

CAPITOLUL X

EXAMINAREA CRIMINALISTICĂ A SCRISULUI ŞI A DOCUMENTELOR

1. *Stabilirea vechimii unui înscris*

a. *Neconcordanţe între conţinutul textului şi perioada* la care se pretinde că a fost redactat:

• denumirile unor instituţii, străzi sau localităţi;
• stilul şi ortografia epocii;
• numele unor persoane;
• neologisme;
• alte elemente de conţinut (profesii, preţuri etc.);
• elemente adiacente: timbre, sigle, însemne (embleme) etc.

b. *Proprietăţile hârtiei*: compoziţia, modul de fabricare într-o anumită perioadă, gradul de îmbătrânire (decolorare, grad de elasticitate).

c. *Examinarea cernelurilor* (gradul de oxidare sub acţiunea luminii, căldurii sau umidităţii).

- Este relevant *gradul de migrare*, în masa hârtiei, a componentelor de clor (2 ani) şi sulf (10 ani) din cerneală.

- Solubilitatea cernelii din actul scris diferă în raport cu timpul: cu cât actul este mai vechi, cu atât se dizolvă mai greu cerneala din actul scris. Cerneala se deschide de la albastru la bleu.

d. *Intersectarea trăsăturilor de cerneală*: la falsul prin adăugare de text se constată o suprapunere a traseului unui rând superior peste cel inferior **(Emilian Stancu)**, precum şi o revărsare a cernelii din trăsătura proaspătă în trăsătura uscată.

e. *După tipul de instrument scriptural*.

f. *Vechimea actelor dactilografiate* depinde de proprietăţile hârtiei, caracteristicile de tip şi de uzură ale maşinii de scris.

2. ***Caracteristicile generale (dominantele grafice) ale scrisului (Lucian Ionescu):***

a. *Gradul de evoluție*: inferioare (slab evoluate); medii (mediocre); superioare (evoluate).

b. *Forma scrisului:*

• după configurația literelor: scris cursiv şi scris de factură tipografică;

• după tipul mişcărilor: arcadate, ghirlandate, unghiulare, rotunjite, forme intermediare (de ex. colț-arcadate);

• după gradul de simplificare: simple, simplificate şi complicate.

c. *Dimensiunea scrisului:*

• după înălțime: mari, medii, mici;

• după lățime: dilatate, normale şi înghesuite;

• după proporții: supraînălțate, normale şi subînălțate;

• după continuitatea înălțimii: uniforme, crescătoare (îngladiate), descrescătoare (gladiolate), filiforme.

d. *Viteza scrisului*: lent, normal şi rapid.

e. *Presiunea scrisului*:

• după gradul de presiune: apăsat, normal (uşor);

• după continuitatea presiunii: cilindric, ascuțit, măciucat, fusiform.

f. *Continuitatea scrisului:*

• după unirea semnelor grafice: legat, grupat, nelegat (tocat);

• după tipul de legătură: arcadat, ghirlandat, unghiular.

g. *Spațierea scrisului:* scris normal, înghesuit, risipit.

h. *Direcția rândurilor*: scris orizontal, ascendent, descendent.

i. *Forma rândurilor*: scrisuri drepte, convexe, şerpuitoare, scaliforme („săltărețe" sau „etajate").

j. *Marginea textului:*

• Marginarea: nemarginate, încadrate, dextromarginate, sinistromarginate;

• Mărimea marginii: mică, normală, mare;

• Forma marginii din stânga: dreaptă, progresivă, regresivă;

• Folosirea alineatelor şi mărimea lor.

k. *Plasarea diferitelor elemente*: antet, titlu, data, semnătura etc.

3. ***Caracteristicile particulare ale scrisului***

„Prin caracteristicile speciale se înțeleg deprinderile manifestate în construirea semnelor grafice considerate separat sau a mai multor semne care alcătuiesc o formație (monogramă, grup de litere, abreviere). Aceste deprinderi se referă la modul de execuție a literelor, la semnele de punctuație și alte semne, precum și la poziția lor reciprocă” **(Lucian Ionescu)**

a. *Morfologia* (structura) semnelor grafice: modelul utilizat. Când se folosesc concomitent mai multe variante ale aceloraşi litere se poate vorbi despre *poliformism literal* (ex. *d* caligrafic şi *d* gotic).

b. *Numărul elementelor constructive*: determinarea cantitativă, precum şi continuitatea trăsăturilor.

c. *Forma elementelor constructive*:

• trăsături drepte: verticale, oblice şi orizontale;
• trăsături circulare: închise, semicirculare şi în spirală;
• trăsături unghiulare (ascuțite);
• trăsături convexe (arcadate);
• trăsături concave (ghirlandate);
• trăsături ovoidale (şerpuitoare);
• trăsături rotunde, ovoidale şi buclate.

d. *Direcția predominantă* a mişcărilor:

• după sens: dextrogire şi sinistrogire;
• pe verticală: de jos în sus (extensiune) şi, de sus în jos (flexiune);
• pe orizontală: spre dreapta (abducție), spre stânga (aducție).

e. Modul de începere a semnelor (trăsătura de atac şi poziția punctului incipient).

f. Modul de finalizare al semnelor.

g. Legarea semnelor şi a elementelor lor.

h. Dimensiunea semnelor şi a elementelor lor.

i. Alinierea semnelor pe linia de bază a scrisului.

j. Înclinarea semnelor şi a elementelor lor.

k. Repartizarea presiunii (trăsături groase şi subțiri).

l. Executarea unor semne grafice: bara minusculei „t”; punctul minusculei „i”; semnele diacritice („î”, „ă”, „ş”, „ţ”).

m. Modul de scriere a unor mențiuni: abrevieri; date calendaristice; operații matematice; numerotarea paginilor; bifările.

4. **Obținerea modelelor de scris pentru comparație**

Modelele de comparație se împart în:

a. *Modele de comparație libere* sau *piese preconstituite*, realizate în afara procesului judiciar şi, de multe ori, la o dată anterioară: însemnări, scrisori, autobiografii etc.

Piesele preconstituite trebuie să se apropie de scrisul în litigiu prin formă şi conținut, să fie redactate într-o perioadă apropiată şi scrise cu un instrument scriptural asemănător. **(Emilian Stancu)**

b. *Modele de comparație experimentale (piese la cerere)*, care constau din probe de scris luate la solicitarea şi numai în fața organului judiciar, prin scriere liberă sau dictare.

La scrierea liberă ar trebui ca persoana să nu cunoască destinația reală a textului, pentru a preveni o eventuală deghizare, iar textul scris după dictare trebuie să conțină cât mai multe cuvinte şi expresii din textul în litigiu.

• Pentru un text obişnuit sunt suficiente 3 probe luate la cerere.

• În cazul semnăturilor, se iau mai multe specimene (10 semnături pe câte 5 foi separate). Învinuitului sau inculpatului nu i se arată semnătura în litigiu.

4.1. **Cercetarea falsului prin înlăturare de text (Edmond Locard; Lucian Ionescu):**

Înlăturarea sau ştergerea de text se realizează pe cale mecanică sau chimică. Uneori este urmată de adăugarea altui text (fals prin substituire).

a. *Alterarea pe cale mecanică* prin radiere cu guma sau răzuire cu o lamă ori alt instrument ascuțit: deteriorarea hârtiei prin subțierea şi deranjarea fibrelor din stratul superior (distrugerea ancolajului), precum şi prin pierderea strălucirii. Urmele pot fi puse în evidență prin: examinare microscopică, examinarea actului în transparență, iluminare laterală sub un unghi de incidență, expunerea la vapori de iod, absorbirea unor substanțe lichide colorate, pulverizarea cu prafuri fine (de ex. grafit); măsurarea conductibilității electrice a hârtiei în diferite porțiuni, măsurarea grosimii cu ajutorul micrometrului, examinarea în radiații.

Ştergerea este pusă în evidență şi prin descoperirea fragmentelor de scris rămase, evidențierea şanțurilor de presiune din scrisul înlăturat sau distrugerea rețelei de protecție ori a liniaturii formularului.

b. *Alterarea pe cale chimică:* decolorarea trăsăturilor scrisului cu cerneală sau cu pastă prin spălarea cu substanțe corozive. Sub acțiunea radiațiilor ultraviolete zona afectată va căpăta o fluorescență puternică, putându-se citi ce a fost scris. Dacă nu intervine fluorescența, se vor încerca alte metode.

c. *Alterarea prin acoperire*. Un text poate fi mascat prin scriere deasupra, prin haşurare cu linii, prin pătare etc. Textul inițial se evidențiază sub acțiunea radiațiilor infraroşii, prin fotografierea actului în infraroşii, prin examinarea directă a acestuia la convertizorul de imagine electrono-optică ori prin examinare holografică.

4.2. **Cercetarea falsului prin adăugare de text** este o formă tipică a falsurilor parțiale, realizată prin: *modificarea* unei litere sau cifre, adăugiri de cifre, de cuvinte sau de rânduri; *transferul* de litere, cuvinte, cifre după un înscris autentic (copiere).

Falsul prin adăugare de text poate fi precedat de înlăturarea textului.

Cercetarea va parcurge următoarele etape **(Emilian Stancu, Dumitru Sandu):**

a. *Studiul caracteristicilor grafice ale textului:*

• îngrămădirea ori prescurtarea cuvintelor; micşorarea distanței dintre rânduri; modificarea sau orientarea diferită a liniei de bază a rândurilor;

• modificări datorate schimbării suportului pe care a fost aşezat înscrisul;

• schimbarea instrumentului scriptural.

b. *Cercetarea materialului de scriere* prin examinarea fizico-chimică a materialului cu care s-a scris (creion, cerneală, tuş etc.)

c. *Studierea modului de intersectare a trăsăturilor*. Regula este că trăsăturile executate ulterior se suprapun peste trăsăturile executate anterior, iar traseele rândurilor inferioare le intersectează pe cele superioare.

Tehnici de evidențiere: investigare optică, examinări stereomicroscopice cu iluminare în contrast de culoare, examinarea în microscopie electronică cu baleiaj, studierea fluorescenței ultraviolete ori a luminiscenței infraroşii.

4.3. **Falsul prin imitarea scrisului**

a. *Falsul prin imitare liberă:* cu modelul în față, dar şi din memorie. Poate fi depistat datorită unor *indicii de plastografiere*:

• prezența caracteristicilor propriului scris al plastografului;

• ignorarea modului de executare şi de dispunere a semnelor diacritice şi de punctuaţie;

• depistarea unor caracteristici de ordin particular.

b. *Falsul prin imitare servilă (prin copiere directă)* poate fi depistat datorită unor elemente specifice:

• lipsa de spontaneitate în executarea gramelor, nesiguranţa traseului;

• grosimea şi presiunea uniforme a trăsăturilor;

• viteza scăzută de scriere, reluări sau retuşări de trasee pentru rectificarea gramelor.

Descoperirea falsului prin copiere se face în raport cu procedeul folosit de plastograf:

• *la copierea prin transparenţă*: coincidenţa dimensiunilor scrierii falsificate cu cea a originalului;

• la copierea pe hârtie de calc sau prin folosirea plombaginei, apar, la fel, elemente de coincidenţă.

5. ***Falsificarea impresiunilor de ştampile***

5.1. **Principalele metode de realizare a falsului de ştampile:**

• desenarea ştampilei pe înscris;

• copierea sau transferarea unei impresiuni aflate pe un înscris autentic şi confecţionarea unei ştampile după modelul celei originale. Descoperirea falsului se face sub acţiunea radiaţiilor invizibile (ultraviolete sau infraroşii).

La *contrafacerea ştampilei*, elementele de falsificare constau în lipsa de simetrie şi neuniformitate a literelor şi cifrelor, realizarea defectuoasă a stemei etc.;

• răsucirea unei ştampile relativ asemănătoare sau suprapunerea a două impresiuni;

• aplicarea altei ştampile, după îndoirea prealabilă a hârtiei, pentru a nu se imprima toate elementele ştampilei.

• *metode tipografice*: tipar înalt (fotozincografie) sau tipar adânc (tifdruk), folosite în scopul reproducerii, urmată de confecţionarea unei ştampile după cea originală.

5.2. **Falsificarea sigiliilor** se face în raport cu natura materialului: plastilină, ceară roşie, plumb, materiale termoplastice.

Expertiza criminalistică presupune descoperirea urmelor substanţelor folosite de infractor la contrafacere (ghips, plastilină), a urmelor de lipire, studierea desenului sau reliefului sigiliului.

Evoluție

Scris evoluat

Scris cu evoluție medie

Scris slab evoluat

Aspect general

Scris caligrafic

scris semitipografic

Forma scrisului

Formă rotundă

Formă unghiulară

Dimensiunea scrisului

Dimensiune mare

Dimensiune medie

Dimensiune mică

Înclinația scrisului

Scris înclinat spre stânga

Scris vertical

Scris înclinat spre dreapta

Continuitatea scrisului

Continuitate mare

Continuitate medie

Continuitate mică (scris tocat)

tion : Milan (I)
36 -37
res : PICA N 3
actères : Nova (CH)

hauteur du "u" : 2,
Motion : 6,6 mm
Largeur max papier
Type de clavier : F
Interlignes : 4,6 &

: 22 33 44 55 66 77 88 99 && °°
éé "" '' ((-- èè __ çç àà))

AA ZZ EE RR TT YY UU II OO PP ¨¨
aa zz ee rr tt yy uu ii oo pp ^^

QQ SS DD FF GG HH JJ KK LL MM %%
qq ss dd ff gg hh jj kk ll mm ùù

WW XX CC VV BB NN ?? .. // ++
ww xx cc vv bb nn ,, ;; :: ==

actéres : Medium (Ro 51)
caractéres : RANSMAYER (D)

Type de
Interli

ER : // 22 33 44 55 66 77 88 99 00 -- ==
?? @@ ## $$ %% ¢¢ && ** (( )) __ ++
QQ WW EE RR TT YY UU II OO PP ¼¼ ""
qq ww ee rr tt yy uu ii oo pp ½½ ''
AA SS DD FF GG HH JJ KK LL :: ^^
aa ss dd ff gg hh jj kk ll ;; ``
ZZ XX CC VV BB NN MM ,, .. çç
zz xx cc vv bb nn mm ,, .. éé

Tipuri diferite de caractere. Se remarcă diferențele de construcție grafică ale cifrelor şi literelor, precum şi dimensiunea acestora

Maşini de scris – elemente individuale
1. Supraînălțare a majusculei „I”
2. Deplasare spre stânga a majusculei „V”
3. Deplasare a tălpii majusculei „A”
4. Supradimensionare a punctului
5. Plasament inferior al minusculei „l”

Elemente individuale ale scrisului de mână
Majuscula „R” – semicerc deschis (1) şi final unghiular (2)
Minuscula „ă” – oval dedublat (3) şi semn diacritic semicircular, plasat superior (4)
Minuscula „d” – oval dedublat cu atac interior (5) şi depasantă buclată (6)
Minuscula „l” – atac median şi concav (7)
Minuscula „s” – gramă unghiulară superior (8)
Minuscula „c” – atac spiralat (9)
Minuscula „u” – prima gramă buclată (10)
Minuscula „r” – ochi virtual şi podiş descendent (11)
Minuscula „i” – final în croşet, plasat sub linia de bază a scrisului (12)

Topografia scrisului

Rânduri ascendente, cu alineate mici

Rânduri orizontale, fără alineate

Marginea din stânga supradimensionată, alineate normale

MINISTERUL JUSTIȚIEI
LABORATORUL CENTRAL DE EXPERTIZE CRIMINALISTICE
BUCUREŞTI

RAPORT
DE
EXPERTIZĂ CRIMINALISTICĂ
nr. 202 din 31 mai 1993

Expert: dr. Lucian Ionescu

OBIECTUL EXPERTIZEI

Prin cererea înregistrată la laborator sub numărul 217 din 17 mai 1993 dl Dulciu Toma Dan solicită un aviz de specialitate prin care să se stabilească dacă trei documente aflate în arhiva Ministerului Afacerilor Externe au fost scrise de poetul Mihail Eminescu:

1) scrisoarea numărul 104 din 15 septembrie 1873, fila 84 din volumul 241 intitulat „Corespondență cu Agenția României din Berlin", 1852-1879;

2) scrisoarea numărul 2 din 3/16 ianuarie 1874, fila 97 din acelaşi volum;

3) procesul verbal de predare-primire a Cancelariei din 2 ianuarie 1874, filele 97-99 din acelaşi volum.

SCRIPTE DE COMPARAȚIE

Pentru efectuarea examenului comparativ am utilizat specimenele de scris ale poetului Mihail Eminescu reproduse în volumele IV, V, VII şi XIV din seria „Opere" apărută la Editura Academiei RSR.

CONSTATĂRI

Documentele supuse expertizării au fost studiate în original la Direcția Arhive şi Documente Diplomatice a MAE.

Toate sunt întocmite pe fila de format 23×34 cm, pe hârtie groasă provenind din epocă. Filele îngălbenite ale procesului verbal de predare-primire sunt protejate cu foiță transparentă lipită. Scrierea tuturor s-a realizat cu cerneală neagră ferogalică.

Procedând la examinarea celor trei documente, constatăm că toate grafismele evidenţiază aceleaşi caracteristici generale şi speciale, ceea ce demonstrează că aparţin unei singure persoane. Precizăm că este vorba de grafismul **textelor** (data, titlul, conţinut, formulele de adresare), întrucât semnăturile – pe numele „Nicolae Kretzulescu" şi „Theodor Rosetti" – sunt executate de către titularii respectivi.

Notăm că restul actelor din dosare pe anii 1873-1874, ca şi alţi ani apropiaţi din acelaşi volum 241 nu sunt scrise de autorul celor trei înscrisuri.

Grafismul acestora poate fi definit ca fiind executat îngrijit, descifrabil, fără omiterea punctuaţiei, cu o vădită atenţie pentru punerea în pagină, aşa cum procedează un copist. Cu toate acestea nu se poate spune că am avea de-a face cu un scris artificial sau confecţionat. Dimpotrivă, atât formele literare (marcate totuşi de anumite modele specifice epocii, mai ales majuscule), cât şi alte elemente (legăturile, finalele etc.) prezintă numeroase indicii de maximă spontaneitate şi naturaleţe, care imprimă grafismului originalitate.

Trecând la examinarea scrisului poetului Mihail Eminescu de pe reproducerile avute la dispoziţie, observăm că este extrem de variabil. Dimensiunea predominant redusă devine mai mare în unele manuscrise sau chiar creşte în diverse pasaje de pe aceeaşi filă (de exemplu foto 30, vol. XIV, Kant, *Critica raţiunii pure*, BAR 2258, p.136 v.). De asemenea, direcţia suitoare a rândurilor prezintă oscilaţii, putând ajunge orizontală sau descendentă. În sfârşit, gradul de lizibilitate traversează toate stadiile posibile: de la scrisul aproape indescifrabil datorită diminuării dimensiunii (litere ca nişte „purici") şi simplificări excesive (de exemplu foto 52 Archaeus, BAR 2255, p.7 r, vol. VII), până la scrisul clar, de factură caligrafică (scrisoarea din 5 decembrie 1887). Indiferent de aceste fluctuaţii proprii poetului, în toate cazurile morfologia literară se păstrează relativ constantă, ceea ce permite un examen comparativ eficace.

Referitor la scrisurile de comparaţie trebuie făcută o menţiune aparte pentru specimenul (redat în foto 53, Archaeus, BAR 2262, p.42 v, vol. VII). Această filă conţine mai multe note amestecate, mai ales în limba germană, dar şi în limba română. În partea de mijloc poetul a exersat diverse modele de scriere caligrafică, cu scopul evident de a-şi forma un scris „frumos" destinat întocmirii unor acte oficiale (exerciţii de litere disparate, cuvinte sau formule de tipul „Domnule Ministru" şi „Domnule

Director”). Această piesă demonstrează nu numai preocupările de copist ale lui Mihail Eminescu dar, din punct de vedere grafic, reprezintă cel mai adecvat material de comparaţie, întrucât conţine cuvinte care se regăsesc în actele a căror paternitate ni s-a cerut s-o stabilim.

Procedând la examinarea comparativă propriu-zisă, constatăm categorice asemănări între documentele din arhiva MAE şi scrisul poetului Mihai Eminescu.

Sub aspect general notăm factura caligrafică, înclinarea moderată spre dreapta, direcţie uşor ascendentă a rândurilor alternată cu direcţia orizontală şi chiar descendentă (mai ales la cele două scrisori), spaţierea cuvintelor, legarea literelor, utilizarea alineatelor, textul este mare, dar nu în toate manuscrisele de comparaţie. Mai importantă pentru individualizare, reprezentând o desprindere personală, este deprinderea de a nu duce rândurile până la capătul filei. Astfel se observă o inegalitate în ce priveşte terminarea rândurilor (nu se practică despărţirea cuvintelor în silabe), de unde forma inegală a marginei din dreapta textului, adică spaţiul rămas alb până la marginea filei.

Dintre celelalte elemente proprii poetului, şi care se întâlnesc în documentele încriminate, evidenţiem câteva caracteristici deosebit de importante, şi anume:

• fenomenul de gladiolare, respectiv diminuarea progresivă a înălţimii literelor dintr-un cuvânt;

• aşa-numitul scris „săltăreţ” sau în „scară”: cuvintele urcă sau coboară fără ca direcţia rândului să fie influenţată;

• subînălţarea minusculelor depasantei superioare: minusculele „t”, „d”, „l” etc. au o înălţime redusă, aproape egală cu cea a literelor nedepasante.

Pentru o mai lesne observare, într-una dintre planşele anexe am ilustrat comparativ cuvinte identice, mărite fotografic.

Similitudinea caracteristicilor de ansamblu se completează cu similitudinea construcţiilor literare şi cifrice, foarte constante în scrisul poetului în pofida variabilităţii aspectului general la care ne-am referit.

Pentru exemplificare am extras mai multe semne grafice corespondente morfologic, pe care le-am fotografiat la microscopul stereoscopic, în afara literelor care fac parte din cuvintele ilustrate în planşă separată şi care nu au mai fost produse individual.

Dintre asemănările de structură a construcțiilor grafice (inclusiv detaliile) am reținut pentru descriere următoarele litere:

• majuscula „A" caligrafică, se individualizează prin adăugarea unui fanion în partea superioară stângă; terminația este înmelcuită;

• majuscula „N" prezintă exact aceleaşi caracteristici ca şi majuscula „A"; în plus notăm buclarea extremității inferioare a trăsăturilor mediane şi a extremității superioare a laturei drepte;

• majuscula „D" cu sau fără un mic fanion la extremitatea superioară are bucla de la bază alungită spre stânga şi finalizarea volutei în spirală;

• majuscula „C" apare aplatizată pe verticală; debut prin croşet rotunjit;

• majuscula „O" începe frecvent printr-o trăsătură oblică de atac;

• majuscula „B", caligrafică, are începutul şi sfârşitul rotunjite, bucleta mediană este redusă;

• majuscula „P", tot caligrafică, se particularizează prin întoarcerea spre interior a extremităților volutei; deasupra acesteia apare uneori fanionul semnalat la majuscula „D", care poate fi câteodată întâlnit şi la majuscula „B";

• majuscula „I", cu fanionul uşor ondulat şi bucleta virtuală la extremitatea superioară a bastonatei, se individualizează şi prin exagerarea amplorii trăsăturii de bază înmelcuite;

• majusculele „L" şi „S" sunt trasate după modelul caligrafic cu trăsătura incipientă concavă;

• minuscula „f" prezintă două variante: cu depasanta interioară simplă, redusă la o bastonată amputată, şi cu aceeaşi depasantă buclată, caz în care trăsătura urcătoare formează o fundă cu bară mediană;

• minuscula „g" are punctul de intersectare a buclei depasantei inferioare mai jos decât ovalul;

• minuscula „d", caligrafică, are depasanta subînălțată (scurtă) şi trasată separat de oval; atât în scrisul încriminat, cât şi în cel de comparație apare uneori o variantă executată după modelul gotic;

• minuscula „t", de asemenea subînălțată, are baza frecvent redusă (reținută), ceea ce nu exclude şi bare mai lungi (energice); de remarcat preferința pentru plasarea barei în punctul cel mai sus al corpului principal, precum şi tendința de descentrare spre dreapta;

• minuscula „t” în poziție finală (deci la sfârşitul cuvântului) este uneori lipsită de bară, ceea ce imprimă un aspect unghiular (ca un „L” tipografic);

• minusculele „a” şi „e” în poziție de litere finale sunt terminate printr-un fel de parafă urcătoare, rotunjită şi dirijată spre stânga (mişcare sinistrogiră);

• minuscula „b” este terminată în două feluri: prin bucletă virtuală sau circular (varianta ilustrată în planşă);

• minuscula „p” evidențiază întotdeauna modelul caligrafic;

• minuscula „z” are „talpa” net descendentă;

• minuscula „r” prezintă două variante deopotrivă utilizate: caligrafică (cu platou) şi tipografică (cu corpul unghiular, terminat printr-un uşor concav).

Şi celelalte litere din scrisurile comparate se aseamănă, descrierea tuturor nefiind necesară pentru a demonstra identitatea de autor. O mențiune separată trebuie însă făcută pentru minuscula „s”, extrem de caracteristică: deşi corpul se termină pe linia inferioară a scrisului, printr-o mişcare diferită se reia scrierea de sus şi se execută o trăsătură scurtă spre dreapta, constituind totodată atacul literei următoare.

În ce priveşte cifrele, deşi par a fi influențate de un oarecare manierism (modelul epocii), ele prezintă asemănări concludente în cele trei documente şi scrisul poetului. Corespondențele vizează nu numai forma ca atare – de altfel în general mai săracă decât la litere – dar şi particularități pregnante de execuție. Un exemplu îl oferă cifra „5” (în formă de seceră), la care se observă aceeaşi repartiție a presiunii: începutul ovalului mai îngroşat şi terminarea printr-un punct masiv.

Alte asemănări cifrice:

• cifra „2” are talpa arcadată şi descendentă, ca la minuscula „z” descrisă mai sus;

• cifra „3” prezintă extremitatea superioară trasată drept (varianta ilustrată în planşă) sau rotunjit;

• cifra „4” este dreptunghiulară; ca detaliu notăm bucleta virtuală prin care sunt unite prima trăsătură verticală şi trăsătura mediană orizontală;

• cifra „7” se caracterizează prin prelungirea excesivă sub linia inferioară a scrisului; această veritabilă depasantă este fie simplă (varianta ilustrată în planşă), fie buclată ca un „f”;

• cifra „9” are terminația frecvent supradimensionată, curbată şi orientată spre stânga.

Totalitatea asemănărilor generale şi speciale, deopotrivă de caracteristice, atestă fără nici un dubiu că cele trei documente au fost întocmite de poetul Mihail Eminescu.

Execuția îngrijită şi controlată, care imprimă scrisului o oarecare rigiditate, nu a modificat deprinderile sale de scriere, constituind un bun exemplu din ceea ce înseamnă individualitatea şi stabilitatea relativă a scrisului.

Față de cele constatate mai sus formulăm următoarea:

CONCLUZIE

Cele trei documente din arhiva Ministerului Afacerilor Externe, volumul nr. 241 intitulat „Corespondențe cu Agenția României din Berlin”, 1852-1879, şi anume:

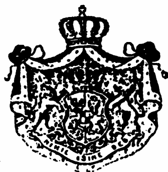
1. scrisoarea numărul 104 din 15 septembrie 1873, fila 84;
2. scrisoarea numărul 2 din 3/16 ianuarie 1874, fila 97 şi
3. procesul verbal de predare-primire a Cancelariei din 2 ianuarie 1874, filele 97-99

au fost scrise de poetul Mihail Eminescu

Semnăturile aparțin titularilor respectivi, Nicolae Kretzulescu şi Theodor Rosetti.

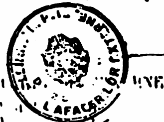
EXPERT
dr. Lucian Ionescu

Berlin 2/16 Ianuarie 874 97

Agenția Română.

No 2.

9 Ian 74

la dosarul ...

Domnule Ministru,

Am onoarea a Vă notifica prin aceasta sosirea mea în Berlin și primirea în samă a Cancelariei Agenției de aici. Vă alăturez tot odată și procesul verbal încheiat între subsemnatul și Dnul Theodor G. Rosetti fostul Agent, constatând atât actul predării cât și diferitele obiecte specificate'n el.

Primiți Vă rog Domnule Ministru asigurarea deosebitei mele considerațiuni.

N. Kretzulesko

Domniei Sale
Domnului Ministru de Esterne.

84

205

AGENCE DE ROUMANIE

№ 104.

14/26 Iunie 1879

Sa dirigeze politic pentru arhivo confidential

Domnule Ministru,

Fiindcă D. Ulysse de Marsillac după cum mĕ anunţaţi prin adresa DVoastre № 7646, se oferă a distribui la cabinete de lectură „Journal de Bucharest", Vĕ rog să mijlociţi ca deocamdată această foae să se trimită la „Akademische Lesehalle" Berlin, Georgenstrasse, - remăind a Vĕ indică mai în urmă şi alte asemenea locale.

Primiţi Domnule Ministru, asigurarea deosebitei mele consideraţiuni.

Mourouzi

Domniei Sale
Domnului Ministru de Esterne.

Întrunindu-se astăzi subsemnații Theodor Gheorge Rosetti, [illegible] al Curtea de Cassațiune și fost Agent diplomatic al României la Berlin și Nicolae Crețulescu fost Ministru al Lucrărilor-publice și actualul titular al Agenției din Berlin, au predat cel de'ntâiu acestui din urmă pe sama Cancelaria acestui post și anume:-

1° Opt dossare ale fostului Comisar de Stat pentru căile ferate Roman-Bucureşti-Vérciorova purtând titlurile: Acta des Rumänischen Staats Commissariats für die Rumänischen Eisenbahnen și numerele 1 până la 8 din cari:

acea cu N.1 conține 7 folie

cea cu N. 2 – 41 folie

cea cu N. 3: – 22 folie

cea cu N. 4: – 12 folie

cea cu N. 5: – 68

cea cu N. 6: – 78

cea cu N. 7: – 373

și cea N. 8: – 85 de folie

Din aceste opt dosare numai patru s'aflâ față; acel cu N. 2 fiind înaintat Ministerului de Finance cu nota N. 120 din 1/13 Iulie 1872 ca proasă de control pe lângă Lucrările Comisiunei legislative; iar acele cu N.re 5, 7 și 8 trimise parchetului de la Stadtgericht din Berlin cu nota N. 14 din 2 Martie 1873, după cum probează quitanța înregistrată sub N.r 26 și aflătoare la pagina 364 al dossarului cu N. 12 al acestei Agenții.

2° Un dossarin al fostului Comisar de Stat Domnul Ludovic Steege purtând N.rul 9 și cuprinzător de 216 file.

3° Trei dossare ale fostului Comisar Rosetti, purtând cel de'ntâiu N.rul 10 și cuprinzând 1514 pagine, cel de al doilea N.rul 11 cu 1123 pagine; iar cel de al treilea N.rul 12 cu 376 pagine.

Domnule Ministru,

Domniei Sale
Domnului Ministru de Esterne.

Scrisoarea nr. 104 din 15 septembrie 1873

Domnule Ministru,

Domniei Sale
Domnului Ministru de Esterne

Scrisoarea nr. 2 din 3/16 ianuarie 1874

Manuscris Eminescu,
53, Archaeus, BAR 2262, p42 v., vol. VII

Documente Eminescu Documente Eminescu

"a" final "a" final

Documente	Eminescu	Documente	Eminescu
"e" final	"e" final		
"ss"	"ss"		
"t" final	"t" final		

Contrafaceri de bancnote
(după Nicolae Buzatu)

Bancnotă de 100 de dolari contrafăcută

Detaliu al imprimării intaglio (imprimarea pe avers a textelor şi desenelor de culoare mov închis) de pe bancnota contrafăcută (stânga) şi zona corespondentă a unei bancnote autentice

Detaliu al imprimării cu tipar plan de pe bancnota contrafăcută (stânga) şi zona corespondentă a unei bancnote autentice. Săgețile indică defecte de imprimare

Imagine realizată în radiații ultraviolete.
Se observă intensitatea mai mare a fluorescenței firului de siguranță al bancnotei contrafăcute (sus) pe reversul acesteia

Bancnotă de 50 de euro contrafăcută; se observă imitarea defectuoasă a hologramei (vezi săgeata)

Bancnotă de 50 de euro autentică

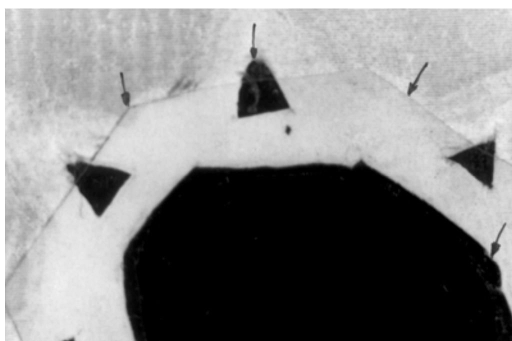
Detaliu al imprimării microtextului de pe bancnota contrafăcută (stânga) şi pe cea autentică

Imagini realizate în transparenţă; se observă deosebirile în redarea filigranului pe bancnota autentică (stânga) şi cea contrafăcută

Aversul şi reversul unei bancnote de 500.000 de lei contrafăcută

Detaliu al realizării ferestrei transparente. Săgețile indică marginea peliculei transparente folosită pentru a imita acest element de protecție şi decupările cu aspect neregulat ale suportului din hârtie

CAPITOLUL XI

CAPCANE CRIMINALISTICE

1. *Noțiuni generale*

Prin *capcană*, autorii *Dicționarului enciclopedic*, (vol I, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1993, p. 315), înțeleg „dispozitiv de prindere a unor animale”, indicând şi un al doilea sens: „cursă”, dar şi „mijloc viclean pentru a prinde sau a demasca pe cineva” (Mic dicționar enciclopedic, 1972).

Această ultimă accepțiune este valabilă pentru a defini activitatea „*inteligentă*” (şi nu vicleană) a organelor judiciare pentru demascarea (identificarea şi dovedirea) infractorilor care comit anumite genuri de infracțiuni, de obicei săvârşite în mod repetat din acelaşi loc.

Autorii *Dicționarului de criminalistică* definesc doar *capcana chimică*: „procedeul ştiințific care constă în utilizarea unor substanțe sau soluții chimice, într-un loc precis determinat, în scop preventiv şi pentru identificarea persoanei care a venit în contact cu locul marcat”.

Împărtăşim punctul de vedere al lui **Dumitru Culcea,** definind **capcana criminalistică** drept *activitatea tehnico-ştiințifică şi tactică a organelor judiciare, prin folosirea de substanțe chimice şi instalații mecanice, electronice sau electromagnetice, pentru identificarea şi probarea vinovăției infractorilor*.

Asemenea procedee de identificare a răufăcătorilor s-au folosit în toată istoria umanității, avându-se în vedere caracterul lor practic.

Poate prima „capcană” cunoscută o reprezintă *gâştele de pe Capitoliu*, care au salvat Roma în anul 390 î.Hr. Acestea, prin țipetele lor, au pus în gardă pe romani asupra atacului pe care galii îl declanşaseră în timpul nopții.

Valoarea probantă a indicatorilor tehnici stabiliți prin capcane se estimează numai în raport cu celelalte probe de care dispun organele de anchetă.

2. ***Tipuri de capcane criminalistice. Cerințe generale de organizare***

În funcție de mijloacele folosite în realizarea acestor procedee, ele se împart în două tipuri:

a. Capcane chimice

Sunt acele procedee în care se folosesc substanțe sau soluții colorate, vizibile sau invizibile, substanțe care marchează obiectele urmărite (sustrase de infractori) sau locurile obligatorii de trecere, şi care vor fi detectate pe corpul sau îmbrăcămintea autorilor, după ce s-a comis infracțiunea.

Pentru reuşita acestui procedeu, cazurile în care se vor folosi trebuie să răspundă următoarelor condiții:

• să se comită infracțiuni repetate în acelaşi loc (ex.: furtul de bani, în mod repetat, dintr-o casă de bani);

• cercul de suspecți să fie bine delimitat (ex. salariații unei societăți comerciale);

• să se folosească substanțe chimice netoxice, care nu se găsesc în comerț şi nu sunt la îndemâna populației;

• activitatea de marcare a bunurilor ce se sustrag trebuie să se facă în secret;

• la obiectele marcate chimic nu trebuie să aibă „acces” decât infractorii.

b. Capcanele fizice

Această a doua mare categorie de capcane (numite uneori şi sisteme de alarmare) sunt acele procedee care semnalează prezența infractorilor, fie în locul unde se consumă actul infracțional, fie în locul unde se ascunde bunul furat.

În realizarea acestor capcane se folosesc în unele cazuri surse de radiații atomice (izotopi radioactivi), de ultrasunete, radiații infraroşii.

De cele mai multe ori aceste surse sunt incluse în circuite electronice care pun în funcțiune, la sosirea infractorului în câmpul infracțiunii, camera de filmat video, sisteme de alarmare sonore şi luminoase, închiderea unor uşi, blocarea unor căi de acces etc.

O clasificare a acestor capcane ar putea fi următoarea:

• capcane electronice;
• capcane foto-video;
• capcane cu ultrasunete;
• capcane radioactive.

Pentru reuşita capcanelor fizice trebuie să fie respectate următoarele cerinţe:

- secretul amplasării lor;
- funcţionarea continuă în perioadele critice;
- asigurarea nepenetrării locului păzit de către persoane inocente.

3. *Aplicarea şi constatarea capcanelor criminalistice*

În cazul capcanelor criminalistice chimice, aplicarea se face în baza unui proces-verbal unde se consemnează modalitatea în care s-a aplicat capcana, locul, data şi motivaţia aplicării ei.

La aplicarea capcanei vor participa şi doi martori asistenţi.

La realizarea capcanei, după ce a fost depistat infractorul, se întocmeşte un nou proces-verbal, de această dată de constatare a prezenţei substanţelor chimice folosite la marcarea obiectelor.

Şi în acest caz vor participa doi martori asistenţi. La procesul-verbal se vor ataşa planşe fotografice cu imagini foto reprezentând urmele substanţei folosite pentru marcare, descoperite pe corpul sau îmbrăcămintea autorului.

În procesul-verbal se va menţiona şi declaraţia făptuitorului.

În privinţa capcanelor fizice, depistarea făptuitorului la locul faptei va fi consemnată într-un proces-verbal de constatare a infracţiunii în flagrant, respectându-se dispoziţiile Codului de procedură penală.

4. *Folosirea rezultatelor capcanelor criminalistice în cercetarea penală*

Dacă în dovedirea faptei penale nu există decât capcana criminalistică, mai bine zis procesul-verbal de constatare, probarea vinovăţiei nu este completă.

Aşa cum am mai menţionat, ea va trebui să fie completată cu alte probe.

În toate cazurile de depistare a infractorului trebuie să se execute o cercetare a locului faptei pentru descoperirea şi ridicarea urmelor create de infractor. De cele mai multe ori la locul faptei se descoperă urme papilare, urme biologice sau de încălţăminte.

De regulă, probaţiunea infracţiunii prin capcane criminalistice se completează cu expertizele criminalistice dactiloscopice sau traseologice.

PARTEA A II-A

ELEMENTE DE CRIMINALISTICĂ TACTICĂ ŞI METODOLOGICĂ

CAPITOLUL I

CERCETAREA LOCULUI FAPTEI

1. *Noțiunea, scopul şi importanța cercetării locului faptei*

1.1. **Noțiunea**

Cercetarea locului faptei constituie o activitate procedurală **inițială** care are ca scop perceperea nemijlocită a locului în care s-a săvârşit o infracțiune, descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor create prin activitatea infracțională, precum şi stabilirea mijloacelor materiale de probă, în scopul identificării făptuitorului. Cercetarea locului faptei poate fi şi **suplimentară**, când are loc ulterior constatării infracțiunii, în mod repetat sau ori de câte ori este necesar.

În literatura de specialitate se apreciază importanța deosebită care se atribuie cercetării locului faptei pentru identificarea făptuitorului şi soluționarea cauzei penale.

Codul de procedură penală, în art. 30 alin. ultim, defineşte **locul săvârşirii infracțiunii** ca fiind *„locul unde s-a desfăşurat activitatea infracțională, în totul sau în parte, ori locul unde s-a produs rezultatul acesteia”.*

Cei mai mulți teoreticieni consideră că sintagma **„locul săvârşirii infracțiunii”** este acoperitoare pentru expresia **„fața locului”,** cu precizarea că se au în vedere:

• locul propriu-zis al săvârşirii infracțiunii (încăpere sau suprafață de teren);

• locul în care se află obiectele care au servit la comiterea infracțiunii sau obiectele care constituie produsul infracțiunii;

- căile de acces sau de retragere a făptuitorului (făptuitorilor) ori a părții vătămate.

Aceste locuri formează, în majoritatea cazurilor, un tot unitar, deşi între ele pot fi şi distanțe foarte mari.

Potrivit art. 129 alin. 1 din C. pr. pen., cercetarea locului faptei poate fi dispusă când este necesar:

• să se efectueze constatări cu privire la situația locului săvârşirii infracțiunii;

• să se descopere şi să se fixeze urmele infracțiunii;

• să se stabilească poziția şi starea mijloacelor materiale de probă şi împrejurările în care a fost săvârşită infracțiunea.

Cercetarea locului faptei se impune şi în scopul **percepției nemijlocite a scenei infracțiunii**, chiar dacă a trecut un anumit timp de la comiterea acesteia, iar câmpul infracțional a suferit modificări.

1.2. **Caracteristicile cercetării locului faptei**

Constituie o activitate **inițială** a investigării unei infracțiuni. Este **obligatorie** în cazul infracțiunilor în care au avut loc moartea victimei, vătămări corporale grave, furturi din locuințe, furturi de şi din autoturisme, tâlhării şi violuri urmate de moartea victimei, tâlhării, accidente de circulație cu moartea victimei şi fuga de la locul faptei, incendii, explozii, calamități. Cercetarea locului faptei este posibilă şi obligatorie chiar şi în situațiile în care evenimentul a fost reclamat cu întârziere (de ex. tâlhăria reclamată după externarea victimei).

Este o activitate **imediată**, care trebuie să se efectueze într-un termen cât mai apropiat de comiterea infracțiunii.

Constituie, în principiu, **o activitate irepetabilă,** datorită modificărilor la care este supus câmpul infracțional.

1.3. **Importanța cercetării locului faptei**

• Constituie, de cele mai multe ori, singura modalitate de obținere a probelor în faza inițială;

• este un element probator deosebit de relevant pentru aflarea adevărului;

• contribuie la identificarea făptuitorului, stabilirea datelor necesare privind personalitatea acestuia şi modul de operare folosit.

1.4. **Sarcinile cercetării locului faptei** derivă atât din prevederile art. 129 Cod procedură penală, cât şi din experiența acumulată în practica şi literatura de specialitate:

• investigarea locului în care a fost săvârşită infracţiunea pentru stabilirea naturii acesteia şi a împrejurărilor în care a fost comisă;

• descoperirea, fixarea, ridicarea şi examinarea urmelor şi a altor mijloace de probă;

• determinarea drumului parcurs de infractor (*iter criminis*);

• stabilirea modului de operare a făptuitorului (făptuitorilor);

• precizarea timpului săvârşirii infracţiunii;

• identificarea persoanelor care au tangenţă cu cauza cercetată: făptuitori, martori, victime, persoane responsabile civilmente;

• elaborarea primelor versiuni pentru orientarea investigaţiilor ulterioare.

1.5. **Aspecte de ordin procesual:**

În faza de urmărire penală cercetarea locului faptei se efectuează *după începerea urmăririi penale***,** care se poate dispune *imediat sau pe parcursul investigării criminalistice*.

De regulă se efectuează **în prezenţa martorilor asistenţi**, afară de cazul când acest lucru nu mai este posibil.

Cercetarea se poate efectua **în prezenţa părţilor**, dar neprezentarea părţilor încunoştinţate nu împiedică efectuarea cercetării.

Învinuitul sau inculpatul reţinut ori arestat poate fi adus la cercetare. Dacă acest lucru nu este posibil, organul de urmărire penală îi pune în vedere că are dreptul să fie reprezentat şi îi asigură, la cerere, reprezentarea.

Potrivit art. 172 C. pr. pen., modificat prin Legea nr. 32/1990, apărătorul învinuitului sau inculpatului are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală; deci şi la cercetarea locului faptei.

În faza de judecată, potrivit art. 129 alin. 4 C. pr. pen., instanţa de judecată efectuează şi cercetarea locului faptei în condiţii de contradictorialitate, cu citarea părţilor şi în prezenţa procurorului, când participarea acestuia la judecată este obligatorie.

Persoanele care se află sau vin la locul faptei pot fi împiedicate, potrivit art. 129 alin. ultim, C. pr. pen., să comunice între ele sau cu alte persoane, ori să plece înainte de terminarea cercetării.

Cercetarea locului faptei se consemnează într-un proces-verbal care trebuie să cuprindă:

a. datele menţionate în art. 91 C. pr. pen:

• data şi locul unde este încheiat;

• numele, prenumele, calitatea celui care îl încheie şi unitatea din care face parte;

• numele, prenumele, ocupaţia şi adresa martorilor asistenţi;

• descrierea amănunţită a celor constatate, precum şi a măsurilor luate; modificările survenite; persoanele care le-au făcut; în ce scop; persoanele găsite la locul faptei;

• numele, prenumele, ocupaţia şi adresa persoanelor la care se referă procesul-verbal, obiecţiile şi explicaţiile acestora;

• menţiunile prevăzute de lege pentru cazurile speciale.

b. alte date cerute de art. 131 C. pr. pen.:

• *descrierea amănunţită a situaţiei locului*;

• *urmele găsite*, fixate şi ridicate; să se precizeze locul în care au fost descoperite, distanţele faţă de anumite repere (fereastră, uşă, copac, axul şoselei etc.);

• *obiectele examinate şi cele ridicate*, cu descrierea caracteristicilor de identificare (model, marcă, tip, serie), dimensiuni, culoare, formă, calitate;

• *starea urmei sau a obiectului* (curată, murdară, caldă, fierbinte, rece, îngheţată, topită, cu miros, în putrefacţie, fără miros etc.);

• *condiţiile în care au fost descoperite*;

• *descrierea metodelor folosite pentru ambalare, etichetare şi sigilare*;

• *cantităţile ridicate*;

• *împrejurările negative* (controversate) constatate şi măsurile luate pentru clarificarea lor;

• *starea timpului*: ploaie, ninsoare, căldură, ger, vânt etc.;

• *măsurile luate faţă de victime, făptuitori, obiecte implicate în eveniment;*

• *fotografiile judiciare* efectuate: fotografia de orientare, fotografia schiţă, fotografia obiectelor principale, fotografiile de detaliu şi măsurătorile fotografice, precizându-se marca aparatului folosit şi a filmului;

• menţiuni cu privire la *înregistrările efectuate*: înregistrarea pe bandă videomagnetică ori înregistrări foto şi video-digitale;

• *tehnica de iluminare* utilizată;

• menţiuni despre întocmirea **planului-schiţă**, cu precizarea scării la care s-a întocmit ori despre desenul schiţă realizat;

• rezultatul folosirii *câinelui de urmărire*;

• *observațiile persoanelor participante*, mijloacele materiale de probă ridicate de la locul faptei şi cele lăsate în custodie, precum şi obiecțiile făptuitorului;

• *ora începerii şi ora terminării* cercetării locului faptei, cu precizarea condițiilor meteorologice şi de vizibilitate pe parcursul cercetării;

• *numărul de exemplare* şi destinația acestora.

Procesul-verbal trebuie să fie întocmit într-un *stil clar, precis şi concis*, să prezinte în mod obiectiv situația constatată la locul faptei. Procesul-verbal se semnează de către organul judiciar, martori asistenți şi de alte persoane, pe fiecare pagină, iar locurile rămase libere se barează.

În procesul-verbal nu se consemnează opiniile experților sau ale martorilor asistenți cu privire la modul în care s-a comis fapta şi persoana făptuitorului.

Este preferabil ca procesul-verbal să fie redactat la locul faptei, pentru a nu se omite amănunte relevante pentru cercetare.

Calitatea procesului-verbal face dovada competenței, măiestriei şi obiectivității celui care îl întocmeşte. **Hans Gross** consemna în *Manuel practique d`instruction judiciare,* Ed. Marchal et Billard, vol. I, Paris, 1899, p.148: *„Procesul-verbal de cercetare la fața locului este, de asemenea, o piatră de încercare a judecătorului de instrucție. Nicăieri nu se dezvăluie cu mai multă claritate priceperea, siguranța spiritului de observație, logica raționamentului, perseverența metodică şi conştientă în realizarea scopului său, dar, de asemenea, nicăieri nu se manifestă mai bine nepriceperea, slăbiciunea spiritului de observație, dezordinea, incertitudinea, ezitarea judecătorului de instrucție."*

2. *Reguli tactice privind pregătirea cercetării locului faptei*

2.1. **Organul de urmărire penală,** la primirea sesizării (plângere, denunț sau sesizare din oficiu, conform art. 221 din C. pr. pen.) trebuie să ia, *de îndată*, următoarele măsuri, indiferent dacă este sau nu competent potrivit art. 213 din C. pr. pen.:

• identificarea persoanei care a făcut plângerea sau denunțul;

• stabilirea unor date de primă sesizare despre infracțiunea comisă, locul şi timpul săvârşirii, numărul victimelor şi starea acestora, dacă se cunoaşte făptuitorul, natura şi întinderea pagubelor cauzate;

• raportarea telefonică a evenimentului la eşalonul superior;

• dispunerea unor măsuri urgente pe care trebuie să le ia organele locale de poliție până la sosirea echipei de cercetare: pentru salvarea victimelor, paza şi conservarea locului faptei, interzicerea pătrunderii curioşilor, identificarea şi audierea sumară a martorilor oculari, identificarea şi reținerea făptuitorilor;

• constituirea echipei de cercetare, din care fac parte: procurorul criminalist care este şeful echipei, ofițeri de judiciar şi cercetări penale, ofițerul criminalist, medicul legist, subofițerul care conduce câinele de urmărire şi alți specialişti, după caz;

• asigurarea participării părților civile, civilmente responsabile, a victimelor, făptuitorilor ori a apărătorilor acestora;

• pregătirea mijloacelor tehnico-ştiințifice criminalistice adecvate;

• trusa criminalistică universală;

• trusa foto şi trusele specializate;

• laboratoare criminalistice mobile;

• aparatura de detecție;

• mijloace tehnice de identificare după semnalmentele exterioare;

• deplasarea cu maximă urgență la locul faptei.

2.2. **Reguli tactice specifice cercetării locului faptei**

a. Cel care ajunge primul la locul faptei trebuie să ia, de urgență, următoarele măsuri:

• **Acordarea primului ajutor victimelor,** chiar cu riscul modificării locului faptei

• **Marcarea aspectului inițial al locului faptei** şi stabilirea modificărilor survenite

• **Înlăturarea curioşilor**

• **Înlăturarea unor pericole iminente -** incendii, explozii, inundații etc.

• **Protejarea şi conservarea urmelor** față de condițiile meteorologice

• **Identificarea şi audierea martorilor oculari**

• **Consemnarea unor împrejurări care pot să dispară:** prezența unor mirosuri, poziția mobilei, funcționarea unor aparate electro-casnice etc., precum şi ora sosirii

• Identificarea şi reținerea **persoanelor suspecte**

• **Înştiințarea organului judiciar competent** să efectueze cercetarea locului faptei potrivit art. 213 C. pr. pen.

• **Paza locului faptei în încăperi închise** şi împiedicarea accesului persoanelor care nu au acest drept. În aer liber se va bloca un spaţiu cât mai larg.

Nota bene:

Se recomandă ca, la sosirea la locul faptei, să se facă *primele fotografieri sau filmări* (de ansamblu) ale victimei sau cadavrului.

Să se noteze *timpul sosirii, persoanele găsite sau cele despre care se obţin date că au trecut prin zonă; starea iniţială a victimei, toate modificările survenite* în câmpul infracţional.

Să fie *supravegheate toate persoanele aflate la locul faptei* pentru a surprinde comportamentul şi atitudinea lor faţă de infracţiunea comisă.

Nu vor fi atinse corpurile delicte, reziduurile suspecte şi nici nu se vor face modificări, păstrându-se ambianţa găsită. Precizările martorilor oculari privind eventualele modificări survenite în câmpul infracţional vor fi notate, dar nu se va face nici o intervenţie.

Se notează starea *dispozitivelor de siguranţă* (modul în care au fost încuiate uşile, dacă s-a folosit zăvorul sau lanţurile de siguranţă etc.); *starea ferestrelor* (deschise, închise; dacă storurile au fost trase); *condiţiile atmosferice*; *funcţionarea unor aparate* (radio, TV, telefon, aragaz, sobe, frigider, maşină de spălat etc.); *dacă lumina a fost aprinsă; mirosurile persistente* (dacă este posibil, se recomandă prelevarea urmelor).

Nu se va folosi WC -ul (nu se va trage apa).

Nu se va exprima nici o părere şi nu se va conversa cu martorii, pentru a nu-i influenţa.

Să nu se uite, în nici un moment până la sosirea echipei, că autorul poate fi la locul faptei sau se poate întoarce!

b. În faza de pregătire, **în câmpul infracţional pătrunde doar şeful echipei împreună cu criminalistul** pentru a dispune:

• **Fixarea căilor de acces** pentru ceilalţi membri ai echipei şi a priorităţilor: medic legist, ofiţer criminalist, câine de urmărire

• Interzicerea oricăror activităţi care pot deruta cercetarea: **fumat, curăţirea hainelor, crearea altor urme**

• **Alegerea martorilor asistenţi** dintre persoanele care nu au legături de rudenie cu făptuitorul ori cu părţile vătămate

• Obţinerea unor informaţii utile privind stabilirea **cercului de suspecţi** dintre persoanele aflate în anturajul victimei ori bănuite de către

aceasta. Informațiile vor fi completate cu datele furnizate de făptuitor, rude, vecini, martori oculari

• Investigarea persoanelor găsite la locul faptei pentru a se stabili date concludente privind **situația inițială a câmpului infracțional.**

2.3. **Efectuarea cercetării propriu-zise se va desfășura în două faze: faza statică și faza dinamică, stabilite convențional, după următoarele reguli tactice generale:**

a. Cercetarea locului faptei se va face de îndată, evitându-se însă graba și superficialitatea

Deplasarea la locul faptei, de la anunțarea evenimentului, trebuie să se facă **în cel mai scurt timp posibil.** *Orice manager trebuie să-și stabilească, periodic, ca* ***obiectiv prioritar,*** *obținerea unui timp optim.*

b. Cercetarea locului faptei trebuie să se facă în baza unui plan judicios și riguros

Experiența demonstrează că **fiecare caz nu seamănă cu altul**, dar abordarea oricărui eveniment trebuie să se facă în baza unei planificări riguroase, stabilindu-se toate activitățile care trebuie executate și succesiunea acestora. Șeful echipei va stabili **sarcini precise pentru fiecare participant,** imprimând reguli stricte și pentru cei care sunt conduși de orgolii și se cred atotștiutori.

Criminalistul trebuie, din start, să fie lăsat să-și facă treaba sa, fără să fie „dădăcit" și supervizat. Șeful echipei îi va cere însă criminalistului să-și planifice cercetarea judicioasă a fiecărei porțiuni de teren, după o succesiune stabilită de comun acord.

c. Cercetarea locului faptei trebuie să fie obiectivă

Intuiția și orgoliul trebuie lăsate la o parte, pentru că pot influența în rău cercetarea.

Trebuie impusă regula că toate urmele de la locul faptei au inițial aceeași valoare, chiar dacă, aparent, se contrazic sau par lipsite de importanță.

d. Cercetarea locului faptei trebuie să fie sistematică și completă

Criminalistul trebuie să fie înarmat cu multă răbdare și să cerceteze sistematic fiecare porțiune a locului faptei, insistând să descopere

urme în locuri în care un vizitator obişnuit n-ar avea ce căuta (în dulapuri de haine, sub pat, pe vitrine, în spatele unor piese de mobilier etc.). Aceste urme pot fi relevante pentru cauză, asigurând succesul cercetării şi, ulterior, al probaţiunii.

Trebuie **să se evite excesul de fotografii,** dar să nu rămână nici un detaliu nefixat de obiectivul aparatului de fotografiat. *Nici nu ştii când îţi poate dezlega enigma!* Într-un caz de omor, un bolnav psihic, care era un obişnuit al locuinţei victimei, a recunoscut că a pătruns prin balcon, pe o scară găsită la cercetarea locului faptei, aruncată la câţiva metri. Suspectul a devenit credibil doar când a demonstrat că a fixat scara cu un banal pietroi, care fusese „surprins" într-o singură fotografie, în apropierea scării. Nimeni nu i-a dat nici o importanţă, deşi s-a dovedit indispensabil pentru cauză.

e. Echipa de cercetare va fi condusă de un şef care va coordona toate activităţile şi va direcţiona investigarea. În cazul investigării omorului, şeful echipei va fi un procuror, de regulă, criminalist. Şeful echipei va fi atent să se respecte normele tactice şi metodologice, de la descoperirea urmelor până la ridicarea, ambalarea şi transportul lor în condiţii de siguranţă.

Şeful va distribui sarcinile şi tot el va corobora toate datele şi informaţiile obţinute, direcţionându-le într-un singur sens: **identificarea făptuitorului.** De tactul său vor depinde motivaţia şi profesionalismul întregii echipe.

f. Respectarea strictă a normelor procedurale

• Normele legale trebuie respectate **fără nici o abatere**, indiferent cât de tentante ar fi unele „procedee" care au asigurat succesul unei operaţiuni cu care se împăunează unii.

• Rutina trebuie acceptată doar ca rigoare profesională, încadrată strict în litera şi spiritul legii!

• Relaţiile cu mass-media trebuie să fie corecte, bazate pe încredere reciprocă.

Experienţa arată că ziariştii trebuie să fie lăsaţi ***suficient de aproape, dar niciodată în câmpul infracţional, iar la terminarea cercetării să se ţină cont de posibilitatea repetării acesteia, astfel că locul faptei ar fi bine să nu devină o „scenă" de spectacol.*** Trebuie, de asemenea, *să se manifeste o grijă deosebită pentru protejarea unor date de intimitate ale cauzei, care l-ar avertiza pe făptuitor*. În acelaşi timp, să se aibă în vedere că presa

poate ajunge şi singură la datele fierbinți ale cazului, iar ignorarea ori desconsiderarea ziariştilor ar putea fi extrem de păgubitoare pentru anchetă.

Iată de ce, presei trebuie să i se dea un „*os de ros*” suficient de „*tare*” pentru senzațional, dar care să asigure secretizarea datelor de maximă importanță pentru caz.

• Procesul-verbal de cercetare a locul faptei trebuie **să fie analizat imediat de şeful competent.** Se mai pot umple unele lacune sau se pot înlătura scăpări ori erori care, altfel, ar putea să conducă, inevitabil, doar la un nou caz cu autor neidentificat.

3. *Fazele cercetării locului faptei*

În teorie şi practică se face dinstincție între două faze: statică şi dinamică, dar stabilirea lor are un *caracter convențional-didactic*, deoarece ele formează un tot unitar.

3.1. **În faza statică** se vor desfăşura următoarele activități:

• **Fotografierea de ansamblu a persoanelor care au fost găsite la locul faptei.** Nici nu-ți poți da seama cât de utilă poate deveni pe parcursul investigării!

Se discută mult despre *posibila întoarcere* a făptuitorului la locul infracțiunii datorată fenomenului de *amnezie postinfracțională*: *„Infractorul nu se simte în siguranță, nu-şi poate aminti dacă totul a fost pus la punct, dacă nu cumva a comis greşeala fatală trădătoare. Din acest motiv, cu greu poate rezista impulsului imperativ de a se reîntoarce la locul infracțiunii, întoarcere care îi este fatală în cele mai multe cazuri.”* **(Tiberiu Bogdan)**

• Se consemnează primele informații de la polițiştii care au asigurat paza, pentru **stabilirea eventualelor modificări survenite**

• Delimitarea teritorială a zonei cercetate

• Parcurgerea locului faptei pentru **cunoaşterea ambianței** şi identificarea unor repere pentru investigare

• **Orientarea locului** faptei din punct de vedere topografic şi criminalistic

• **Determinarea punctului de începere**, precum şi a sensului şi direcției cercetării.

Punctul de plecare îl poate constitui centrul infracțiunii, după care se examinează zonele adiacente până la periferie **(cercetare excentrică),** dar punctul de inițiere îl poate constitui şi periferia, cu deplasarea, spre centru, în spirală **(cercetare concentrică)**.

Locul faptei poate fi împărțit în **sectoare**, stabilindu-se succesiunea examinării acestora sau poate fi cercetat numai într-o anumită direcție (în sens liniar).

• **Marcarea drumului de acces** în câmpul infracțional

• **Stabilirea stării şi poziției obiectelor** care au legătură cu cauza şi sunt purtătoare de urme

Executarea fotografiilor de orientare şi de ansamblu după regulile de criminalistică tehnică; realizarea înregistrărilor video şi a schiței locului faptei

• **Folosirea câinelui de urmărire** pentru prelucrarea urmei de miros uman (dacă permit condițiile atmosferice)

• **În această fază pot fi obținute date şi informații care să conducă la identificarea făptuitorului.**

• Se iau măsuri pentru **urmărirea făptuitorului** cunoscut sau prezumtiv (consemn la frontieră).

• Se dau în urmărire, în măsura în care se cunosc elemente precise de indentificare, obiectele care au servit la comiterea infracțiunii sau bunurile sustrase.

• **Nu se permite atingerea sau schimbarea poziției obiectelor din câmpul infracțional!**

3.2. **În faza dinamică**, cea mai importantă etapă a cercetării locului faptei, se vor executa următoarele activități:

• **Examinarea minuțioasă a cadavrului şi a obiectelor purtătoare de urme**

• **Fotografierea obiectelor principale şi a cadavrului**

• **Executarea măsurătorilor fotografice bidimensionale**

• **Descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor**

• **Descoperirea şi examinarea mecanismelor de comitere a infracțiunii**

• **Definitivarea schiței locului faptei sau a schițelor: schița de orientare, schița locului faptei, schița unei porțiuni de la locul faptei şi a obiectelor principale, schița urmelor şi schița de detaliu**

• **Ambalarea, etichetarea şi sigilarea urmelor**

• **Audierea persoanelor suspecte, a martorilor şi a victimei,** cu respectarea regulilor tactice ale ascultării. Dacă este posibil, declarațiile să fie înregistrate pe bandă magnetică şi videomagnetică.

• **Stabilirea semnalmentelor şi portretului robot ale făptuitorului** şi **declanşarea, după caz, a urmăririi generale**

• **Clarificarea împrejurărilor negative sau controversate, care au fost create de făptuitor pentru a deruta cercetările.** Este necesar să se facă o cercetare sistematică şi amănunțită a locului faptei, pentru a se da un răspuns corect întrebărilor care s-au pus pe parcursul cercetării privind existența sau inexistența unor urme specifice, sau să se clarifice împrejurări care nu puteau fi explicate (uşa încuiată cu cheia pe dinăuntru, ferestre închise).

Clarificarea acestor împrejurări se impune mai ales în cazul infracțiunilor comise cu arme de foc, când un omor comis prin împuşcare poate fi disimulat în sinucidere, dar şi invers, când sinucigaşul şi-a disimulat fapta în omor.

• **Fixarea rezultatelor în procesul-verbal de cercetare a locului faptei**

• **Reluarea şi repetarea cercetării locului faptei**

Reluarea cercetării locului faptei se impune atunci când, datorită unor fenomene naturale (întuneric, furtună, ploaie etc.), **cercetarea a fost întreruptă sau au survenit alte cauze de pericol pentru viața, sănătatea şi avutul persoanelor.**

Reguli tactice

• Şeful echipei va cere fiecărui component al echipei **să-şi noteze cronologic toate activitățile şi constatările**: data şi ora începerii şi terminării investigației, descrierea locului faptei, persoanele identificate şi verificate, informațiile obținute, în general **toate datele de interes operativ,** care pot deveni o adevărată „comoară”.

• **Măsuri de protejare**, chiar de pază, dacă situația impune.

• **Cercetarea trebuie continuată de către aceeaşi echipă.**

• În procesul-verbal de cercetare a locului faptei se vor menționa **perioada de întrerupere** şi **cauzele care au generat-o**.

• Deşi, în principiu, **irepetabilă, cercetarea locului faptei se poate repeta atunci când s-a constatat că a fost efectuată superficial ori pe parcursul anchetei s-au stabilit noi indicii despre alte urme sau corpuri delicte.**

4. *Materiale şi utilaje folosite la cercetarea locului faptei*

4.1. **Trusa criminalistică universală**, care conţine:

• materiale pentru fotografiere: aparate foto, obiective, inele intermediare, filme, blitz, baterii, trepied, lămpi, filtre (colorate şi de polarizare);

• materiale pentru căutarea, descoperirea, relevarea, fixarea şi ridicarea urmelor papilare: lupă, surse de lumină, lampă de ultraviolete, prafuri şi reactivi de evidenţiere, pensule cu păr de veveriţă şi magnetice, pulverizator cu vapori de iod, folii adezive albe şi negre;

• materiale pentru executarea mulajelor urmelor de adâncime: cancioc, şpaclu, lingură pentru prepararea amestecului, bandă flexibilă pentru înconjurarea urmei (unde se va turna amestecul), pensulă pentru curăţarea urmei, ghips şi alte materiale de mulare, materiale dentare, lac, substanţe speciale sub formă de spray;

• materiale pentru amprentarea persoanelor: placă, rulou, tuş, fişe mono şi decadactilare, pastă, hârtie special impregnată pentru reacţii chimice, mănuşi chirurgicale, linguriţă pentru amprentarea cadavrelor;

• materiale pentru prelevarea substanţelor, inclusiv a celor biologice: aspirator, pensete, pipete, capsule, soluţii, bumbac absorbant, bandă adezivă, magnet;

• materiale pentru întocmirea desenelor şi a schiţelor: riglă, echer, raportor, hârtie milimetrică, planşetă, calc, compas, busolă, şabloane, piuneze, creioane negre şi colorate;

• materiale pentru marcarea locului şi efectuarea de măsurători: centimetru, bandă cu pătrate albe şi negre, jetoane numerotate (cu stativ), cretă;

• materiale de ambalare: pungi de plastic, saci de hârtie, flacoane de sticlă, sfoară, cuie, scândurele, etichete;

• instrumente: fierăstrău, cleşte, patent, ciocan, şurubelniţă, burghiu, daltă, foarfecă, truse de chei.

4.2. **Materiale complementare**

• proiectoare şi grup electrogen;
• aparat laser portabil;
• lampă polilight;
• convertizor de imagine infraroşie;
• aparat de filmat, video şi de înregistrare audio;
• materiale pentru protejarea urmelor şi a obiectelor;

• cizme de cauciuc, mască de gaze, ochelari de protecție;
• echipament de protecție pentru incendii şi explozii;
• aparat de sudură;
• scară, sapă, corzi etc.

4.3. **Detectoare**

• detector de metale;
• detector de substanțe radioactive (pentru zonele calamitate);
• detector de cadavre (reacție la gazele de putrefacție);
• detector electrostatic pentru urmele de călcare.

4.4. **Truse cu destinație specială**

• truse pentru identificarea drogurilor;
• truse pentru marcarea obiectelor cu prafuri fluorescente („capcane chimice”);
• truse pentru examinarea documentelor;
• truse pentru examinarea cadavrelor cu identitate necunoscută;
• truse pentru urme biologice;
• truse pentru urme lăsate de armele de foc.

5. ***Truse criminalistice moderne*** (după Lucian Petrică)

Trusele criminalistice trebuie să răspundă nevoilor speciale pentru teren şi pot fi adaptate, în funcție de numeroase criterii, la solicitări, pentru a asigura maximum de eficiență în căutarea, relevarea, fixarea şi ridicarea urmelor de toate categoriile.

Pe măsură ce ştiința criminalistică a progresat, abordând cu mijloace din ce în ce mai precise categorii de urme noi, căutarea şi ridicarea acestora au devenit activități care, dincolo de atenția, măiestria şi intuiția criminalistului, implică precizie, acuratețe, asigurarea deplină împotriva contaminării sau alterării urmei.

Indiferent de simplitatea sau complexitatea lor, trusele trebuie să răspundă unor cerințe ca:
• să răspundă exact activităților prezumate;
• să poată fi manevrate cu uşurință;
• să permită exploatarea cu maximă acuratețe a urmelor investigate;

• să permită aplicarea unor procedee de lucru sigure;
• să nu afecteze urmele prin materialele utilizate;
• să nu contamineze urmele;
• să asigure conservarea adecvată a urmelor;
• să corespundă legislației specifice;
• să asigure independența tehnică a operațiunilor în condiții de teren;
• să poată fi completate uşor pentru ciclurile de lucru următoare;
• să conțină instrucțiunile necesare pentru lucru, dacă este necesar;
• să aibă un preț acceptabil;
• să corespundă standardelor de calitate în domeniu.

5.1. **Criterii de clasificare a truselor**

a. După dotare:
• simple;
• complexe.
b. După domeniul de utilizare:
• dedicate;
• combinate;
• universale.
c. După tehnologia utilizată:
• permit acțiunea asupra urmelor prin procese fizice;
• permit acțiunea asupra urmelor prin procese chimice;
• permit acțiunea asupra urmelor prin procese combinate;
• permit acțiunea asupra urmelor prin mijloace electronice.
d. După destinație:
• pentru urme papilare;
• pentru urme de instrumente, încălțăminte şi mijloace de transport;
• pentru urme biologice;
• pentru urme ale tragerii cu arme de foc;
• pentru urme de metal;
• pentru urme ale incendiilor şi exploziilor;
• pentru amprentarea cadavrelor;
• pentru accidente de circulație;
• pentru testarea drogurilor;
• pentru marcări chimice.
e. După regimul de utilizare:

• de folosință îndelungată;
• de unică folosință.

5.2. **Truse pentru relevarea urmelor papilare**

5.2.1. *Trusa tip patrulă*

Această trusă este ideală pentru acele unități de poliție ale căror lucrători ce acționează în patrule au în competență şi efectuarea unor cercetări lipsite de complexitate. Trusa este însoțită de instrucțiuni pentru utilizare.

Materiale:
• pulbere neagră pentru relevarea urmelor papilare;
• bandă adezivă pentru ridicarea urmelor papilare;
• pensulă standard din fibre de sticlă pentru relevarea urmelor papilare;
• cartoane suport pentru urme;
• mănuşi pentru protecție;
• casetă din polimer cu dimensiunile de 203 X 196 X 90 mm.

5.2.2. *Trusa tip detectiv*

Trusa este compactă, de buzunar, organizată într-un etui, fiind destinată căutării şi revelării rapide a urmelor papilare. Trusa conține:
• pulbere neagră pentru relevarea urmelor papilare;
• pulbere albă pentru relevarea urmelor papilare;
• pulbere roşie-argintie pentru relevarea urmelor papilare;
• folii transparente cu suport ataşat;
• folii albe cu suport ataşat;
• folii negre cu suport ataşat;
• două pensule din păr natural;
• lupă 3X;
• etui cu dimensiunile de 171 X 100 X 50 mm.

5.2.3. *Trusa tip tehnician*

Este considerată o trusă semiprofesională destinată unităților cu situație operativă nu foarte încărcată şi de complexitate medie. Conține instrucțiuni de utilizare şi cuprinde următoarele materiale:
• pulbere neagră pentru relevarea urmelor papilare;
• pulbere albă pentru relevarea urmelor papilare;

• bandă adezivă pentru ridicarea urmelor papilare;
• folii transparente cu suport ataşat;
• folii albe cu suport ataşat;
• folii negre cu suport ataşat;
• două pensule din păr natural;
• foarfecă;
• lupă 3X;
• mănuşi de protecție;
• casetă din polimer cu dimensiunile 203 X 196 X 90.

5.2.4. *Trusa Scott*

Această trusă oferă un număr mai mare de pulberi şi folii fiind destinată acelor unități de poliție care au un număr mai mare de infracțiuni, fiecare trusă este însoțită de instrucțiuni de utilizare.

Trusa cuprinde:
• pulbere neagră pentru relevarea urmelor papilare;
• pulbere albă pentru relevarea urmelor papilare;
• pulbere argintie pentru relevarea urmelor papilare;
• 3 pensule din fibre naturale;
• folii transparente cu suport ataşat;
• folii albe pe suport ataşat;
• folie neagră pe suport ataşat;
• folie albă pe suport cauciucat;
• folie neagră pe suport cauciucat;
• foarfecă;
• lupă 3X;
• mănuşi de protecție;
• pungi de probe.

Trusa este organizată într-o geantă din polimer.

5.2.5. *Trusa expert*

Această trusă este una din cele mai bune pentru căutarea, relevarea şi ridicarea urmelor papilare. Trusa oferă criminaliştilor aproape toate metodele de relevare a urmelor papilare şi întregul echipament pentru aplicarea acestora.

Componentele trusei permit utilizatorului să realizeze cu succes relevarea urmelor atât în teren, cât şi în laborator.

Trusa cuprinde următoarele materiale:

- pulbere neagră pentru relevarea urmelor papilare;
- pulbere albă pentru relevarea urmelor papilare;
- pulbere neagră-argintie;
- pulbere gri-argintie;
- pulbere roşie-argintie safecracker;
- pulbere magnetică neagră;
- pulbere magnetică albă;
- pulbere magnetică argintie;
- pulbere roşie-argintie;
- pensulă magnetică;
- cyanuacrylat pachete;
- fiole de iod şi aplicatoare;
- ninhydrină spray;
- nitrat de argint spray;
- soluție de microparticule în pulverizator;
- folii transparente pentru ridicarea urmelor papilare;
- bandă transparentă pentru ridicarea urmelor;
- folii pe suport cauciucat albe şi negre;
- lupă 3X;
- lanternă;
- ruletă;
- bandă pentru marcarea probelor;
- foarfecă;
- riglă foto;
- bloc-notes;
- recipient cu apă;
- şervete de unică folosință;
- pungi pentru ambalarea probelor pentru diverse dimensiuni;
- mănuşi de protecție;
- şervețele speciale pentru curățire.

Trusa este organizată într-o geantă de material plastic cu dimensiunile de 45 X 38 X 20 cm.

5.2.6. *Trusa Krimesite imager*

Krimesite imager utilizează tehnologia de intensificare a imaginii reflectate sub incidența radiațiilor ultra-violete cunoscută sub numele prescurtat de RUVIS pentru a localiza urmele papilare care sunt invizibile cu ochiul liber pe cele mai multe suprafețe netede, fără utilizarea prealabilă

a nici unui fel de tratament cu pulberi, substanțe chimice sau vapori. Acest procedeu de examinare nu este afectat de lumina înconjurătoare, ceea ce înseamnă că poate fi utilizat în orice împrejurare la lumina zilei sau în întuneric afară sau în interior. Aparatura este construită să amplifice radiația u.v. reflectată de 254 nm şi nu este influențată de alte lungimi de undă.

Utilizând această tehnologie, la fața locului se pot găsi rapid urmele papilare chiar la distanță de obiectul examinat, rezultând astfel o creştere a eficienței în căutarea urmelor şi sunt evitate situațiile în care s-ar putea neglija examinarea anumitor suprafețe. Utilizarea tehnologiei RUVIS are avantajul că urmele sunt examinate printr-o metodă nedistructivă şi necorozivă. Poate fi adăugat şi avantajul că la fața locului sunt evitate situațiile de îmbâcsire a obiectelor, a suprafețelor în locuințe, birouri sau vehicule cu pulberi şi substanțe chimice greu de curățat.

Complexul Master RUVIS cuprinde 2 echipamente RUVIS şi anume:

- cyclop;
- scan-n-find;
- aparatură foto digitală;
- printer digital.

Unul dintre echipamentele RUVIS este folosit de un examinator, cel de-al doilea fiind utilizat de un alt operator care înregistrează imaginile observate în ultraviolet prin sistemul cyclop.

Tot în categoria truselor care pot fi utilizate în domeniul urmelor papilare pot fi incluse şi trusele echipate cu surse de lumină bluemaxx, acestea în funcție de putere fiind utilizate pentru cercetarea unor zone mai întinse sau mai restrânse. Puterea maximă pentru super bluemaxx este de 1,5 mil. candele, ceea ce permite examinarea unor suprafețe întinse în încăperi sau în alte locuri.

5.3. **Alte modele de truse**

- **truse pentru mulaje;**
- **truse pentru ridicare electrostatică a urmelor de încălțăminte;**
- **truse pentru recoltarea microparticulelor;**
- **truse pentru cercetarea incendiilor;**
- **truse pentru recoltarea urmelor la incendii şi explozii;**
- **truse pentru marcări (capcane);**
- **truse pentru recoltarea urmelor de tragere;**
- **truse pentru recoltarea urmelor de metal;**
- **truse pentru serii deteriorate;**
- **truse pentru urme biologice;**
- **truse pentru detectarea drogurilor;**

• **truse pentru desen;**
• **truse pentru marcare teren;**
• **truse pentru amprentare.**

Alături de toate trusele menționate, producătorii de echipamente criminalistice livrează seturi speciale de materiale destinate recoltării urmelor biologice în cazul infracțiunilor la viața sexuală, seturi pentru recoltarea urmelor ce vor fi analizate cu MEB, seturi pentru recoltarea urmelor din teren şi a probelor pentru analizele ADN.

Fără a considera clasificările prezentate sau enumerarea truselor complete ca exhaustive, se poate afirma cu certitudine că asistăm la o specializare tot mai clară a mijloacelor de intervenție în teren, că aceste mijloace cunosc o diversificare şi adecvare accentuată în raport cu specificul faptei şi al metodelor de investigare ulterioară a urmelor.

Prezentăm în continuare diverse modele de truse criminalistice utilizate în prezent:

Trusă pentru recoltare epidermă în vederea amprentării cadavrelor

Trusă pentru amprentare cadavre şi recuperare ţesuturi

Trusă tip detectiv

Trusă Scott

Trusă tip patrulă de poliție

Trusă complexă pentru revelarea urmelor papilare

Trusă tip Expert pentru revelarea urmelor papilare

Trusă tip Specialist pentru revelarea urmelor papilare

Trusă universală

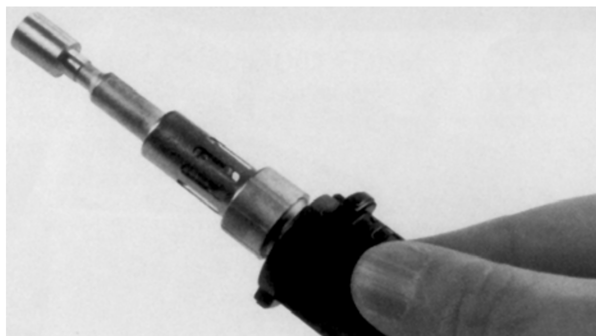
Trusă tip „spargere” pentru revelarea urmelor papilare

Trusă combinată pentru revelarea urmelor papilare

Vaporizator cu gaz pentru cyanoacrilat

Detaliu vaporizator

Trusă pentru vaporizare cu iod

Trusă pentru revelarea urmelor papilare cu microparticule

Trusă pentru recoltarea microparticulelor prin aspirare

Trusă pentru mulaje

Trusă pentru recoltarea urmelor de tragere

Trusă RUVIS pentru căutarea urmelor papilare latente

CAPITOLUL II

ORGANIZAREA ŞI PLANIFICAREA CERCETĂRII PENALE

1. **Necesitatea şi importanța planificării cercetării penale**

Planificarea urmăririi penale constituie **o metodă tactică fundamentală**, care imprimă un caracter ştiinţific activităţii de descoperire şi cercetare a infracţiunilor; începe încă în faza actelor premergătoare, de la verificarea datelor iniţiale şi elaborarea primelor versiuni, până la documentarea finală a împrejurărilor în care s-a comis infracţiunea.

Desfăşurarea planificată a anchetei constituie, în acelaşi timp, o premisă importantă pentru **creşterea fermităţii** împotriva elementelor infractoare.

Pe de altă parte, planificarea cercetării reprezintă un **proces complex de analiză** a activităţilor care trebuie executate şi a succesiunii lor logice, constituindu-se într-un ghid care conferă **perspectivă şi eficienţă** investigării.

Planificarea cercetării penale asigură:

• caracterul organizat al investigării criminalistice a cazului cercetat;

• respectarea strictă a dispoziţiilor legale şi a regulilor metodologice criminalistice;

• respectarea drepturilor conferite de lege părţilor implicate în procesul penal;

• lămurirea completă a împrejurărilor în care s-au comis infracţiunile, inclusiv prin extinderea cercetărilor;

• celeritatea urmăririi, cu economisire de forţe şi timp;

• folosirea tuturor metodelor, procedeelor şi mijloacelor tehnico-tactice adecvate cazului cercetat;

• repararea pagubelor cauzate prin infracţiune;

• prevenirea săvârşirii altor infracţiuni;

• constituie un permanent autocontrol al celor care efectuează cercetarea, precum şi un mijloc de control asupra calităţii activităţilor executate.

1.1. **Principiile planificării**

1.1.1. *Principiul individualității,* potrivit căruia în planificarea cercetării trebuie să se țină cont de particularitățile fiecărui caz, cum ar fi: natura faptei comise, locul şi timpul săvârşirii, mobilul şi scopul infracțiunii, condițiile şi împrejurările favorizatoare.

Fiecare cauză penală are **elemente specifice**, chiar dacă este comisă de aceeaşi persoană, în aceleaşi condiții de loc şi de timp, cu aceleaşi moduri de operare.

1.1.2. *Principiul dinamismului,* care se prezintă sub două aspecte:

a. dinamismul şi promptitudinea cercetării criminalistice, cu consecințe directe în planul eficienței şi al operativității;

b. capacitatea de **adaptare permanentă** la datele noi care apar în timpul cercetării.

În literatura criminalistică au existat opinii potrivit cărora sunt considerate ca principii ale planificării **legalitatea**, care este însă un principiu de bază al procesului penal, precum şi **continuitatea**, care face parte din natura planificării.

Structura şi conținutul planului de urmărire penală: planul de urmărire penală **nu este obligatoriu**, dar este imperios necesar în cauzele complexe sau în care, încă din faza inițială, s-au conturat mai multe versiuni. Planul este util numai dacă a fost întocmit în **momentul oportun** şi după **o analiză riguroasă** a datelor obținute. **Un anchetator experimentat nu va renunța la planificarea cercetării chiar dacă instrumentează un caz în aparență simplu.**

Principalele elemente ale planului de cercetare penală:

• activitățile care urmează a fi executate în orice etapă, pentru *clarificarea împrejurărilor în care s-a comis fapta,* precum şi cu privire la persoana făptuitorului;

• *identificarea, urmărirea* şi *prinderea infractorilor*;

• *repararea prejudiciului cauzat;*

• *măsuri asiguratorii;*

• *măsuri preventive;*

• *versiunile care trebuie să fie verificate etc.*

În practică şi-a dovedit utilitatea formula celor 7 întrebări:

- ce faptă s-a comis?
- unde s-a comis?

- când s-a comis?
- cine este făptuitorul?
- cum a comis fapta?
- cu ajutorul cui?
- în ce scop?

Acestei formule i s-au adus şi critici, susţinându-se că nu stabileşte lucrul cel mai important - conţinutul infracţiunii, fiind necesar ca cercetările care se efectuează într-o cauză să fie efectuate în legătură directă cu elementele infracţiunii, deoarece contribuie la stabilirea acestora.

Practica a impus **formula celor 4 întrebări**, care elucidează problemele unei infracţiuni, pornindu-se de la elementele constitutive ale acesteia:

a. stabilirea obiectului infracţiunii;

b. latura obiectivă, **raportul de cauzalitate între acţiune sau interacţiune şi urmările faptei,** circumstanţele de loc, timp şi mod în care a fost comisă fapta;

c. identificarea subiecţilor infracţiunii (activ-pasiv) şi a celorlalţi participanţi (complici, tăinuitori, instigatori);

d. latura subiectivă: vinovăţia, lipsa vinovăţiei, culpa, scopul, mobilul.

2. *Versiunile de urmărire penală*

Versiunea criminalistică - este „*rezultatul unui proces de gândire în cadrul căruia, pe baza datelor faptice stabilite la un moment dat, a cunoştinţelor şi experienţei organului de urmărire penală, se elaborează presupuneri cu privire la un anumit fapt sau mai multe care au importanţă pentru cauză”*. (*Dicţionar de criminalistică*, 1984)

„*Versiunea, din punctul de vedere al procesului de gândire, este o ipoteză, presupunere a unei posibilităţi pornind de la unele date cunoscute, fie direct, în mod nemijlocit, fie prin deducţii, ţinând seama de experienţa generalizată a activităţii de anchetă şi cercetare penală*.” **(Ion Mircea)**

„*Versiunea, rezultat al unui complex proces de gândire, constituie o ipoteză, adică o explicaţie probabilă a unui fenomen, eveniment – întemeiată pe informaţiile existente la un moment dat al investigaţiilor - în scopul determinării adevăratului caracter şi conţinut al fenomenului dat, astfel încât această presupunere să se transforme într-o certitudine sau, dimpotrivă, să fie înlăturată*.” **(Aurel Ciopraga)**

„*Versiunile sunt presupunerile logice ale organului de urmărire penală referitoare la faptă, în ansamblul ei sau la unele împrejurări ale acesteia*.” **(Ion Mircea)**

Versiunea „*poate fi definită drept o presupunere, o supoziție (ipoteză), elaborată pe baza unor date deținute într-un anumit moment al urmăririi penale, date prin care s-ar putea explica faptele şi împrejurările unei cauze, ea urmând să facă obiectul verificării de către organul de urmărire penală”*. **(Emilian Stancu)**

„Versiunea este rezultatul unui proces complex de analiză, în cadrul căruia, pe baza datelor administrate în cauză se emit presupuneri, se dau diferite explicații privitoare la natura faptei, conținutul acesteia, modul de comitere şi ascundere a urmelor infracțiunii, participanți, forma de vinovăție, mobilul şi scopul urmărit, cauzele şi condițiile care au generat sau favorizat săvârşirea acesteia.” **(Vasile Bercheşan)**

Elaborarea versiunilor de urmărire penală trebuie să aibă la bază următoarele criterii:

Să fie rezultatul unor date suficiente din punct de vedere cantitativ şi corespunzătoare sub raport calitativ. Dacă sunt lipsite de temei, se repercutează negativ asupra cercetărilor.

Datele pot proveni din **surse procesuale** (declarațiile învinuitului sau inculpatului, declarațiile martorilor, procesul-verbal de cercetare a locului faptei, înscrisuri, constatări tehnico-ştiințifice şi medico-legale, expertize, mijloacele materiale de probă), precum şi din **surse neprocesuale** (investigații, zvonuri, acțiuni operative de urmărire etc.), cu obligația organului de urmărire penală de a materializa aceste date în probe, ceea ce presupune şi verificarea lor.

Se bazează pe pregătirea profesională şi experiența anchetatorului.

Flerul şi intuiția anchetatorului sunt rezultatul unor solide cunoştințe juridice şi rodul dăruirii profesionale şi abnegației cu care abordează fiecare caz. Atitudinea de superficialitate, de încredere nejustificată în calitățile sale dăunează grav activității de urmărire penală.

Versiunile trebuie să fie clare, precise şi elaborate pe baza unor forme de raționament:

• **raționamentul deductiv**, care constituie operația logică în care gândirea trece de la general la particular, iar concluzia decurge cu necesitate din premise;

• **raționamentul inductiv**, care *constituie raționamentul în care gândirea trece de la cunoştințe despre fapte şi lucruri individuale, la cunoştințe despre ceea ce este esențial şi general în faptele şi obiectele individuale*;

• **raționamentul prin asemănare** (analogia), potrivit căruia, pe baza asemănării între două sau mai multe fenomene în privința unor însuşiri, se trage concluzia că există asemănări probabile şi în privința altor însuşiri.

Raționamentele prin analogie sunt totdeauna probabile, deci trebuie tratate cu spirit critic. Ele sunt folosite de practicieni pentru identificarea autorului pe baza **modului de operare**.

Elaborarea versiunilor se face **numai pentru faptele care pot avea mai multe explicații**.

2.1. **Clasificarea versiunilor**

• **versiuni principale**, care se referă la faptă, în întregul ei, sau la elementele constitutive ale acesteia (subiect, latură subiectivă, obiect, latură obiectivă);

• versiunile privitoare la **natura faptei** săvârşite au o importanță deosebită, deoarece se va stabili dacă s-a comis o faptă care atrage răspunderea penală sau culpa;

• versiunile privitoare la **subiectul infracțiunii** pornesc de la date faptice ca: urmele descoperite la locul faptei, modul de operare, relatările martorilor despre semnalmentele şi îmbrăcămintea făptuitorului ş.a. Ele sunt importante pentru formarea cercului de bănuiți;

• versiunile care se referă la **latura subiectivă** a infracțiunii au în vedere forma motivației şi mobilul;

• versiunile care privesc **obiectul infracțiunii** se elaborează rar, întrucât se suprapun cu versiunile referitoare la mobilul şi scopul infracțiunii. **Obiectul infracțiunii** este cunoscut de la început sau devine cunoscut pe măsura verificării celorlalte versiuni;

• versiunile care au în vedere **latura obiectivă** a infracțiunii privesc modurile de operare, locul şi timpul infracțiunii, împrejurările în care a fost comisă.

2.2. **Verificarea versiunilor** trebuie să se facă pe baza unor reguli generale:

• verificarea versiunilor se face **concomitent,** fără a li se acorda unora un regim preferențial;

• verificarea versiunilor trebuie să se facă prin **toate procedeele** care oferă explicații pentru **toate problemele** abordate;

• ordinea activităților de verificare a versiunilor se va stabili în funcție de specificul fiecărui caz;

• **toate versiunile elaborate vor fi verificate în mod obligatoriu**, în final rămânând una singură - **versiunea de lucru. (Vasile Bercheşan)**

Planul de urmărire penală poate avea diferite forme, după cum se impune elaborarea uneia sau mai multor versiuni. În cauzele complexe, cu mai multe fapte şi mai mulți participanți, se vor întocmi **planuri pe episoade** sau **scheme**, precum şi **fişe** pentru fiecare participant. În cauzele simple, planul de cercetare va cuprinde activitățile ce urmează a fi întreprinse sau se va rezuma la o **fişă de cercetare penală.**

CAPITOLUL III

TACTICA ASCULTĂRII UNOR CATEGORII DE PARTICIPANȚI ÎN PROCESUL PENAL

1. *Tactica ascultării martorilor*

1.1. **Reglementarea procesual-penală**

Potrivit art. 78 C. pr. pen., *martorul este persoana care are cunoștință despre vreo faptă sau vreo împrejurare de natură să servească la aflarea adevărului în procesul penal.*

Poate fi martor orice persoană fizică, indiferent de situația socială, vârstă, sex, religie, cetățenie, cu anumite defecțiuni senzoriale (orbi, surzi) sau de natură psihică.

Sunt exceptate să depună ca martor persoanele obligate să păstreze secretul profesional (preot, medic, avocat ş.a.), cu excepția faptelor care aduc atingere siguranței statului. Soția şi rudele apropiate ale învinuitului sau inculpatului pot să depună ca martori dacă acceptă. Persoana vătămată poate fi martor numai dacă nu se constituie parte civilă sau nu participă în proces ca parte vătămată (art. 82 C. pr. pen.).

Potrivit art. 83 C. pr. pen., martorul este obligat să se înfățişeze la locul, ziua şi ora arătate în citație şi are datoria să declare tot ce ştie cu privire la cauză.

Nerespectarea acestor obligații poate atrage o sancțiune cu amendă, aducerea cu mandat sau sancțiunea penală pentru săvârşirea infracțiunii de mărturie mincinoasă (art. 260 C. pen.).

Drepturile martorilor sunt protejate prin art. 68 C. pr. pen.: *„*Este oprit de a se întrebuința violența, amenințări ori alte mijloace de constrângere, precum şi promisiuni sau îndemnuri, în scopul de a se obține probe.*”*

1.2. **Psihologia martorilor. Relativitatea depoziției martorilor**

„Sub aspect psihologic, mărturia constă în observarea şi memorarea involuntară a unui act şi apoi reproducerea acestuia, scriptic sau oral în fața instanței.” **(Tiberiu Bogdan)**

Specialiştii consideră că procedeele tactice de ascultare trebuie tratate în strânsă legătură cu psihologia martorului (evident a celui de bună

credință, căci cel de rea credință este infractor). Cercetările de psihologie judiciară au scos în evidență **fragilitatea mărturiei**, prin imposibilitatea ființei umane de a reda cu fidelitate evenimentul la care a asistat, şi de aici un scepticism justificat în evaluarea forței probante a depoziției. **(Aurel Ciopraga)**

Cercetările pluridisciplinare făcute în țară şi străinătate evidențiază concluzii şi paradoxuri care invită la o analiză atentă în practica judiciară.

În urma unor experimente interesante, **W. Stern** ajunge la următoarele concluzii:

„**a.** *exactitatea amintirilor nu este o regulă, ci o excepție;*

b. *uitarea la bărbați este mai accentuată decât la femei;*

c. *amintirile femeilor de cele mai multe ori sunt inexacte*."

W. Stern mai susține că un răspuns fals la o întrebare poate avea 4 surse:

a. *Întrebarea provoacă în mod mecanic subiecților o asociație falsă.*

b. *Întrebarea, referindu-se la o lacună în memoria martorului, acesta tinde s-o completeze, fie încercând diverse posibilități, fie completând lacuna printr-un procedeu logic.*

c. *Răspunsul nu este rezultatul convingerii martorului, ci un produs al fricii sau al sugestiei.*

d. *Răspunsul este o minciună.* Cercetările lui **Ed. Claparède**:

„**a.** *În mărturie nu este important numai să reții, ci să-ți dai seama exact de ceea ce nu ai reținut.*

b. *Valoarea mărturiei nu este în raport cu numărul martorilor, căci adesea o infimă minoritate poate avea dreptate față de majoritatea imensă.*"

Chiar dacă aceste concluzii au şi ele gradul lor de relativitate, este important să reținem că studierea psihologiei martorului ne oferă date ştiințifice pentru elaborarea unei tactici adecvate prin care să obținem o depoziție cât mai apropiată de realitate.

1.3. **Principalele cauze ale relativității mărturiei**

• Imperfecțiunea organelor de simț ale omului

• Particularitățile generale ale psihicului (activismul, subiectivismul, selectivitatea, construcționismul etc.).

Datorită aestor procese psihice unii specialişti susțin că *o mărturie sinceră nu este totodată neapărat şi veridică.* **(Al. Roşca)**

Iată şi alte argumente oferite de **Gillian Butler** şi **Freda McManus** (*Psihologia. Foarte scurtă introducere*):

„Percepția presupune mai mult decât dobândirea unor capacități de diferențiere. Ea implică de asemenea formularea de ipoteze, luarea unor

decizii şi aplicarea unor principii organizatorice. Cea mai mare parte din timp aceste lucruri se petrec fară ca noi să fim conştienți de ele, iar uneori nici măcar nu ne dăm seama că n-am perceput absolut nimic, sau că am ales să nu percepem nimic. Asta se întâmplă pentru că ceea ce ne pătrunde în minte este determinat de felul în care lucrează sistemul nostru perceptiv, precum şi de felul în care facem selecția între mulțimea de lucruri care ne solicită atenția."

• Pretenția organului judiciar de a considera depoziția martorului o reproducere fidelă a evenimentului la care a asistat

Drumul de la eveniment la mărturie parcurge mai multe faze, fiecare în parte fiind supusă unor factori de influență care constituie tot atâtea surse de distorsionare (bruiaje):

1.3.1. *Recepția senzorială*, realizată prin **senzații** şi **percepții**, cu rol decisiv în formarea unei mărturii, depinde de: *ereditate, vârstă, grupul tipologic* perceptiv de care aparține martorul (analitic şi sintetic), precum şi de următorii *factori de bruiaj:*

a. *Structuri şi configurații* (Gestalt = configurație, formă, în limba germană) la nivelul cortexului, care fac ca oamenii să perceapă întregul înaintea părților şi, totodată, întregul (Gestalt) să fie mai mult decât suma părților;

b. *Constanța percepției* - care determină corectarea imaginii;

c. *Fenomenul de iluzie* (iluzii dimensionale, optico-geometrice);

d. *Starea de expectanță* (de aşteptare, care recepționează numai anumiți stimuli);

e. *Emotivitatea***,** care poate deforma realitatea;

f. *Efectul „halo”***,** specific în cazul escrocilor, care fac o impresie bună prin aspectul exterior şi limbaj (extinderea detaliului asupra întregului).

1.3.2. *Faza de prelucrare a infor*mațiilor, cu bruiaje determinate de experiența stocată, profesia, semnificația dată unor cuvinte şi fenomene, capacitatea de apreciere a timpului, distanțelor, vitezei etc.

1.3.3. *Faza de stocare a infor*mațiilor, influențată de **calitățile memoriei** (apartenența la tipul auditiv sau cel vizual), de **capacitățile intelectuale** (influențate, la rândul lor de oboseală, consum de alcool, tutun etc.), precum şi de *modalitatea stocării* (în memoria primară sau de scurtă durată ori în memoria secundară sau de durată relativ lungă).

1.3.4. *Faza de reactivare a informațiilor*, care depinde de factori ca: timpul scurs de la eveniment, sugestibilitatea, capacitatea de verbalizare, atitudinea față de eveniment şi anchetator, precum şi de alte fenomene, cum sunt: condițiile de forțare a memoriei, repetiția, reconstrucția logică; schimbarea de rol, presiunea publicului, presiunea anchetatorului, starea de incertitudine, persistența în eroare.

1.3.5. *Faza mărturiei*. Cunoscând profilul psihologic al martorului, vom putea să aflăm gradul de credibilitate pe care trebuie să-l acordăm mărturiei, atât în ansamblul ei, cât mai ales în părțile componente.

• *Pe lângă aceşti factori de bruiaj, trebuie să se țină cont, încă de la început, de alți factori, obiectivi şi subiectivi, din perspectivă criminalistică.*

• **Factori de natură obiectivă**:

a. *vizibilitatea*, influențată de condiții de iluminare (întuneric, umbră, soare, lumină crepusculară, lumină artificială etc.), condiții meteorologice (ploaie, ceață, ninsoare) şi unele obstacole;

b. *audibilitatea*, influențată de direcția de propagare a fenomenelor sonore, distanța dintre sursa sonoră şi organul receptor, precum şi de iluzii acustice;

c. *durata percepției* (tactilă sau olfactivă). *„Aprecierea timpului în care a decurs o acțiune de obicei tinde să fie denaturată. Astfel, orice fapt care durează mai puțin de 5 minute tinde să fie subapreciat, subaprecierea fiind cu atât mai mare cu cât durata evenimentului a fost mai scurtă;”* **(W. Stern)**

d. *disimularea înfățişării* (deghizări).

• **Factori de natură subiectivă:**

a. *calitatea organelor de simț;*

b. *personalitatea şi gradul de instruire ale martorului;* (*„experiența anterioară* a individului, structurată în *personalitatea* sa, exprimată în aprecieri, în atitudini şi în sistemul de valori, determină perceperea situației de moment, dând o anume direcție acțiunii sale.**”**) **(Tiberiu Bogdan)**

c. *vârsta şi inteligența;*

d. *temperamentul;*

e. *stările de oboseală* (alcool, medicamente, droguri etc.);

f. *stările afective;*

g. *atenția* (voluntară sau involuntară); *„Relatări cu privire la exteriorul persoanelor, în special culoarea părului, forma bărbiei, felul îmbrăcămintei etc., dacă în momentul perceperii lor nu au fost urmărite cu atenție conştientă, nu prezintă nici un fel de garanție de fidelitate.”* **(W. Stern)**

h. *tipul perceptiv* (analitic sau sintetic).

1.4. **Reguli tactice aplicate în ascultarea martorilor:**

1.4.1. *Etapa identificării şi pregătirii pentru audierea martorilor:*

• Se va stabili dacă martorul este *rudă cu vreuna din părți* sau *dacă a suferit o pagubă* în urma infracțiunii, pentru respectarea prevederilor art. 80 C. pr. pen. (soț sau rudă apropiată) şi art. 82 C. pr. pen. (persoană vătămată).

• Dacă martorul cade sub incidența art. 79 C. pr. pen, adică este obligat a *păstra secretul profesional.*

• *Selectarea martorilor* în raport cu datele pe care le dețin.

• Stabilirea eventualelor *relații de duşmănie sau prietenie* față de infractor.

• Stabilirea *profilului psihologic* al martorilor: pregătire, ocupații, condițiile în care au perceput fapta, atitudinea lor față de fapta comisă.

• Se stabilesc măsuri pentru *verificarea declarațiilor* date de învinuiți, martori şi victime.

• Se stabilesc *ordinea şi modalitatea chemării martorilor*, evintându-se contactul dintre martori, ori dintre martori şi persoanele interesate în cauză (învinuit, parte vătămată, parte civilă). În măsura în care este posibil, se va ține cont de programul de activitate şi funcția martorului.

• Se stabileşte locul audierii, de regulă la sediul organului judiciar.Din considerente de ordin tactic sau de altă natură, martorii pot fi audiați la locul de muncă, la domiciliu sau reşedință, la spital, la locul săvârşirii faptei etc.

• Elaborarea *planului de ascultare*, care va cuprinde: problemele ce urmează a fi clarificate, succesiunea întrebărilor. Planul va fi *adaptat* în funcție de situațiile neprevăzute care apar pe parcursul cercetării.

• Primirea martorului într-o manieră corectă, crearea unui *cadru sobru* de ascultare.

1.4.2. *Etapa relatării libere*

Stabilirea identității martorului: Potrivit art. 84 C. pr. pen., martorul va fi întrebat mai întâi despre nume, prenume, etate, adresă şi ocupație. Dacă există îndoieli asupra identității martorului, aceasta se stabileşte prin orice mijloc de probă.

Martorul va fi întrebat dacă este *soț sau rudă* a vreuneia dintre părți şi în ce raporturi se află cu acestea, precum şi dacă a suferit o pagubă de pe urma infracțiunii (art. 84 alin. ultim C. pr. pen.).

Înainte de ascultare, potrivit art. 85 C. pr. pen., *martorul depune următorul jurământ: Jur că voi spune adevărul şi că nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!* sau *Jur pe onoare şi conştiință că voi spune adevărul şi că nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu.*

Martorii, care, din motive de conştiință sau confesiune, nu depun jurământul, vor rosti formula: *Mă oblig*.

Martorului i se face cunoscut *obiectul cauzei* şi i se arată care sunt faptele sau împrejurările pentru dovedirea cărora a fost propus ca martor, cerându-i-se să declare tot ce ştie cu privire la aceasta (art. 86 C. pr. pen.)

Martorul va fi lăsat *să relateze liber* tot ceea ce ştie. Organul judiciar va asigura un climat psihologic favorabil confesiunii, manifestându-se într-un mod calm şi încurajator, fără a-l întrerupe.

Reamintim că *se interzice cu desăvârşire folosirea oricăror violențe, amenințări ori alte mijloace de constrângere, precum şi promisiuni sau îndemnuri,* în scopul de a se obține probe (art. 68 C. pr. pen).

1.4.3. *Etapa formulării de întrebări* va fi parcursă în situația în care relatarea liberă nu a acoperit toate aspectele percepute de martor.

Întrebările pot fi: de **completare**, de **prezentare**, de **reamintire** şi de **control**.

Întrebările trebuie să fie **scurte, clare şi precise. Să nu sugereze** răspunsul, să evite aşa-numita sugestibilitate de statut, specifică celor cu un nivel socio-cultural redus, care nu vor să supere anchetatorul. De asemenea, întrebările nu trebuie să conțină intimidări. *„În cazul identificării de obiecte sau persoane, se recomandă prezentarea simultană electivă, care este mai puțin sugestivă."* **(W. Stern) De asemenea, W. Stern a stabilit tipurile de întrebări care, puse martorului, au un grad mai mare sau mai mic de sugestibilitate:**

• o întrebare *determinativă* (*de ex.: „Ce culoare avea haina agresorului?"***) sau o întrebare complet disjunctivă (***de ex.: „Agresorul avea haina pe el sau nu?"***) nu sunt în sine prea sugestive;**

• întrebările *incomplet disjunctive* (*de ex.: „Haina agresorului a fost neagră sau albastră?"***) sunt puternic sugestive.**

Alți doi eminenți specialişti în psihologie şi psihoterapie, **Gillian Butler** şi **Freda McManus,** oferă argumente indubitabile despre forța sugestiei: *„Chiar şi atunci când ne amintim detaliile cu acuratețe, amănuntele pe care le rememorăm nu sunt fixate în amintirile noastre, ci rămân schimbătoare. Dacă am fost martora unui accident petrecut într-o intersecție şi sunt mai târziu întrebată despre detaliile a ceea ce s-a întâmplat - de exemplu, dacă maşina a oprit inainte de un copac sau după el - este posibil să introduc în amintirea mea şi un copac, chiar dacă nu exista nici unul. O dată ce a fost inserat, copacul devine parte a amintirii originale, astfel că nu mai pot spune care e diferența între amintirea mea «reală» şi ceea ce îmi amintesc atunci când o rememorez mai târziu. Prin urmare, amintirile o dată povestite pot fi modificate prin chiar actul relatării, iar întrebările adresate martorilor în instanțele de judecată («ai văzut o lampă spartă?» versus «ai văzut lampa aceea spartă?») influențează ceea ce se evocă, fără ca oamenii să ştie că se întâmplă asta."*

În timpul ascultării martorului, atât în etapa relatării libere, cât şi în etapa formulării întrebărilor, anchetatorul nu trebuie să-şi exteriorizeze

sentimentele, să asculte cu atenție, dar fără ostentație, iar modularea vocii să nu exprime o stare de nemulțumire.

Declarațiile martorului se consemnează în *scris, pe formular tipizat,* de regulă de către organul de cercetare penală. Pe cât posibil, trebuie evitate ştersăturile ori corecturile; dacă totuşi apar, trebuie certificate prin semnăturile martorului şi organului de cercetare penală. În cuprinsul declarațiilor nu trebuie folosite cuvinte indecente ori termeni care sunt în neconcordanță cu pregătirea martorului.

Verificarea declarațiilor se va face pe baza altor probe existente la dosar, prin repetarea audierii, reformularea întrebărilor, confruntări şi chiar reconstituiri.

Aprecierea declarațiilor presupune atât compararea faptelor stabilite prin intermediul martorilor, cât şi studierea directă sau indirectă a calității surselor din care provin datele.

În aprecierea declarațiilor trebuie să ținem cont de unele concluzii ale cercetării în domeniul psihologiei judiciare:

„Relatările martorilor pot conține patru feluri de denaturări. Fie că martorul adaugă ceva realității (denaturare prin adiție), fie că el omite (denaturare prin omisiune), fie că substituie unele evenimente sau persoane altora (denaturare prin substituire) şi, în fine, el mai poate denatura şi prin transformare" **(Tiberiu Bogdan)**

Aceste *denaturări ale martorului de bună credință* depind de mulți factori: timpul scurs de la fapta relatată, tipul de memorie şi calitățile memoriei martorului, sexul, vârsta, profesia, cultura martorului, starea afectivă în momentul depoziției, personalitatea martorului şi *nu în ultimul rând atitudinea şi intervenția anchetatorului.* **(Tiberiu Bogdan)**

„Declarația martorului, chiar aceea dată în condiții care ne îndreptățesc s-o considerăm veridică, adesea se dovedeşte neveridică. Declarația cea mai demnă de crezut, dată cu dorința sinceră de a spune numai adevărul şi întreg adevărul, se bazează pe condițiile memoriei care reține ceea ce la timp i-a atras atenția martorului. Dar atenția este un instrument destul de imperfect pentru percepție, iar memoria însăşi denaturează cu timpul imaginile imprimate de atenție (!) şi le lasă uneori să devină cu totul palide. Acest gen de «urcare şi scădere» a memoriei o împinge la o suplinire inconştientă a lacunelor ce s-au format şi, puțin câte puțin, în retransmiterea celor văzute şi auzite se strecoară născocirea şi autoînşelare." **(A.F. Koni)**

Şi tot **A.F. Koni:** *„Se ştie că asupra oamenilor impresionabili, înțelegerea dintr-o dată a primejdiei prin care au trecut acționează în modul cel mai puternic; numai gândindu-se la această primejdie şi la gravitatea*

urmărilor ce ar fi putut avea loc, inima lor începe să bată la fel de tare ca şi în cazul când ar avea pericolul în faţă.”

1.5. *Măsuri speciale introduse în Codul de procedură pen*ală prin Legea nr. 281 din 24 iunie 2003:

a. Protecţia datelor de identificare a martorului (art. 86^1 C. pr. pen.):

• Martorului i se poate încuviinţa să nu declare date privind *identitatea sa reală, localitatea de domiciliu ori de reşedinţă,* dacă există probe sau indicii temeinice că prin aceasta ar fi periclitate viaţa, integritatea corporală sau libertatea lui ori a altei persoane, atribuindu-i-se *o altă identitate* sub care urmează să apară în faţa organului judiciar.

• Această măsură poate fi dispusă de către procuror în cursul urmăririi penale, iar în cursul judecăţii de instanţă, în baza unei *cereri motivate* formulată de procuror, martor sau oricare altă persoană îndreptăţită.

• Datele despre identitatea reală a martorului se consemnează într-un proces-verbal, care va fi păstrat într-un loc special, în plic sigilat, în condiţii de maximă siguranţă, la sediul parchetului care a efectuat sau a supravegheat efectuarea urmăririi penale ori, după caz, la sediul instanţei.

• Documentele privind identitatea reală a martorului vor fi introduse în dosarul penal numai după ce procurorul, prin ordonanţă sau, după caz, instanţa prin încheiere, a constatat că a dispărut pericolul care a determinat luarea măsurilor de protecţie a martorului.

• Declaraţiile martorilor cărora li s-a atribuit o altă identitate pot servi la aflarea adevărului numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte şi împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză. Precizarea făcută de legiuitori este în concordanţă cu modificarea art. 63 alineat 2 C. pr. pen.: *„Probele nu au valoare mai dinainte stabilită. Aprecierea fiecărei probe se face de organul de urmărire penală sau de instanţa de judecată în urma examinării tuturor probelor, administrate, în scopul aflării adevărului.”*

• Pot fi audiaţi ca martori cărora li s-a atribuit o altă identitate: investigatorii sub acoperire, precum şi experţii.

b. Modalităţi speciale de ascultare a martorului (art. 86^2 C. pr. pen.):

• Pentru a se asigura o protecţie eficientă martorilor cărora li s-a atribuit o altă identitate, investigatorilor sub acoperire şi experţilor care sunt audiaţi ca martori, procurorul sau, după caz, instanţa poate admite ca aceste categorii de persoane să fie ascultate *fără a fi prezente fizic* la locul unde se află organul de urmărire penală sau în sala în care se desfăşoară şedinţa de judecată, prin intermediul mijloacelor tehnice.

• Declarația martorului se va face *în prezența procurorului,* iar dacă este făcută prin intermediul unei rețele de televiziune, imaginea şi vocea vor fi distorsionate pentru ca martorul să nu fie recunoscut.

• Declarația martorului se înregistrează prin mijloace tehnice video şi audio şi se redă integral în formă scrisă.

• În cursul urmăririi penale, se întocmeşte un proces-verbal în care se redă cu exactitate declarația martorului şi acesta se semnează de procurorul care a fost prezent la ascultarea martorului şi de organul de urmărire penală şi se depune la dosarul cauzei. Declarația transcrisă va fi semnată şi de martor şi va fi păstrată în dosarul depus la parchet, într-un loc special, în plic sigilat, în condiții de maximă siguranță.

• În acelaşi mod se va proceda şi în cursul judecății, cu precizarea că declarația martorului va fi semnată de procurorul care a fost prezent la ascultarea martorului şi de preşedintele completului de judecată.

• Casetele video şi audio în care a fost înregistrată declarația martorului, în original, vor fi sigilate cu sigiliul parchetului sau, după caz, al instanței de judecată şi vor fi păstrate în aceleaşi condiții de maximă siguranță.

• În alineatul ultim al art. 86^2 se prevede că se aplică în mod corespunzător dispozițiile art. 78 (martorul), 85 (jurământul martorilor) şi ale art. 86 alin. 1 şi 2 (modul şi limitele ascultării martorului) din C. pr. pen.

c. Protejarea deplasărilor martorului (art. 86^5 C. pr. pen.):

„*Procurorul care efectuează sau supraveghează cercetarea penală ori, după caz, instanța de judecată poate dispune ca organele poliției să supravegheze domiciliul ori reşedința martorului ori să-i asigure o reşedință temporară supravegheată, precum şi să-l însoțească la sediul parchetului sau al instanței şi înapoi la domiciliu sau la reşedință.*"

Aceste măsuri vor fi ridicate de procuror sau, după caz, de instanță, când se constată că a încetat pericolul care a impus luarea lor.

2. ***Ascultarea martorilor minori şi a altor categorii de martori***

2.1. **Ascultarea martorilor minori**

Potrivit art. 81 C. pr. pen., minorul poate fi ascultat ca martor. Până la **14 ani**, ascultarea lui se face în prezența unuia dintre părinți ori a tutorelui sau a persoanei căreia îi este încredințat minorul spre creştere şi educare.

Instanța poate dispune ca **martorul sub 16 ani,** în cauzele privind infracțiunile de violență între membrii aceleiaşi familii, să nu fie audiat în şedința de judecată, admițându-se prezentarea unei audieri efectuate, în prealabil, prin înregistrări audio-video, în condițiile art. 86^2, alin. 2, 4, 5 şi 7 C. pr. pen., adică:

• luarea declarației se face în prezența procurorului;

• declarația se redă integral în formă scrisă;

• declarația transcrisă, precum şi casetele audio-video vor fi păstrate într-un loc special, în plicuri sigilate, în condiții de maximă siguranță.

Minorul care nu a împlinit 14 ani **nu depune jurământ,** însă i se atrage atenția să spună adevărul (art. 85 alin. ultim. C. pr. pen.)

Ascultarea minorului parcurge aceleaşi etape ca şi în cazul majorului, dar se particularizează în raport cu vârsta, dezvoltarea sa fizică şi psihică, precum şi cu mediul din care provine.

• Perioada de la **1–3 ani** nu prezintă interes pentru ancheta judiciară.

• Perioada de la **3–6 ani** se caracterizează prin instabilitate şi percepție inegală a spațiului şi timpului.

• Perioada de la **6 la 10 ani** este definită prin creşterea funcțiilor cognitive, dezvoltarea memoriei şi a capacității de redare, precum şi prin apariția primelor trăsături de caracter. Minorul începe să facă distincție între adevăr şi minciună.

• Perioada de la **10 la 14 ani** este caracterizată printr-o conduită contradictorie, determinată de parcurgerea pubertății: memoria se dezvoltă, minorul are aptitudini pentru interpretarea fenomenelor, dar, în acelaşi timp, este dispus să exagereze, putând fi uşor influențabil.

• Perioada de la **14 la 18 ani** îl apropie de major, dar trebuie să se țină seama de lipsa lui de experiență.

„Depozițiilor făcute de copii trebuie să li se acorde puțin credit. Copiii sub 7 ani, sub nici un motiv nu sunt capabili de a depune mărturie. Când într-un proces singura dovadă este depoziția unui copil, declarațiile acestuia nu pot constitui o bază pentru o sentință de condamnare." **(W. Stern)**

Organul judiciar trebuie să aibă în vedere că atitudinea şi comportamentul minorului sunt influențate de părinți, rude şi alte persoane interesate, precum şi de dorința de a-şi da importanță ori chiar de incapacitatea de a discerne adevărul (mai ales până la **10–12 ani**).

Minorul poate fi audiat la sediul organului judiciar sau într-un **loc familiar** (şcoală, cămin, domiciliu).

Termenul de citare se recomandă să fie cât mai scurt.

Anchetatorul trebuie să manifeste **răbdare şi tact**, să i se adreseze într-un limbaj accesibil şi să formuleze cu multă grijă întrebările, ținându-se seama de pericolul sugestionării minorilor. **(Emilian Stancu)**

Consemnarea declarațiilor trebuie să se facă la nivelul de înțelegere al minorilor.

2.2. **Ascultarea vârstnicilor**

După vârsta de **65 ani** intervine procesul îmbătrânirii, care se accentuează după **70–75 ani**, constatându-se scăderea recepţiei senzoriale (vizuală şi auditivă) şi apariţia sindromului de personalizare, însoţit de stări de isterie, frustrare, egoism, irascibilitate, ranchiună, dorinţă de răzbunare.

2.3. **Ascultarea unor martori cu handicap**

Ascultarea **surdo-muţilor** trebuie să ţină cont de nivelul dezvoltării lor psihice şi intelectuale, manifestându-se mult calm şi răbdare, deoarece pot deveni irascibili.

Ascultarea martorilor **nevăzători** trebuie să ţină seama de posibilitatea acestora de a recunoaşte persoanele după voce şi de a interpreta evenimentele după zgomotele produse.

2.4. **Ascultarea persoanelor care nu cunosc limba română**

Persoanele care nu cunosc limba română sunt audiate în prezenţa unui interpret, ţinându-se cont de zona de provenienţă, gradul de pregătire, particularităţile sistemului judiciar din ţara de origine. Prin Legea nr. 281 din 24 iunie 2003, persoanelor care nu vorbesc sau nu înţeleg limba română ori nu se pot exprima li se asigură, în mod gratuit, posibilitatea de a lua cunoştinţă de piesele dosarului, dreptul de a vorbi, precum şi dreptul de a pune concluzii în instanţă prin interpret (art. 8 C. pr. pen.).

Obligaţiile interpretului sunt asemănătoare cu cele ale martorului. El trebuie să traducă fidel şi corect şi să păstreze secretul datelor de care a luat cunoştinţă.

Interpretul poate fi desemnat sau ales de părţi; în acest din urmă caz el trebuie să fie autorizat potrivit legii (art. 128, alineatul 1 C. pr. pen. modificat prin Legea nr. 281 / 2003).

2.5. **Ascultarea bolnavului mintal** se va face cu multă prudenţă, în prezenţa unui specialist. (A se vedea Legea sănătăţii mintale şi a protecţiei persoanelor cu tulburări psihice, nr. 487 din 11 iulie 2002, publicată în Monitorul Oficial nr. 589 din 8 august 2002)

3. ***Tactica ascultării părţii vătămate***

3.1. **Aspecte procesuale**

Persoana vătămată este, potrivit art. 24 alin. 1 din C. pr. pen., *persoana care a suferit prin fapta penală o vătămare fizică, morală sau materială, dacă participă în procesul penal.* Dacă partea vătămată exercită

acţiunea civilă în procesul penal se numeşte **parte civilă** (art. 24 alin. 2 C. pr. pen.). Persoana chemată în procesul penal să răspundă, potrivit legii civile, pentru pagubele provocate prin fapta învinuitului sau inculpatului se numeşte **parte responsabilă civilmente.**

Persoana vătămată se poate constitui parte civilă în contra învinuitului sau inculpatului şi persoanei responsabile civilmente (art. 15 alin. 1 C. pr. pen.).

Constituirea ca parte civilă se poate face în cursul urmăririi penale, precum şi în faţa instanţei de judecată, până la citirea actului de sesizare (art. 15 alin. 2 C. pr. pen), dacă a suferit o pagubă materială sau o *daună morală* (art. 76 alineat 2 modificat prin Legea nr. 281 / 2003).

Persoana vătămată care nu s-a constituit parte civilă în procesul penal poate introduce la instanţa civilă acţiune pentru *repararea pagubei materiale şi a daunelor morale pricinuite prin infracţiune.* (art. 19, alineatul 1 C. pr. pen. modificat prin Legea 281 / 2003)

Calitatea de parte civilă a persoanei care a suferit o vătămare prin infracţiune nu înlătură dreptul acestei persoanei de a participa în calitate de parte vătămată în aceeaşi cauză (art. 15 alin. 3 C. pr. pen.).

Persoana vătămată poate fi ascultată ca martor, dacă nu este constituită parte civilă sau nu participă în proces ca parte vătămată (art. 82 C. pr. pen.).

Declaraţiile părţii vătămate, ale părţii responsabile civilmente, făcute în cursul procesului penal, pot servi la aflarea adevărului numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte sau împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză.

După cum vedem, persoana vătămată prin infracţiune poate să compară în procesul penal în diverse poziţii procesuale, fiind purtătoarea unor informaţii preţioase pentru organele judiciare.

Prin susţinerea învinuirii, partea vătămată urmăreşte agravarea situaţiei inculpatului, în timp ce, prin exercitarea acţiunii civile, are în vedere obţinerea unor **despăgubiri**. Participarea părţii vătămate ca martor în procesul penal trebuie să fie nuanţată de martorul propriu-zis, atât sub raportul psihologiei sale particulare, cât şi al scopului urmărit - acela de a fi considerată mai presus faţă de orice pretenţie materială sau de a urmări, voalat, o rezolvare prin aplicarea unei pedepse cât mai mari.

Persoana vătămată percepe fapta în care este implicată, de multe ori lapidar şi chiar contradictoriu, din cauza **rapidităţii acţiunii** exercitate de infractor şi a **emoţiei de frică** şi **disperare** care îi controlează procesele psihice în acele momente.

Declaraţia persoanei vătămate este importantă întrucât conţine informaţii deosebit de utile privind identificarea şi stabilirea vinovăţiei

făptuitorului, dar, în acelaşi timp, poate să conţină şi exagerări prin deformarea realităţii comiterii faptei ori a prejudiciului cauzat. Din această cauză, declaraţiile părţii vătămate, ale părţii civile şi ale părţii responsabile civilmente pot servi la aflarea adevărului numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte sau împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză.

Potrivit art. 76 alin. 1 din C. pr. pen., în exercitarea rolului activ al organelor judiciare, organul de urmărire penală sau instanţa de judecată are obligaţia să cheme, spre a fi ascultate, persoana care a suferit o vătămare prin infracţiune, precum şi persoana civilmente responsabilă.

Înainte de ascultare, persoanei vătămate i se pune în vedere că poate participa în proces ca parte vătămată, iar dacă a suferit o pagubă materială, că se poate constitui parte civilă. De asemenea, i se atrage atenţia că declaraţia de participare în proces ca parte vătămată sau de constituire ca parte civilă se poate face în tot cursul urmăririi penale, iar în faza primei instanţe de judecată, până la citirea actului de sesizare (art. 76 alin. 2 C. pr. pen.).

Când există suspiciuni privind buna credinţă, ascultarea părţii vătămate, a părţii civile şi a părţii responsabile civilmente se face potrivit dispoziţiilor privitoare la ascultarea învinuitului sau inculpatului.

Încălcarea regulilor privind ascultarea persoanei vătămate cade sub incidenţa art. 197 din C. pr. pen. (încălcările care atrag nulitatea), dar poate fi înlăturată, de fapt, de cele mai multe ori, prin reascultare.

Apărătorul părţii vătămate, al părţii civile şi al părţii responsabile civilmente *are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală* şi poate formula cereri şi depune memorii. (art. 173, alin. 1 C. pr. pen. modificat prin Legea nr. 281 / 2003).

3.2. **Particularităţi ale percepţiei:**

Ceea ce particularizează modul de percepţie a faptelor de către victima infracţiunii este senzaţia de suferinţă fizică sau morală.

Senzaţiile de durere pot fi resimţite în orice regiune a corpului, cu posibilitatea de a fi localizate în zona lezată, atât sub aspectul **intensităţii** (vie, surdă, pulsatilă, zdrobitoare, străpungătoare), cât şi al **durerii** (continue sau trecătoare). Deşi percepe senzaţia de durere, victima are o percepţie nesigură a cauzei care o determină, precum şi a obiectului vulnerant.

Victima nu poate preciza cu exactitate date ca: numărul loviturilor primite sau, în cazul participaţiei, cine i-a produs cea mai gravă leziune.

3.2.1. *Sub raport tactic criminalistic interesează mecanismul de producere a senzaţiilor:*

a. senzaţiile tactile (de presiune, de atingere), care sunt determinate de deformarea pielii ca efect al presiunii; după un timp aceste senzaţii nu

mai sunt percepute, ceea ce poate favoriza comiterea unor infracțiuni în locurile aglomerate (furturi din buzunare, poşete, tâlhării stradale cu smulgerea lănțişoarelor ş.a.).

Persoana vătămată ar putea fi considerată de rea credință, dar trebuie procedat cu tact şi răbdare pentru stabilirea locului şi momentului în care s-a acționat asupra sa, în vederea identificării martorilor oculari şi apoi a făptuitorilor care, se ştie, acționează de regulă în grup, cu moduri de operare care le asigură succesul operațiunii;

b. senzațiile gustative, care interesează în intoxicațiile alimentare şi tentativele de otrăvire: gustul caracteristic (dulce, amar, acru, sărat) poate fi anihilat în amestec cu alte băuturi sau dacă substanța toxică este administrată în doze mici şi în mod succesiv;

c. senzațiile olfactive, relative, deoarece datele percepute de om sunt informe, impalpabile şi inconstante; trebuie reținut şi faptul că poate interveni fenomenul de **adaptare olfactivă**, care afectează percepția senzațiilor, cel al **iluziilor olfactive**, care se poate transmite celor prezenți, precum şi **autosugestia**.

3.3. **Particularitățile procedeelor tactice de cercetare a persoanei vătămate:**

Denaturările involuntare, care constau în exagerarea gravității faptei datorită efectului stării emoționale. Frica şi groaza determină atât denaturarea faptelor reale, cât şi fabulația, mai ales în cazul infracțiunilor comise prin violență. Sunt supraevaluate, îndeosebi, timpul petrecut de infractor în câmpul infracțional, durata şi intensitatea aplicării violențelor, durata imobilizării victimei etc., distanțele parcurse, ca şi stările de frustrare.

Se va manifesta **o atitudine prudentă** din partea anchetatorului, care trebuie să verifice şi prin alte probe depoziția persoanei vătămate.

Denaturările voluntare, datorate relei credințe a persoanei vătămate, care urmăreşte agravarea situației făptuitorului ori obținerea unor avantaje prin exagerarea suferințelor fizice sau morale.

Denaturări prin „schimbarea de rol”. Partea vătămată devine, dintr-o persoană modestă, „cineva” în centrul atenției autorităților, către care se îndreaptă simpatia şi compasiunea celor din jur.

Denaturarea deliberată poate avea scopul de a înlătura orice contribuție a persoanei vătămate la săvârşirea faptei (**victima activantă**, care are un rol important în desfăşurarea infracțiunii şi **victima precipitantă,** care, prin comportament şi ținută vestimentară, poate incita la săvârşirea unor infracțiuni ca tâlhăria şi violul).

Denaturări deliberate în favoarea infracţiunii, ca urmare a unor înţelegeri survenite între victimă şi făptuitor, fie datorită unor relaţii de rudenie, de prietenie, de subordonare etc., fie datorită obţinerii unui folos material mai mare decât cel care i-ar fi revenit pe cale judiciară.

Renunţarea la calităţile de parte vătămată şi parte civilă, în favoarea celei de martor, poate fi justificată de sentimente de milă şi compasiune, dar poate să ascundă şi sentimente de răzbunare faţă de făptuitori ori să fie rezultatul unei înţelegeri pentru un avantaj material.

Din punct de vedere **tactic** trebuie să se stabilească **adevăratele motive** care i-au determinat atitudinea, mai ales când s-a cauzat un prejudiciu moral sau material însemnat.

Ascultarea părţii vătămate constituie, de regulă, **debutul investigaţiei criminalistice,** având o deosebită importanţă pentru identificarea şi prinderea autorului, stabilirea împrejurărilor comiterii infracţiunii, descoperirea şi conservarea urmelor etc. Ascultarea poate interveni şi după un anumit interval de la comiterea infracţiunii (după spitalizare) ori se poate repeta pentru înlăturarea unor contradicţii şi erori generate de starea emoţională a victimei. De asemenea, poate fi făcută la locul faptei pentru obţinerea unor informaţii cât mai fidele.

Ancheta trebuie să ia în considerare şi posibilitatea ca persoana vătămată, care compare în procesul penal şi ca parte civilă sau numai în această calitate, **să pretindă dispariţia unor bunuri** care nu au existat în realitate, sau **să exagereze** cantităţile ori calităţile acestora.

Persoana vătămată poate să pretindă comiterea unei **fapte ireale**, din cauza raporturilor de duşmănie cu pretinsul făptuitor.

În faza relatării libere, dar şi în cea a formulării întrebărilor trebuie să se clarifice unele aspecte care pot avea relevanţă pentru cauză: raporturile anterioare ale victimei cu făptuitorul; dacă s-a produs şi un prejudiciu material, întinderea acestuia; dacă s-a comis fapta reclamată; natura relaţiilor dintre pretinsa parte vătămată şi pretinsul făptuitor; verificarea situaţiei materiale în cazurile în care se pretinde pe nedrept reparaţia unui prejudiciu.

Când prin infracţiune s-au pus în pericol sănătatea, integritatea corporală sau viaţa victimelor, se vor folosi procedee tactice diferenţiate, în raport cu gravitatea leziunilor sau a suferinţei. Ascultarea victimelor aflate sub supraveghere medicală se va face cu avizul, iar uneori şi în prezenţa medicului curant.

Declaraţiile victimelor date în stări agonice, cunoscute sub denumirea de **depoziţii ale muribunzilor**, prezintă interes numai dacă sunt date în **prezenţa organului judiciar.** Psihologia persoanei a cărei moarte e cauzată de infracţiune e dominată de sentimentul de **frustrare** că moare nerăzbunat, de aceea astfel de declaraţii date in extremis trebuie privite cu circumspecţie.

CAPITOLUL IV

TACTICA ASCULTĂRII ÎNVINUITULUI SAU INCULPATULUI

1. *Aspecte de drept procesual penal*

Învinuitul sau inculpatul reprezintă figura centrală a procesului penal. Întreaga activitate procesuală se desfăşoară în jurul faptei penale săvârşite de această persoană şi în vederea tragerii sale la răspundere. Prin declaraţiile sale sincere contribuie la justa soluţionare a cauzei.

Învinuitul este persoana faţă de care se efectuează urmărirea penală cât timp nu a fost pusă în mişcare acţiunea penală împotriva sa (art. 229 C. pr. pen.). **Inculpatul este persoana împotriva căreia s-a pus în mişcare acţiunea penală şi care este parte în procesul penal** (art. 23 C. pr. pen.).

Importanţa învinuitului sau inculpatului constă în:

• *este purtătorul celor mai ample şi mai fidele informaţii despre fapta cercetată;*

• *este partea cea mai interesată în procesul penal, astfel că declaraţiile sale trebuie să aibă pondere în dosar;*

• *dacă n-a comis fapta incriminată, poate să probeze nevinovăţia sa, prevenindu-se o eroare judiciară.*

Declaraţiile învinuitului sau inculpatului nu mai constituie „**regina probelor**", deoarece probele nu au valoare mai dinainte stabilită (art. 63 C. pr. pen.), iar, pe de altă parte, declaraţiile învinuitului sau ale inculpatului, făcute în cursul procesului penal, pot servi la aflarea adevărului numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte şi împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză (art. 69 C. pr. pen.).

Învinuitul sau inculpatul beneficiază de **prezumţia de nevinovăţie** *şi nu este obligat să-şi dovedească nevinovăţia* (art. 66 alin. 1 C. pr. pen. aşa cum a fost modificat prin Legea nr. 281 din 24 iunie 2003).

Sarcina administrării probelor revine organului de urmărire, care adună probele atât în favoarea, cât şi în defavoarea învinuitului sau inculpatului, chiar dacă învinuitul sau inculpatul recunoaşte fapta (art. 202 alin. 1 şi 2 C. pr. pen.).

Învinuitul sau inculpatul are dreptul, nu obligaţia, să dea declaraţii **(Nemo tenetur contra se).**

Se interzice întrebuințarea de **promisiuni, amenințări sau violențe** împotriva unei persoane aflate în curs de cercetare, anchetă penală ori de judecată, pentru obținerea de declarații (art. 266 alin. 2 C. pen. – cercetarea abuzivă).

Declarația învinuitului sau inculpatului poate fi **retractabilă. (Vintilă Dongoroz)**

2. *Psihologia învinuitului sau inculpatului*

2.1. **După săvârşirea infracțiunii,** marcat de tensiune psihică, învinuitul sau inculpatul recurge la acțiuni ca:

• plecarea precipitată de la locul faptei;
• dispariția de la domiciliu;
• revenirea la locul faptei pentru a afla mersul anchetei;
• crearea unor alibiuri;
• ascunderea faptei prin simularea sau comiterea altor infracțiuni;
• ascunderea sau distrugerea unor mijloace materiale de probă.

2.2. **În momentul interogatoriului,** specialiştii recomandă identificarea unor **manifestări viscerale sau somatice** care îl dau de gol pe învinuit sau inculpat:

• schimbări în ritmicitatea activității cardiace;
• schimbări în presiunea sanguină;
• fenomene de **vasodilatație** sau **vasoconstricție** (unii devin palizi, alții roşesc);
• schimbări în ritmicitatea respirației;
• dereglări în fonație (modul de emitere a sunetelor);
• descreşterea bruscă a salivației;
• contracția sau relaxarea subită a muşchilor scheletici;
• creşterea timpului de reacție;
• transpirație abundentă etc.

2.3. **Încercări de simulare (contrafacere) sau disimulare (ascundere):**

• tăcerea sau refuzul de a da declarații;
• motivarea faptei prin „moment de rătăcire”;
• încercările de sinucidere sau automutilare;
• simularea nebuniei;
• prezentarea de alibiuri „fabricate” înainte sau în timpul interogatoriului;
• recunoaşterea unor fapte minore.

2.4. **Recunoaşterea sau mărturisirea sinceră** a învinuitului sau inculpatului, fără a opune nici o rezistență, poate fi determinată de:

• sentimente de remuşcare;
• nevoia de a se elibera de povara faptei comise;
• nevoia de a se confesa, de a se explica;

• orgoliu;

• dorința de a evita condamnarea unei persoane nevinovate.

2.5. **Recunoaşterea poate fi şi nesinceră:**

• învinuitul **poate retracta primele declarații, după atenuarea sentimentului de vinovăție,** motivând că le-a dat sub impulsul emoției;

• datorită **instinctului de conservare** poate să facă mărturii false;

• recunoaşterea unei infracțiuni mai uşoare **pentru a scăpa de o alta mai gravă;**

• recunoaşterea este **forțată, datorită constrângerii** executate de adevăratul făptuitor sau chiar de către organul judiciar;

• recunoaşterea poate fi **parțial sinceră,** deoarece omite unele împrejurări sau adaugă circumstanțe false pentru a-şi ameliora situația;

• din motive de **răzbunare** față de organul judiciar, recunoaşte fapta de care a luat cunoştință de la adevăratul autor. *Recunoaşterea trebuie să fie coroborată cu alte mijloace materiale de probă şi se verifică temeinic dacă la data comiterii infractorul nu era în imposibilitatea comiterii faptei: plecat în străinătate, internat în spital, arestat preventiv sau aflat în executarea pedepsei – deşi nici aceste situații nu trebuie considerate tabú.*

2.6. **Cea mai tipică atitudine a învinuitului sau inculpatului este de a nu recunoaşte** învinuirea ce i se aduce pentru a se sustrage de la răspundere.

Tactica anchetei trebuie stabilită în raport cu **personalitatea infractorului** (tip tenace, abil, perfid, inteligent) sau în funcție de **trăsăturile temperamentale** ale acestuia (tip emoțional sau neemoțional), fiind necesară stabilirea motivelor care îl determină să nu recunoască sau să facă mărturisiri eronate.

Pentru adoptarea tacticii celei mai adecvate se are în vedere *organizarea riguroasă a pregătirii ascultării*:

a. Studierea dosarului cauzei: procesul-verbal de cercetare a locului faptei, urmele descoperite şi ridicate, declarațiile victimei şi ale martorilor oculari ş.a.

b. Cunoaşterea personalității învinuitului sau inculpatului (caracter, temperament, aptitudini); mediul familial sau social în care s-a format; cercul de relații; antecedentele penale; grad de inteligență; pasiuni şi vicii.

c. Întocmirea **planului de ascultare**, care să cuprindă:

• problemele ce urmează a fi clarificate;

• materialul probator (probe directe, indirecte, mijloace materiale de probă);

• stabilirea modalității de citare;

• ordinea în care se va face ascultarea;

• alegerea momentului oportun în care urmează a fi prezentate probele;

• asigurarea prezenței apărătorului.

2.7. **Etapele ascultării învinuitului sau inculpatului:**

a. Verificarea identității învinuitului sau **inculpatului**

Potrivit art. 70 alin. 1 din C. pr. pen., *învinuitul sau inculpatul, înainte de a fi ascultat, este întrebat cu privire la nume, prenume, poreclă, data şi locul naşterii, numele şi prenumele părinților, cetățenie, studii, situația militară, loc de muncă, ocupație, adresă, antecedente penale şi alte date necesare pentru stabilirea situației sale personale.*

Ascultarea învinuitului sau inculpatului va avea loc la sediul organului de cercetare penală sau al magistratului.

Ascultarea învinuitului are loc numai în faza de urmărire penală, pe când ascultarea inculpatului se face atât în faza de urmărire penală, cât şi în faza de judecată.

Anchetatorul (polițist sau magistrat) va crea o atmosferă de seriozitate, lipsită de aroganță şi de duritate, propice confesiunii.

Ascultarea nu poate avea ca obiect decât fapta pentru care se efectuează urmărirea penală sau, după caz, judecata.

„Organele judiciare au obligația să-l încunoştiințeze, de îndată şi mai înainte de a-l audia, pe învinuit sau pe inculpat, despre fapta pentru care este cercetat, încadrarea juridică a acesteia şi să-i asigure posibilitatea pregătirii şi exercitării apărării." (art.6, alineatul 3, C. pr. pen. modificat prin Legea nr. 281 / 2003).

Aducerea la cunoştință a învinuirii se face numai **în prezența apărătorului**, ales sau numit din oficiu (Constituția României, art. 23 alin. 5).

Potrivit art. 237 alin. 4 C pr. pen., *organul de cercetare penală va continua urmărirea şi fără a-l asculta pe inculpat, când acesta este dispărut, se sustrage de la ascultare sau nu locuieşte în țară (prin urmărire generală sau internațională, conform normelor metodologice elaborate de Ministerul Administrației şi Internelor, aplicabile şi învinuitului care se sustrage urmăririi penale).* Merită a fi subliniat şi faptul că, prin modificarea art. 136 C. pr. pen., în categoria măsurilor preventive a fost inclusă şi *obligarea de a nu părăsi țara*.

b. Etapa relatării libere

Fiecare învinuit sau inculpat va fi audiat separat (art. 71 alin. 1 C. pr. pen.)

Învinuitului sau inculpatului i se aduce la cunoştință fapta care formează obiectul cauzei, dreptul de a avea un apărător, precum şi *dreptul de a nu face nici o declarație,* atrăgându-i-se totodată atenția că ceea ce declară poate fi folosit şi împotriva sa. Dacă învinuitul sau inculpatul dă o declarație, i se pune în vedere să declare tot ce ştie cu privire la fapta şi la învinuirea ce i se aduce în legătură cu aceasta.

Dacă învinuitul sau inculpatul *consimte,* organul de urmărire penală, înainte de a-l asculta, îi cere să dea o declarație, scrisă personal, cu privire la învinuirea ce i se aduce. (art. 70, alineatele 2 şi 3 modificate prin Legea 281/2003).

Dacă sunt mai mulți învinuiți sau inculpați, fiecare este ascultat fără să fie de față ceilalți (art. 71 alin. 2 C. pr. pen.).

Pe timpul ascultării, anchetatorului îi este interzis să citească sau să-i reamintească învinuitului sau inculpatului declarațiile făcute anterior (art. 71 alin. 4 C. pr. pen.).

Se interzice categoric recurgerea la promisiuni, amenințări, violențe sau alte forme de constrângere pentru obținerea de declarații sau mărturisiri.

Învinuitul sau inculpatul este mai întâi lăsat să declare tot ce ştie în cauză (art. 71 alin. 3 C. pr. pen.). Se recomandă să nu fie întrerupt decât dacă se depărtează de la obiectul cauzei.

Reguli tactice speciale:

Refuzul învinuitului sau inculpatului să dea o declarație scrisă personal ori imposibilitatea de a face acest lucru se consemnează într-un proces-verbal.

Ori de câte ori învinuitul sau inculpatul se găseşte în **imposibilitatea de a se prezenta** pentru a fi ascultat, organul de urmărire penală sau instanța de judecată procedează la ascultarea acestuia la locul unde se află (art. 74 C. pr. pen.).

La ascultarea **învinuitului sau inculpatului minor care nu a împlinit 16 ani,** se citează, pe lângă **avocat, delegatul autorității tutelare, tutorele, curatorul** sau **persoana în îngrijirea ori supravegherea căreia se află minorul.** Citarea acestor persoane este **obligatorie** la efectuarea prezentării materialului de urmărire penală (art. 481 alin. 1 şi 2 C. pr. pen.).

Asistența juridică este obligatorie când învinuitul sau inculpatul este minor, militar în termen, militar cu termen redus, rezervist concentrat sau mobilizat, elev al unei instituții militare de învățământ, internat într-un centru de reeducare sau într-un institut medical educativ, când este arestat chiar în altă cauză *ori când organul de urmărire penală sau instanța apreciază că învinuitul ori inculpatul nu şi-ar putea face singur apărarea,* precum şi în alte cazuri prevăzute de lege (art. 171 alin. 2 C. pr. pen. modificat prin Legea nr. 281 / 2003).

Persoana reținută sau arestată are dreptul să ia contact cu apărătorul, *asigurându-i-se confidențialitatea convorbirilor* (art. 173 alin. 1 C. pr. pen. modificat prin Legea nr. 281 / 2003).

În cazul infracțiunii flagrante, declarația învinuitului se consemnează în cuprinsul procesului-verbal de constatare la persoana l singular (art. 467 alin. a C. pr. pen.).

În procesul penal procedura judiciară se desfăşoară în limba română. *În fața organelor judiciare se asigură părților şi altor persoane chemate în proces folosirea limbii materne, actele procedurale întocmindu-se în limba română.* (art. 7 C. pr. pen. modificat prin Legea nr. 281 / 2003).

Dacă învinuitul sau inculpatul nu *vorbesc sau nu înțeleg limba română sau nu se pot exprima, li se asigură, în mod gratuit, posibilitatea de a lua cunoştință de piesele dosarului, dreptul de a vorbi, precum şi dreptul de a pune concluzii în instanță prin interpret.* (art. 8 C. pr. pen. modificat prin Legea nr. 281 / 2003).

c. Ascultarea dirijată (formularea de întrebări):

Potrivit art. 72 C. pr. pen., după ce învinuitul sau inculpatul a făcut declarația, i se pot pune întrebări cu privire la fapta care formează obiectul cauzei şi la învinuirea ce i se aduce. De asemenea, este întrebat cu privire la probele pe care înțelege să le propună.

Întrebările pot fi:

• cu caracter **general**, privind fapta în ansamblul ei;

• întrebări-problemă, pentru lămurirea unor aspecte;

• întrebări de **detaliu** (de prezentare, de completare şi de control), care privesc lămurirea unor amănunte.

Întrebările trebuie formulate:

• într-un mod **clar şi concis**;

• **la nivelul de înțelegere** al învinuitului sau inculpatului;

• **să determine răspunsuri complete**, nu de genul DA sau NU;

• **să nu fie sugestive** (implicative sau disjunctive).

Reguli privind consemnarea declarațiilor învinuitului sau inculpatului

• Declarațiile se consemnează de către organul de cercetare penală în scris (art. 73 alin. 1 C. pr. pen.)

• Declarația scrisă se citeşte învinuitului sau inculpatului, iar dacă cere, i se dă să o citească. Dacă este de acord cu conținutul, o semnează pe fiecare pagină şi la sfârşit (art. 73 alin. 1 C. pr. pen.) În acelaşi mod vor semna şi organul de cercetare penală, apărătorul, reprezentantul legal.

În fiecare declarație se vor consemna *ora începerii* şi *ora încheierii ascultării* învinuitului sau inculpatului (art. 73 alin. 1 C. pr. pen. modificat prin Legea 281 / 2003).

Dacă învinuitul sau inculpatul revine asupra vreuneia din declarațiile sale ori are de făcut completări, rectificări sau precizări, acestea se consemnează şi se semnează în aceleaşi condiții (art. 73 alin. 4 C. pr. pen.).

Declarația nu trebuie să conțină expresii triviale.

Dacă învinuitul sau inculpatul nu ştie carte, declarația îi va fi citită de o altă persoană sau de către organul de cercetare penală.

În cazul învinuiților sau inculpaților **refractari**, îndeosebi din categoria recidiviştilor, care revin succesiv asupra declarațiilor, se recomandă consemnarea relatărilor sub formă de **întrebări şi răspunsuri**.

2.8. **Procedee tactice de ascultare a învinuitului sau a inculpatului**

a. Procedeul ascultării progresive, în care probele sunt prezentate gradat, începând cu cele de mai mică importanță.

b. Procedeul ascultării frontale, când învinuitului sau inculpatului i se înfățişează cele mai convingătoare probe.

c. Tactica ascultării repetate, în situațiile declarațiilor contradictorii şi mincinoase.

d. Tactica prezentării de către anchetator a întregului drum parcurs de infractor. Se recomandă doar când sunt probe temeinice, căci, altfel, operează regula potrivit căreia învinuitului sau inculpatului nu i se prezintă dintr-o dată informațiile deținute, ci **în mod gradat şi la anumite intervale de timp. (Aurel Ciopraga)**

e. Tactica ascultării încrucişate, efectuată de două sau mai multe persoane în acelaşi timp. Se recomandă **cu rezerve**, pentru a nu deruta învinuitul sau inculpatul ori pentru a nu se deconspira informații nedorite.

f. Tactica ascultării succesive a învinuitului sau inculpatului de către două persoane, o variantă a ascultării încrucişate. În ambele situații, învinuitul poate să devină mai comunicativ față de unul din anchetatori.

g. Tactica întâlnirilor surpriză: învinuitului i se oferă posibilitatea ca, din **„întâmplare”,** să vadă unul sau mai mulți complici.

h. Tactica exploatării complexului de vinovăție a învinuitului sau a inculpatului sensibil.

i. Când există mai **mulți învinuiți sau inculpați,** se va exploata veriga cea mai slabă.

În toate situațiile, să se dispună măsuri urgente de **verificare a alibiurilor şi probelor aduse** de învinuit sau inculpat în apărarea sa, **în mod riguros**, pe zile şi ore, insistându-se asupra **golurilor de timp** pe care infractorul nu le poate justifica.

2.9. **În duelul psihologic dintre anchetator şi învinuit trebuie să se ţină seama de următoarele reguli**

„Un anchetator ar trebui să aibă înţelepciunea proverbială a biblicului Solomon, răbdarea lui Hristos, logica lui Aristotel, rigurozitatea ştiinţifică a lui Pasteur şi inventivitatea lui Edison." **(Tiberiu Bogdan)**

„Organul judiciar trebuie să aibă multiple calităţi: creativitate în gândire, capacitate de prelucrare cu obiectivitate şi simţ critic, capacitatea de stabilire a contactului psihologic cu persoana ascultată, evitarea exagerărilor în interpretarea declaraţiilor, controlarea sentimentelor de simpatie sau antipatie." **(Emilian Stancu)**

„Nu este suficient să ştii să pui întrebări, ci trebuie să înveţi să asculţi." **(Camil Suciu)**

„Cel care ascultă trebuie să fie un bun psiholog, să fie inteligent şi cult, să se poată concentra asupra problemelor ce trebuie lămurite şi să cunoască bine mentalitatea învinuiţilor." **(Camil Suciu)**

Învinuitul sau inculpatul va fi dominat doar de cel care are o ţinută corectă şi îngrijită.

„Este obligatorie exprimarea clară, în limbaj inteligibil interlocutorului, dar nu se recomandă utilizarea jargonului infracţional." **(Tiberiu Bogdan)**

Va avea câştig de cauză doar cel care vorbeşte puţin şi la obiect.

„Orice infractor este un frustrat, dar nu orice frustrat devine legic şi infractor." **(Tiberiu Bogdan)** Evitarea privirii de către infractor este mai degrabă un semn de frustrare decât de personalitate.

„Importanţa mediului: în circumstanţe excepţionale, orice om poate deveni delincvent." **(J. Pinatel)**

Chiar şi infractorul cel mai înrăit trebuie tratat ca om şi merită să i se acorde o şansă.

Surpriza trebuie gândită ca un trăsnet ivit din senin.

Răbdarea este cheia succesului în cea mai complicată cauză şi cu cel mai pervers infractor.

Deformaţia profesională poate avea drept consecinţă orientarea unilaterală a investigaţiilor., dar efectul cel mai periculos îl constituie bănuiala excesivă faţă de cei care compar în faţa ta, fie ca învinuit sau inculpat, fie chiar şi ca martori. **(Aurel Ciopraga)**

„Duplicitatea infractorului este a doua lui natură. El nu se maschează numai în perioada în care comite fapta infracţională, ci tot timpul. El joacă rolul omului cinstit, al omului cu preocupări cu totul deosebite decât cele ale specialităţii infracţionale. Acest joc dă o ***artificialitate*** *întregului comportament al infractorului, îi denaturează chiar şi actele şi faptele obişnuite, cotidiene, ceea ce îl face uşor dispensabil pentru un bun observator."* ***(Tiberiu***

Bogdan) *Eminentul nostru psiholog recomanda, pentru înțelegerea actului infracțional și apoi a infractorului, câteva elemente de mare importanță:*

a. *antecedentele învinuitului sau inculpatului;*

b. *starea de spirit de moment;*

c. *situația declanșatoare (obiectivă);*

d. *perceperea subiectivă a situației din spațiul psihologic.*

3. ***Mijloace tehnico-științifice de constatare a comportamentului simulat***

3.1. **Problematica tehnicii experimentale de detectare a comportamentului simulat** a făcut obiectul unor lucrări de psihologie, psihologie judiciară, precum și de tactică criminalistică.

Le Clere a încercat să stabilească **unele reguli după care se pot detecta minciuna, vinovăția sau inocența:**

• *Răspunsul vinovatului este mai lent și ezitant, cel al inocentului este spontan, detaliat și deseori indignat.*

• *Vinovatul suportă mai greu privirea, spre deosebire de inocent, care, însă, roșește mai ușor.*

• *Inocentul face apel la corectitudinea sa și caută să demonstreze că nu ar avea nici un interes pentru faptele care i se impută.*

• *Inocentul dă mai greu explicații privind modul în care și-a petrecut timpul, spre deosebire de vinovat care oferă imediat un excelent alibi.*

• *Inocentul este consecvent în declarațiile pe care le face.*

3.2. **Indicatori fiziologici de depistare a emoției**

• modificarea activității cardiovasculare (puls și tensiune arterială);

• respirație regulată și mai grea;

• reacția electrodermică (R.E.D.);

• modificarea caracteristicilor normale ale vocii;

• modificarea caracteristicilor scrierii (viteză de execuție și presiune).

Primul aparat de „detectare a minciunii” a fost realizat în **1925**, în Statele Unite, de către **Larson.**

3.3. **Mijloace tehnice de detectare a simulării**

a. Poligraful, care înregistrează sub formă grafică: tensiunea arterială și pulsul; dereglările respirației; rezistența electrodermică (R.E.D.); presiunea musculară executată de mâinile și picioarele celui ascultat.

b. Detectorul de stres emoțional în voce (P.S.E.), care valorifică micro-tremurul vocii, determinat de stările neurovegetative specifice emoției.

c. Detectorul de stres emoțional în scris.

3.4. **Organizarea şi desfăşurarea testării la poligraf**

a. Pregătirea testării:

• Încăpere izolată fonic, sobru mobilată şi tapetată, fără ornamente, tablouri etc., care ar putea distrage atenția persoanei testate. Încăperea trebuie să aibă o ventilație adecvată şi o temperatură constantă.

• Cunoaşterea personalității celui ascultat.

• Supunerea acestuia la un examen medical.

• Persoana ce urmează a fi examinată nu trebuie să fie ascultată anterior în calitate de învinuit.

• Consimțământ scris.

b. Dialogul pre test

• Celui testat i se dau explicații privind principiile de funcționare a aparatului şi drepturile ce le are în legătură cu acest procedeu

• Instructaj privind modul de comportare pe timpul examinării

• Explicații cu privire la răspunsurile date

• Instalarea persoanei la poligraf.

c. Testarea propriu-zisă

• Întrebări scurte, clare şi precise, la care se răspunde cu „da" sau „nu".

• **Întrebări neutre** (pentru liniştirea subiectului), **întrebări de control**, pentru stabilirea răspunsurilor afirmative şi negative, necesare comparării cu răspunsurile la întrebările critice; întrebări cu conținut afectogen (referitoare direct la faptă).

De regulă, se pun 10 întrebări, care pot fi formulate chiar împreună cu persoana testată.

d. Interpretarea diagramei pe baza comparării **răspunsurilor sincere cu răspunsurile** la **întrebările neutre,** ca şi a celor nesincere cu caracter de control, cu răspunsurile la întrebările cu încărcătură afectogenă.

3.5. **Actualele înregistrări poligrafice** sunt relativ imperfecte, manifestându-se uneori neîncrederea pentru posibilitatea producerii unor erori datorate **factorilor frenatori** menționați de reputații experți **John E. Reid** şi **Fred E. Inbau:**

a. tulburarea excesivă a subiectului, provocată de frica de a fi învinuit pe nedrept;

b. tulburări de ordin fiziologic: afecțiuni cardiovasculare, insuficiențe respiratorii, stări apropiate de şoc;

c. tulburări de ordin psihic: debilitate mintală, nevroze, psihonevroze, psihopatii;

d. instabilitate emotivă.

Din punct de vedere legal, testarea cu ajutorul tehnicilor poligraf **nu face parte dintre mijloacele de probă** enumerate în dispozițiile art. 64 C. pr. pen.

Unii specialişti au inclus acest mod de investigare a sincerității, **în mod nejustificat**, în categoria constatărilor tehnico-ştiințifice (art. 112 şi 113 C. pr. pen.). Într-adevăr, constatarea tehnico-ştiințifică se efectuează **asupra materialelor şi datelor** puse la dispoziție de organul judiciar (art. 113 C. pr. pen.), pe când testele sincerității se efectuează **asupra** persoanelor.

Pe de altă parte, interpretarea că detectarea tensiunii psihice nu este strict interzisă de lege poate conduce la încălcarea prezumției de nevinovăție (art. 66 C. pr. pen.).

Rezultatele obținute prin tehnica poligraf o recomandă ca **metodă de investigare extrajudiciară** care, prin caracterul său introspectiv, asigură mărturisirii o reală forță probatorie.

CAPITOLUL V

REGULI ŞI PROCEDEE TACTICE ÎN EFECTUAREA UNOR ACTE DE URMĂRIRE PENALĂ

1. *Tactica efectuării confruntării*

1.1. Confruntarea, activitate de tactică criminalistică şi urmărire penală, ***constă în ascultarea simultană a două persoane care au fost audiate anterior, între care există contradicţii şi neclarităţi*** **(Emilian Stancu).**

Confruntarea nu este un mijloc de probă, deoarece nu este enumerată în art. 64 C. pr. pen., dar constituie un **procedeu probatoriu cu caracter complementar**, o excepţie de la regula ascultării separate a participaţiei la proces, o formă specială de interogatoriu **(Aurel Ciopraga).**

Constituie un mijloc tactic de verificare a declaraţiilor, de precizare a poziţiei învinuitului sau inculpatului faţă de fapta comisă, având şi *o semnificaţie tactică a momentului psihologic creat prin punerea «faţă în faţă» a persoanelor care au făcut declaraţii contradictorii*.

Elimină nepotrivirile dintre declaraţiile date în aceeaşi cauză, datorate unor cauze independente sau dependente de voinţa celor ascultaţi.

Contribuie la obţinerea unor probe noi.

Întăreşte declaraţiile anterioare, în special în cazurile persoanelor care au o atitudine oscilantă sau încearcă să retracteze declaraţiile date anterior.

Confruntarea este o **activitate facultativă**, recurgerea la acest procedeu fiind la latitudinea organului judiciar. **(Traian Pop)**

Oportunitatea confruntării rezultă din art. 87 C. pr. pen.: *Când se constată că există contraziceri între declaraţiile persoanelor consultate în aceeaşi cauză, se procedează la confruntarea acelor persoane, dacă aceasta este necesară pentru lămurirea cauzei*.

Doctrina, dar şi practica atrag atenţia asupra **efectului negativ al confruntării,** când persoanele ascultate reuşesc să se pună de acord sau se „creează” noi dubii care, potrivit legii, sunt în favoarea infractorului, astfel că **la confruntare trebuie să se recurgă numai dacă nu există un alt mijloc de verificare a probelor.**

Confruntarea poate fi efectuată între persoanele care au fost ascultate în calitate de învinuit sau inculpat, martori, parte vătămată, parte civilă, parte civilmente responsabilă, experți sau interpreți.

Criminalistica tactică nu recomandă confruntarea dintre partea vătămată sau partea civilă şi învinuit sau inculpat, deoarece au interese contradictorii, dar această recomandare nu trebuie privită ca interdicție.

1.2. **Reguli tactice**

a. În etapa pregătirii confruntării:

• Studierea atentă a declarațiilor pentru determinarea contradicțiilor şi naturii acestora (esențiale, neesențiale)

• Stabilirea persoanelor care urmează a fi confruntate şi natura relațiilor dintre acestea (prietenie, duşmănie, de subordonare etc.)

• Ascultarea prealabilă în vederea confruntării, cu privire la faptele şi împrejurările în care au apărut contraziceri esențiale.

Persoana considerată sinceră va fi întrebată dacă îşi menține declarațiile şi i se aduce la cunoştință că urmează să fie confruntată.

Persoana considerată nesinceră este ascultată pentru a se vedea dacă îşi menține declarațiile şi dacă apar alte contradicții.

• Stabilirea locului, momentului tactic şi ordinii confruntării

• Întocmirea unui **plan al confruntării,** în care vor fi consemnate întrebările şi situațiile mai dificile.

b. În etapa confruntării propriu-zise:

• Se recomandă ca persoanele confruntate să stea cu fața spre organul judiciar sau chiar față în față.

• Persoanelor confruntate li se atrage atenția că nu au voie să-şi facă semne sau să vorbească între ele. Întrebările şi răspunsurile vor fi adresate numai prin organul judiciar.

• Dacă una din persoanele confruntate are calitatea de martor, va depune jurământul în condițiile art. 85 C. pr. pen.

• Când contradicțiile există între declarațiile mai multor persoane, este recomandabil să se efectueze mai multe confruntări **în mod succesiv.**

• Este **contraindicat** să se înceapă confruntarea cu citirea declarațiilor date anterior şi cu adresarea întrebării dacă îşi mențin declarațiile. **(Aurel Ciopraga)**

• Prima serie de întrebări urmăreşte să stabilească **dacă persoanele confruntate se cunosc,** împrejurările în care s-au cunoscut şi natura relațiilor existente între ele.

• A doua serie de întrebări vizează **eliminarea contrazicerilor esenţiale.**

• Ultima serie de întrebări oferă persoanelor confruntate posibilitatea de a-şi pune reciproc întrebări, de a preciza unele aspecte şi de a face ultimele declaraţii.

• Întrebările şi răspunsurile date de persoanele confruntate vor fi consemnate de organul judiciar.

• Persoanele confruntate **vor semna după fiecare răspuns,** precum şi la sfârşitul procesului-verbal.

• La sfârşitul procesului-verbal se va face menţiunea dacă au participat şi alte persoane: apărător, interpret, reprezentant legal.

• Dacă una din persoanele confruntate **refuză să semneze** procesul-verbal de confruntare ori este în imposibilitatea de a face acest lucru, organul judiciar va consemna într-un proces-verbal.

• Când una din persoanele ce urmează a fi confruntată este în imposibilitatea de a se prezenta la sediul organului judiciar, confruntarea se va efectua la locul unde se află aceasta (unitate militară, loc de detenţie, spital etc.).

• Când rezultatul confruntării este negativ sau parţial pozitiv, se va continua activitatea de administrare a noi probe.

2. *Tactica efectuării prezentării pentru recunoaştere*

2.1. **Noţiuni introductive**

Prezentarea pentru recunoaştere este o metodă de identificare proprie tacticii criminalistice, pe baza căreia, diverşi subiecţi procesuali (martori, persoane vătămate etc.) sunt chemaţi să recunoască persoane sau obiecte care au legătură cu o cauză penală. **(Emilian Stancu)**

Este un **procedeu probatoriu suplimentar** care se constituie într-o **ascultare de tip special. (Aurel Ciopraga)**

Nu este reglementată distinct în categoria mijloacelor de probă enumerate de art. 64 C. pr. pen., fiind o modalitate de ascultare a persoanelor, îmbrăcând forma unor declaraţii ale martorilor, părţii vătămate, ale învinuitului sau inculpatului.

Procesul psihic de recunoaştere este o formă a reactivării, care este marcat, în prima fază, de fenomenul **déjà vu**, adică senzaţia de a mai fi văzut persoana sau obiectul care se prezintă pentru recunoaştere. Se impune însă ca fenomenul déjà vu să fie localizat în spaţiu şi timp, proces influenţat de factori subiectivi (vârstă, inteligenţă, organe de simţ, atenţie, stări de oboseală, tulburări psihice) şi factori obiectivi (durata, percepţia, condiţiile de

vizibilitate existente în momentul percepției, elementele de asemănare între diferite categorii de persoane și obiecte).

Aceste elemente sunt deosebit de importante, astfel că prezentarea pentru recunoaștere nu trebuie să fie influențată de **elemente de sugestie**, chiar indirecte. **(Emilian Stancu)**

„Se știe însă din practică, și s-a dovedit și experimental, că recunoașterea este extrem de dificilă. Cel care nu are obișnuința de a se orienta în spațiu greșește adesea la precizări topografice, iar în privința identificării unor persoane văzute numai o singură dată și numai câteva clipe cât a durat participarea martorului la actul infracțional – posibilitățile de recunoaștere ale unui om obișnuit sunt foarte limitate." **(Tiberiu Bogdan)**

Reguli stabilite de F. Gorphe:

a. *Asemănarea vagă și fenomenul «déjà vu» pot produce erori fatale.*

b. *Siguranța cu care martorul îl recunoaște pe inculpat nu este promptă, iar ezitarea nu poate fi considerată ca un semn al erorii.*

c. *Martorul nu poate, în toate cazurile, să descrie obiectul sau persoana care apoi îi va fi reprezentată. Această incapacitate însă nu constituie semnul vreunei erori.*

d. Descrierea corectă nu dovedește nici posibilitatea de recunoaștere și nici conservarea exactă a imaginii memoriale.

e. Posibilitatea de a recunoaște supraviețuiește posibilității de localizare. (Ni se întâmplă adesea să recunoaștem pe cineva fără să putem relata de unde îl cunoaștem.)

f. Recunoașterea este mult mai influențabilă prin memorie.

Dar aceste reguli sunt departe de a fi complete și exacte:

a. Sunt constatate frecvent nesiguranța și ezitările martorilor la **recunoașterea cadavrelor**, chiar dacă aparțin unor persoane din anturajul lor. Explicația a fost dată de marele savant *Mina Minovici*: cadavrele pot fi greu recunoscute din cauza, în primul rând, alterărilor și modificărilor provocate de descompunere, dar și din alte cauze: poziția statică a cadavrelor, poziția orizontală și nuditatea lor. Din aceste motive, Mina Minovici a recomandat **toaletarea cadavrelor**.

b. Dificultăți se constată și la **recunoașterea persoanelor** după fotografii, din cauza micșorării proporțiilor, astfel că trebuie să se manifeste o maximă precauție, pentru a se evita grave erori judiciare, adesea cu consecințe imprevizibile.

• Prezentarea pentru recunoaștere se regăsește atât în dispozițiile care reglementează ascultarea diferitelor categorii de persoane, cât și în cele privitoare la înscrisuri. Procesul-verbal de prezentare pentru recunoaștere va constitui mijloc de probă ca orice înscris.

2.2. **Etapele prezentării pentru recunoaştere**

2.2.1. *Pregătirea prezentării pentru recunoaştere*

a. Studierea materialului cauzei pentru:

• Determinarea obiectului prezentării pentru recunoaştere: identificarea unor persoane, cadavre, părți din cadavru, bunuri, animale

• Stabilirea subiecților procesuali chemați să facă recunoaşterea

• Să existe un proces penal aflat în desfăşurare, cu alte cuvinte să se fi dispus începerea urmăririi penale.

b. Ascultarea prealabilă a persoanei care face recunoaşterea, chiar dacă a mai fost audiată, pentru a se stabili dacă a perceput semnalmentele persoanei care urmează a fi recunoscută sau caracteristicile de identificare a obiectelor.

c. Organizarea prezentării pentru recunoaştere:

• Prezentarea pentru recunoaştere trebuie să se facă în condiții cât mai asemănătoare percepției inițiale:

– recunoaşterea persoanei după înfățişare: vârstă, talie, îmbrăcăminte, încălțăminte, elemente de deghizare;

– recunoaşterea după voce şi vorbire: vorbire clară şi neclară, vorbire peltică, bâlbâiala, graseierea; folosirea unor regionalisme, termeni argotici, accent zonal sau al unei alte limbi (în condiții cât mai apropiate de cele ale percepției cu privire la: tema discuției, folosirea unor cuvinte reținute de martor, intensitatea vocii, distanță etc.)

– recunoaşterea după mers;

– recunoaşterea după miros;

– recunoaşterea după fotografie.

„Dificultăți mai prezintă şi **recunoaşterea persoanelor după fotografii**. Faptul că fotografia – chiar «reuşită» – transpune în «negru-alb» policromia realității, că micşorează proporțiile, că arată un moment static, că arată în plan ce s-a perceput spațial şi că totul este un efect de contraste luminoase, denaturează realitatea în măsură mare, astfel încât persoane cunoscute sau văzute numai o dată şi fugar sunt greu de recunoscut. Şi în acest caz, pentru o mai mare certitudine e bine să se prezinte fotografia celui incriminat alături de altele." **(Tiberiu Bogdan)**

• Prezentarea cadavrelor pentru recunoaştere: se recomandă să se facă **după efectuarea toaletei cadavrului**.

• Prezentarea obiectelor pentru recunoaştere: obiectul ce urmează a fi recunoscut trebuie prezentat între obiecte de aceeaşi natură, dimensiuni, formă, culoare.

d. În toate situațiile trebuie respectate următoarele reguli (Vasile Bercheşan):

• Prezentarea pentru recunoaştere se efectuează, de regulă, **în faza inițială a cercetării**

• Realizarea în condiții de **operativitate**, cu economisire de timp şi forțe

• Persoana prezentată pentru recunoaştere se recomandă să facă parte dintr-un grup de cel puțin **trei persoane** cu **semnalmente şi vestimentație asemănătoare**

• Prezentarea pentru recunoaştere a persoanelor din grup trebuie făcută **numai la sediul organului de urmărire penală**

• Este interzis ca persoanele participante să părăsească încăperea pe durata efectuării recunoaşterii, de asemenea, se interzice intrarea altor persoane în încăpere

• În situația în care nu pot fi procurate obiecte cu caracteristici asemănătoare, prezentarea pentru recunoaşterea obiectului în litigiu se va face individual

• Identificarea cadavrului după fotografii trebuie făcută cu o anume rezervă, până la identificarea certă

• Respectarea dispozițiilor privitoare la **asistența juridică**

• În situația minorilor, a persoanelor cu handicap (orbi, surdo-muți), precum şi în cazul celor care nu cunosc limba română, se va asigura prezența reprezentantului legal – părinte, tutore, curator etc. – ori a interpretului.

e. Etapele prezentării pentru recunoaştere:

• Persoanele care constituie grupul sunt introduse în încăpere şi prezentate pentru recunoaştere în **prezența a cel puțin doi martori asistenți**

• Persoanelor din grup şi martorilor asistenți li se aduce la cunoştință obiectul activității ce urmează a se executa, atrăgându-li-se atenția că nu au voie să discute între ele, să gesticuleze ori să-şi facă semne

• Este introdusă în încăpere persoana prezentată pentru recunoaştere, solicitându-i-se în mod expres să ocupe **locul pe care îl doreşte în grup**

• Este introdusă persoana care face recunoaşterea, căreia i se atrage atenția că are obligația să declare adevărul, sub sancțiunea legii penale pentru mărturie mincinoasă, şi i se cere să indice dacă recunoaşte vreo persoană şi să precizeze împrejurările în care a cunoscut-o

• Persoana recunoscută din grup este legitimată, stabilindu-i-se datele de identificare

• Persoanei care a făcut recunoaşterea i se cere să declare în ce împrejurări a cunoscut persoana indicată şi după ce criterii a făcut recunoaşterea

• Persoanei recunoscute i se cere să declare cu privire la recunoaşterea sa şi la relatările persoanei care a indicat-o

• În cuprinsul procesului-verbal sunt consemnate toate momentele prezentării pentru recunoaştere în succesiunea lor; declaraţiile persoanei care a făcut recunoaşterea şi a celei recunoscute se consemnează la persoana I singular

• În cuprinsul procesului-verbal se fac menţiuni cu privire la **efectuarea fotografiilor judiciare** şi/sau a **filmului judiciar**

• Dacă persoana recunoscută refuză să semneze procesul-verbal, se va face menţiune în acest act, întocmindu-se şi un **proces-verbal separat**

• Se consemnează: modul în care s-a făcut recunoaşterea, **condiţiile de loc şi de luminozitate**

• Cadavrele se prezintă pentru recunoaştere îmbrăcate, individual, după ce anterior persoana care face recunoaşterea a fost ascultată şi s-a declarat de acord să facă identificarea

• Obligaţia încheierii procesului-verbal subzistă şi în situaţia în care persoana chemată să facă recunoaşterea nu a realizat identificarea, indicând o altă persoană, obiect sau animal.

3. *Tactica efectuării percheziţiei şi a ridicării de obiecte şi înscrisuri*

3.1. **Noţiune şi importanţă**

Percheziţia este un act de urmărire penală şi de tactică criminalistică prin care se caută şi se ridică, din anumite locuri sau asupra unor persoane, obiecte ce prezintă importanţă pentru descoperirea şi administrarea probelor într-o cauză penală sau pentru demascarea infractorului. **(Nicolae Volonciu)**

Este considerată ca un **procedeu auxiliar** de descoperire şi atragere a unor mijloace de probă. **(Costică Bulai)**

Percheziţia a mai fost definită ca „*un act procedural destinat căutării şi ridicării unor obiecte care conţin sau poartă urme ale unei infracţiuni, a corpurilor delicte, a înscrisurilor, fie cunoscute, fie necunoscute organului judiciar şi care pot servi la aflarea adevărului*”. **(Emilian Stancu)**

„*Ridicarea de obiecte şi înscrisuri reprezintă o activitate procedurală mai puţin complexă decât percheziţia deoarece se cunosc obiectele şi însemnările, locurile în care se află, precum şi persoana care le deţine. Ridicarea de obiecte şi înscrisuri poate fi însoţită de percheziţie, atunci când se neagă existenţa şi deţinerea obiectelor şi înscrisurilor solicitate ori se refuză predarea.*” **(Aurel Ciopraga)**

Ridicarea de obiecte şi înscrisuri este reglementată în art. 96–99 C. pr. pen., iar percheziţia în art. 100–111. C. pr. pen.

3.1.1. *Percheziţiile pot fi clasificate după mai multe criterii***,** astfel:

a. După locul de efectuare: percheziţii corporale; percheziţii domiciliare; percheziţii la locul de muncă; percheziţii în locurile deschise publicului;

b. După temeiul legal: percheziţii efectuate pe baza autorizaţiei instanţei de judecată, în cursul urmăririi penale sau din oficiu, în cursul judecăţii; percheziţii efectuate pe baza consimţământului scris al persoanei percheziţionate; percheziţii efectuate în caz de infracţiuni flagrante.

c. După timpul de efectuare: percheziţii efectuate în timpul zilei; percheziţii efectuate în timpul nopţii.

Potrivit Constituţiei României, art. 27 şi a Codului de procedură penală, art. 103, percheziţia domiciliară şi ridicarea de obiecte şi înscrisuri se pot face de organul de cercetare penală numai **între orele 6–20**, iar **pe timpul nopţii numai în caz de infracţiune flagrantă.** Percheziţia începută între orele 6–20 poate continua şi în timpul nopţii.

d. După persoanele participante: percheziţii la care participă numai organele de urmărire penală; percheziţii la care participă şi specialişti.

e. După numărul persoanelor la care se efectuează: percheziţii efectuate la o singură persoană; percheziţii efectuate la mai multe persoane, care, de regulă, se efectuează **simultan.**

Prin Legea nr. 281 din 24 iunie 2003 şi prin Ordonanţa de urgenţă nr. 109 din 24 octombrie 2003 privind modificarea Codului de procedură penală, publicată în Monitorul Oficial nr. 748 din 26 octombrie 2003 – dispoziţiile procedurale care reglementează efectuarea percheziţiei au suferit importante modificări, astfel:

• Percheziţia poate fi domiciliară sau corporală.

• Spre deosebire de vechea reglementare, în care autorizarea percheziţiei domiciliare era făcută de procuror, de data aceasta *numai instanţa de judecată poate dispune efectuarea percheziţiei,* prin încheiere motivată, la cererea procurorului, în cursul urmăririi penale, sau din oficiu, în cursul judecăţii (art. 100 alin. 2 C. pr. pen.).

• Instanţa de judecată va dispune efectuarea percheziţiei în doua situaţii: când o persoană refuză să predea un obiect sau un înscris, tăgăduind existenţa sau deţinerea acestora, precum şi atunci când există indicii temeinice că efectuarea unei percheziţii este necesară pentru descoperirea şi strângerea probelor.

• *Percheziţia domiciliară poate fi dispusă numai după ce a fost începută urmărirea penală.*

• *Percheziţia domiciliară* se dispune în cursul urmăririi penale în camera de consiliu, fără citarea părţilor. Participarea procurorului este obligatorie.

• *Percheziţia corporală* poate fi dispusă, după caz, de organul de cercetare penală, de procuror sau de judecător.

• Organul judiciar care urmează a efectua percheziția este obligat ca, în prealabil, să se legitimeze şi să prezinte autorizația dată de instanță.

• Operațiunile ce decurg din actul percheziției se vor efectua de organul judiciar în prezența martorilor asistenți (art. 104 alin. 3 C. pr. pen.). Potrivit noii formulări a Codului de procedură penală, organele judiciare care efectuează percheziția în cazul urmăririi penale sunt procurorul sau organul de cercetare penală, însoțiți, după caz, de lucrători operativi (art. 101 C. pr. pen.).

• Percheziția domiciliară se poate face între orele 6.00–20.00, iar în celelalte ore numai în caz de infracțiune flagrantă sau când percheziția urmează să se efectueze într-un local public. Percheziția începută între orele 6.00–20.00 poate continua şi în timpul nopții. Spre deosebire de vechea reglementare, *procurorul nu mai are dreptul să facă percheziția domiciliară pe timpul nopții (art. 103 C. pr. pen.).*

• În situația în care percheziția este efectuată la sediul unei instituții publice sau persoane juridice de interes public ori la orice altă persoană juridică de interes privat, organul judiciar este obligat să se legitimeze şi să prezinte reprezentantului persoanei juridice autorizația dată (art. 111 alin. 1 litera a C. pr. pen.).

Persoane, obiecte şi înscrisuri care se caută cu ocazia efectuării percheziției:

• persoane care se sustrag de la urmărire, judecată sau executarea pedepsei;

• persoanele dispărute;

• cadavre sau părți din acestea;

• obiecte care conțin sau poartă urmele infracțiunii;

• obiecte, înscrisuri sau valori care au servit sau au fost destinate săvârşirii de infracțiuni;

• obiecte, înscrisuri sau valori produs al infracțiunii;

• bunuri şi valori procurate cu sumele de bani rezultate din infracțiune;

• bunuri mobile şi imobile susceptibile să facă obiectul indisponibilizării prin măsuri asiguratorii;

• bunuri sau valori deținute contrar dispozițiilor legale (arme, muniții, materiale explozive, produse ori substanțe toxice sau stupefiante ş.a.);

• bunuri, înscrisuri sau valori provenite din infracțiuni săvârşite anterior şi ale căror autori nu au fost descoperiți.

3.1.2. *Reguli tactice generale şi speciale ce trebuie respectate la efectuarea percheziţiei*

a. Reguli generale:

• Percheziţia să nu fie făcută la voia întâmplării, ci în baza unei **pregătiri riguroase,** care să determine: **scopul urmărit** (natura obiectelor ce urmează a fi descoperite); **oportunitatea efectuării; cunoaşterea exactă a locului percheziţiei**, cu particularităţi pentru **locurile închise** (adresa exactă, dispunerea încăperilor şi a dependinţelor, persoanele care locuiesc şi cele care le frecventează, vecinii, amplasarea unor garaje şi magazii etc.) şi **pentru locurile deschise** (sedii ale unor firme, societăţi comerciale).

• Declaraţia scrisă de consimţământ se ia **numai la sediul organului de cercetare penală.**

• Înainte de a se trece la efectuarea percheziţiei domiciliare este **obligatorie percheziţia corporală** (art. 106 alin. 1 C. pr. pen.), efectuată de o **persoană de acelaşi sex** cu cea percheziţionată (art. 106 alin. 2 C. pr. pen.)

• Percheziţia domiciliară se efectuează **în prezenţa persoanei în cauză**, iar în lipsa acesteia, în prezenţa unui reprezentant, a unui membru al familiei, sau a unui vecin având capacitate de exerciţiu (art. 104 alin. 2 C. pr. pen.).

• Când persoana la care se face percheziţia este reţinută sau arestată, va fi adusă la percheziţie. Dacă nu poate fi adusă, percheziţia domiciliară se va face în prezenţa persoanelor menţionate mai sus (art. 104 alin. 4 C pr. pen.).

• Organul judiciar care efectuează percheziţia are dreptul să deschidă, chiar prin forţare, încăperile sau alte mijloace de păstrare în care s-ar putea găsi obiectele sau înscrisurile căutate, dacă cel în măsură să le deschidă refuză aceasta (art. 105 alin. 1 C. pr. pen.).

• Obiectele, înscrisurile sau valorile se prezintă persoanei de la care sunt ridicate şi celor care asistă, pentru a fi recunoscute şi a fi însemnate de către acestea spre neschimbare, după care se etichetează şi se sigilează (art. 107 alin. 1 C. pr. pen.).

• Obiectele care nu pot fi însemnate ori pe care nu se pot aplica etichete şi sigilii se împachetează sau se închid, pe cât posibil laolaltă, după care se aplică sigilii (art. 107 alin. 2 C. pr. pen).

• Obiectele care nu pot fi ridicate se sechestrează şi se lasă în păstrare fie celui la care se află, fie unui custode (art. 107 alin. 3 C. pr. pen.)

• Organul judiciar este obligat să se limiteze la ridicarea obiectelor şi înscrisurilor care au legătură cu fapta (art. 105 alin. 2 C. pr. pen.).

• Obiectele sau înscrisurile a căror circulaţie sau deţinere este interzisă se ridică totdeauna (art. 105 alin. 2 C. pr. pen.).

• Când urmează a fi percheziţionate şi spaţii deţinute în comun, se va solicita expres acest lucru magistratului ori, după caz, se va obţine consimţământul scris al persoanelor care locuiesc împreună cu persoana care urmează a fi percheziţionată.

• Percheziţia se va efectua şi în situaţia în care persoana în cauză a predat obiectele, înscrisurile şi valorile solicitate. Se are în vedere **descoperirea altor obiecte, înscrisuri sau valori** ori descoperirea şi ridicarea celor deţinute contrar dispoziţiilor legale.

• Organul judiciar trebuie să ia măsuri ca faptele şi împrejurările din viaţa personală a celui percheziţionat şi care nu au legătură cu cauza, să nu devină publice.

• Percheziţia trebuie să aibă un **caracter inopinat** şi să se efectueze ca măsură operaţională. În unele situaţii, percheziţia poate fi **amânată în scop tactic.**

• Pentru succesul percheziţiei se asigură mijloacele tehnice necesare: surse de iluminare, truse de chei, unelte, diverse sonde şi detectoare (pentru metale, cadavre), aparatură de fotografiat, filmare şi înregistrare videomagnetică.

• Echipa care va efectua percheziţia trebuie să aibă în componenţă un număr suficient de poliţişti, specialişti din diferite domenii, precum şi martori asistenţi.

b. Reguli speciale:

• În cazul percheziţiilor efectuate la o unitate la care se referă art. 145 C. pen. sau la o altă persoană juridică, martorii asistenţi pot face parte din personalul unităţii (art. 111 lit.c C. pr. pen.).

• Regulile privitoare la prezenţa apărătorului sau interpretului în astfel de unităţi se aplică în mod corespunzător (art. 172 C. pr. pen.).

• Bunurile perisabile, obiectele din metale sau pietre preţioase, mijloacele de plată străine, titlurile de valoare interne, obiectele de artă şi de muzeu, colecţiile de valoare precum şi sumele de bani care fac obiectul cauzei penale se *ridică în mod obligatoriu* (art. 165 alin. 2 C. pr. pen.).

• Senatorii, deputaţii şi alte persoane care se bucură de imunitate nu pot fi supuşi percheziţiei, *cu excepţia infracţiunilor flagrante* (Constituţia României, art. 69 alin. 2).

3.1.3. *Etapele efectuării percheziţiei*:

• **Deplasarea echipei** la locul percheziţiei se face, cum am precizat, cu operativitate, pentru **realizarea elementului surpriză**. Mijlocul de transport folosit va fi oprit într-un loc care să nu fie vizibil din locuinţa ce urmează a fi percheziţionată.

• Şeful echipei va lua măsuri de **blocare şi supraveghere a căilor de acces** ale obiectivului percheziţionat.

• **Intrarea în locul ce urmează a fi percheziţionat** se face potrivit particularităţilor fiecărui caz (se bate la uşă sau se pătrunde în forţă)

• Prevenirea **încercărilor de semnalizare în exterior**

• Contracararea acţiunilor violente şi a încercărilor de sinucidere

• Percheziţia corporală a persoanelor găsite la locul percheziţiei

• **Punerea sub control a mijloacelor de comunicare cu exteriorul**: telefoane, sonerii, interfoane etc.

• Percheziţia se va efectua **cu minuţiozitate, metodic** şi **sistematic**, **dintr-o anumită direcţie**

• În prezenţa martorilor asistenţi, se va solicita persoanei percheziţionate să predea toate bunurile, înscrisurile sau valorile ce au legătură cu cauza penală, precum şi cele deţinute contrar dispoziţiilor legale

• Se trece apoi la **efectuarea controlului în toate încăperile şi dependinţele, inclusiv în spaţiile folosite în comun cu alte persoane**

• Obiectele, înscrisurile sau valorile descoperite vor fi fotografiate, prezentate martorilor asistenţi şi persoanei percheziţionate, împachetate şi sigilate, cu redarea locurilor în care au fost găsite sau ascunse.

• Descoperirea şi clarificarea unor **împrejurări negative sau controversate**.

• Nu se permite **ieşirea din locuinţă a persoanelor găsite** la începerea percheziţiei.

• Persoanele care intră în locuinţă în timpul efectuării percheziţiei vor fi legitimate şi li se va cere să rămână pe loc.

• Dacă bunurile descoperite sunt lăsate în custodia altei persoane, i se atrage atenţia că nu are voie să le folosească, să le înstrăineze, să le distrugă ori să le schimbe destinaţia, în caz contrar săvârşind infracţiunile de rupere de sigilii (art. 243 alin. 2 C. pen.) şi sustragere de sub sechestru (art. 244 alin. 1 şi 2 C. pen.).

• Pe întreaga durată a percheziţiei se va urmări starea emoţională a persoanei percheziţionate: dereglarea respiraţiei, schimbarea vocii, congestionarea feţei, modificarea timpului de latenţă, crisparea, efectuarea unor gesturi şi mişcări nefireşti etc.

• Percheziţia trebuie efectuată cu **respectarea riguroasă a dispoziţiilor legale şi a regulilor care impun o comportare civilizată.**

3.1.4. *Fixarea rezultatelor perch*eziţiei

Potrivit art. 108 alin. 1 C. pr. pen., despre efectuarea percheziţiei şi ridicarea de obiecte şi înscrisuri se întocmeşte proces-verbal. Acesta constituie mijloc de probă în procesul penal.

Procesul-verbal trebuie să cuprindă, în afară de mențiunile prevăzute în art. 91 C. pr. pen., şi următoarele elemente:

- data şi locul încheierii;
- baza legală a efectuării percheziției;
- datele de identificare ale martorilor asistenți;
- precizarea faptului că organul judiciar s-a legitimat, a arătat scopul sosirii şi, după caz, a prezentat autorizația emisă de procuror;
- mențiuni despre legitimarea persoanelor găsite în locuință;
- precizarea că i s-a solicitat persoanei percheziționate să predea bunurile, înscrisurile sau valorile ce interesează cauza penală ori pe cele deținute contrar dispozițiilor legale;
- răspunsul dat de cel percheziționat;
- numărul încăperilor, dependințelor, anexelor şi spațiile folosite în comun, supuse percheziției;
- rezultatul căutărilor, obiectele, înscrisurile şi valorile descoperite şi locurile unde acestea se aflau;
- precizarea că obiectele, înscrisurile sau valorile descoperite au fost arătate persoanei percheziționate şi martorilor asistenți, au fost însemnate spre neschimbare, ambalate şi sigilate;
- mențiunea expresă că, în afara bunurilor, înscrisurilor ori valorilor descoperite şi descrise în procesul-verbal, nu s-a mai ridicat altceva;
- eventuale obiecții ale percheziționatului şi martorilor asistenți;
- condițiile de luminozitate, ora începerii şi ora terminării percheziției.

Procesul-verbal trebuie redactat în *termeni clari şi precişi*.

O copie a procesului-verbal se lasă persoanei la care s-a făcut percheziția sau de la care s-au ridicat obiectele şi înscrisurile, ori reprezentantului acesteia sau unui membru al familiei, iar în lipsă, celor cu care locuieşte sau unui vecin şi, dacă este cazul, custodelui (art. 108 alin. 4 C. pr. pen.).

Cu ocazia percheziției se vor efectua *fotografii de ansamblu, fotografii-schiță* ale încăperii sau spațiului în care au fost descoperite obiectele sau înscrisurile, precum şi *fotografii de detaliu* ale acestora şi ale ascunzătorilor.

Fixarea rezultatelor percheziției se mai poate face prin înregistrare pe bandă videomagnetică şi desen-schiță.

3.2. **Ridicarea de obiecte şi înscrisuri**

Ridicarea de obiecte şi înscrisuri este definită ca activitatea de urmărire penală şi de tactică criminalistică prin intermediul căreia organul de urmărire sau instanța de judecată asigură obiectele şi documentele ce pot servi ca mijloc de probă în procesul penal. **(Constantin Aionițoaie, Eugen Pălănceanu)**

Ea se constituie într-o activitate de sine stătătoare şi nu trebuie să fie confundată cu activitatea de căutare, relevare, fixare şi ridicare a urmelor şi mijloacelor materiale de probă desfăşurată cu ocazia cercetării locului faptei, şi nici cu aceea care se efectuează în cadrul percheziţiei.

Obiectele şi înscrisurile ce pot servi ca mijloc de probă în procesul penal pot fi clasificate astfel:

• obiecte şi înscrisuri care au fost folosite ori erau destinate să servească la săvârşirea infracţiunii;

• obiecte ce reprezintă produsul infracţiunii;

• obiecte şi înscrisuri care conţin sau poartă o urmă a faptei comise;

• orice alte obiecte şi înscrisuri care pot servi la aflarea adevărului în cauza investigată.

Ca şi percheziţia, ridicarea de obiecte şi înscrisuri are caracterul de *procedeu auxiliar* de descoperire şi strângere a unor mijloace de probă.

Ridicarea de obiecte şi înscrisuri se realizează prin două modalităţi: ridicarea la cerere şi ridicarea silită. **(Aurel Ciopraga)**

De regulă, pentru ridicarea de obiecte şi înscrisuri organul judiciar se prezintă la domiciliul persoanei sau la unitatea care le deţine. După ce se legitimează şi arată scopul sosirii, va avea loc o operaţiune voluntară de predare, care se consemnează într-un proces-verbal în care se precizează obiectele şi înscrisurile ridicate.

Dacă persoana sau unitatea ce le deţine refuză predarea, neagă existenţa sau deţinerea acestora ori nu permite intrarea în locuinţă sau unitate, se poate recurge la ridicarea silită potrivit art. 99 C. pr. pen. sau *la ridicarea silită prin efectuarea unei percheziţii* în prezenţa martorilor asistenţi.

Organul de cercetare penală se poate găsi în dificultate căci, până la obţinerea autorizaţiei dată de instanţă, persoana poate să distrugă sau să ascundă obiectul sau înscrisul în litigiu. Pentru a se preveni o astfel de posibilitate, **organul de cercetare penală trebuie să obţină din timp autorizaţia de ridicare silită sau de percheziţie.**

Ridicarea de obiecte şi înscrisuri ce pot servi ca mijloc de probă în procesul penal constituie ***o obligaţie pentru organul de urmărire penală sau instanţa de judecată*** (art. 96 C. pr. pen.).

Dacă organul de urmărire penală sau instanţa de judecată apreciază că şi o copie de pe un înscris poate servi ca mijloc de probă, reţine numai copia (art. 97 alin. 2 C. pr. pen.).

Legea nr. 281 din 24 iunie 2003 aduce modificări importante şi în ce priveşte efectuarea ridicării de obiecte şi înscrisuri:

• Mai întâi, orice persoană fizică sau persoană juridică (*indiferent dacă este de interes public sau privat*), în posesia căreia se află un obiect sau un

înscris ce poate servi ca mijloc de probă, este obligată să-l prezinte şi să-l predea, sub luare de dovadă, organului de urmărire penală sau instanţei de judecată, la cererea acestora (art. 97 alin. 1 C. pr. pen.).

Dacă obiectul sau înscrisul are caracter *secret* ori *confidenţial,* prezentarea sau predarea se face în condiţii care să asigure păstrarea secretului ori confidenţialităţii (art. 97 alin. 3 C. pr. pen.).

• Instanţa de judecată, la propunerea procurorului, în cursul urmăririi penale, sau din oficiu, în cursul judecăţii, poate dispune ca orice unitate poştală sau de transport să reţină şi să predea scrisorile, telegramele şi oricare altă corespondenţă, ori obiectele trimise de învinuit sau inculpat, ori adresate acestuia, fie direct, fie indirect (art. 98 alin. 1 C. pr. pen.).

Această măsură se dispune dacă sunt întrunite condiţiile prevăzute de art. 91^1 alin. 1 privind condiţiile şi cazurile de interceptare şi înregistrare a convorbirilor sau comunicărilor (art. 98 alin. 1^1 C. pr. pen.).

• Reţinerea şi predarea scrisorilor, telegramelor şi a oricăror alte corespondenţe şi obiecte *pot fi dispuse, în scris, în cazuri urgente şi temeinic justificate şi de procuror,* care este obligat să informeze de îndată instanţa despre aceasta.

4. ***Tactica efectuării reconstituirii***

4.1. **Aspecte de drept procesual**

• Potrivit art. 130 C. pr. pen., *organul de urmărire penală sau instanţa de judecată, dacă găseşte necesar pentru verificarea şi precizarea unor date, poate să procedeze la reconstituirea locului faptei, în întregime sau în parte, a modului şi a condiţiilor în care a fost săvârşită fapta.*

După unii autori, reconstituirea este *o activitate procedurală auxiliară*, un procedeu probatoriu destinat realizării scopului procesului penal. **(Vintilă Dongoroz)** Alţi autori consideră reconstituirea drept o formă auxiliară a cercetării locului faptei, efectuată ca experiment judiciar. **(Camil Suciu)**

Reconstituirea poate fi definită ca o activitate procedurală şi de tactică criminalistică, ce constă în reproducerea artificială a împrejurărilor în care a fost săvârşită infracţiunea sau un alt fapt ce prezintă importanţă în cauză, pentru a se stabili dacă fapta s-a comis ori putea fi comisă în împrejurările date.

Obiectul reconstituirii constă în reproducerea cu caracter experimental, în întregime sau în parte, a faptelor cercetate, a cauzelor şi condiţiilor în care au fost săvârşite.

Funcţiile reconstituirii:

• verificarea unor date privind *mecanismul producerii* infracţiunii (latura obiectivă), cauzele şi condiţiile care l-au generat;

• verificarea sincerității celor care au participat la săvârşirea infracțiunii prin testarea posibilităților de percepție.

Procedeu prin care se verifică alte mijloace de probă:

• *mijloc de obținere a unor noi probe.*

4.2. **Din punct de vedere terminologic,** deşi în actualul Cod de procedură penală legiuitorul a folosit cu consecvență termenul de reconstituire, în literatura de specialitate şi în practică s-au folosit şi expresii ca *„experiment judiciar"* sau *„experiment de anchetă"* **(Dumitru Ceacanica)** considerate improprii de alți specialişti. **(Aurel Ciopraga)**

Considerăm că termenul consacrat, de reconstituire, este preferabil **pentru a se evita orice confuzii.**

4.3. **Principalele categorii de reconstituiri:**

• Reconstituirea efectuată pentru verificarea posibilității de observare, percepere, memorare şi reproducere în raport cu factori obiectivi şi subiectivi

• Reconstituirea efectuată pentru stabilirea posibilităților de săvârşire a infracțiunii într-un anumit mod, la condițiile date de timp şi spațiu

• Reconstituirea efectuată pentru a stabili dacă învinuitul sau inculpatul posedă deprinderile necesare pentru săvârşirea unei anumite fapte

• Reconstituirea destinată verificării posibilității de producere a unor rezultate de către activități determinate

• Reconstituirea destinată stabilirii traseului parcurs de făptuitor până la locul faptei, în câmpul infracțional şi la părăsirea acestuia.

4.4. **Valoarea probatorie a reconstituirii** este dată de măsura în care se coroborează cu celelalte probe administrate în cauză. Nu trebuie neglijat faptul că reconstituirea conduce la descoperirea unor probe noi sau contribuie decisiv la reținerea ca probe concludente a unor simple indicii ori la înlăturarea acestora ca fiind lipsite de valoare. **(Vasile Bercheşan)**

4.5. **Dispunerea şi organizarea reconstituirii**

• Reconstituirea se dispune **în orice moment al desfăşurării procesului penal**, prin rezoluție a organului judiciar, după începerea urmăririi penale sau, în faza de judecată, printr-o încheiere dispusă de către instanță.

• Organul judiciar trebuie să aprecieze **necesitatea şi oportunitatea** folosirii acestui procedeu, nefiind statornicită o regulă potrivit căreia reconstituirea s-ar efectua în faza finală a cercetărilor.

4.6. **Reguli generale de efectuare a reconstituirii:**

4.6.1. Reconstituirea presupune **o organizare judicioasă pe baza unui plan,** care are în vedere, în principal, următoarele:

• determinarea **scopului reconstituirii**;

• stabilirea **activităților care urmează a fi executate**;

• stabilirea **persoanelor participante** (învinuiți, inculpați, martori, persoane vătămate ale căror declarații se verifică, specialişti de profil, martori asistenți);

• asigurarea mijloacelor tehnice necesare.

4.6.2. **Reconstituirea se efectuează în condiții cât mai apropiate de loc, timp şi mod** cu cele în care s-a săvârşit fapta cercetată:

• dacă la **locul infracțiunii** au survenit modificări, se va reface aspectul inițial;

• organul judiciar nu trebuie să se raporteze la timpul astronomic, ci la **condițiile existente în momentul săvârşirii faptei**, de care depind posibilitățile de vizibilitate, de audibilitate şi de orientare; **(Emilian Stancu)**

• să se țină seama de **condițiile atmosferice** existente la data comiterii faptei (vânt, soare, ploaie, zăpadă etc.);

• condițiile de **distanță**;

• prezența unor zgomote specifice;

• particularități ale terenului (nisipos, împădurit etc.);

• să se folosească aceleaşi obiecte sau instrumente de care s-a servit infractorul;

• reconstituirea să se execute cu atenție şi cât mai exact posibil. Împrejurările esențiale pentru cauza penală vor fi reconstituite chiar de mai multe ori, în aceleaşi condiții, precum şi în condiții modificate deliberat (la verificarea aptitudinilor de percepere auditivă a unor fenomene); **(Aurel Ciopraga)**

• sunt obligatorii regulile privitoare la prezența apărătorului, reprezentantului legal sau interpretului;

• reconstituirea trebuie să se desfăşoare într-o atmosferă de **calm şi sobrietate, fără exagerări**, evitându-se sugestiile

Organul judiciar trebuie să atragă atenția participanților să nu divulge rezultatele reconstituirii.

4.7. **Reguli speciale:**

• Nu se reproduc fapte care pun în pericol siguranța statului, avutul public, viața, integritatea corporală, sănătatea, onoarea şi demnitatea persoanelor.

• Dacă instrumentul utilizat este vulnerant, poate fi înlocuit cu o imitație (pistol, cuțit etc. care ar putea primejdui viața participanților).

• Infractorul aflat în arest, pe timpul reconstituirii nu va fi ținut încătuşat.

• **Nu vor fi reconstituite:** scenele propriu-zise ale infracțiunilor sexuale, **nu se va folosi cadavrul victimei** pentru reconstituirea omorului, nu se vor reproduce scenele de vătămare în locuri periculoase.

• **Nu se va trage cu arma de foc** la locul faptei, ci doar în poligoane şi nu se vor folosi materiale explozive sau de incendiere decât în locuri special amenajate.

4.8. **Fixarea rezultatelor reconstituirii** se va face prin proces-verbal, în care vor fi consemnate toate activităţile desfăşurate, cu indicarea procedeelor utilizate, a rolului îndeplinit de fiecare participant.

Se precizează **condiţiile atmosferice** (nori, precipitaţii, vizibilitate), condiţiile în care au fost repetate anumite secvenţe şi rezultatul obţinut, înlocuirea unor instrumente.

În partea finală a procesului-verbal se vor consemna:

• ora începerii şi ora terminării;

• faptul că procesul-verbal a fost citit participanţilor, care confirmă exactitatea celor consemnate;

• declaraţiile participanţilor;

• efectuarea de fotografii judiciare, schiţe, filmări sau videofonograme judiciare;

• atragerea atenţiei participanţilor de a nu divulga rezultatele reconstituirii;

• semnăturile organului judiciar şi ale participanţilor.

CAPITOLUL VI

CONSTATAREA TEHNICO-ŞTIINŢIFICĂ ŞI EXPERTIZA CRIMINALISTICĂ

1. *Constatarea tehnico-ştiinţifică şi constatarea medico-legală. Aspecte procesual-penale*

Organele de urmărire penală sunt obligate să apeleze la specialişti de profil, din domenii diverse, ca: fizică, biologie, chimie, traseologie, balistică etc. pentru *„dezvăluirea adevăratei semnificaţii a urmelor şi mijloacelor materiale de probă aflate la faţa locului."* (Aurel Ciopraga)

Importanţa expertizei în procesul judiciar a fost subliniată de toţi specialiştii.

Potrivit art. 112 C. pr. pen., constatarea tehnico-ştiinţifică are un *caracter de urgenţă*, fiind impusă de existenţa unui pericol de dispariţie a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situaţii de fapt. **(Emilian Stancu)**

Constatarea tehnico-ştiinţifică şi constatarea medico-legală, deşi enumerate ca mijloace de probă în cuprinsul art. 64 C. pr. pen., sunt mai degrabă *procedee de probaţiune*, adică, *„moduri de a opera asupra anumitor mijloace de probă",* în vederea stabilirii exacte a valorii lor probatorii." **(Vasile Bercheşan)**

Constatarea tehnico-ştiinţifică se efectuează, de regulă, de către specialişti sau tehnicieni care funcţionează în cadrul ori pe lângă instituţia de care aparţine organul de urmărire penală (art. 112 alin. 2 C. pr. pen.), cu precizarea subliniată de doctrină, *fără ca aceştia să aibă atribuţii de organ de urmărire penală*. **(Emilian Stancu, Aurel Ciopraga)**

Această incompatibilitate determinată de necesitatea asigurării obiectivităţii şi corectitudinea urmăririi penale rezultă în mod expres din dispoziţia legii: *„Celui însărcinat cu efectuarea constatării nu i se pot delega şi nici acesta nu-şi poate însuşi atribuţii de organ de urmărire penală sau de organ de control"* (art. 113 alin. 2 C. pr. pen.).

Nu există însă incompatibilitate între participarea specialistului sau tehnicianului la efectuarea cercetării locului faptei sau a altor activităţi şi calitatea de specialist sau tehnician însărcinat cu efectuarea unei constatări tehnico-

ştiinţifice în aceeaşi cauză, datorită poziţiei procesuale independente de care se bucură aceşti specialişti şi tehnicieni.

De fapt, **este recomandabil ca specialistul sau tehnicianul care a participat la cercetarea locului faptei să efectueze şi constatarea tehnico-ştiinţifică, deoarece are posibilitatea să cunoască în mod nemijlocit datele cauzei penale.**

Constatarea tehnico-ştiinţifică poate fi efectuată şi de către specialişti sau tehnicieni care funcţionează în cadrul altor organe (art. 112 alin. 2 C. pr. pen.).

Potrivit art. 114 alin. 1 C. pr. pen., *constatarea medico-legală* se dispune în caz de moarte violentă, de moarte a cărei cauză nu se cunoaşte ori este suspectă, sau când este necesară o examinare corporală asupra învinuitului ori persoanei vătămate pentru a constata pe corpul acestora existenţa urmelor infracţiunii.

Constatarea tehnico-ştiinţifică şi constatarea medico-legală se pot dispune dacă:

• s-a început urmărirea penală în cauză;

• organul de cercetare penală a ridicat şi asigurat mijloacele materiale de probă ori poate să pună la dispoziţia specialiştilor persoanele implicate.

În cazurile prezentate de lege (art. 221 alin. 2 C. pr. pen.) să existe plângerea prealabilă, sesizarea ori autorizarea organelor competente.

2. ***Clasificarea constatărilor tehnico-ştiinţifice şi medico-legale***

• *constatarea tehnico-ştiinţifică dactiloscopică*, având ca obiect examinarea urmelor digitale, palmare sau plantare, pentru identificarea degetului, palmei ori piciorului care le-a creat cu ajutorul detaliilor desenului papilar;

• *constatarea tehnico-ştiinţifică traseologică*, având ca obiect studierea urmelor ca impresiuni ale structurii exterioare a obiectelor, ca resturi detaşate din obiect ori ca modificări produse de fenomene, în vederea identificării persoanei sau obiectului creator; **(Ioan Cora, C. Aioniţoaie)**

• *constatarea tehnico-ştiinţifică balistică*, pentru identificarea armei de foc, a făptuitorului şi pentru stabilirea împrejurărilor săvârşirii infracţiunii, pornind de la studierea urmelor împuşcăturii;

• *constatarea tehnico-ştiinţifică a actelor* (examen tehnic al documentelor), care are ca obiect stabilirea autenticităţii unor înscrisuri, examinarea materialelor din care sunt constituite, determinarea vechimii documentelor, examinarea textelor dactilografiate pentru stabilirea tipului şi modelului maşinii de scris;

• *constatarea tehnico-ştiinţifică grafică (grafoscopică)*, pentru identificarea scriptorului pe baza scrierii;

• *constatarea tehnico-ştiinţifică fotografico-judiciară*, pentru fixarea cu ajutorul fotografiei a unor situaţii de fapt care se pot schimba ori pentru examinarea fotografiei de semnalmente, în scopul identificării de persoane şi cadavre;

• *constatarea tehnico-ştiinţifică fonobalistică*, pentru identificarea armei de foc pe baza urmelor sonore ale împuşcăturii;

• *constatarea tehnico-ştiinţifică biocriminalistică*, prin care, pornind de la urmele materie de natură umană, animală sau vegetală, sunt clarificate împrejurări ale săvârşirii infracţiunii, apartenenţa de gen ori sunt identificate instrumentele folosite la comiterea faptei etc.;

• *constatarea tehnico-ştiinţifică chimică*, pentru lămurirea unor probleme legate de compoziţia chimică a unor substanţe, calitatea şi provenienţa acestora, conţinutul de substanţe toxice din diferite alimente sau produse, evidenţierea unor reacţii şi procedee chimice etc.;

• *constatarea tehnică*, pentru stabilirea cauzelor şi împrejurărilor care au generat calitatea necorespunzătoare a unor produse, lucrări, instalaţii etc.;

• *constatarea tehnico-ştiinţifică merceologică*, pentru lămurirea unor aspecte legate de originea unor produse, condiţiile de fabricare, calitatea şi preţul acestora ş.a.:

• *constatarea zootehnică şi veterinară*, privind clarificarea unor împrejurări legate de respectarea regulilor zootehnice de îngrijire şi întreţinere a animalelor şi păsărilor;

• *constatarea agrotehnică şi agroalimentară*, privind calitatea seminţelor folosite pentru consum şi însămânţări, cauzele infectării unor culturi ori produse agroalimentare ş.a.

Constatarea medico-legală poate fi:

• *constatarea medico-legală* propriu-zisă, având ca scop stabilirea cauzelor morţii, mecanismul de producere a leziunilor pe corpul victimei sau făptuitorului, consecinţele activităţii infracţionale asupra integrităţii corporale sau sănătăţii persoanei vătămate;

• *constatarea medico-legală psihiatrică*, având ca obiect determinarea tulburărilor psihice ale învinuitului sau inculpatului de natură a-i diminua sau înlătura discernământul pentru fapta comisă.

3. *Expertiza criminalistică. Aspecte procesual-penale*

Expertiza criminalistică poate fi definită ca o activitate de cercetare ştiinţifică a urmelor şi mijloacelor materiale de probă, în scopul identificării persoanelor, animalelor, obiectelor, substanţelor sau fenomenelor, al determinării anumitor însuşiri sau schimbării intervenite în conţinutul, forma şi aspectul lor. **(Emilian Stancu, Vasile Bercheşan)**

Dacă s-a considerat că nu există o expertiză proprie criminalisticii, în lucrările de specialitate se subliniază importanța expertizei criminalistice în lămurirea unor situații specifice procesului civil sau penal.

În principiu, expertiza *este facultativă*, fiind dispusă de organul de urmărire penală ori instanța de judecată, la cerere sau din oficiu, atunci când, pentru lămurirea unor fapte sau împrejurări ale cauzei, în vederea aflării adevărului sunt necesare cunoștințele unui expert (art. 116 C. pr. pen.).

Este obligatorie efectuarea unei expertize psihiatrice în cazul infracțiunii de omor deosebit de grav, precum și atunci când organul de urmărire penală sau instanța de judecată are îndoieli asupra stării psihice a învinuitului sau inculpatului (art. 117 alin 1. C. pr. pen.). **De asemenea, efectuarea unei expertize este obligatorie pentru a se stabili cauzele morții, dacă nu s-a întocmit un raport medico-legal** (art. 117 alin. ultim C. pr. pen.).

Între expertiza și constatarea tehnico-științifică există unele *deosebiri* (expertiza se poate efectua numai după punerea în mișcare a acțiunii penale; la expertiză pot participa și experți comandați de părți), între cele două mijloace de probă există *asemănări evidente în plan tehnic criminalistic*. **(Emilian Stancu)**

În literatura de specialitate s-au evidențiat elementele de interferență, îndeosebi între criminalistică și medicina legală, concretizate în efectuarea unei *expertize complexe*. De altfel, s-au și făcut propuneri de „lege ferenda" pentru o reglementare autonomă a acestei categorii de expertize.

4. *Valoarea probatorie și clasificarea expertizelor*

Expertizei nu i se acordă, teoretic, o valoare probatorie deosebită, dat fiind faptul că legea nu recunoaște o ierarhie a probelor, dar în practică se bucură de o autoritate binemeritată, deoarece este făcută de specialiști care se bazează pe cele mai noi cuceriri ale științei. Totuși, nu se exclude necesitatea coroborării rezultatelor expertizei cu celelalte probe și mijloace de probe administrate în cauză. **(Vasile Bercheșan)**

Credem însă că este discutabilă posibilitatea efectuării unei expertize criminalistice *numai după punerea în mișcare a acțiunii penale*, impunându-se revizuirea acestei reglementări, deoarece, în practică, se recurge, de regulă, la expertiză, **după *începerea* urmăririi penale.**

De asemenea, ni se pare întemeiată propunerea de autorizare a expertizelor extrajudiciare și de reînființare a corpului experților grafici, care ar ușura soluționarea multor litigii. **(Sorin Alămoreanu)**

Expertizele criminalistice urmează aceeași clasificare ca și constatările tehnic-științifice. Vom avea: expertiza dactiloscopică; expertiza traseologică: expertiza balistică; expertiza grafică sau expertiza criminalistică

a scrisului; expertiza tehnică a documentelor; expertiza fotografico-judiciară; expertiza biocriminalistică; expertiza fizico-chimică; expertiza fonobalistică; expertiza tehnică; expertiza contabilă; expertiza zootehnică şi veterinară, expertiza agrotehnică; expertiza agroalimentară, expertiza merceologică, expertiza filatelică etc., precum şi expertiza medico-legală şi expertiza psihiatrică sau neuropsihiatrică.

Spre deosebire de constatările tehnico-ştiinţifice sau medico-legale, expertizele sunt efectuate de *specialişti* care îşi desfăşoară activitatea în instituţii de specialitate ori de către *experţi oficiali*, aflaţi în evidenţa birourilor locale de expertize.

Prima expertiză în domeniile traseologiei, dactiloscopiei, balisticii judiciare, al cercetării înscrisurilor şi a tuturor categoriilor de mijloace materiale de probă, cu excepţia celor ce intră în competenţa serviciilor de medicină legală, se face la laboratoarele interjudeţene din sistemul Ministerului Justiţiei.

Institutul Naţional de Expertize Criminalistice, aflat în acelaşi sistem, efectuează orice expertiză criminalistică, precum şi prima expertiză în accidentele de circulaţie, incendii şi explozii, care au caracterul de expertiză complexă. Din anul 1990, în cadrul Ministerului Justiţiei a fost înfiinţat un Birou de expertize tehnice.

În sistemul Ministerului Public, activitatea de investigaţie criminalistică este condusă de către *Serviciul de criminalistică din cadrul Secţiei de Urmărire Penală şi Criminalistică a Parchetului General de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie.*

La nivelul parchetelor de pe lângă curţile de apel şi tribunalele judeţene funcţionează *cabinete de criminalistică*, având sarcini în domeniul supravegherii şi efectuării anchetei penale proprii, precum şi de generalizare a celor mai noi metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice în activitatea de urmărire penală.

Potrivit Legii nr. 218 din 23 aprilie 2002 privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei Române, la art. 26 punctul 15 se prevede că poliţia *„foloseşte metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice în cercetarea locului săvârşirii infracţiunilor şi la examinarea probelor şi a mijloacelor materiale de probă, efectuând, prin laboratoarele şi specialiştii proprii acreditaţi, expertize criminalistice şi constatări tehnico-ştiinţifice, dispuse în condiţiile legii."*

În cadrul Inspectoratului General al Poliţiei funcţionează Institutul de Criminalistică la nivel central şi laboratoare de criminalistică la unităţile teritoriale, cu rezultate deosebite în domeniile traseologiei, fonocriminalisticii, al cercetării urmelor biologice sau al antropologiei judiciare, precum şi al identificării urmelor papilare prin sistemul AFIS-2000 etc.

5. ***Reguli tactice privind dispunerea constatărilor tehnico-ştiinţifice şi a expertizelor criminalistice***

Dispunerea expertizei se va face de către organul de urmărire penală care va aprecia *oportunitatea* examinării de specialitate şi va stabili obiectul constatării tehnico-ştiinţifice sau al expertizei, astfel ca să nu se întârzie efectuarea acestui act dacă este indispensabil, dar nici să nu se efectueze dacă nu este necesar. **(Camil Suciu)**

Oportunitatea expertizei se stabileşte şi în raport cu momentul desfăşurării, pentru a nu fi nici tardivă, dar nici prematură. **(Emilian Stancu)**

Obiectul expertizei judiciare constă din clarificarea unor fapte sau împrejurări care reclamă cunoştinţe de specialitate din diverse domenii. **(Emil Mihuleac)**

Expertul nu este chemat pentru a-şi exprima părerea cu privire la vinovăţia sau nevinovăţia unei persoane, ci doar despre faptele şi împrejurările cauzei.

Întrebările trebuie formulate clar şi precis şi limitate la specialitatea expertului. Se vor evita formulările confuze ori greşite. Întrebările pot fi formulate împreună cu expertul ori prin consultare a altui specialist.

Organul judiciar trebuie să pună la dispoziţia expertului urme şi obiecte ce se constituie în mijloace materiale de probă, precum şi modele de comparaţie sau obiecte presupuse a fi creat urmele descoperite la locul faptei.

Organul judiciar este obligat să verifice calitatea şi autenticitatea acestor materiale, să cunoască provenienţa lor şi să verifice dacă au fost ridicate în condiţiile stabilite de lege şi consacrate de tactica criminalistică.

Expertul este numit de organul de urmărire penală sau instanţa de judecată (art. 118 alin. 2 C. pr. pen.), cu excepţia expertizei medico-legale, în care expertul va fi desemnat de unitatea din care face parte (art. 119 alin. 2 C. pr. pen.).

Fiecare dintre părţi are dreptul să ceară un expert pentru a participa la efectuarea expertizei (art. 118 alin. ultim C. pr. pen.).

Părţile au dreptul să recuze expertul în condiţiile art. 51 C. pr. pen.: în cursul urmăririi penale sau în cursul judecăţii, de îndată ce au aflat despre existenţa cazului de incompatibilitate.

Expertul este obligat să facă *declaraţii reale* deoarece, potrivit art. 260 alin. ultim C. pen., dispoziţiile privind mărturia mincinoasă se aplică în mod corespunzător şi expertului sau interpretului.

Experţii au dreptul la sume de bani, pentru acoperirea cheltuielilor de transport, întreţinere, cazare şi pentru îndeplinirea însărcinării date (art. 190 C. pr. pen.).

În situația în care expertiza este obligatorie (art. 117 alin. 1 şi 3 C. pr. pen.), organul judiciar nu are dreptul să aprecieze necesitatea sau utilitatea acestui procedeu judiciar. **(Vasile Bercheşan)**

6. ***Efectuarea expertizei criminalistice***

Expertul parcurge, de regulă, următoarele etape **(Ion R. Constantin, Lupu Coman, Mircea Constantinescu, Mocsy Ladislau):**

a. Studierea şi însuşirea obiectului lucrării:

• verificarea ambalajului;
• dacă materialul trimis corespunde cantitativ şi calitativ;
• poate solicita lămuriri suplimentare organului judiciar.

Legea consacră posibilitatea acordată expertului de a lua cunoştinţă de materialele cauzei: „Expertul are dreptul să ia cunoştinţă de materialul dosarului necesar pentru efectuarea expertizei" (art. 121 alin. 1 C. pr. pen.).

Potrivit opiniilor majoritare exprimate în literatura de specialitate, precum şi practicii judiciare, expertului i se recunoaşte un drept nelimitat de a lua cunoştinţă de orice date care ar putea interesa efectuarea expertizei, inclusiv dosarul cauzei. **(Edmond Locard)**

b. Examinarea separată a materialului în litigiu, pentru sesizarea particularităților sau semnalmentelor exterioare, care fac posibilă identificarea obiectului căutat:

• obiectele vor fi fixate prin fotografii de examinare şi înregistrări video;
• se obțin modele tip de comparație cu obiectele suspecte (arme de foc, instrumente de spargere), în aceleaşi condiții în care s-au produs urmele în litigiu.

c. Examinarea comparativă a urmelor ridicate de la locul faptei cu modelele de comparație create artificial prin procedeele confruntării, juxtapunerii şi suprapunerii

Confruntarea se realizează pe cale statistică (tabelul sinoptic), pe bază de diagramă ori prin verificarea în cartotecile şi colecțiile criminalistice.

d. Demonstrația, care implică existența unei teze de *demonstrat şi fundamentul demonstrației*

Se poate realiza pe mai multe planuri: planul logicii, planul logicii metodice, planul criteriilor matematice şi planul vizual. **(Mocsy Ladislau)**

Expertul trebuie să se pronunțe atât asupra caracteristicilor generale şi individuale coincidente, cât şi a celor necoincidente, care le diferențiază.

e. Concluzia

Concluziile pot fi: certe, de excludere, de probabilitate şi de imposibilitatea stabilirii (Nu se poate, N.S.P.).

Răspunderea expertului pentru corectitudinea, obiectivitatea şi precizia concluziilor formulate este personală. Cu toate acestea, opinăm că **şeful**

unității din care face parte trebuie să verifice concluziile sub raportul fundamentării lor științifice pentru ca, atunci când constată erori de formulare sau demonstrații insuficient argumentate, să recomande revizuirea sau chiar refacerea lucrării.

Conducătorul instituției nu poate însă exercita un control asupra chestiunilor de fond, asupra concluziilor la care a ajuns expertul. **Răspunderea expertului este personală**, astfel că el semnează singur raportul sau alături de ceilalți experți în cazul expertizei complexe.

Dacă într-o cauză penală se urmărește lămurirea doar a unui aspect sau a unor aspecte determinate, organul judiciar va aprecia dacă este necesar să pună la îndemâna expertului întregul dosar ori anumite piese, avându-se în vedere, desigur, caracterul secret al urmăririi penale. **(Aurel Ciopraga)**

Potrivit art. 121 C. pr. pen., expertul poate cere lămuriri organului de urmărire penală sau instanței de judecată cu privire la anumite fapte ori împrejurări ale cauzei.

7. ***Redactarea raportului de expertiză***

Potrivit art. 123 C. pr. pen., raportul de expertiză trebuie să cuprindă 3 părți:

a. Partea introductivă, în care se menționează organul de urmărire penală sau instanța care a dispus efectuarea expertizei, data la care s-a dispus, numele și prenumele expertului, data și locul unde a fost efectuată, data întocmirii raportului de expertiză, obiectul acesteia și întrebările la care expertul urma să răspundă, materialul pe baza căruia a fost efectuată expertiza și dacă părțile care au participat la aceasta au dat explicații în cazul expertizei.

b. Partea descriptivă, care va cuprinde descrierea în amănunt a operațiilor de efectuare a expertizei, obiecțiile sau explicațiile părților, precum și analiza acestor obiecții ori explicații în lumina celor constatate de expert.

Partea descriptivă trebuie să oglindească toate etapele procesului de cercetare, mijloacele tehnico-științifice și metodologia utilizate.

c. Partea finală, în care sunt prezentate concluziile raportului de expertiză.

Prin formularea concluziilor, expertul trebuie să răspundă la obiectivele stabilite în termeni clari și preciși, evitându-se formulările echivoce, incomplete sau tehniciste **(Emilian Stancu).**

Literatura de specialitate și practica expertizei criminalistice disting următoarele categorii de concluzii: categorice sau certe, de probabilitate și de imposibilitate:

a. Concluziile categorice sau certe, care pot fi *afirmative* (de identificare) sau *negative* (de excludere)

Concluzia certă conține o aserțiune categorică, fiind o concluzie adevărată în înțeles obiectiv, având menirea de a înlătura orice dubii, stabilind fie identitatea, fie neidentitatea unei persoane sau unui obiect. **(Aurel Ciopraga)**

b. Concluziile de probabilitate, care nu stabilesc certitudinea, ci doar probabilitatea, posibilitatea existenței sau inexistenței unui obiect sau fenomen, o ipoteză a expertului bazată pe elemente obiective şi nu pe impresiile sale subiective. **(S.A. Golunski)**

Atât literatura de specialitate, cât şi practica judiciară susțin fără rezerve admisibilitatea şi utilitatea concluziilor probabile.

Concluziile de probabilitate sunt apropiate de cele certe, dar nu se confundă cu acestea.

Concluziile de probabilitate se datoresc faptului că datele aflate la îndemâna expertului nu sunt suficiente cantitativ sau calitativ, dar ele sunt utile şi pertinente, pot constitui punctul de plecare pentru elaborarea celor mai verosimile versiuni ori pot sugera organului judiciar noi piste, exploatarea altor date şi informații care erau considerate nesemnificative.

c. Concluziile de imposibilitate a soluționării problemei (n.s.p.), care sunt determinate fie de calitatea materialului supus examinării sau a materialului de comparație, fie de limitele cunoaşterii şi inexistența unor procedee tehnico-ştiințifice adecvate materialului. De asemenea, pot avea drept cauze modul defectuos de relevare, ridicare şi fixare a urmelor de la locul faptei sau de expediere către laboratorul de expertize.

Concluziile de imposibilitate demonstrează probitatea expertului, care trebuie să le argumenteze temeinic, de aceea nu trebuie considerate un rebut. **(Emilian Stancu)**

8. *Suplimentul de expertiză*

Potrivit art. 124 alin. 1 C. pr. pen., când organul de urmărire penală sau instanța de judecată constată, la cerere sau din oficiu, că expertiza nu este completă, dispune efectuarea unui supliment de expertiză fie de către acelaşi expert, fie de către altul.

Obiectul suplimentului de expertiză poate fi constituit din materialele examinate inițial, dacă nu s-a răspuns la toate întrebările ori s-a răspuns parțial sau din materiale descoperite ulterior.

9. *Lămuriri cerute expertului*

Potrivit art. 124 alin. 2 C. pr. pen., când se socoteşte necesar, se cer expertului lămuriri suplimentare – în scris, ori se dispune chemarea lui spre a da explicații verbale asupra raportului de expertiză.

Ascultarea expertului se face potrivit dispozițiilor privitoare la ascultarea martorilor (art. 124 alin. 2 C. pr. pen.).

Lămuririle suplimentare în scris pot fi cerute şi serviciului medico-legal, laboratorului de expertiză criminalistică ori institutului de specialitate care a efectuat expertiza (art. 124 alin. ultim C. pr. pen.).

10. ***Efectuarea unei noi expertize***

Potrivit art. 125 C. pr. pen., dacă organul de urmărire penală sau instanța de judecată are îndoieli cu privire la exactitatea concluziilor raportului de expertiză, dispune efectuarea unei noi expertize.

Organul judiciar trebuie să dețină date obiective care să-i justifice îndoielile şi să facă verosimilă presupunerea că, printr-o nouă examinare, se vor formula alte concluzii.

Îndoielile organului judiciar pot fi generate de următoarele situații:

• concluziile raportului de expertiză sunt contrazise de probele existente în cauză;

• insuficientă argumentare a concluziilor;

• constatarea unei erori sau omisiuni;

• neutilizarea celor mai noi procedee tehnico-ştiințifice;

• organul judiciar are dubii cu privire la competența profesională ori obiectivitatea expertului. **(Emil Mihuleac)**

Obiectul noii expertize poate fi mai larg decât al primei expertize, în raport cu datele noi pe care le-a obținut organul judiciar. Dacă şi în urma noii expertize organul judiciar are îndoieli, va cere o nouă examinare, evident altor specialişti.

În final, câteva reguli pe care le recomandă experților celebrul criminalist **Edmond Locard**:

• Să nu accepte expertize pentru care nu sunt competenți.

• Să protejeze piesele pe care le expertizează pentru a face posibilă contraexpertiza.

• Când are cel mai neînsemnat dubiu, să ceară concursul unui specialist.

• Să evite cazurile scandaloase, cu caracter politic.

• Să nu fie ironic față de alți colegi, chiar dacă sunt debutanți şi au făcut erori indiscutabile şi grosiere.

• Să nu accepte niciodată cadouri de la părți, nici chiar după pronunțarea hotărârii judecătoreşti.

• Să nu ia cunoştință de conținutul dosarului de urmărire penală înainte de a finaliza expertiza, pentru a nu fi influențat.

• Să reziste la orice presiuni, chiar şi la cele care provin de la magistrat, polițist, opinie publică, rămânând statornic microscopului, logicii şi propriei conştiințe.

• Dacă există cea mai mică îndoială, să o exprime. După cum spunea profesorul Lacassagne, expertul trebuie să învețe să aibă îndoieli.

• Să anexeze la raport ilustrații pentru a uşura înțelegerea conținutului (microfotografii, măriri fotografice, fotografii cu raze ultraviolete etc.).

• Să nu comunice presei datele expertizei, chiar cele strict ştiințifice, înainte de pronunțarea hotărârii judecătoreşti.

CAPITOLUL VII

METODOLOGIA INVESTIGĂRII OMORULUI

1. *Noțiuni introductive*

Dreptul la viață este un drept natural fundamental statuat în cele mai importante documente ale drepturilor omului. Astfel, potrivit art. 3 din „Declarația Universală a Drepturilor Omului" adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. la 10 decembrie 1948, „Orice om are dreptul la viață, la libertate, la inviolabilitatea persoanei".

În Convenția pentru protecția omului şi a libertăților fundamentale, art.2 alin.1 se precizează: *„Dreptul oricărei persoane la viață este protejat de lege. Moartea nu poate fi aplicată în mod intenționat, în afară de executarea unei sentințe capitale pronunțată de către un tribunal în cazul în care infracțiunea este sancționată de lege cu această pedeapsă"*.

România a aderat la această Convenție prin Legea nr. 30 din 18 mai 1994, ca o expresie a alinierii țării noastre la exigențele legislative ale Uniunii Europene.

„Viața constituie bunul cel mai de preț al persoanei umane şi, în acelaşi timp, condiția indispensabilă a existenței şi perpetuării individului". **(George Antoniu)**

Constituția României garantează dreptul la viață în art. 22, iar ca o expresie a înlăturării oricărui arbitrariu în garantarea acestui drept, prin art. 22 alin. 3 se interzice pedeapsa cu moartea.

Cât priveşte problematica **începutului vieții**, majoritatea penaliştilor noştri, bazați pe cele mai noi argumente ale anatomopatologiei, susțin că este legată de **declanşarea procesului biologic al naşterii**, astfel că moartea violentă a nou-născutului se poate produce intrauterin (antepartum), în timpul naşterii (perinatal) şi după naştere (postpartum).

„Dreptul absolut la viață include protejarea vieții încă din momentul concepției [(deoarece legea pedepseşte avortul)(provocarea ilegală a avortului, - nota noastră)] şi până în momentul morții clinice (deoarece legea pedepseşte orice formă de eutanasie)." **(Gheorghe Scripcaru** şi **Moise Terbancea)**

În raport cu gravitatea sa, omorul îmbracă următoarele forme:

• **Omorul simplu:** uciderea unei persoane (art. 174 C. pen.)

• **Omorul calificat:** omorul săvârşit în vreuna din următoarele împrejurări:

a. cu premeditare;

b. din interes material;

c. asupra soţului sau unei rude apropiate;

d. profitând de starea de neputinţă a victimei de a se apăra;

e. prin mijloace ce pun în pericol viaţa mai multor persoane;

f. în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau publice ale victimei;

g. pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la urmărire sau arestare, ori de la executarea unei pedepse;

h. pentru a înlesni sau a ascunde săvârşirea altei infracţiuni;

i. în public (art. 175 C. pen.).

• **Omorul deosebit de grav:** omorul săvârşit în vreuna din următoarele împrejurări:

a. prin cruzimi;

b. asupra a două sau mai multor persoane;

c. de către o persoană care a mai săvârşit un omor;

d. pentru a săvârşi sau a ascunde săvârşirea unei tâlhării sau piraterii;

e. asupra unei femei gravide;

f. asupra unui magistrat, poliţist, jandarm ori asupra unui militar, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu ale acestora (art. 176 C. pen.).

Pruncuciderea: uciderea copilului nou-născut, săvârşită imediat după naştere de către mama aflată într-o stare de tulburare pricinuită de naştere (art. 177 C. pen.).

Uciderea din culpă: omorul săvârşit fără intenţie (art. 178 C. pen.).

Lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte (art. 183 C. pen.), ca infracţiune preterintenţionată, care presupune o intenţie (directă sau indirectă), asupra faptei iniţiale (de lovire sau de vătămare) şi culpa (uşurinţa sau neglijenţa) asupra rezultatului mai grav produs.

Legea incriminează tentativa de omor în cazul formelor de omor comise cu intenţie.

2. *Probleme specifice pe care le ridică investigarea omorului*

Suprimarea vieţii unei persoane, indiferent de rasă, religie, sex, pregătire, înseamnă suprimarea unui adevărat univers, astfel că este de la sine înţeles stresul la care sunt supuşi cei care au atribuţii de identificare a făptuitorului şi de asigurare a probaţiunii, mai ales când omorul este intens mediatizat.

Chiar dacă, în faza inițială, un caz pare simplu sau complex, investigarea omorului trebuie să aibă un **caracter organizat**, pentru a nu scăpa nici un amănunt, acest lucru fiind valabil şi atunci când autorul a fost identificat imediat şi a recunoscut cu lux de amănunte fapta comisă.

Pe parcursul cercetărilor poți avea surprize: să fi participat mai mulți făptuitori sau, pur şi simplu, suspectul nr. 1 să nu aibă nici o contribuție.

„Cazurile cele mai simple în aparență pot fi cele mai complicate” **(Lacassagne)**

Investigarea omorului trebuie să răspundă la cele **7 întrebări fundamentale:** *ce faptă s-a comis?, unde?, când?, cum?, în ce scop?, cu ce mijloace? cine a comis-o?* Uneori trebuie să se clarifice şi identitatea victimei.

2.1. **Ce faptă s-a comis?**

Rolul principal în stabilirea naturii şi cauzelor morții îl are medicul legist, care, după autopsia cadavrului şi rezultatele de laborator anatomopatologice, va putea da un verdict clar, care va fi coroborat, fireşte, şi cu concluziile anchetei.

Stabilirea naturii morții are de cele mai multe ori o importanță deosebită pentru identificarea criminalului, astfel că echipa de cercetare a locului faptei trebuie să lucreze contra-cronometru şi, prin interpretarea urmelor şi a datelor rezultate din investigații şi audierea martorilor oculari, să elaboreze **primele versiuni** pentru direcționarea cercetărilor în vederea identificării şi prinderii criminalului.

2.1.1. *Clasificarea medico-legală* a morții face distincție între:

a. Moarte naturală, care se produce după uzura fiziologică a organismului şi care nu necesită investigarea criminalistică ori autopsia medico-legală, cu excepția cazurilor în care cauza morții a fost atribuită în mod eronat antecedentelor patologice. **(Emilian Stancu)**

b. Moarte patologică, care se produce dintr-o cauză internă, patologică, fără o intervenție determinantă a factorului extern.

Poate fi **lentă** sau **rapidă**, cea din urmă numită şi **moarte subită** (repentină). Moartea subită se caracterizează printr-o declanşare rapidă la persoane aparent sănătoase, astfel că sunt totdeauna **suspecte** pentru organul de urmărire penală şi necesită autopsie. Poate fi generată de afecțiuni **cardio-vasculare** (leziuni endocardice), afecțiuni **respiratorii** (la sugari şi bătrâni), **cerebrale** (boli ale aparatului digestiv, ale splinei sau aparatului uro-genital etc.).

O problemă deosebită o ridică aşa-numita **moarte prin inhibiție** care se produce aproape instantaneu, la unele persoane lovite peste abdomen sau testicule, fără să se găsească, la autopsie, leziuni care să explice cauza morții. De asemenea, prin strangulare se poate cauza oprirea bruscă a inimii sau a

respirației, înainte de a se produce asfixia, fiind un caz de moarte violentă. **(Mihail Kernbach)**

c. Moartea violentă, care se datorează unui factor extern: mecanic, fizic ori chimic. Moartea se produce rapid (minute, ore) ori lent, prin complicații. Din categoria morților violente fac parte: omorul, sinuciderea și accidentul.

Investigația va trebui să concluzioneze dacă moartea a fost violentă și, în caz afirmativ, dacă este consecința unei omucideri, sinucideri sau a unui accident.

2.1.2. *Cauza morții*

Infracțiunea de omor este o infracțiune **comisivă**. Ea se poate săvârși atât printr-o acțiune, cât și printr-o inacțiune.

Omorul poate fi comis prin **acțiune directă**, când autorul provoacă moartea victimei prin împușcare, otrăvire, sufocare, lovire etc.

Omorul poate fi comis prin **acțiune indirectă**, când autorul pune în mișcare o forță materială (asmute un animal periculos asupra victimei) ori expune victima la situații periculoase.

Omorul poate fi săvârșit și prin **inacțiune**, când autorul nu îndeplinește un act la care era obligat prin lege.

Acțiunea sau inacțiunea de ucidere trebuie să aibă ca urmare imediată moartea victimei. De asemenea, între acțiunea de ucidere și moartea victimei trebuie să existe o **legătură de cauzalitate**. Există legătură de cauzalitate și când, pe lângă acțiunea făptuitorului, la producerea morții au concurat și alte cauze preexistente (starea de boală sau de uzură a organismului), concomitente (acțiunea factorilor atmosferici) sau survenite (complicații în timpul tratamentului medical), cu condiția să nu fi fost întreruptă legătura de cauzalitate dintre fapta infractorului și moartea victimei (altminteri ne aflăm în fața tentativei). **(Costică Bulai, Avram Filipaș, Constantin Mitrache)**

2.1.3. *Cauzele medico-legale ale morții pot fi următoarele:*

a. zdrobirea organelor vitale (traumatisme cranio-cerebrale, leziuni ale inimii sau ale aortei);

b. paralizia sistemului nervos central (generată de fracturi craniene, hemoragii intracraniene, leziuni ale creierului);

c. paralizia inimii ca urmare a leziunilor traumatice (contuzii, împunsături, împușcături), a acțiunilor toxice și a proceselor distrofice (miocardite toxiinfecțioase);

d. asfixia, întâlnită în asfixiile mecanice, toxice (cianuri, CO_2, clorat de potasiu) sau ca urmare a leziunilor traumatice sau toxice ale centrului respirator;

e. șocul hemoragic, cauză frecventă de moarte după leziuni traumatice. Șocul, sindrom clinic cu origini variate: traumatic, hemoragic, electric, caloric, combustional etc.;

g. emboliile trombotice, aeriene, gazoase, grăsoase (în anumite condiții);
h. moartea prin frig;
i. moartea prin şoc hipertermic;
j. moartea prin inaniție;
k. moartea prin inhibiție (lovituri la gât, epigastru, testicule, regiunea precardiacă). Diagnosticul se poate da numai după excluderea altor cauze.

Şocul psihic, admis ca o probabilitate, după excluderea celorlalte cauze cunoscute de cauze naturale şi violente ale morții (**Z. Ander, I. Bilegan, Vicențiu Molnar**).

2.2. **Unde s-a comis fapta?**

Echipa complexă de cercetare a locului faptei trebuie să stabilească dacă locul în care a fost găsit cadavrul coincide cu locul în care s-a săvârşit omorul. Nu sunt puține cazurile când răspunsul la această întrebare poate fi aflat doar la finalizarea cercetărilor. Locul săvârşirii faptei, cel mai bogat în urme, oferă prin întreaga sa ambianță date pentru identificarea criminalului, a persoanelor care l-au ajutat, modul de operare, mijloacele de transport folosite, drumul parcurs de victimă şi de infractor, relațiile anterioare dintre aceştia, scopul şi motivul faptei etc.

Lipsa urmelor de sânge, când cadavrul prezintă numeroase urme de violență, lipsa unor părți din cadavru ca şi existența unor urme de sânge sau de târâre pe traseul parcurs de infractor sunt împrejurări negative care constituie tot atâtea indicii că omorul a fost săvârşit în alt loc.

2.3. **Când s-a comis omorul?**

Stabilirea timpului comiterii faptei prezintă o importanță deosebită atât pentru asigurarea probațiunii şi demontării alibiului fabricat de criminal, cât şi pentru încadrarea juridică a omorului în formele calificate prevăzute de art. 175 C. pen.

Cunoaşterea cât mai exactă a momentului în care s-a comis omorul, în raport cu modificările biochimice şi morfologice cadaverice, prezintă o importanță deosebită în soluționarea unor versiuni ale anchetei.

2.3.1. *Fazele procesului tanatologic*:

a. Agonia constă în dereglarea gravă a funcțiunilor vitale (circulație, respirație, sistem nervos) şi se caracterizează prin stare de inconştiență, dispariția pulsului, oprirea respirației, dilatarea pupilelor, abolirea reflexelor.

Medicul legist poate fi consultat cu privire la existența unor leziuni produse în această fază a morții, ca şi despre responsabilitatea muribundului.

b. Moartea aparentă, stare specială a organismului, cu o activitate cardio-respiratorie slabă, care poate evolua spre reanimare sau spre moarte clinică.

c. Moartea clinică este starea în care, cu actualele mijloace de examinare, nu se pot detecta semne ale aparatului circulator, respirator sau nervos. În această fază este posibilă reanimarea prin restabilirea funcţiilor vitale.

d. Moartea biologică – stadiul ireversibil al morţii.

Semnele morţii coincid cu semnele cadaverice precoce astfel că, până la apariţia lor, trebuie să se încerce mijloacele de reanimare, îndeosebi în cazuri de asfixii mecanice, electrocutări, intoxicaţii cu CO, sincopă anestezică, şoc hemoragic, asfixia noului născut. **(Mina Minovici)**

2.3.2. *Semnele cadaverice prec*oce: **(I. Quai, Moise Terbancea, V. Mărgineanu)**

a. Răcirea cadavrului – începe în cursul agoniei, cadavrul pierde un grad pe oră, ajungând după 10–24 ore la temperatura mediului ambiant. După 10–20 ore de la moarte, temperatura intrarectală este de 20°, fapt care dovedeşte moartea reală.

b. Deshidratarea cadavrului apare ca o consecinţă a încetării circulaţiei şi evaporării apei din straturile cutanate superficiale. Pielea şi mucoasele se întăresc, au iniţial o culoare galbenă, apoi brună. Cadavrul poate să piardă în câteva zile 10–18 kg, iar în anumite condiţii se mumifică prin uscare.

c. Lividităţile cadaverice sau petele cadaverice sunt datorate încetării circulaţiei sanguine şi a cumulării sângelui în zonele declive (apropiate de sol) necompensate. Aceste pete pot fi observate după 30 minute – o oră după moarte, iniţial pe gât, generalizarea lor necesitând 12–16 ore.

d. Rigiditatea cadaverică este o contractură musculară cadaverică, soldată cu înţepenirea articulaţiilor. Se instalează, de obicei, la 2–3 ore după moarte, începând cu muşchii feţei, după 6–12 ore la muşchii gâtului şi la membrele superioare, instalându-se după 24 ore la toate grupele musculare. **Procesul începe de la cap (legea Nysten)**, ducând la o poziţie a corpului cu o uşoară îndoire a antebraţelor şi degetelor şi extensia extremităţilor inferioare. Rigiditatea se menţine 1–2 zile, apoi urmează faza de rezoluţie, în ordinea apariţiei (cap-trunchi-extremităţi).

Rigiditatea este un semn cert de moarte reală, iar sub formă de spasm cadaveric (ultim semn de viaţă) oferă date despre atitudinea victimei în momentul morţii (armă ţinută strâns în mâna victimei). De asemenea, poate orienta cercetările la descoperirea cauzei morţii (intoxicaţii cu stricnină, tetanos).

Nu trebuie însă supraapreciată importanţa rigidităţii cadaverice, deoarece:

• *Nu are nici un suport ştiinţific credinţa unora că în ochii mortului se fixează pentru totdeauna imaginea criminalului.*

Globul ocular este afectat rapid prin deshidratare, corneea devine opalescentă, iar la nivelul pupilei apare o pată albicioasă (pata Larcher).

• Este eronată şi părerea că pe fața victimei se fixează expresii de teamă, emoție puternică sau de surpriză deoarece muşchii feței au, de cele mai multe ori, trăsături relaxate.

e. Autoliza reprezintă procesul incipient de alterare celulară şi începe imediat cu încetarea metabolismului celular. Acest proces este condiționat de o activitate enzimatică, acționând anarhic o dată cu instalarea morții. Sângele hemolizat (din care au fost distruse celulele roşii) îmbibă pereții vasculari, dându-le o colorație vişinie după 12–14 ore.

În raport cu evoluția modificărilor cadaverice, cercetările medico-legale au fost concluzionate în tabele ale tanatocronologiei, cele mai importante aparținând unor specialişti de marcă: **B. Muller, Simonin, Rech**.

De mare valoare sunt constatările lui Vilbert:

• corp suplu şi lividități absente sau schițate: moartea s-a produs sub 6 ore;

• corp rigid cu lividități ce dispar la presiune: de la data morții nu au trecut mai mult de 6–12 ore;

• corp rigid şi cu lividități imuabile: de la instalarea morții au trecut 24 ore;

• rigiditatea dispărută şi apariția petei de putrefacție abdominală: de la moarte au trecut 36 ore.

Creşterea părului şi a unghiilor după moarte este doar aparentă. Fenomenul se datorează faptului că, pe măsură ce corpul se deshidratează, pielea din jurul unghiilor sau a rădăcinii părului se contractă şi se usucă, producând o falsă senzație de creştere.

După Leon Derobert, semnele precoce şi semitardive sunt următoarele:

• corpul cald şi suplu, cu corneea umedă şi transparentă, fără lividități: moartea s-a produs în 1–2 ore;

• apariția lividităților la nivelul gâtului, răcirea şi rigiditatea articulației maxilarului se fac la 3–4 ore;

• apariția petei negre scleroticale: moartea s-a produs de aprox. 6 ore;

• confluența lividităților pe suprafața mare şi rigiditatea întregii musculaturi scheletice, însoțită de pierderea transparenței corneei: moartea s-a instalat de 8–10 ore;

• persistența la presiune a lividităților şi nemodificarea poziției lor este specifică pentru aproximativ 12 ore.

Semne cadaverice tardive:

a. Putrefacția reprezintă procesul complex biochimic distructiv care transformă substanțele proteice complexe în elemente de bază anorganice. Procesul începe în cavitatea abdominală, unde flora intestinală degajă

hidrogen sulfurat, care, combinându-se cu hemoglobina, imprimă peretelui abdominal o culoare verde. În condiții de temperatură moderată, această pată apare în primele 24 de ore, iar dacă temperaturile sunt scăzute ea poate să apară chiar după 48–72 ore, când devine difuză şi cuprinde întregul abdomen, apoi toracele şi, mai rar, fața.

b. Conservarea naturală a cadavrului:

• **Mumificarea** – reprezintă o formă de conservare a cadavrelor care sunt expuse la temperaturi înalte, cu lipsa de umiditate şi ventilație bogată. Greutatea cadavrului se micşorează considerabil, până la 5–6 kg. Urmele de violență se păstrează relativ bine.

• **Adipoceara** – constă într-un proces de saponificare a grăsimilor realizat în ape, în special în cele neaerate (fântâni părăsite, lacuri). Grăsimea devine sfărâmicioasă, cu miros rânced, de culoare alb-cenuşie sau cu nuanțe gălbui. Adipoceara conservă organele interne şi unele leziuni traumatice.

• **Congelarea naturală** a cadavrelor păstrează timp nelimitat starea inițială a organelor. După dezghețarea corpului procesele de putrefacție evoluează într-un ritm rapid.

• **Lignificarea** este un proces de conservare naturală sub acțiunea acidului tanic prezent în bălțile cu turbă.

c. Conservarea artificială a cadavrului se face în scop igienic, fie pentru a împiedica putrefacția, fie pentru studii medico-legale, identificare ori în scopuri estetice pentru cadavrele expuse în mausolee. Pentru o conservare mai durabilă se injectează vasele mari ale cadavrului cu soluții conservante, cum sunt amestecul de formaldehidă cu alcool sau cu acid fenic.

Practica medico-legală românească prezintă următorul tablou sinoptic pentru stabilirea datei morții: (I. Quai, Moise Terbancea, V. Mărgineanu)

• **1–3 ore.** Începe răcirea cadavrului cu 1°–3°C, în cazul în care temperatura mediului este jumătate din temperatura corporală; apariția lividităților care dispar la digitopresiune. Rigiditatea se schițează la muşchii feței şi articulația temporo-mandibulară; nu a început autoliza.

• **3–6 ore.** Începe deshidratarea, corneea este opalescentă, apar pergamentări pe scrot. Lividitățile sunt extinse, dispar la digitopresiune. Rigiditatea este incipientă la muşchii membrelor superioare; se reface după manopere mecanice. Începe autoliza în mucoasa gastrică, rinichi, suprarenale.

• **6–12 ore.** Lividitățile nu dispar la digitopresiune. Rigiditatea cuprinde membrele inferioare.

• **24–72 ore.** Rigiditățile sunt pe cale de rezoluție, proces care este complet în 48–72 ore. Apare pata verde a putrefacției în fosa iliacă dreaptă, apare circulația postumă.

• **Peste 48–72 ore. Evoluția putrefacției este condiționată de factorii meteorologici și de factori individuali.**

2.4. **Cum s-a săvârşit fapta?**

Modul în care a fost comis omorul este stabilit prin interpretarea datelor obținute de criminaliști și medicul legist, prezentând o importanță deosebită pentru o încadrare corectă a faptei (de exemplu, art. 175 C. pen.: cu premeditare, din interes material, pentru a înlesni sau a ascunde săvârşirea unei infracțiuni etc. ori art. 176 C. pen: prin cruzimi, pentru a săvârşi sau a ascunde săvârşirea unei tâlhării sau piraterii etc.).

Premeditarea **presupune** *„atât existența unei deliberări anterioare, cât şi exteriorizarea acesteia prin săvârşirea de acte materiale de pregătire a omorului”* **(George Antoniu).** Pentru existența premeditării se vor avea în vedere: împrejurările în care s-a comis fapta, timpul scurs de la luarea hotărârii până la săvârşirea omorului, precum şi activitățile exterioare desfăşurate de făptuitor pentru procurarea instrumentelor, stabilirea modalităților de înfăptuire, găsirea victimei etc. Nu interesează motivele sau scopul acțiunii (inacțiunii), fiind o circumstanță personală, care nu se transmite celorlalți participanți, astfel că trebuie să fie probată pentru fiecare în parte.

Omorul săvârşit **din interes material** relevă o periculozitate sporită a infractorului şi nu se confundă cu tâlhăria care a avut ca urmare moartea victimei (art. 211 alin. 3 C. pen.), deoarece în acest din urmă caz suprimarea vieții victimei este un rezultat preterintenționat.

Omorul comis **pentru a înlocui sau ascunde săvârşirea unei infracțiuni** operează ca agravantă în cazul oricărei infracțiuni (consumată, tentativă), cu excepția infracțiunilor de tâlhărie şi piraterie, care fac obiectul agravantei prevăzute de art. 176 lit. d C. pen.

Prin **cruzimi** se are în vedere intenția autorului omorului de a provoca victimei, în mod conştient, o moarte lentă, cu suferințe îndelungate (de exemplu, provocarea de arsuri, smulgerea părului, a unghiilor etc.). Cel care participă la chinuirea victimei va fi coautor şi nu complice, chiar dacă nu ia parte la aplicarea loviturii decisive.

La stabilirea modului în care a fost săvârşit omorul se mai au în vedere: natura şi evoluția relațiilor dintre victimă şi agresor, posibilitatea disimulării omorului prin sinucidere sau accident etc. **(Emilian Stancu)**

2.5. **Cu ce mijloace s-a comis omorul?**

În raport cu mijloacele şi procedeele folosite de făptuitor, distingem următoarele modalități prin care se suprimă viața victimei:

a. Omorul săvârşit cu arme albe şi corpuri contondente

Cunoaşterea caracteristicilor leziunilor găsite pe corpul victimei prezintă o importanţă deosebită pentru identificarea instrumentului vulnerant şi implicit pentru asigurarea probaţiunii.

Profesorul **Vladimir Beliş** clasifică agenţii traumatici mecanici astfel:

• **Corpuri contondente cu suprafaţă mică (până la 16 cm):**
– suprafaţă neregulată (piatră, pumn);
– suprafaţă regulată (cu forme geometrice);
– sferică, cilindrică (piatră, băţ);
– poliedrică (ciocan, cărămidă);

• **Corpuri contondente cu suprafaţă mare:**
– plană (scândură, sol cu suprafaţă plană);
– neregulată (vehicule, sol cu proeminenţe).

• **Obiecte cu vârfuri sau lame ascuţite:**
– înţepătoare (arc, furcă, pilă);
– înţepătoare-tăietoare (briceag, cuţit cu vârf ascuţit);
– tăietoare (brici, sticlă, lamă);
– tăietoare-despicătoare (topor, satâr, sapă).

Aspectul unei leziuni traumatice mecanice depinde atât de caracteristicile agentului vulnerant, cât şi de unii factori cum sunt: intensitatea loviturii, direcţia de lovire sau înclinarea obiectului vulnerant în raport cu suprafaţa corporală, precum şi de poziţia în mişcare a agresorului, agentului vulnerant şi a victimei.

În categoria armelor albe intră obiectele cu vârfuri sau lame ascuţite, acestea fiind cele mai des întâlnite în practica medico-legală.

Obiectele înţepătoare produc leziuni înţepate, de regulă de dimensiuni mai mici decât cele ale obiectului înţepător.

Forma orificiului, la exterior, va depinde de forma obiectului înţepător. Orificiile punctiforme, lăsate de ace sau după injecţii, necesită o examinare cu lupa pentru a putea fi diferenţiate de muşcăturile insectelor.

Obiectele înţepătoare-tăietoare produc leziuni cu margini netede, unghiuri ascuţite, liniare sau frânte, superficiale sau profunde.

Plăgile tăiate ale mâinilor au semnificaţia unor acte de apărare activă, iar **plăgile tăiate ale gâtului** conduc la ipoteza unui act criminal sau suicidal.

Obiectele despicătoare (topor, sapă, hârleţ) produc leziuni despicate, tăiate pe tegumente, precum şi fracturi. Cu aceste obiecte se produc, de regulă, leziuni heteroagresive, dar se cunosc şi cazuri de leziuni autoagresive, de tipul lovirilor repetate în cap în scop de suicid ale bolnavilor psihic.

Multitudinea şi intensitatea leziunilor pot conduce la stabilirea numărului de făptuitori sau a autorului unic, dar nu exclud nici suicidul.

Leziunile de ezitare, accesibile, multiple, superficiale şi paralele indică suicidul. Dacă leziunile sunt bizare, nu se va exclude suicidul (suicid cu plagă precordială şi trei plăgi cardiace, prin împingerea cuțitului din spate până la atriu şi cu legarea mâinilor, cu retenția cuțitului în abdomen într-o despicare de tip hara-kiri etc.).

Leziunile unice sau multiple, asociate cu leziuni de apărare, pledează pentru omor.

Cercetarea biocriminalistică a corpurilor delicte pe care pot rămâne urme de sânge, țesuturi specifice etc. poate contribui la identificarea autorului.

a. Omorul săvârşit prin împuşcare

La locul faptei leziunile vor fi examinate de medicul legist, în raport cu acțiunea **factorilor primari** (glonț şi fragmente din glonț) şi a **factorilor secundari** (pulbere nearsă, funingine, gaze şi, rar, flăcări).

Factorii primari determină **urme principale ale tragerii,** materializate în orificiu de intrare, canal şi orificiu de ieşire, ca excepție pot realiza un singur canal de intrare (plăgi oarbe), iar factorii secundari determină **urme secundare (tatuaj încrustat, rupturi provocate de gaze, arsuri cu urme de funingine, urme de unsoare, inelul de metalizare).**

Se va stabili **distanța şi direcția din care s-a tras**.

Pentru diferențierea sinuciderii de omor se va ține cont de urmele secundare ale împuşcăturii, de urmele lăsate pe mâna victimei şi de direcția din care s-a format urma. De regulă, sinucigaşii trag în tâmplă, în frunte, în inimă sau în cerul gurii. Pe mâna sinucigaşului pot fi descoperite arsuri provocate de gaze, funingine, resturi organice provenite din propriul corp, ori leziuni provocate de reculul închizătorului. **(Camil Suciu)**

La locul faptei se vor căuta arma şi muniția trasă, pentru examinări balistice complexe. **În majoritatea cazurilor de sinucidere arma se află în apropierea cadavrului, dar sunt şi situații în care nu se găseşte (a fost aruncată de sinucigaş înainte de a muri sau a fost luată de o altă persoană).**

Urmele factorilor secundari (cele de funingine, de pe mâini ori de pe haine) sunt determinante în diferențierea omuciderii de sinucidere ori a încercării de disimulare a omorului prin sinucidere sau accident. (Emilian Stancu)

b. Omorul săvârşit prin asfixii

Asfixiile sunt „tulburări ale metabolismului gazos caracterizate prin privarea brutală de oxigen, ca fenomen principal, şi creşterea consecutivă a bioxidului de carbon, ca fenomen secundar" **(Gheorghe Scripcaru, Moise Terbancea).** Fenomenul impropriu înseamnă lipsă de puls (asfigmos). Termenul sinonim, dar mai exact, este anoxie.

„Moartea prin asfixie se poate datora: spânzurării, sugrumării, astupării căilor respiratorii, înfundării laringelui sau a traheii, compresiunii toracice şi înecării.” **(Camil Suciu)**

Spânzurarea se datorează strângerii gâtului într-un laţ sub acţiunea greutăţii corpului, chiar şi în situaţia în care membrele corpului au un punct de sprijin.

Moartea prin spânzurare se caracterizează prin **şanţul de spânzurare,** care poate fi complet sau parţial, mai accentuat în partea opusă nodului, cu o lăţime egală cu cea a laţului. Uneori, datorită greutăţii corpului, laţul poate forma mai multe şanţuri, ca şi în cazul omorului. Şanţul de spânzurare poate fi oblic, la spânzurarea pe verticală, şi orizontal, la spânzurările în poziţia culcat (de exemplu, sub pat).

Diferenţierea sinuciderii de omucidere se face pe baza interpretării modului de dispunere a petelor cadaverice (de exemplu, dacă se vor situa deasupra laţului sau pe spatele cadavrului, moartea s-a produs înainte de spânzurare), a datelor furnizate de medicul legist, precum şi a urmelor descoperite în câmpul infracţional.

Moartea prin spânzurare a fost cercetată „pe viu” de **Nicolae Minovici**, al şaptelea copil al familiei Ştefan Minovici, născut la Râmnicu Sărat. Este autorul primului tratat de medicină legală, *Manual tehnic de medicină legală* (1904) şi al unor importante studii: *Moartea subită la epileptici* (1904); *Studiu asupra spânzurării* (Atelierele Grafice I.V. Socec – 1904), care înmănunchează experienţele de comprimare mecanică a gâtului (26 de secunde cea mai lungă), menţionate în tratatele lui Lacassagne şi Bokarius. Creează metoda de folosire a ochilor artificiali cu ocazia fotografierii cadavrelor, pentru care a fost medaliat cu aur la Expoziţia internaţională de la Roma (1912). Studii: *Rupturile spontane de cord, Osteologia medico-legală, anomaliile congenitale ale cordului,* precum şi *Le vagabondage* (1937), împreună cu I. Stănescu; *Paricidul în medicina legală* (1938, prezentată la Bonn); *Endocrinologia şi antropologia în medicina legală,* împreună cu C.I. Parhon; *Etica responsabilităţii medicale* (1939); *Deontologia medicală* (1937) şi *Secretul profesional* (1938). Împreună cu **Mihail Kernbach** a publicat *Tehnica autopsiei medico-legale* (1932). A înfiinţat Institutul medico-legal la Cluj; a organizat reeducarea prin muncă, acordând, cu ajutorul Primăriei Bucureşti, asistenţă socială pentru 13.000 de cerşetori şi vagabonzi (1902). **Înfiinţează prima şcoală de antropologie pentru pregătirea ofiţerilor şi a agenţilor de poliţie pe lângă serviciul antropometric condus de dr. Andrei Ionescu.**

În 1896 obține **primele succese românești în identificarea infractorilor cu ajutorul urmelor papilare, pe care le urmărește timp de 12 ani, purtând o corespondență, pe această temă, cu J. Vucetich.**

În 1926 este ales primar al sectorului 3 București, iar în 1934 primar al comunei Băneasa. Refuză funcțiile de ministru de Interne și prefect al Capitalei. În 1936 a fost ales președinte al Colegiului medicilor din România și senator în Parlament din partea medicilor. În același an a înființat „Revista de medicină legală". Despre viața și opera lui a scris profesorul **Gheorghe Scripcaru** (*„Medicina legală expertată în România",* Editura „Cugetarea", Iași, 2000).

Strangularea (sugrumarea) se realizează prin strângerea gâtului cu mâinile sau cu un laț.

Sinuciderea prin strangulare este posibilă doar cu ajutorul lațului. Semnele caracteristice sugrumării sunt urmele lăsate de degete și unghii pe pielea gâtului, unde se pot descoperi și urme papilare, precum și urme de luptă (escoriații și echimoze).

Asfixiile prin ocluziunea orificiilor respiratorii se aplică în cazul infracțiunilor de viol, tâlhărie ori pruncucidere, asupra persoanelor bolnave sau în vârstă. Constau în astuparea nasului și a gurii cu mâna sau cu obiecte ca: pernă, prosop, plapumă, făină, nisip etc.

Asfixiile prin obturarea căilor respiratorii se datorează astupării laringelui sau faringelui prin pătrunderea unor corpuri străine: cârpe, hârtie etc. Se pot datora și unor accidente prin aspirarea bolului alimentar sau a vomei (la bolnavii mintal, bătrâni și la persoane aflate în stare de ebrietate avansată).

Asfixiile prin compresiune toraco-abdominală se întâlnesc în cazuri de panică a mulțimii, în cazul unor accidente sau catastrofe, nefiind exclusă nici activitatea criminală.

În toate aceste cazuri de asfixii se vor examina cu atenție materialul din care este confecționat lațul și modul în care a fost realizat nodul. Lațul și nodul vor fi desenate ori fotografiate și vor fi descrise în procesul-verbal.

Înecarea este o moarte violentă prin asfixie, datorată obturării căilor respiratorii cu o substanță în stare lichidă sau vâscoasă. Înecul poate fi datorat unui accident, sinucideri, unui omor sau unei încercări de disimulare a omorului. Cadavrul prezintă, uneori, echimoze și zgârieturi, care pot să nu fie de natură infracțională. Ne putem afla în prezența unei sinucideri sau a unui omor și în situația în care de cadavru au fost legate obiecte grele.

c. Omorul prin otrăvire poate fi rezultatul cel mai adesea al unui **accident sau sinucideri. Omorul prin otrăvire este destul de rar,** deoarece presupune posibilitatea făptuitorului de a avea acces în intimitatea victimei.

Omorul prin otrăviri lente este comis, în majoritatea cazurilor, de femei, fiind greu de descoperit. (M. Kernbach)

Otrăvirile pot fi cauzate şi de intoxicaţii, care sunt astfel clasificate în practica medico-legală:

• intoxicaţii cu substanţe caustice (acidul azotic, acidul clorhidric, acidul sulfuric, acidul acetic);

• intoxicaţii pe baze caustice: hidroxidul de sodiu (soda caustică, hidroxidul de potasiu şi amoniacul);

• intoxicaţii cu sărurile metalelor grele şi ale metaloizilor (intoxicaţii cu arsenic, mercur şi plumb);

• intoxicaţii cu oxid de carbon şi acid cianhidric;

• intoxicaţii cu alcool etilic şi metilic;

• intoxicaţii cu anestezice;

• intoxicaţii cu alcaloizi, barbiturice;

• intoxicaţii alimentare.

d. Moartea violentă datorată altor factori

• moartea produsă de diferite energii fizice: căldură, frig, energie electrică, radiaţii, presiune atmosferică;

• moartea produsă prin accidente auto, navale şi aeriene;

• moartea datorată unor agenţi psihici: frică deosebită, bucurie excesivă, supărare.

2.6. **Mobilul săvârşirii faptei**

Mobilul săvârşirii faptei interesează atât pentru stabilirea cercului de suspecţi în vederea identificării autorului, cât şi pentru încadrarea juridică a faptei. Pentru a ajunge la autor trebuie să se stabilească cercul de relaţii de la vecini, colegi de serviciu, prieteni, rude, concurenţă, până la relaţii extraconjugale sau de natură infracţională.

În România, cele mai multe omoruri se comit în mod spontan (peste 80%), pe fondul alcoolului, după o regulă simplă: alcool, discuţii, contraziceri, insulte şi în final un obiect contondent sau înţepător-tăietor care soluţionează pentru totdeauna disputa.

O analiză atentă demolează uneori „spontaneitatea" actului criminal: între făptuitor şi victimă au avut loc şi alte manifestări violente, care puteau fi cunoscute şi aplanate. Soluţia este, aparent, simplă – alcoolul!

În 2001, din cele 559 omoruri, 14% au avut ca mobil răzbunarea, 3,8% gelozia, 1,7% jaful. În ce priveşte instrumentele folosite, pe primul loc se află cuţitul, urmat de obiecte contondente; asfixia mecanică 2,2%, armele de foc 0,6%. Ar mai fi de spus că 33% sunt săvârşite de rude apropiate

(pentru pământ, moşteniri), iar 64% dintre autori şi 34,3% dintre victime au fost sub influenţa alcoolului.

Prognoză pentru viitor? **Drogurile vor constitui şi pentru România motorul criminalităţii.**

Întrebarea pe care şi-o pun tot mai pregnant psihanaliştii: dacă *„violenţa ucigaşă se poate naşte într-o fiinţă umană relativ normală”.* **(Dorothy Otnow Lewis)**

Iată şi câteva răspunsuri, care ar putea explica şi un mobil bizar al actului criminal (sublinierile ne aparţin):

„Cortizonul în exces afectează serios hipocampusul, regiunea din ***sistemul limbic*** *unde cercetătorii cred că sunt stocate şi procesate amintirile timpurii”.* **S-a observat că** *„animalele grav traumatizate elimină nişte hormoni care le alterează anatomia creierului”.*

Majoritatea criminalilor condamnaţi la moarte, examinaţi în penitenciarele americane, erau *„oameni grav vătămaţi fizic şi psihic”***.**

„Contrar a ceea ce cred mulţi psihiatri legişti, *nebunii pot pune la cale acte diabolice***. De fapt, cele mai teribile crime pe care le-am studiat au fost plănuite în cele mai mici detalii şi apoi săvârşite de către cei mai psihotici ucigaşi.** *Gândurile şi credinţele maniacale pot da naştere unor crime foarte amănunţit orchestrate.”*

Declanşarea Holocaustului, după cum au relevat specialiştii care au studiat societatea germană, a fost posibilă datorită unor factori ca: „declinul economic, tulburările sociale, obiceiurile părinţilor de a-şi pedepsi foarte drastic copiii, ca şi credinţa răspândită printre cei mai mulţi nemţi că victimele nu erau oameni”.

„Majoritatea dintre noi nu putem ucide o altă fiinţă umană, decât poate în cazuri de legitimă apărare. *Se pare că trebuie să fi fost supus în copilărie unui tratament şi unor suferinţe intolerabile* **(asta dacă nu suferi de vreo leziune organică sau o psihoză oarecare), pentru a putea depăşi acest prag”.**

„Ar putea vreunul dintre noi, oamenii obişnuiţi, să ajungă un criminal? S-ar putea transforma cineva pe lumea asta într-un ucigaş? Probabil că da – cel puţin aşa cred. ***Cu anumite probleme de ordin neurologic sau psihiatric şi crescut fiind într-un mediu abuziv şi violent, oricare dintre noi ar putea deveni criminal.*** Creierul nu este atât de elastic cum am dori. Şi nu e afectat doar de lovire, leziuni cerebrale sau accidente de maşină. Ştim acum că ***stresul emoţional intens şi permanent poate schimba însăşi structura creierului, deci cu atât mai mult funcţiile sale. Nimeni nu este imun.*** I se poate întâmpla fiecăruia dintre noi”.

„**Cât de multe ştim despre lucrurile care ne fac agresivi?** Sau, o întrebare şi mai bună: cât de multe vrem să ştim? Cât de curioşi suntem? Uneori ne purtăm de parcă habar n-avem de motivele pentru care unii oameni se transformă în criminali. Însă, în realitate, ştim mai multe despre resorturile violenţei decât vrem să recunoaştem. Aşa că facem pe proştii. ***A înţelege înseamnă uneori a ierta, dar în ziua de azi lumea nu e dispusă să ierte cu uşurinţă. Ştim, de pildă, că, în majoritatea cazurilor, ucigaşii sunt făcuţi, nu născuţi. O mare parte din teoriile genetice vehiculate în anii '70, precum sindromul xxy, au fost puse sub semnul întrebării".***

„La ora aceasta e mai sigur să afirmi că ***nu s-a descoperit nici o anomalie genetică asociată în mod clar comportamentului criminal.*** Nici un grup naţional, etnic, rasist sau religios nu s-a dovedit a fi născut mai violent decât altul. Asta nu înseamnă că, din când în când, unul sau altul dintre grupuri n-a dorit să se distingă în acest sens. Există, fireşte, o condiţie genetică normală, caracterizând cam cincizeci la sută din populaţia umană, care e asociată comportamentului violent: ***sindromul xy sau genul masculin. Nu poţi condamna agresivitatea bărbaţilor, condiţionată social.*** Aproape la toate speciile animale – urşi, cimpanzei, chiar şi la peşti sau reptile – masculii sunt mai agresivi decât femelele. Hormonii masculini, ***androgenii***, nu sunt probabil străini de acest fenomen. Dacă sunt lipsiţi de aceşti hormoni, în anumite stadii ale evoluţiei lor, masculii nu mai dezvoltă agresivitatea specifică sexului.

Oricum, deşi în societatea noastră ***bărbaţii comit cam de nouă ori mai multe crime decât femeile***, cei mai mulţi bărbaţi nu sunt violenţi. A avea un creier masculinizat sau o cantitate mare de androgen în sânge nu e suficient pentru a deveni o fiinţă umană violentă. Şi totuşi, pare oarecum mai dificil pentru bărbaţi decât pentru femei să-şi controleze impulsurile violente. ***Poate că, în cazurile de crimă, faptul că este bărbat ar trebui considerat circumstanţă atenuantă.*** E o părere".

„Ce altceva mai ştim despre geneza violenţei? Ştim că ***instinctele noastre de bază, agresivitatea şi sexualitatea, ca şi senzaţiile de plăcere, se nasc în ceea ce numim îndeobşte sistemul limbic*** – acele structuri cerebrale primitive, de profunzime, despre care am mai discutat şi care au conexiuni răspândite în tot restul creierului. Ştim că ***sentimentul nostru de teamă este localizat predominant în amigdale***, un nucleu de celule ascuns în interiorul fiecărui lob temporal. Prin urmare, distrugerea acestor nuclee face să dispară frica, în vreme ce stimularea lor o induce. Nu putem trăi fără acele amigdale. Însă ***teama e adesea sursa paranoiei. O anume cantitate de frică e necesară pentru supravieţuire; pe de altă parte, dacă avem prea multă, putem deveni periculoşi".***

„Există de asemenea dovezi că ***necesităţile primitive provenind din sistemul limbic sunt modulate şi controlate de lobii frontali.*** Când sunt barate căile dintre creierul nostru primitiv şi cortexul frontal, nu mai deţinem controlul asupra necesităţilor. Acest tip de leziune poate apărea în urma unor accidente sau răniri. Dacă sunt întrerupte conexiunile dintre lobii frontali şi sistemul limbic, cum mai putem fi socotiţi responsabili pentru ieşirile noastre? Cât de vinovat poate fi de o coliziune un şofer de camion, atunci când l-au lăsat frânele? Mai ştim că ***unele leziuni cerebrale difuze, o consecinţă comună a bătăilor, ne fac mai iritabili şi impulsivi***. Afectarea oricărei regiuni a creierului nostru face mult mai dificil autocontrolul".

„Începem să înţelegem acum neurochimia creierului şi efectele neurotransmiţătorilor specifici asupra comportamentului. Neurotransmiţători precum **norepinefrina**, **dopamina** sau **serotonina** ne afectează gândirea, emoţiile şi temperamentul".

„Studiile asupra oamenilor au arătat că ***indivizii extrem de violenţi ar putea avea concentraţii mai joase de serotonină cerebrală decât ceilalţi. Se nasc aşa, sau li se întâmplă ceva pe parcurs care face să le scadă stocul iniţial?*** Oricare ar fi explicaţia, comportamentul moral, conform legii, pare a fi incompatibil cu ei".

„Anumiţi agenţi de stres pot scădea nivelul de serotonină cerebrală, ducând deci la modificarea comportamentului (…) Durerea şi frica reduc, de asemenea, nivelul de serotonină şi favorizează comportamentul violent. În acest mod sunt antrenaţi să lupte câinii pit-bull. Căldura, înghesuiala, disconfortul şi evoluţia într-un mediu dominat de membri agresivi ai speciei sporesc şi ele agresivitatea animalelor".

Cred că aceste consideraţii sunt suficient de convingătoare pentru a ne determina să studiem cu intransigenţă, dar şi cu mai mult curaj, mecanismele violenţei.

Câteva cauze certe ale profilului criminal

• **copilăria abrutizată** de violenţa familială sau a străzii, marcată de abuzuri sexuale, violente sau incestuoase, de prostituţie şi proxenetism;

• **impactul mediului social** la care indivizul „atentează", voluntar sau involuntar: obişnuinţa şi apoi dependenţa de un drog: alcoolul sau barbituricele;

• **stresul de zi cu zi**, imposibilitatea de adaptare, generate de sărăcie;

• **o educaţie din ce în ce mai precară**, care duce la frustrare, şi de aici la o agresivitate din ce în ce mai pronunţată, ca o formă de război al individului mai întâi cu el însuşi şi apoi cu toată lumea;

• ar trebui să luăm în serios **drumul serotoninei**, de la comportamentul agresiv până la crima abominabilă.

Criminalistica, ştiinţă pluridisciplinară, poate contribui la efortul general al societăţii pentru prevenirea şi combaterea criminalităţii violente, atât prin identificarea mecanismului complex care o generează, cât şi prin identificarea operativă a făptuitorilor, pentru a fi traşi la răspundere penală într-un moment cât mai apropiat de cel al comiterii infracţiunii.

Credem că celebra butadă a marelui nostru savant Mihail Kernbach, medic legist şi criminalist cum se autodefinea cu înaltă competenţă şi îndreptăţită mândrie – „Crima este forţa propulsivă a virtuţii", **este mult mai necesară în formulă inversată:** virtutea este forţa propulsivă a combaterii crimei**.**

2.7. **Cine a comis omorul?**

Este cea mai importantă întrebare, deoarece investigarea criminalistică are ca obiective principale identificarea autorului faptei şi probarea vinovăţiei acestuia.

Subiect activ al infracţiunii de omor poate să fie orice persoană responsabilă penal, cu excepţia agravantei prevăzută de art. 175 lit. c, C. pen: asupra soţului sau a unei rude apropiate. Omorul poate fi comis şi de mai multe persoane, în calitate de coautori, instigatori şi complici, situaţie în care se impune stabilirea gradului de participaţie şi a vinovăţiei fiecăruia în parte.

Participarea mai multor persoane poate fi indicată de urmele de mâini şi de picioare descoperite la locul faptei, de mucuri ale unor ţigări de mărci diferite, precum şi de numărul şi natura leziunilor descoperite pe corpul victimei sau al victimelor.

În situaţia în care avem un *autor prezumtiv* al omorului, indiferent dacă recunoaşte sau nu fapta, se va proceda la *examinarea amănunţită a îmbrăcămintei şi a corpului* pentru a se descoperi pete de sânge, spermă, fire de păr, ori leziuni ca urmare a luptei cu victima. Este foarte important să se recolteze *depozitul subunghial, iar îmbrăcămintea să fie ridicată* şi transportată la laborator. Dacă prezintă escoriaţii, echimoze, leziuni, va fi expertizat de medicul legist.

De asemenea, se vor verifica, în regim de maximă urgenţă, *alibiurile invocate de făptuitori*, fără să se excludă posibilitatea ca aceştia să aibă înţelegeri prealabile cu unii martori (rude apropiate, prieteni).

În acelaşi timp se impune efectuarea unor *percheziţii simultane* la locuinţele (domiciliu, reşedinţe, case de vacanţă) şi locurile de muncă ale suspecţilor pentru a se descoperi: documente care atestă relaţii intime ori de natură conflictuală cu victima; îmbrăcăminte purtătoare de urme ale luptei cu victima; urme biologice (sânge, fire de păr); obiecte corp delict. În paralel se vor efectua percheziţii şi la locuinţele şi locul de muncă ale victimei,

insistându-se asupra unor înscrisuri (scrisori, agende, note, înregistrări ale convorbirilor telefonice etc.) care să ateste natura relațiilor dintre victimă şi suspecți.

În situația în care nu se cunosc autorii, se vor executa *portrete-robot* care, împreună cu *semnalmentele* stabilite în baza audierii martorilor oculari, vor fi date în urmărire generală şi transmise mass-media (posturi naționale şi locale de radio-televiziune, ziare). **Anumite intimități ale investigării nu vor fi făcute publice pentru a nu alerta făptuitorii.**

Dacă făptuitorii au dispărut, vor fi dați imediat în urmărire generală, **făcându-se mențiunea că a fost începută urmărirea penală** de către procuror. Vor fi difuzate fotografii recente, împreună cu semnalmentele, insistându-se asupra unor semne particulare, particularități ale vocii, ale mersului, ale îmbrăcămintei, cercul de relații, dacă este înarmat, alte date de interes operativ.

Dacă omorul a fost comis prin **cruzimi** ori s-a stabilit un **mobil bizar,** în cercul de bănuiți vor fi incluse persoane care suferă de boli mintale, apelându-se la specialişti pentru realizarea unui profil **psihologic** sau **psihiatric** al făptuitorului. În cazuri deosebite este recomandabil ca şi **locul faptei** să fie interpretat de un psiholog sau, preferabil, de un psihocriminalist. De cele mai multe ori locul faptei poartă „amprenta" personalității făptuitorului care, în febra investigației, poate scăpa criminalistului. De asemenea, dacă se găsesc înscrisuri ale autorului, se recomandă **expertiza grafologică** în paralel cu cea **grafoscopică** (dacă există modele de comparație).

Într-un caz de pedofilie cu moartea victimei (un minor de 13 ani), la locul faptei s-a simulat o sinucidere. Victima era legată la gât cu o bucată de frânghie, iar cealaltă bucată era înfăşurată de un copac. Psihologul consultat a făcut o descriere interesantă a topografiei locului faptei (dealul Căprița din Iaşi) şi a concluzionat că nodul făcut la frânghie este opera unui om priceput. Într-adevăr, autorul, Chirică Viorel, care poate constitui obiectul unei cercetări psiho-criminalistice complexe, ne-a convins, la reconstituire, prin îndemânarea şi rapiditatea cu care a înnodat frânghia. Lucrase, într-o perioadă (ceea ce noi nu ştiam în acea fază a anchetei), la o firmă în care ambala produse în saci, pe care îi lega cu sfoară.

Cercetarea bolnavilor psihic trebuie să se efectueze cu respectarea normelor prevăzute în Legea sănătății mintale şi a protecției persoanelor cu tulburări psihice nr. 487/2002.

Revendicarea comiterii unui omor de către astfel de persoane se va analiza cu multă precauție şi va fi luată în calcul numai dacă este coroborată cu datele intime ale investigației, ştiut fiind faptul că bolnavii mintal îşi fac un titlu de glorie speculând amănunte furnizate de mass media. Şi, evident,

investigația nu trebuie influențată în nici un mod de către cei care fac cercetări preliminare.

E bine ca anchetatorul să se consulte cu un psihiatru sau, dacă acest lucru nu este posibil, să studieze câteva lucrări de specialitate, pentru a şti care sunt manifestările specifice fiecărei boli în parte. În felul acesta economiseşte timp şi poate evita orice capcană care l-ar conduce la grave erori judiciare. Este suficient să amintim un caz: D.S. internat la Spitalul de psihiatrie Grajduri, jud. Iaşi, care este în stare să-ți recunoască orice grozăvie pentru … o pungă de bomboane. L-am văzut pe un post de televiziune recunoscând un omor şi mai multe tâlhării cu moduri de operare deosebite şi poate aş fi dat crezare unor „anchete" dacă nu l-aş fi recunoscut, atât cu propriile simțuri, cât şi cu sprijinul specialiştilor psihiatri.

Câteva concluzii ale unei activități îndelungate de cercetare a criminalilor psihopați (Dorothy Otnow Lewis):

• „*Omorul calificat – deosebit de grav – cu provocarea unor răni multiple şi gratuite asupra unei victime decedate sau pe cale de a muri, spune foarte multe lucruri despre atacator*. Aceşti agresori par să nu se mai poată opri. Este cazul criminalilor psihotici, furia cu care ucid atinge adesea cote tulburătoare. Uneori reacționează la amenințări imaginare, crezându-se în legitimă apărare. Vocile pe care îşi închipuie că le aud le spun să continue, să-şi mutileze victima sau să violeze cadavrul. Sunt cazuri în care confundă victima cu persoane din anturajul apropiat – mame incestuoase, tați violenți, frați zeflemitori".

• *„… în cazurile de omor deosebit de grav, criminalul era de obicei psihotic, maniac sau schizofrenic, suferea de vreo disfuncție cerebrală, era sub influența alcoolului sau a drogurilor, ori exista vreo combinație a celor expuse mai sus".*

• *Trebuie să-i dăm mai mult credit psihiatrului, care, de multe ori, nu este încurajat să-şi susțină punctul de vedere;*

„Terenul unde se întretaie crima, personalitatea multiplă şi legea este smârcos şi nesigur. Psihiatrii sau neurologii destul de curajoşi pentru a se aventura pe el o fac asumându-şi o doză considerabilă de risc".

„Mărturia neurologului este întotdeauna mai credibilă decât cea a psihiatrului. Creierul poate fi vizualizat, mintea, în schimb, este invizibilă".

2.8. **Teoreticienii şi practicienii,** deopotrivă, nu exclud şi o a opta întrebare, poate cea mai importantă în prima fază a anchetei: **Cine este victima?** De la victimă se porneşte întotdeauna pe drumul, adesea sinuos, **de la extaz la agonie,** uneori foarte îndelungat, al identificării criminalului. Identificarea cadavrului se face prin combinarea procedeelor de tehnică şi tactică ale criminalisticii. Amprentele şi semnele de pe mâini, dantura,

cicatricele, tatuajele, diformitățile, îmbrăcămintea şi obiectele de uz personal etc. completate şi aprofundate cu datele obținute prin investigații şi audieri de martori încununează, de regulă, efortul colectivului însărcinat să investigheze omorul.

Dar în practica judiciară se pot pune şi două întrebări de mare dificultate:

a. dacă poate fi atrasă răspunderea penală în situația în care, cu toate eforturile depuse, nu există un cadavru. Răspunsul este afirmativ, atunci când sunt probe indubitabile că autorul omorului a ars cadavrul sau l-a aruncat în apele mării etc.;

b. dacă au vreo valoare actele de urmărire penală în situația în care nu se cunosc nici autorul faptei şi nici victima. Răspunsul este negativ, cu precizarea că, până la împlinirea termenului de prescripție, cercetarea nu poate şi nu trebuie să fie abandonată.

3. ***Metodologia recoltării probelor pentru examenul bio-criminalistic în infracțiunile de omor* (Moise Terbancea, Ion Enescu, Anca Simionescu, Dana Constantinescu, Camelia Baltag, Institutul Național de Medicină Legală „Mina Minovici" Bucureşti)**

Regulă generală: *toate urmele se fotografiază, după ce se stabilesc poziția, forma, dimensiunea şi locul în care se află.*

3.1. **Agentul vulnerant incriminat** (despicător, tăietor, înțepător-tăios):

Suprafețele pe care se găsesc urmele vor fi ambalate pentru a se evita orice factor de risc (frecare, oxidare etc.).

Capetele libere ale armelor albe vor fi fixate în mod diferențiat: cu dopuri de plută pentru cuțite, cu sârmă sau sfoară pentru topoare şi alte instrumente, după care se leagă de o placă de carton sau lemn.

Îmbrăcămintea purtătoare de urme provenite prin tăiere, despicare sau înțepare va fi împachetată în aşa fel încât să nu fie afectate porțiunile purtătoare de urme. Se recomandă să se trimită expertului atât îmbracămintea victimei, cât şi a agresorului.

Dacă urmele de sânge se găsesc pe *bucăți mici de stofă,* se recomandă păstrarea acestora în eprubete sau între plăci de sticlă ale căror margini vor fi lipite şi apoi închise ermetic.

3.2. **Îmbrăcămintea şi tegumentele provenite din cazuri de împuşcare**

Urmele lăsate de factorii secundari ai împuşcăturii pe îmbrăcăminte vor fi conservate prin ambalarea îmbrăcămintei într-o hârtie curată, astfel ca *orificiul de intrare să fie protejat* pe o distanță de 10–15 cm.

Dacă îmbrăcămintea este voluminoasă, după cercetarea cu lupa se va decupa porțiunea de îmbrăcăminte având 5–8 cm în jurul orificiului de împuşcare.

Se trimit la laborator toate *straturile suprapuse,* indicându-se ordinea lor. Acestea vor fi prinse cu ace de gămălie şi se vor ambala în hârtie cerată, iar zona limitrofă a orificiului va fi acoperită cu o bucată de formă circulară cu diametrul cca 20 cm, care va fi însăilată pe linia celor două diametre pentru a fi prinse toate straturile.

Tegumentele recoltate de la cadavre, care prezintă orificii de împuşcare, vor fi recoltate cu o rază de cel puțin 5 cm în jurul acestor orificii, fără țesut adipos.

Tegumentele nu se vor spăla, fiind trimise la laborator în *stare proaspătă* sau *conservate în formol.*

3.3. **Urmele de dinți**

Urmele de dinți *vor fi fotografiate* pentru a se evita alterarea lor (mai ales a celor de pe alimente).

Fotografia se execută atât asupra obiectului purtător de urmă, cât şi asupra mulajului.

Urmele de dinți găsite pe cadavre vor fi f*otografiate în mărime naturală, cu lumină laterală* pentru evidențierea detaliilor, după care se vor face mulaje după traseul muşcăturii pe tegumente. Vor fi decupate porțiunile de piele cu muşcături şi se vor fixa cu ace de gămălie pe plăci de lemn, *evitându-se conservarea lor cu formol.*

În cazul alimentelor purtătoare de urme de dinți, înainte de turnarea mulajului urma va fi întărită cu un strat de lac incolor (şerlac) sau cu colodium în eter.

Pentru mulaje se recomandă ghips de calitate superioară pastă Momax, plastilină, pastă Kerr, Latex sau polimeri (stiracril, stomalgină etc.).

Persoanele suspecte vor face cel puțin două muşcături în ghips dentar, în parafină înmuiată sau în plastilină. De pe urme şi mulaje se vor scoate pozitive care se vor compara cu dantura persoanei bănuite.

3.4. **Petele de sânge**

Petele de sânge vor fi păstrate în locuri uscate şi lipsite de lumină, acoperite cu hârtie curată sau fixate cu ace de obiectele purtătoare.

Se recomandă trimiterea suporturilor purtătoare de urme împreună cu fotografii ale acestora executate la locul faptei (pentru a se realiza o imagine a ambientului).

3.5. **Firul de păr**

Se va recolta cu ajutorul unei *pensete* şi se va introduce în *eprubetă, separat de alte fire.*

Firele de păr nu vor fi colectate în plicuri, deoarece prin frecare se distrug substanțele care au aderat la păr.

Firele de păr *vor fi căutate sistematic* : pe hainele şi corpul victimei; pe obiectele corp delict, în cheaguri de sânge, în lenjeria de pat, pe podea, pe obiectele de uz personal etc.

Firele de păr se recoltează împreună cu toate impuritățile aderente.

Pentru compararea firelor de păr ridicate de la locul faptei cu firele de păr de la persoanele bănuite *se recomandă ca părul din zona capilară să fie recoltat prin pieptănare şi prin depilare, iar părul de pe corp numai prin depilare.*

4. *Metodologia recoltării probelor pentru examenul serologic în infracțiunile de omor (Lia Vasiliu, Moise Terbancea)*

„Orice eroare, aparent minoră, orice omisiune a unui detaliu cât de mărunt poate îngreuna rezolvarea unor etape ulterioare, sau poate chiar compromite o acțiune de mare importanță, antrenând consecințe din cele mai grave."

Urmele biologice găsite în câmpul infracțional vor fi recoltate în aşa fel *„încât să se creeze cele mai favorabile condiții pentru conservarea elementelor specifice de grup sanguin - antigene şi anticorpi naturali - şi să se ia măsurile ce se impun ca probele să parvină cât mai curând la laboratorul de specialitate. Aceste precauțiuni sunt necesare deoarece umezeala, căldura, contactul cu diferite substanțe, flora de putrefacție şi învechirea sunt factorii ce degradează produsele biologice, făcând imposibilă prelucrarea lor cu rezultate pozitive."*

Petele de sânge găsite pe îmbrăcăminte, textile, hârtie, lemne, pietre, pământ etc. vor fi uscate departe de orice sursă de uscare, iar apoi vor fi ambalate în hârtie sau eprubete şi se vor eticheta.

Se interzice recoltarea obiectelor ude în ambalaje din material plastic.

Obiectele metalice purtătoare de urme de sânge se lasă la uscat într-un loc ferit de căldură şi umezeală. Se vor ambala cu atenție deoarece aderența petelor de sânge la metal este de regulă redusă.

Petele de sânge de pe obiecte ce nu pot fi deplasate vor fi recoltate, pe cât posibil, cu fragmente din suport. Dacă acest lucru nu este realizabil, *se vor rade cu un obiect ascuțit sau cu o lamă de ras. Este interzisă recoltarea prin ştergere cu tampoane de vată sau tifon înmuiate în apă.*

Dacă s-au descoperit corpuri delicte pătate cu sânge este obligatorie recoltarea de sânge de la cadavru. Proba, de cca 5 ml, va fi *recoltată din cord* şi va fi introdusă într-un flacon de sticlă cu dop etanş (sângele recoltat din craniu conține lichid cefalorahidian care este lipsit de aglutinine, iar cel recoltat din torace sau din cavitatea abdominală conține componente care provoacă false reacții prin apariția unor aglutinări nespecifice).

Se va specifica *vârsta victimei,* deoarece sângele noilor născuți este lipsit de aglutinine, iar cel al bătrânilor are un titru scăzut, mergând până la dispariția acestor anticorpi.

Se va specifica, de asemenea, *dacă victima a fost transfuzată înainte de deces,* menționându-se cantitatea şi grupa sângelui.

Dacă sângele recoltat de la cadavru prezintă *semne de putrefacție,* pe lângă proba recoltată în flacon se recomandă să se picure sânge pe o lamă de sticlă şi pe o pânză curată sau un fragment de tifon, care vor fi lăsate să se usuce şi apoi vor fi ambalate (în sângele uscat procesele de putrefacție sunt mult încetinite).

Dacă se găsesc pete de sânge pe hainele sau obiectele unor suspecți, este obligatorie examinarea medico-legală a acestora şi recoltarea unor probe de sânge pentru comparație (cca 5 ml sânge recoltat intravenos, fără anticoagulant).

În toate cazurile se recomandă *recoltarea depozitului subunghial* de la victimă şi agresor prin tăierea unghiilor şi nu prin radere cu un vârf ascuțit.

În cazurile de *viol cu moartea victimei,* prezintă o importanță *deosebită petele de spermă,* atât pentru că fac dovada existenței actului sexual, cât şi prin stabilirea apartenenței de grup a agresorului. Proprietatea de a secreta antigene grup specifice în salivă, spermă, secreție vaginală etc. o au persoanele denumite *secretoare* care la rasa albă reprezintă cca 80% din populație.

Obiectele purtătoare de urme de spermă vor fi uscate, ambalate în hârtie şi etichetate. *Nu se ambalează obiecte ude în pungi din material plastic.*

Cadavrul victimei va fi examinat cu atenție şi se vor recolta secreții conținând spermă din vagin, rect, cavitate bucală.

Se vor face două frotiuri pe lame de sticlă, precum şi tampoane din tifon sau vată, care vor fi uscate, ambalate şi etichetate separat. Frotiurile vor fi colorate pentru evidențierea spermatozoizilor, iar tampoanele vor fi macerate în ser fiziologic pentru determinarea antigenelor prin metoda absorbției.

Dacă agresorul este azoospermic, indicii asupra spermei se vor obține prin *reacția Florence* efectuată cu macerat din tampon.

Recoltarea probelor de sânge şi salivă de la victimă este importantă pentru determinarea grupei sanguine şi a statusului secretar ale agresorului (cunoscând antigenele victimei se pot deduce antigenele provenite de la agresor şi implicit grupa de sânge din care face parte).

Saliva va fi recoltată de la cadavru prin introducerea unei fâşii de hârtie de filtru în gură, după care se va usca şi se va ambala.

În toate cazurile de omor, firele de păr găsite în câmpul infracțional vor fi ambalate în plicuri.

Este obligatorie recoltarea probelor de păr de la cadavru, pentru comparație.

Dacă se găsesc fire de păr capilar, probele de comparație se vor recolta din toate regiunile corpului, iar dacă se găsesc fire de păr pubian sau din alte regiuni ale corpului, se vor recolta probe pentru comparație din toate regiunile cadavrului.

Probele de păr pentru comparație, atât de la victimă cât şi de la agresor, se vor recolta prin smulgere şi nu prin tăiere, deoarece bulbul este purtător de antigene şi pentru a se măsura cu exactitate lungimea firelor.

„Rezultatul examinărilor de laborator depinde în foarte mare măsură de modul corect de prelevare a probelor şi de operativitatea cu care ele ajung la laborator. probele incorect recoltate şi învechite sunt greu de analizat, necesită timpi mai îndelungați de prelucrare şi numeroase repetări, irosesc cantități mai mari de reactivi şi seruri, consumă energie şi timp de lucru, de multe ori fără nici un rezultat."

CAPITOLUL VIII

METODOLOGIA INVESTIGĂRII INFRACȚIUNILOR DE FURT ŞI TÂLHĂRIE

1. *Considerații generale*

Infracțiunile de furt şi tâlhărie sunt principalele infracțiuni care, prin frecvență şi pericolul social ridicat, constituie un potențial stres în viața de zi cu zi a românilor, reprezentând peste 70 de procente din peisajul criminalității comise în România.

Furtul este definit, în forma sa simplă, în art. 208 alin. 1 C. pen. ca fiind luarea unui bun mobil din posesia sau detenția altuia fără consimțământul acestuia în scopul însuşirii lui pe nedrept.

Tâlhăria, în varianta tip, este incriminată în art. 211 C. pen., constând în furtul săvârşit prin întrebuințarea de violențe sau amenințări ori prin punerea victimei în stare de inconştiență sau neputință de a se apăra, precum şi furtul urmat de întrebuințarea unor astfel de mijloace pentru păstrarea bunului furat sau pentru înlăturarea urmelor infracțiunii, ori pentru ca făptuitorul să-şi asigure scăparea.

Atât furtul, cât şi tâlhăria sunt infracțiuni îndreptate împotriva patrimoniului, cu precizarea că tâlhăria este o infracțiune complexă, cuprinzând în elementul său material o acțiune principală – cea de furt şi o acțiune adiacentă – cea de violență, de amenințare sau de folosire a celorlalte mijloace de constrângere.

Prin noțiunea de patrimoniu înțelegem atât proprietatea publică, ai cărei titulari exclusivi sunt statul şi unitățile administrativ-teritoriale, precum şi proprietatea privată, al cărei titular poate fi orice subiect de drept (persoane fizice, organizații sociale care au personalitate juridică, societăți comerciale, regii autonome, fundații, asociații cu scop lucrativ, cetățeni străini sau apatrizi, statul şi unitățile administrativ teritoriale etc.)

Obiectul proprietății publice îl constituie bunurile prevăzute în mod expres în Legea fundamentală: bogățiile de orice natură ale subsolului, căile de comunicație, spațiul aerian, apele cu potențial energetic valorificabil şi cele ce

pot fi folosite în interes public, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice şi ale platoului continental, precum şi alte bunuri stabilite de lege. Pentru a putea fi exploatate privat, bunurile proprietate publică pot fi închiriate sau concesionate.

Pentru existența infracțiunii de furt trebuie întrunite cumulativ următoarele cerințe:

• O acțiune de luare a unui bun mobil. Prin „a lua" se înțelege „a scoate bunul din sfera de stăpânire a persoanei în posesia sau detenția căreia se găsea sau trebuia să se găsească".

Acțiunea de luare poate fi săvârşită în orice mod (prin apucare, dosire, detaşare, consumare etc.), prin orice mijloace (cu propria mână, cu ajutorul unor animale dresate, prin racordări la surse de energii etc.). Luarea se poate realiza chiar şi prin inacțiune (de exemplu, cel care predă o masă de bunuri omite să predea unele bunuri pe care le reține pentru el).

• Lucrul sustras să fie un bun mobil, adică să poată fi deplasat, transportat, transferat dintr-un loc în altul.

Bunul mobil poate fi animat sau neanimat (animale, păsări domestice, precum şi orice viețuitoare care s-ar găsi în stăpânirea unei persoane; cele neanimate pot fi în stare lichidă, gazoasă, solidă). Banii, titlurile de credit şi orice alte valori, echivalând bani, sunt bunuri mobile.

Sunt bunuri mobile: părți detaşate dintr-un bun imobil (uşi, ferestre etc.); arborii, recoltele, după ce au fost desprinse de sol, precum şi fructele, după ce au fost desprinse de tulpini; adaosuri detaşabile dintr-un cadavru uman (proteză, perucă, picior, mână etc.); acele energii care sunt susceptibile de a fi sustrase şi care au o valoare economică (electrică, termică, hidraulică etc.); înscrisurile de orice fel, precum şi vehiculele, indiferent dacă au fost sustrase în scopul de a fi însuşite sau numai în scopul folosirii lor temporare.

• Bunul să se fi aflat în posesia sau detenția unei alte persoane.

Termenii posesie şi detenție au înțelesul de simplă stăpânire de fapt. Un obiect care nu se află în stăpânirea unei persoane este un lucru extrapatrimonial şi nu poate forma obiectul material al infracțiunii de furt (*res nullius, res delictae*).

• Bunul să fie luat fără consimțământul celui deposedat, adică fără permisiunea sau îngăduința acestuia. Consimțământul celui care posedă sau deține bunul trebuie să fi intervenit anterior acțiunii de luare.

• Acțiunea de luare să aibă o urmare imediată, adică scoaterea bunului din sfera de stăpânire a celui deposedat şi lipsirea acestuia de posibilitatea de a mai dispune de acel bun.

• Să existe o legătură de cauzalitate între acțiunea de luare şi urmarea imediată.

Potrivit art. 209 C. pen. furtul este calificat când a fost săvârşit în următoarele împrejurări:

a. de două sau mai multe persoane împreună;

b. de o persoană având asupra sa o armă sau o substanță narcotică;

c. de către o persoană mascată, deghizată sau travestită;

d. asupra unei persoane aflate în imposibilitatea de a-şi exprima voința sau de a se apăra;

e. într-un loc public;

f. într-un mijloc de transport în comun;

g. în timpul nopții;

h. prin efracție, escaladare sau prin folosirea fără drept a unei chei adevărate ori a unei chei mincinoase;

i. privind produsele petroliere sau gazele naturale din conducte, depozite ori cisterne;

j. privind un bun care face parte din patrimoniul cultural;

k. privind un act care serveşte pentru dovedirea stării civile, pentru legitimare sau identificare;

l. furtul care a produs consecințe deosebit de grave.

La rândul ei, *tâlhăria*, potrivit art. 211 C. pen., poate fi săvârşită în *două variante agravante:*

• *Prima variantă agravantă există atunci când tâlhăria a fost săvârşită în următoarele împrejurări:*

a. de două sau mai multe persoane împreună;

b. de o persoană având asupra sa o armă sau o substanță narcotică;

c. de o persoană mascată, deghizată sau travestită;

d. în timpul nopții;

e. într-un loc public sau într-un mijloc de transport;

f. într-o locuință sau dependințe ale acesteia;

g. în timpul unei calamități;

h. a avut vreuna din urmările arătate în art. 182 C. pen.

• *A doua variantă există atunci când tâlhăria a produs consecințe deosebit de grave sau a avut ca urmare moartea victimei.*

2. ***Principalele probleme care trebuie clarificate prin investigarea furtului şi a tâlhăriei***

2.1. **Stabilirea exactă a locului şi a timpului săvârşirii faptei prezintă importanță pentru:**

• încadrarea corectă a infracțiunii de furt sau tâlhărie: de exemplu furtul sau tâlhăria săvârşite într-un loc public sau într-un mijloc de transport ori în timpul nopții;

• locul faptei este cel mai bogat în urme;

• locul şi timpul oferă indicii prețioase pentru formarea cercului de suspecți, verificarea alibiurilor acestora;

• selecționarea martorilor oculari, verificarea sincerității persoanei vătămate privind bunurile sau valorile despre care pretinde că a fost deposedată;

• determinarea precisă a bunurilor sustrase pentru estimarea cuantumului prejudiciului cauzat, precum şi a caracteristicilor de identificare, pentru darea în urmărire locală sau generală în vederea prinderii făptuitorilor.

2.2. **Modurile de operare folosite**

Cunoaşterea modului de operare prezintă un interes operativ deosebit pentru:

• stabilirea căilor de acces ale infractorilor;

• dacă a acționat unul sau mai mulți infractori;

• vicii sau deprinderi profesionale;

• cât timp s-a aflat în locul faptei;

• dacă a cunoscut amplasarea locului faptei;

• identificarea şi ridicarea obiectelor care au servit la săvârşirea infracțiunii;

• formarea cercului de suspecți;

• încadrarea juridică a faptei săvârşite.

2.2.1. *Moduri de operare folosite la săvârşirea furtului din locuințe:*

• pătrunderea în locuințe după un *studiu prealabil* ori ca urmare a *„vânzării de ponturi”*. Hoții profesionişti se orientează asupra locuințelor care sunt prevăzute cu geamuri termopan ori cu instalații de aer condiționat acționând, de regulă, între orele 8–13, iar în blocuri de locuințe, de la etajele superioare spre cele inferioare;

• pătrunderea în locuințe sub diferite pretexte (cititori de contoare de gaze sau electricitate, postaşi, telefonişti, folosindu-se de legitimații false sau profitând de credulitatea unor persoane).

În această categorie intră şi *„furturile de bună ziua”* ori cele comise prin „împrietenire”, ademenirea copiilor, ori profitând de naivitatea şi neatenția victimelor;

• *prin efracție:*

• spargerea geamurilor cu pumnul sau cu un obiect;

• forțarea uşilor şi ferestrelor prin folosirea forței fizice;

• folosirea cheilor originale, a cheilor potrivite, a şperaclelor (denumite în argou „pontoarce”), precum şi a unor instrumente perfecționate, denumite pistol-şperaclu sau „cupometru” **(Lucian Ionescu)**;

• folosirea *„ruptorului”*, dacă uşa este prevăzută cu broască şi butuc;

• folosirea *„extractorului”* pentru yale de tip rotund;

• forțarea uşilor cu ajutorul unor instrumente ca: levier, scoabă, rangă, bare metalice, menghină de smulgere a butucului yalei sau prin utilizarea unui instrument special, denumit buldozer;

• distrugerea toartei lacătului prin tăiere, pilire, îndoire, rupere sau smulgere;

• pătrunderea în balcoane prin coborâre de pe acoperişul locuinței;

• pătrunderea prin spargerea plafonului sau a zidurilor ori a chepengurilor;

• tăierea cu pânza de bomfaier a buloanelor de la balamale sau a zăvoarelor caselor de bani, tăierea pereților laterali cu gura de lup sau cu aparat de sudură ori bormaşină electrică.

2.2.2. *Moduri de operare folosite la furtul din buzunare, poşete sau genți*

• De regulă, se operează în mijloace de transport în comun sau în locuri aglomerate: magazine, piețe, gări, săli de spectacol, stadioane etc.

• Infractorii îşi aleg victimele dintre persoanele care lasă impresia că au bani asupra lor, dar care sunt şi neatente, obosite, preocupate, fiind preferate victimele din categoria femeilor, bătrânilor sau provincialilor. **(Emilian Stancu)**

• Infractorii sustrag portofelele fie introducând degetul arătător şi mijlociu în buzunarul victimei, fie recurgând la tăierea părții de jos a buzunarului sau la tăierea poşetei, folosindu-se de instrumente de tăiat minuscule, mascate între degete. **(Ion Mircea)**

• De asemenea, infractorii recurg la busculade, în special la urcarea sau coborârea din mijloacele de transport ori în piețe, magazine, săli de spectacole.

• Portofelul sustras este trecut din mână în mână la complici, care dispar imediat.

• Furtul din buzunare, poşete, genți sau sacoşe se înscrie printre cele mai frecvente *infracțiuni flagrante*. Odată prins în flagrant delict, infractorul este percheziționat, se cercetează locul în care a fost prins şi împrejurimile, pentru a se stabili eventuale obiecte sau arme aruncate, se audiază victima şi martorii oculari şi se insistă pe descoperirea şi cercetarea întregii filiere de infractori. De asemenea, se vor efectua percheziții domiciliare şi la locurile de muncă ale infractorilor.

2.3.3. *Moduri de operare folosite la violarea sigiliilor de plumb (Lucian Ionescu)*

• Mişcarea plumbului pe sfoară până la lărgirea orificiilor. Lărgirea se poate realiza şi cu un vârf ascuțit, iar extragerea nodului se poate efectua şi prin tăierea plombei în lateral sau cu o lamă ascuțită.

• Introducerea aceleiaşi sfori, reînnodată, sau a alteia şi strângerea din nou, cu mâna sau prin lovire. Sigiliul tăiat lateral poate fi lipit cu plumb topit.

2.2.3. *Moduri de operare folosite la furturile de şi din autovehicul*e

• Cele mai multe furturi se comit pe timpul nopții, dar se întâlnesc şi în cursul zilei, îndeosebi în parcările aglomerate, uneori şi cu complicitatea unor paznici, după urmărirea victimei.

• Uşile sunt deschise prin spargerea geamurilor, prin chei potrivite ori prin forțarea încuietorilor cu şurubelnițe, sârme de oțel etc.

• Contactul poate fi realizat prin legătura directă a firelor de contact.

• Sistemele de pornire ori de alarmare, oricât ar fi de sofisticate, sunt anihilate cu uşurință, indiferent de tipul autoturismului, pentru că infractorii sunt „şcoliți" în Occident, acționează în bande şi dispun de mijloace ultramoderne.

• Când sunt prinşi conducând autoturisme furate, declară că le-au cumpărat de la persoane necunoscute. Trebuie să se acționeze cu promptitudine pentru a li se „demonta" orice alibi şi să se coopereze cu unitatea de poliție de la locul de naştere deoarece pot figura cu antecedente penale sau pot fi învinuiți ori inculpați în mai multe dosare aflate în diferite faze ale cercetării judiciare.

• Furturile autoturismelor de lux din străinătate pot fi comise în dauna societăților de asigurare, prin înțelegere cu proprietarii. Autoturismele sunt reclamate ca furate după trecerea frontierei.

• Seriile de motor sunt modificate prin poansonare, iar înscrierea în circulație se face folosindu-se documente falsificate.

Maşinile furate vor fi date în regim de urgenţă în urmărire generală pentru a se preveni scoaterea lor peste graniţă.

De asemenea, se va acţiona la atelierele de reparaţii, garaje, agenţii particulare pentru intermedierea vânzării, târguri de maşini etc.

Cercetarea criminalistică a locului faptei se va face *în mod obligatoriu* şi la abandonul autovehiculelor furate, examinându-se cu atenţie fiecare piesă, portierele, clanţele, aripile, capota, anvelopele, osiile şi mai cu seamă interiorul autoturismelor. **(Ion Mircea)**

În toate cazurile se vor efectua percheziţii domiciliare şi se vor solicita constatări tehnice sau expertize criminalistice şi tehnice.

2.2.4. *Moduri de operare folosite la comiterea tâlhăriilor:*

• Smulgerea lănţişoarelor, a genţilor şi poşetelor în stradă

• Deposedarea victimelor în holul, liftul sau scara blocurilor, uneori după o prealabilă urmărire

• Pătrunderea în locuinţe şi agresarea persoanelor despre care au obţinut informaţii că deţin sume de bani ori valori

• Identificarea, urmărirea şi deposedarea persoanelor care depun sau ridică sume de bani ori care au încheiat diferite tranzacţii

• Atacarea persoanelor care mânuiesc valori monetare (factori poştali, casieri, patroni, taximetrişti, funcţionari de la unităţile CEC, LOTO, PECO etc.)

• Atacarea autoturismelor care transportă valori monetare

• Atacarea persoanelor aflate sub influenţa alcoolului ori în stare de ebrietate

• Atacarea şi jefuirea persoanelor care poartă asupra lor arme şi muniţii (paznici, pădurari, militari etc.).

Tâlhăriile comise în ultimii ani se caracterizează prin comiterea lor de către persoane care acţionează în grup, cu folosirea spray-urilor, asupra străinilor sau patronilor, de predilecţie în centrele urbane.

2.3. **Cercetarea făptuitorilor**

Subiect activ al infracţiunii de furt sau tâlhărie poate fi orice persoană care îndeplineşte condiţiile generale ale răspunderii penale.

Agravanta participării la furt a două sau mai multor persoane operează atunci când se constată prezenţa tuturor participanţilor la locul faptei, în momentul săvârşirii acesteia.

Furtul săvârşit de un major împreună cu un minor constituie furt calificat chiar dacă minorul nu răspunde penal, dar, în acelaşi timp, constituie şi o agravantă prevăzută de art. 75 lit. c. C. pen. – săvârşirea infracţiunii de către un infractor major împreună cu un minor.

În situația în care unii dintre inculpați au amenințat victima, iar alții au deposedat-o de bunuri, toți sunt coautori ai infracțiunii de tâlhărie.

Pentru a se reține și infracțiunea de asociere în vederea săvârșirii de infracțiuni, trebuie să existe o întovărășire de oarecare durată, în vederea realizării unui scop infracțional comun, și nu o simplă înțelegere, întâmplătoare și spontană **(Constantin Aioniţoaie, Vasile Bercheşan).** Pentru existența infracțiunii este suficient ca între făptuitori să fi intervenit un consens fără echivoc, privind constituirea și scopul asocierii, fapta consumându-se în momentul realizării acestui consens.

2.4. **Cauzele și împrejurările care au favorizat săvârșirea furtului sau tâlhăriei**

Cunoașterea acestor cauze și împrejurări oferă organelor de urmărire penală realizarea actului preventiv prin alegerea celor mai eficiente metode de combatere a unor astfel de infracțiuni. Amintim: insuficienta preocupare pentru folosirea sistemelor de pază și alarmare; neasigurarea cu încuietori corespunzătoare, gratii la geamuri; neglijență și lipsă de răspundere din partea personalului de pază; păstrarea în locuințe sau unități comerciale a unor sume importante de bani, valută sau bijuterii; posibilitatea valorificării cu ușurință a bunurilor provenite din furturi sau tâlhării în talciocuri, consignații, case de amanet, târguri etc., fără a exista o reglementare legală strictă etc.

3. *Unele particularități ale investigării furtului și tâlhăriei*

3.1. **Cercetarea locului faptei**

a. Cercetarea locului faptei este necesară și obligatorie în toate cazurile de furt și tâlhărie, chiar când infracțiunea este reclamată după 2–3 săptămâni (la externarea victimei tâlhăriei), atât pentru stabilirea cercului de suspecți, cât și pentru identificarea martorilor oculari.

b. Prin *loc al faptei* se înțelege:

• locul în care s-au aflat bunurile și valorile sustrase;
• itinerarul parcurs de infractor pentru a ajunge la locul faptei;
• locul în care făptuitorii s-au ascuns și au pândit victima;
• itinerarul parcurs de infractor după comiterea faptei;
• locurile în care au fost ascunse obiectele corp-delict sau obiectele și valorile provenite din săvârșirea infracțiunii;
• locurile în care s-au ascuns infractorii pentru a scăpa de urmărire.

c. Prin cercetarea sistematică a locului faptei se stabilesc date privind:

• numărul făptuitorilor;
• perioada în care au operat;

• căile de acces ale infractorilor;
• mijloacele şi metodele folosite;
• bunurile sustrase.

d. La locul faptei vor fi descoperite *urme de mâini şi de picioare; urme ale instrumentelor de spargere folosite; urme biologice* (pete de sânge, fire de păr) care pot conduce la identificarea făptuitorilor; *urme olfactive* care vor fi exploatate cu ajutorul câinelui de urmărire; urme sub formă de resturi de obiecte (pilitură, rumeguş, peliculă de vopsea etc.), urme care indică anumite *deprinderi sau specializări* ale infractorului; *microurme* pe îmbrăcămintea şi corpul infractorului etc. Aceste categorii de urme vor fi căutate, fixate şi ridicate inclusiv pe itinerariile folosite de infractori după comiterea faptei.

e. Practica demonstrează că, la locul faptei, infractorii pot comite erori grave: renunțarea la portul mănuşilor şi folosirea unor pahare; pierderea unor obiecte personale sau a unor corpuri delicte, autoaccidentări etc. De asemenea, în multe situații infractorii au fost identificați după urmele de mănuşi folosite în câmpul infracțional.

f. O deosebită importanță o prezintă *clarificarea împrejurărilor negative sau controversate* care pot fi rezultatul unor *încercări de simulare* a furtului sau tâlhăriei. **(Emilian Stancu)**

g. În cazul în care victima infracțiunii de tâlhărie a fost supusă unor violențe fizice este obligatorie examinarea ei de către medicul legist, pentru a stabili:

• natura şi vechimea leziunilor;
• instrumentele cu care au fost cauzate;
• gravitatea leziunilor;
• dacă victima putea să-şi producă singură leziunile (în situația în care există indicii de simulare a tâlhăriei).

h. În procesul-verbal de cercetare a locului faptei vor fi consemnate, în detaliu, toate constatările făcute, fotografiile judiciare executate, schița locului faptei etc.

3.2. **Alte forme de furt:**

a. furturi din hoteluri;
b. furturi de la garderobele sălilor de spectacol;
c. furturi din ştranduri sau de pe plajă;
d. furturi de bagaje sau furturi prin substituirea bunurilor cu un obiect asemănător;
e. furturi de la persoanele adormite sau în stare de ebrietate;
f. furturi de la persoanele tratate cu cafea, ceai, prăjituri, sucuri etc. în care au fost introduse substanțe *care produc adormirea victimelor*, specifice îndeosebi în trenurile de călători;

g. furturile de animale;

h. furturile obiectelor de artă, multe *la comandă*, din partea unor colecționari sau traficanți.

La toate aceste forme de furt întâlnim situații în care infractorii, când sunt surprinşi asupra faptei ori sunt urmăriți, recurg la forme de violență deosebit de agresive, astfel că furtul se transformă automat în tâlhărie.

i. furtul aşa-numit de identitate. *„Hoții de identitate"* îşi procură date de identificare, de exemplu numerele cărților de credit sau numerele de asigurare socială, cu scopul de a se substitui victimelor şi de a obține anumite foloase ori de a comite unele infracțiuni în numele acestora.

3.3. **Ascultarea martorilor**

Practica judiciară demonstrează că identificarea şi audierea martorilor oculari *chiar cu ocazia cercetării locului faptei* sunt activități deosebit de importante pentru investigarea furtului sau tâlhăriei, deoarece depozițiile lor nu au suferit alterări ca urmare a trecerii timpului sau a unor influențe de natură subiectivă. **(Constantin Aionițoaie, Vasile Bercheşan)**

Principalele probleme care trebuie clarificate cu ocazia audierii martorilor:

• distanța de la care au perceput fapta;

• condițiile atmosferice şi de vizibilitate;

• activitățile desfăşurate de făptuitori şi de către victimă;

• semnalmentele făptuitorilor, ținuta vestimentară ori datele de identificare, dacă îi cunoaşte;

• leziunile produse victimei;

• caracteristicile obiectelor sustrase de la victimă;

• mijlocul de transport folosit de infractori;

• posibilitatea de a recunoaşte autorii faptei după fotografii în eventualitatea prezentării pentru recunoaştere;

• raporturile pe care le au cu făptuitorii sau cu partea vătămată.

3.4. **Ascultarea părții vătămate** urmăreşte clarificarea următoarelor aspecte:

• caracteristicile bunurilor sau valorilor sustrase;

• împrejurările în care s-a comis furtul sau a fost amenințată şi lovită de către agresor;

• semnalmentele făptuitorului sau, dacă îl cunoaşte, datele de identificare;

• suma cu care se constituie parte civilă în proces;

• leziunile constatate prin acte medico-legale şi pretențiile civile pe care le are;

• posibilitatea de a identifica făptuitorul ori bunurile de care a fost deposedată;

• modul în care şi-a petrecut timpul înainte şi după comiterea infracţiunii.

Se va ţine cont, în cazul audierii victimei unei tâlhării, de tulburarea psihică prin care a trecut, datorită căreia poate să exagereze semnalmentele agresorului sau să nu-şi amintească nimic.

3.5. **Efectuarea de percheziţii**

Făptuitorului, odată identificat şi prins, i se vor efectua percheziţie corporală, precum şi percheziţii la domiciliu, loc de muncă, ori la complici.

Cu ocazia percheziţiilor se au în vedere atât recuperarea prejudiciului cauzat, cât şi descoperirea unor urme şi mijloace de probă, a instrumentelor folosite la săvârşirea faptei ori a altor obiecte a căror deţinere este interzisă de lege.

3.6. **Ascultarea învinuitului sau inculpatului** se face cu asigurarea dreptului la apărare şi cu aplicarea metodelor de tactică adecvate.

Când nu există suficiente dovezi pentru dovedirea vinovăţiei, cercetările vor începe cu audierea martorilor şi numai după aceea va fi ascultat învinuitul sau inculpatul **(Aurel Ciopraga, Ioan Iacobuţă).** Dacă probele sunt indubitabile, se recomandă să fie audiat mai întâi învinuitul şi apoi să fie ascultaţi martorii.

Se vor consemna toate cererile de probe solicitate în apărare, care vor fi verificate temeinic, procedându-se, dacă situaţia impune, la confruntări, reconstituiri, prezentarea pentru recunoaştere etc. O atenţie deosebită se va acorda verificării alibiurilor, demonstrării faptului că învinuitul sau inculpatul se afla, la data respectivă, în locul unde s-a reclamat comiterea furtului sau a tâlhăriei. Se cunosc erori judiciare datorate recunoaşterii din grup a făptuitorului de către martori oculari de bună credinţă, ajungându-se la condamnări care ar fi fost evitate dacă s-ar fi luat în considerare apărarea inculpatului cu privire la locul în care se afla la data săvârşirii infracţiunii care i se impută.

3.7. **Pe durata investigării furtului sau tâlhăriei** se pot efectua prezentări pentru recunoaşterea de persoane sau obiecte, reconstituiri (care pot confirma şi o eventuală înscenare) sau se pot dispune constatări tehnico-ştiinţifice şi expertize criminalistice sau medico-legale.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Camil Suciu, *Criminalistică*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972
2. Emilian Stancu, *Tratat de criminalistică*, Ediția a II-a revăzută şi adăugită, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2002
3. Ion Mircea, *Criminalistica*, Lumina Lex, Bucureşti, 2001
4. Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I-V, Ministerul de Interne, Inspectoratul General al Miliției, Institutul de Criminalistică, 1976 - 1985
5. Constantin Aionițoaie şi Ion Eugen Sandu (coord.), *Tratat de tactică criminalistică*, Editura Carpați, Craiova, 1992
6. Vasile Bercheşan, *Cercetarea penală (criminalistica – teorie şi practică). Îndrumar complet de cercetare penală*, Editura şi Tipografia Icar, Bucureşti, 2002
7. Vasile Bercheşan, *Valorificare ştiințifică a urmelor infracțiunii, Curs de tehnică criminalistică,* vol. III, Editura Little Star, Bucureşti 2003
8. Tiberiu Bogdan, Ioan Sântea, Rodica Drăgan-Cornianu, *Comportamentul uman în procesul judiciar*, Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1983
9. Tiberiu Bogdan, *Probleme de psihologie judiciară*, Editura Ştiințifică, 1973
10. Paul Ştefănescu, *În slujba vieții şi adevărului*, vol. I–III, Editura Medicală, Bucureşti, 1981–1985
11. Paul Ştefănescu, Lazăr Cârjan, *Ştiință versus crimă*, Editura „Curtea Veche", Bucureşti, 2001
12. S.A. Golunski, *Criminalistica*, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1961
13. Aurel Ciopraga, *Criminalistica – Tratat de tactică*, Editura Gama, Iaşi, 1996
14. Aurel Ciopraga, Ioan Iacobiță, *Criminalistica*, Editura Fundației Chemarea, Iaşi, 1997

15. Vasile Măcelaru, *Balistica Judiciară*, Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1972
16. Lucian Ionescu, *Expertiza criminalistică a scrisului*, Editura Junimea, 1973
17. Lucian Ionescu, Dumitru Sandu, *Identificarea criminalistică*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1990
18. Lucian Ionescu, *Criminalistica. Note de curs,* Editura Universităţii Creştine „Dimitrie Cantemir”, Bucureşti, 2002
19. Gheorghe Păşescu, Ion R. Constantin, *Secretele amprentelor papilare*, Editura Naţional, 1996
20. Gheorghe Păşescu, *Interpretarea criminalistică a urmelor la locul faptei*, Editura Naţional, 2000
21. Lazăr Cârjan, *Curs de criminalistică,* Editura Curtea Veche, Bucureşti 2003
22.Tudorel Butoi, Ioana-Teodora Butoi, *Psihologie judiciară. Tratat universitar*, vol. I şi II, Editura Fundaţiei *România de Mâine*, Bucureşti, 2001
23. Sorin Alămoreanu, *Elemente de criminalistică*, Editura Alma Mater, Cluj-Napoca, 2000
24. Dumitru Culcea, *Criminalistica*, Note de curs, Editura Naţional, 1998
25. Gheorghe Scripcaru, Moise Terbancea, *Patologie medico-legală,* Ediţia a II-a revizuită şi adăugită, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983
26. Vladimir Beliş, Virgil Dragomirescu, Constanţa Nanes, Eugen Mimii Gacea, Viorel Panaitescu, Natalia Drugescu, *Medicină legală*, Editura Teora, Bucureşti, 1992
27. Gheorghe Golubenco, *Urmele infracţiunii (Teoria şi practica examinării la faţa locului),* Garuda-art, Chişinău, 1999
28. Ieronim Ursu, Ioan Doru Cristescu (coordonatori), *Ghidul procurorului criminalist,* vol. I-III, Ministerul Public şi Parchetul de pe lângă Tribunalul Timiş, Editura Helicon, Timişoara, 1994–1995
29. „Criminalistica”, revistă de informare, documentare şi opinii, 1999–2003